

HOMER

ODİSSEYA

M.F. Axundioy adına
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

“ÖNDƏR NƏŞRİYYAT”
BAKİ-2004

*Bu kitab "Homer. Odisseya" (Bakı, Azər nəşr, 1977)
nəşri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır*

Tərcümə edeni: **Ələkbər Ziyatay**
Ön sözün müəllifi: **Qorxmaz Quliyev**

883.01 – dc 21

AZE

Homer. Odisseya. Bakı, "Öndər nəşriyyat", 2004, 416 səh.

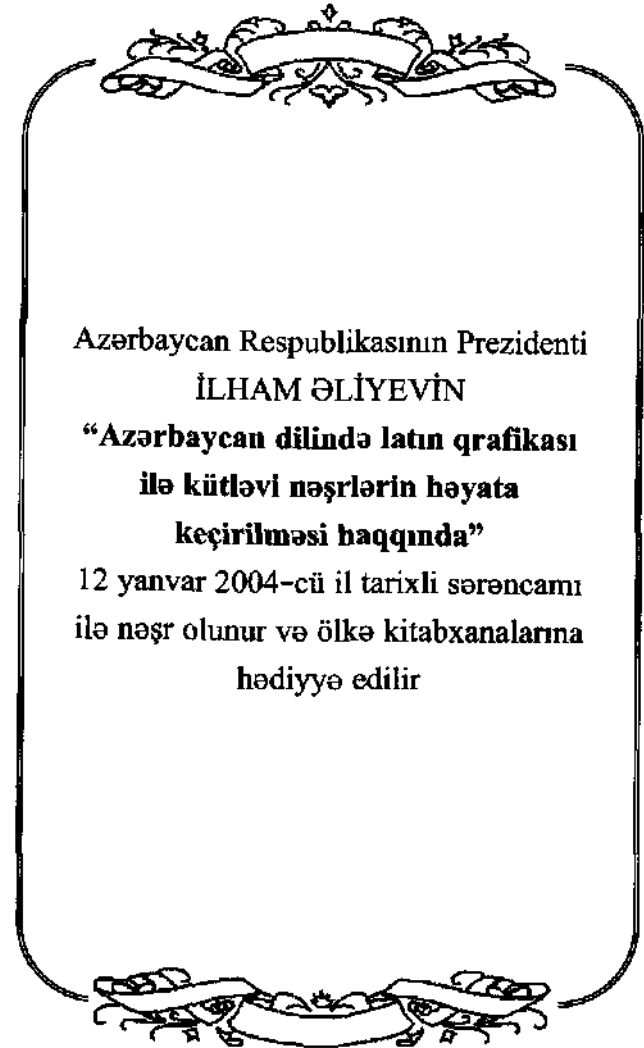
Əfsanəvi yunan şairi Homerin "Odisseya" epik poeması qədim yunanlıların dünya duyumu və dünyaya münasibətinin bir ifadəsidir.

"İliada"da olduğu kimi "Odisseya" eposunda da Homer hadisələrin bedii təqdimatında xronoloji ardıcılığa riayət etmir. Lakin bu ardıcılıq ustalıqla və əsərin bütövlüyü qorunmaq şərti ilə pozulur.

"Odisseya" Qədim Yunanıstanın sosial münasibətlərini, mənəvi mədəniyyətini öyrənmək baxımından müstəsna əhəmiyyətə malikdir.

ISBN 9952-416-32-5

© "ÖNDƏR NƏŞRİYYAT", 2004

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İLHAM ƏLİYEVİN
**"Azərbaycan dilində latın qrafikası
ilə kütləvi nəşrlərin həyata
keçirilməsi haqqında"**
12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı
ilə nəşr olunur və ölkə kitabxanalarına
hədiyyə edilir

ÖN SÖZ

Homerin “İliada” və “Odisseya” əsərləri əslində antik yunanların dünya duyumunun və dünyaya münasibətinin bir-birini əvəzləyən, bir-birini müəyyənləşdirən, eyni zamanda bir-birindən fərqli iki mərhələsinin poetik məhsuludur: əgər “İliada”da insanın bütün hərəkətləri və əməlləri allahların birbaşa göstərişi və iradəsi əsasında həyata keçirilsə, yeni insan tamamilə Olimp allahlarının itaətindədirsə, “Odisseya”da insan tədricən allahların qeydsiz-şərtsiz təsirini dəf edir, sərbəstliyini və müstəqilliyini sübuta yetirmək üçün öz fərdi iradəsini – dünyanın bütün problemlərini heç bir ilahi müdaxilə olmadan həll etmək bacarığını və əzmini ortaya qoyur. Allahların iradəsindən qorxmaq, müstəqilliyini təmin etmək prosesində insanın ən əsas və ən səmərəli silahı onun ağılı və bu aqlın bir gerçəkləşmə forması olan hiyləgərliyi: əgər Homer eposunda ən qüdrətli qəhrəman Axill, ən nəcib insan Hektordursa, ən ağıllı fərd Odisseydir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, əgər Axillin qəhrəmanlığı bir növ allahlar tərəfindən ona şamil olunursa, Odisseyin hiyləgərliyi onun şəxsi keyfiyyətidir, əgər “İliada”da qəhrəmanların allahlardan asılılığı mütləqdirsə, “Odissey”də insanın, daha doğrusu, baş qəhrəmanın müstəqilliyinin xüsusi çəkisi son dərəcə böyükdür. “İliada”da Axill və Hektor, həmçinin personajların eksəriyyəti əsər boyu sadıq və ardıcıl şəkildə yalnız bir keyfiyyət, bir xüsusiyyət nümayiş etdirdikləri və bir ölçülü fərdlər kimi qeydsiz-şərtsiz allahların iradəsinə tabe olduqları halda, Odissey ağıllı və hiyləgər fərd qismində Axillin və Hektorun xüsusiyyətlərini də özündə birləşdirir: Homerin eposunda Odissey universallıq kəsb edərək cəmiyyətin öz dövrü üçün şəxsiyyət səviyyəsinə yüksələn yeganə üzvüdür.

Yunan mifologiyası bir növ Odisseyin misli görünməmiş intellektual çivikliyinə heyran olaraq qəhrəmanın hiyləgərliyini ikiqat onun mənşəyi ilə bağlayırdı: bir tərəfdən, Odissey dəfələrlə Olimp allahlarını aldatmağa nail olmuş ölüm ilahəsi Tanatosun özünü tələyə salıb zəncirlənmiş və əməllərinə görə dünyasını dəyişdikdən sonra əbədi olaraq dağın zirvəsindən aşağıya diyirlənən daşı qaldırmağa məhkum olunmuş Siziğin oğludur. Digər varianta görə, Odissey ana tərəfdən Olimpə ən hiyləgər allah hesab olunan Hermesin oğlu Aftolikin nəvəsidir. Aftolik isə hiyləgərlikdə ilahi atasından geri qalmırmış və onun bütün fitnə-fosadlarında iştirak etirmiş. Bu iki mənbədən

süzülüb gələn, bəşər övladının müstəqilliyinin təminatı olan hiyləgərlik Odisseyin xarakterini, onun insanlara və allahlara münasibətini müəyyənləşdirir.

Şəxsiyyətin təkamülü baxımından olduğu kimi süjet nöqtəyi-nəzərindən də “Odisseya”, “İliada”nın davamıdır: “Odisseya” da axeylilərin on illik mühasirədən sonra nəhayət, Troyanı fəth edib yerlə-yeksan etməyə nail olmalarının ardınca həm Troyaya yürüşün, həm də savaşın ən fəal iştirakçılarından biri olan İtaka çarı Odisseyin gəmi ilə vətənə qayıdışı zamanı başına gələn sərgüzəştlər təsvir olunur.

“İliada” əsərində Odissey Axilldən ən ön plana çökilməyə də, əslində hadisələrin adi iştirakçılarından da deyil və on illik savaşın ən ağır dövrlərində axeylilər məhz onun məsləhətilə, yardımı ilə çətin vəziyyətlərdən çıxıb bilirlər. İntəhası Axilldən fərqli olaraq Odissey düşməyə qalib gəlmək üçün zor gücündən, fiziki üstünlükdən daha çox ağıla, hiyləgərliyə qaçır! Belə ki, Troyanın baş qəhrəmanı Hektor Axill tərəfindən qətlə yetirildikdən sonra da axeylilər müharibənin gedişində ciddi dönüş yarada bilmirlər. Məlum olur ki, zor gücünə bu problemin həlli mümkün deyil. Məhz bu cəhətdən, ilk baxışdan çıxılmaz görünən məqamda Odissey hiyləyə əl atır. O, taxtadan içi boş at heykəli hazırlatdırır, onun içində bir neçə axeyli əsgəri yerləşdirib Troya qalasının qarşısında qoyur. Şirniklənən troyalılar atı qalanın içinə aparırlar. Atın içərisində gizlənmiş axeylilər gecəylə çıxıb darvazanı açır və axeyliləri içəriyə buraxırlar. Onlar bütün troyalıları qılıncdan keçirib şəhəri yerlə-yeksan edirlər...

Göründüyü kimi, artıq “İliada”da Homer dillər özəri olmuş “Troya atı”nın müəllifi Odisseyin hiyləsini Axillin zor gücünə nisbətən qat-qat daha artıq səmərəli və effektiv olması faktını etiraf etməyə məcbur olmuşdur.

Lakin İtaka çarının istedadı məhz “Odisseya”da, nağılvari sərgüzəştlər situasiyasında özünü bütün vüsəti və rəngarəngliyi ilə büruzə verir.

“İliada”da olduğu kimi “Odisseya” eposunda da Homer hadisələrin bədii təqdimatında xronoloji ardıcılığa riayət etmir. Lakin “Odisseya”da müəllif bundan, “İliada”da olduğu kimi, dinləyicinin (oxucunun) diqqətini uzunmüddətli bir hadisənin ən gözəgəlimli, ən kəskin məqamlarından birinə yönəltməkdən ötrü yox, universal bədii üsul kimi istifadə edir: baş qəhrəmanın vətənə qayıtmaq əzmini daha qabarıq şəkildə nümayiş etdirmək üçün Homer ricətlərin hesabına yeri gəldikcə süjet xəttinin xronoloji ardıcılığını ustalıqla və əsərin bədii bütövlüyünü qorumaq şərti ilə pozur. Bu, dünya ədəbiyyatında sonralar geniş intişar tapmış retardasiyanın – bədii gecikdirilmənin önəmli və eyni zamanda son dərəcə effektiv nümunələrindən biridir.

Əsərin lap başlanğıcında Olimp allahlarının ümumi qərarına görə Odisseyə nəhayət ki, vətəninə qayıtmağa icazə verilir. Lakin müəllif təhkiyənin zamanın axarına uyğunluğu prinsipindən imtina edərək yalnız əsərin beşinci kitabının başlanğıcında Hermesin Kalipsonun yanına yollanması üçün şərait yaradır. Dörd ilkin kitabın məzmununa qaldıqda isə onlarda hadisələr Odisseyin oğlu Telemaxın ətrafında cərəyan edir.

Əvvəlcə müəllif İtakada mövcud olan durumu təsvir edir. Burada ölkənin adlı-sanlı, gözəgəlimli nəsillərindən olan cavan oğlanlar Odisseyin itkin düşməsindən istifadə edərək onun sarayında yığışır və arvadı gözəl Penelopa ilə evlənib İtaka çarlığını ələ keçirməyə çalışır. Bütün varlığı ilə Odisseyi sevən Penelopa isə ərinə sadıqdır. Lakin eyni zamanda o başa düşür ki, ölkədə mövcud olan qayda-qanunu, adət-ənənəni də pozmaq olmaz: Penelopanın müxtəlif bəhanələrlə vaxtı uzatmaqdan başqa çarəsi qalmır. Ərini "itirmiş" qadının tərəddüdlərindən istifadə edən iddialı gənclər Odisseyin sarayında arasıkəsilməz eyş-işrət məclisləri təşkil edirlər. Odisseyin hələ çox cavan olan oğlu Telemax isə hələ bu həyasız namizədlərə müqavimət göstərmək, onları saraydan qovmaq iqtidarında deyil. Yadelli çar simasında İtakaya təşrif buyurmuş Afina Telemaxa məsləhət görür ki, sarayı tərk etsin. Ona həm də atasının taleyindən xəbər tutmaq üçün Odisseyin Spartada və Pilosda yaşayan silahdaşlarının yanına getməyi məsləhət görür. Telemax əvvəlcə Pilos-Nestorun yanına, oradan da Spartaya – Menelayın yanına gedir. Minelay Odisseyin oğluna xəbər verir ki, ən son məlumata görə atası Kalipsonun yanında əsir olmuşdur. Atasının sonrakı taleyi haqqında dəqiq məlumata malik olmasa da, Telemax bir qədər sakitləşir, ürəyində ümid qılgıncımları alır. Telemaxın belə gözlənilməz şəkildə ölkəni tərk etməsindən şübhəyə düşən və tezliklə vətənə dönəcəyindən xəbərdar olan başibəlalı "yeznələr" onu məhv etmək üçün pusqu qururlar.

Bu məqamda müəllif hadisələrin düzümündə xronoloji ardıcılığı gözləməkdən imtina edir və yenidən əsərin başlanğıcında nəqli etdiyi duruma – gözəl nimfa Kalipsonun yanında əsir kimi qalmaqda davam edən Odisseyin yanına qayıdır. Kalipso Odisseydən ayrılmaq istəmir. Lakin eyni zamanda allahların iradəsi xilafına getmək iqtidarında da deyil. Odur ki, Kalipso istəməz Odisseyə dənizdə səyahətini davam etdirmək üçün bərə hazırlamaqda yardım edir və yol tədarükü görür. On səkkiz gün ərzində Odissey yol yoldaşları ilə birlikdə rahat üzür. Lakin on doqquzuncu gün başibəlalı İtaka çarı dəniz allahı Poseydonun gözüne sataşır. Poseydon oğlu tekgöz Polifemi şikəst etmiş Odisseyə dərin nifrət bəsləyir və ondan intiqam almaq üçün dənizə dəhşətli bir qasırğa göndərir. İki gün iki gecə ərzində dalğalar Odisseyin bərəsini

qatıb qovur, dənizin ənginliyində batırmaq istəyir. Vətəninə dönmək həsrəti ilə yaşayan İtaka çarı bu müddət ərzində həyatla ölüm arasında çarpışır. Bu dəfə o, nə qəhrəmanlığı, nə də hiyləgərliyi gücünə Poseydonun qəzəbindən qurtarmaq iqtidarında deyil. Yalnız Odisseyə rəğbət bəsləyən dəniz ilahəsi Zevkoteyanın və hər zaman çətin məqamlarda İtaka çarına, ailəsinə kömək əlini uzadan Afinanın müdaxiləsi onu Poseydonun qəzəbindən qurtarır. Odissey yol yoldaşları ilə tanımadığı bir ölkəyə gəlib çıxırlar. "Sxeriya" adlanan bu zəngin ölkədə fitnə-fesadın, bədbəxtliyin nə olduğunu bilməyən feaklar yaşayır. Odisseyə kömək göstərməkdə davam edən Afina Sxeriyanın çarı Alkinoyun qızını şübhə təzədən rəfiqələrini başına yığıb paltar yumağa getməyə sövq gedir. Qızların səs-küyündən çay qırağında yuxuya getmiş Odissey oyanır. Çar qızı rəfiqələrinə Odisseyi geyindirməyi və yedirtməyi tapşırır. Odissey bir qədər yorğunluğunu alıb özüne gələndən sonra tanışlıq vermədən atasının sarayına gedən yolu müsafirə nişan verir. Sarayda çar Alkinoy arvadı ilə bərabər bu naməlum yolçunu tənənə ilə qarşılayır və onun şərəfinə böyük bir məclis təşkil edirlər. Bu yerlərin məşhur nəğməkarı Demodok qonaqları əyləndirmək üçün dastan oxumağa başlayır, axeylilərin Troyaya hücum çəkəməsi, on il ərzində şohəri mühasirədə saxlamaları və nəhayət, Troya atı ideyasını ortaya qoyan Odisseyin sayəsində qalib gəlmələri haqqında danışır. Demodok oxuduqca başına gələnləri xatirəsində canlandıran Odisseyin gözləri yaşla dolur. Qonağın mütəəssir olmasını sezen Alkinoy xanəndədən oxumağı tələb edir və Odisseydən özü haqqında, başına gələn sərgüzeştlər haqqında danışmağı xahiş edir. Odissey Troya fəth olunduqdan sonra vətənə qayıdışı zamanı yolda başına gələnləri saray sahibinə danışır. Troyanı tərk etdikdən sonra Odissey yol yoldaşları ilə birlikdə kikonların ölkəsi Frakiyaya gəlib çıxır və buranı qarət edir. Bundan sonra İtaka çarı lotos güllü ilə qidalanan lotofaqların ölkəsində peyda olur. Lotosun qərribə ecəzkar xüsusiyyəti varmış: kim bu güllü qoxlasa, birdəfəlik doğma vətəninə unudub gülləri yığmaqla məşğul olarmış. Odissey böyük əziyyətlə bu ölkəni tərk edir. Bundan sonra Odissey tekgöz Kiklopların ölkəsinə gəlib çıxır. Burada insan eti ilə qidalanan tekgöz Polifem Odisseyin bir neçə yoldaşını yeyir. Odissey hiylə işlədib Polifemin əlindən canını qurtarır: o, Polifemi içirdib gözüni çıxarır. Bundan sonra Odissey Polifemin atası dəniz allahı Poseydonun qəzəbinə tuş gəlir. Odissey fiakların ölkəsinə gəlib çıxana qədər dəfələrlə Poseydon onu məhv etməyə cəhd edir.

Kiklopların ölkəsindən qaçıb canını qurtaran Odissey digər adamyeyən azmanların – lestriqonların ölkəsinə gəlib çıxır. Lestriqonlar Odisseyin gəmisindən başqa bütün digər gəmiləri məhv edirlər. Bu bircə gəmidə Odissey cadugər qadın Kirkanın yaşadığı adaya yan alır. Kirka Odisseyin bütün

yoldaşlarını donuza çevirir. İtaka çarı isə Hermesin göstərdiyi bitkinin köməyi ilə Kerkanın cadusunu qırır və bir il sərəsər onunla yaşayır. Sonra Odissey Kerkanın göstərişi ilə ölümlər dünyasına səyahət edir, Fiva cadugəri Tirseyin ruhundan öz gələcəyini xəbər alır, anası ilə, artıq dünyalarını dəyişmiş döyüş yoldaşları Axill və Aqamemnonla söhbət edir. Dirilər dünyasına qayıtdıqdan sonra Odissey yenidən yola düzəlir, öz səsləri ilə ölüm saçan Sirenlərin yaşadığı adanın yanından, insan yeyən skillanın və rastına düşən hər bir şeyi udan Xaribdanın yaşadığı iki qayanın arasından sağ-salamat keçməyə müvəffəq olur.

Nəhayət, Odissey yol yoldaşları ilə birlikdə günəş allahı Heliosun öz müqəddəs inəklərini saxladığı Trinakiya adasına gəlib çatır. İtaka çarı silahdaşlarından xahiş edir ki, Heliosun qəzəbinə gəlməməkdən ötrü heç bir inəyə toxunmasınlar. Pis hava ara vermir. Kerkanın yol üçün tədarük etdiyi ərzaq isə tükənir. Odisseyin yol yoldaşları başçıların yuxuya getməsindən istifadə edib inəklərdən kəsir və kef məclisi düzeldirlər. Bir qədər sonra onlar açıq dənizə çıxanda Zevs Heliosun şikayəti ilə Odisseyin gəmisi üzərinə dəhşətli bir qasırğa göndərir və onun bütün yol yoldaşlarını gəmi ilə birlikdə dənizdə qerq edir. Yalnız İtaka çarı canını qurtara bilir və nimfa Kalibsonun yaşadığı adaya gəlib çıxır.

Odisseyin fiakların ölkəsini tərk edib vətəninə qayıtmağını və burada başına gələnləri əhatə edən ikinci hissədə müəllif xronoloji ardıcılığa tam riayət edir. Fiaklar İtaka çarını öz ölkəsinə gətirib çıxarmaq qərarına gəlir və onu yol boyu yatmış halda vətənə çatdırırlar. Burada, aydın məsələdir ki, Afina yenə də öz sevimlisinin köməyinə gəlir və onu doğma evində gözləyən təhlükədən xəbərdar edir. Odissey başa düşür ki, düşdüyü vəziyyətdə yalnız onun bütün bağlı qapıları açmağa qadir məşhur hiyləsi məqsədinə nail olmağa – ailəsinə qovuşmağa yardım edə bilər. İtaka çarı Afinadan onu dilənçi simasına salmağı xahiş edir. Siması köklü şəkildə dəyişdikdən sonra Odissey özünün keçmiş donuzotaramı Evmeyin yanına gəlir və burada yenə Afinanın yaxın köməyi ilə həyasız “yeznələrin” pusqusundan yayına bilmiş oğlu Telemaxla görüşür, ona həqiqətdə kim olduğunu fəş edir. Ata-bala çağırılmamış qonaqlardan yaxa qurtarmaq üçün saraya qayıtmaq qərarına gəlirlər. Burada Odissey özü “yeznələrlə” törətdiyi biabırçılıqların, özbaşnalıqların şahidi olur. Odisseyin özünü həqiqi dilənçi hesab edən, Penelopa ilə evlənməyə namizədlər onu o ki var ələ salırlar. Lakin eyni zamanda İtaka çarı arvadının ona sadıq olmasını da görür. Odissey Penelopaya cürbəcür əhvalatlar danışaraq ürək-dirək verir, onu dözümlü olmağa çağırır. Penelopa qadınlara məxsus sövq-təbii ilə bu naməlum dilənçiyə ürək qızdırır və

Odisseyin qoca dayəsi Evrikleyaya bu dilənçiyə ən hörmətli müsafirlərə edilən xidməti – onun ayaqlarını yumağı, sonra isə yedirtməyi və yataq salmağı tapşırır. Evrikleya vaxtilə qaban ovunda yaralandığı zaman ayağında qalmış köhnə çapıqdan Odisseyi tanıyır. Odissey dayəsinə susmağı əmr edir: axı düşmənlərinin, vaxtından əvvəl onun kimliyindən duyuruq düşməsi bütün planlarını poza bilər.

Ertəsi gün Penelopa Afinanın təlqini ilə “yeznəliyə namizədlər”in arasında Odisseyin köhnə kamanından ox atmaq üzrə yarış təşkil edir: kim daha sərrast olsa, o, Odisseyi əvəz etməyə layiqdir! Lakin “yeznələr”dən heç biri kamanı hətta əymək iqtidarında da deyillər. Onda Odissey bir növ hakim funksiyasını daşıyan Telemaxdan icazə alıb kamanı əlinə alır və növbə ilə bütün yeznələri məhv edir. Yalnız bundan sonra Penelopa ərinə tanıyır. Nəhayət, Odissey qocalıb əldən düşmüş atası Laestlə də görüşür.

Əsərdə Odisseyin sərgüzəştləri bununla bitmir. Həlak olmuş “yeznələr”in qohumları onunla savaşa meydanında haqq-hesab çürütmək istəyirlər. Lakin Afinanın hadisələrə növbəti müdaxiləsi İtakada başlamaq ərəfəsində olan bu qaradaş qırğınına son qoyur. Əsər “yeznələr”in ruhlarının cəhənnəmə vasilə olması və ölkədə əmin-amanlığın bərqərar olması ilə başa çatır.

“Odisseyə” ilə bağlı olaraq antik dövrdən bəri dünya estetik fikrinin mərkəzində dayanan “Homer məsələsi”nə toxunmaq vacibdir. Uzun müddətdir ki, tədqiqatçılar bir sual ətrafında baş sındırırlar: görəsən “İliada” və “Odisseyə” həqiqətənmi Homer adlı sənətkara məxsusdur, yoxsa xalq yaradıcılığının məhsuludur? Bu suala hələ bu günə qədər qəti cavab verilməmişdir və bəlkə də heç vaxt verilməyəcək.

Hər şeydən əvvəl qeyd etmək lazımdır ki, hər hansı bir mülahizəni, o cümlədən bədii fikri ilk dəfə konkret bir fərd ifadə edir: iki nəfərin, üç nəfərin, kollektivin bir yerə yığılıb şəir deməsi, dastan qoşması əgəlabatan deyil. Bu mənada “xalq yaradıcılığı” qeyri-mümkündür.

Lakin fərdin ifadə etdiyini onun adı ilə bağlayan və bununla da onun müəllifliyini təsdiq edən yazılı ədəbiyyat nümunələrindən fərqli olaraq, şifahi ədəbiyyatda ilk dəfə bir qayda olaraq anonim fərdin dediyini yenidən ifadə edən digər fərdlərin onu öz zövqlərinə, dünyagörüşlərinə uyğun şəkildə dəyişməsi, söz-üslub baxımından “rəndələməsi”, deməli, onun redaktəsi və hətta yenidən yaradılması prosesində iştirakı mümkündür və təbii. Bu baxımdan şifahi ədəbiyyat “xalq ədəbiyyatı” nümunələridir.

Əlbəttə ki, bu məqamı mütləqləşdirmək olmaz. Bundan əlavə, bezi janrlar daha çox “anonimləşməyə”, digərləri isə “müəllifləşməyə” meyllidir. Belə ki, Azərbaycan ədəbiyyatında bayatılar, atalar sözləri və məsəllər, hətta

müəllifləri məlumdursa da, müəllifdən ayrılıb anonim əsər kimi yaşayır. Halbuki dastanlar, qoşmalar öz müəllifinin adı altında “mövcud olmağa” can atırlar. Məhz buna görə də “Kitabi-Dədə Qorqud”, “Koroğlu” müəllif qismində Dədə Qorqudun, Koroğlunun əsərləri kimi təqdim olunur. Bu məqamda Dədə Qorqudun, yaxud Koroğlunun real şəxsiyyətlər kimi mövcud olması vacib deyil. Bu baxımdan “İliada” və “Odisseyə” dastanlarının Homerin adına çıxılması qanunauyğundur.

Bədii sözün xalq tərəfindən redaktə olunub-olunmamasından asılı olaraq sənətkarın statusu da dəyişir. Sözsüz ki, heç bir ədəbi əsərdə “təmiz” fərdi münasibət mövcud deyil. İstənilən dövrdə və məkanda hadisələrin bədii yozumunda fərdi münasibət ictimai fikir tarixi və çağdaş münasibətlə müəyyən nisbətdə də ümumbəşəri dəyərlərlə çulğalasıdır. Lakin aydın məsələdir ki, şifahi ədəbiyyatda topluluğun bədii nümunəni redaktə etmək və hətta dəyişdirmək imkanları qat-qat artıq olduğuna görə fərdi münasibətə nisbətən ictimai münasibətin xüsusi çəkisi misli görünməmiş səviyyədə artır.

Bizim Dədə Qorqud kimi Homerin də mövcud olub-olmaması sualına birmənalı şəkildə cavab vermək qeyri-mümkündür. Mənbələr sübut edir ki, artıq antik dövrdə “İliada” və “Odisseyə”nin müəllifi haqqında dəqiq məlumat mövcud deyildi. O dövrdə Homer real şəxsiyyətdən daha artıq əfsanəvi bir sənətkar qismində təsəvvür olunurdu. Homerin vətəni olmaq iddiasında olan yeddi şəhərin bir-birilə mübahisəsi dediklərimizə sübutdur. Bundan əlavə, mənbələrdə Homerin Olimp allahları nəslindən olması, mifoloji şəxsiyyətlər olan Aqamemnon, Odissey və Axillə şəxsən tanış olması haqqında da məlumatlar mövcuddur. Sənətkarın adının özü də müxtəlif yozumlar doğurur: bir tərəfdən, iddia olunur ki, bu, real şəxsiyyətin xüsusi adıdır. Digər tərəfdən, bu sözün Kiçik Asiya yunanlarının dilində “kor” mənası daşdığı (guya Homer kor sənətkar olmuşdur) və ümumi isim olduğu fərz olunur. Bundan əlavə, antik Yunanıstanda qəhrəmanlıq mahmıllarının ifaçıları olan rapsodların repertuarını təşkil edən bütün əsərlərin Homerin adına çıxarılması cəhdləri də mövcud olmuşdur. Hətta “İliada” və “Odisseyə”nin müxtəlif müəlliflərə məxsus olması da iddia olunurdu. Eyni zamanda bu iki əsərin bir sənətkarın yaradıcılığının məhsulu olması sadəcə ehtirasla dolu “İliada”nın gənclik çağlarında, soyuqqanlı nağılvari “Odisseyə”nin isə qocalıq dövründə yaradılması ehtimal olunurdu. Lakin antik dövrdə Homerin real şəxsiyyət olması və ən azı “İliada” dastanının müəllifi olması faktı heç bir şübhə doğurmurdu.

Homerin müəllifliyi ilə bağlı elmi səciyyə daşıyan şübhələr XVIII əsrin sonlarında meydana gəlməyə başlayır. Belə ki, alman tədqiqatçısı Fridrix Avqust Volf 1795-ci ildə nəşr etdirdiyi əsərdə iddia edir ki, “İliada” və

“Odisseyə” ayrı-ayrı müəlliflər tərəfindən yaradılmış epik mahmıllar toplusudur. Hegel isə qəti şəkildə bu fikrə qarşı çıxır, hər iki əsərin eyni müəllif tərəfindən yaradıldığı ideyasını müdafiə edirdi.

Hazırda elmdə belə bir fikir hökm mövcuddur ki, Homer adlı şəxsin varlığı ilə bağlı kifayət qədər material olmaması üzündən “Homer məsələsi”nin həlli bu gün də çətindir, fərziyyə xarakteri daşıyır və həlli çətin ki, gələcəkdə də mümkün olsun.

Əslində bu heç vacib də deyil. Əsas məsələ budur ki, Homerin əsərlərində insan cəmiyyətinin təşəkkülünün erkən çağları mükəmməl bədiiiliklə təcəssüm olunmuşdur. O dövrdə bəşər övladının üz-üzə gəldiyi problemlər bu gün də bizim üçün öz əhəmiyyətini saxlamışdır. Məhz buna görə də Homerin əsərləri XXI əsrin övvəllərində oxucu üçün yüksək estetik zövq mənbəyidir...

Zamanın axarı daim bir məqamdan digərinə, bir əsrdən başqa əsrə keçidə əsaslanır. Bu qanunauyğunluq bəşəriyyətin də həyatında öz əksini tapır: cəmiyyət yarandığı gündən ara vermədən bir haldan digərinə keçir. Lakin tarixin müəyyən dövrlərində bu keçid güclənir, sürətlə şaxələnir. Belə dövrləri “keçid mərhələləri” də adlandırırlar. Homerin hərəkətlə, dinamika ilə səciyyələnən “Odisseyə” belə bir mərhələnin məhsulu idi: bu dövr ibtidai icma quruluşu münasibətləri və əxlaqından quldarlıq dövrü münasibətləri və əxlaqına, Krit-Miken mədəniyyətindən Yunan sivilizasiyasına, mifoloji dünya duyumundan ələmin elmi dərkinə, allahlar qarşısında irrasional qorxudan və kortəbii itaətdən itaətsizliyə və onlara istehzalı münasibətə keçid mərhələsi idi.

Odisseyin sərgüzəştləri əslində get-gedə gücünü-qüdrətini hiss edən insanın Olimp allahlarının itaətindən xilas olması prosesidir. Və biz ardı-arası kəsilmədən Olimp allahlarını barməğna sarıyan Homer qəhrəmanına haqq qazandırmıq. Çünki allahlar insanlardan geridə qalmağa başlayırlar: insanlarda tədricən formalaşmaqda olan mənəvi-etik keyfiyyətlərdən – əxlaqdan, neciblikdən, rəhmədillikdən məhrumdurlar. Bu baxımdan insanı Olimp allahlarından qoparmaq adillik, mənəvi saflıq prinsiplərinə əsaslanan təkallahlılıq üçün, musəvilik, isəvilik və islam üçün meydan açır. Homer eposunun da həmişəyaşarlığı bununla bağlıdır.

Qorxmaz Quliyev

BİRİNCİ NƏĞMƏ

Muza, mənə dünya görmüş Odisseydən gəl söhbət aç.
O, müqəddəs Troyanı yerlə-yeksan edən gündən
Çox şəhərlər dolaşaraq, çox adətlər gördü gözü.
Dostlarını və özünü vətəninə sağ-salamat
5 Çatdırmaqçın dənizlərdə çox üzdü, çox cəfa çəkdi.
Dostlarını xilas etmək cəhdi fəqət çıxdı boşa,
Onlar özü yoldan azıb məhv etdilər özlərini:
Heliosun mallarını yedikləri üçün, o da
Evlərinə qayıtmaqdan məhrum etdi nadanları.
10 Muza! Nədən başlayırsan başla, bizə bundan danış.
Başqaları həm döyüşdən, həm də dəniz tufanından
Xilas olub çoxdan gedib çatmışdılar evlərinə.
Yalnız onu – vətən, zövcə həsrətlişi Odisseyi
Kalipso – o ilahələr ilahəsi keyli müddət
15 Mağarada saxladı ki, axır ərə getsin ona.
İllər ötdü Laertidin öz yurduna dönməsiçün
Allahların öncə təyin etdiyi vaxt gəlib çatdı.
Laert oğlu Odisseyi, sən demə, öz evində də
Ağır günlər gözləyirmiş. Poseydondan başqa onun
20 Əhvalına bütün Olimp allahları acıyırdı.
Poseydonsa onu təqib etdi yurda çatanadək.
Allahların yığnağında həmin allah yoxdu bu gün;
Həbəşlərin hekatomba¹ bayramına getmişdi o.
Dünyanın lap ucqarında yaşayırdı həbəş xalqı,
25 Hiperion ordan çıxıb, orda qürub eləyirdi.
Orda qurban şənliyində əyləşmişdi həmin allah.
Qalan bütün allahlarsa Kronidin² qəsindəydi.

¹ Hekatomba – allahların şərəfinə kəsilən yüz heyvanlıq qurban.

² Kronid və ya Kronion – Kron oğlu Zevs. (Başqa bütün adların mənası əsətiri və coğrafi adlar lüğətində verilmişdir).

İnsanların, allahların atası Zevs danışdı.
Aqamemnon oğlu Orest tərəfindən öldürülmüş
30 Egist idi hökmdarı xəyalını məşğul edən.
Zevs Egisti anıb belə söyləyirdi allahlara:
“Qəribədir, nə baş versə bu insanlar bizdən görür.
Guya bizik dərd göndərən. Bir halda ki, onlar özü
Gedib tale əleyhinə, məhv edirlər özlərini.
35 Misal üçün Egist özü: Atreyoğlu öz yurduna
Dönəndə qətl edib onu, arvadını almadımı?
Ona qorxunc aqibəti məlum idi: açıq gözlü
Hermeslə biz ona xəbər göndərərək, demişdik ki,
Atride qəsd eləməsin, arvadıyla evlənməsin.
40 Demişdik ki, Orest ərgən yaşa çatan kimi mütləq
Qayıdaraq atasının qisasını alacaqdır.
Hermesin bu sözlərinə qulaq asmaq istəməyən
Egist çəkdi törətdiyi bəd əməlin cəzasını!”
Bayquşgözlü Afina da belə cavab verdi Zevsə:
45 “Hamımızın atası Zevs, hökmdarlar hökmdarı!
Haqdır sənin dediklərin; ölməliydi – öldü Egist.
Başqası da belə bir iş tutsa bu cür ölməlidir!
Ancaq mənim ürəyimi parçalayan Odisseydir;
Çoxdan ayrı düşübdür o istədiyi adamlardan.
50 Dənizin lap göbəyində, sıx meşəli bir adada
Əzab çəkir o bəxtikəm bir ilahə sarayında.
Atlant qızı o ilahə dustaq edib Odisseyi.
Dənizlərin bütün dərin yerlərinə belə Atlant
Yerdən göyə dayaq olan sütunlara keşik çəkir.
55 Atlant qızı Odisseyi yaman ağır dərdə salıb;
Tovlayıcı sözlərilə onu dilə tutur ki, o
Unutsun öz doğma yurdu İtakanı. Odisseyə
Heç olmasa doğma elin tüstüsünü birçə kərə
Görüb sonra ölməyini arzulayır gecə-gündüz.
60 Onun qara bəxti səni heç narahat eləmirmi?
Troyada, arqıvlərin gəmiləri yanında o,
Sənə azmı qurban kəsib? Niyə ona qəzəblisen?”
Ona belə cavab verdi buludyığan Kronion:
“Bu nə sözdür danışırısan, ağzından nə çıxdı, qızım?”

65 O ilahi Odisseyi heç unuda bilərəmmi?
Ölərilər arasında o hamıdan ağıllıdır,
Göy sahibi allahlara hamıdan çox qurban kəsib.
Yerə dayaq Poseydondur yalnız təqib edən onu;
Allahatay və qüdrətli Polifemi kor edib o.
70 Bu səbəbdən Poseydon da ona yaman qəzəblənib.
Su perisi Foosadır doğan taygöz Polifemi,
Dəniz gözetçisi Forkin atasıdır Foosanın.
Poseydonla bir kahada əlaqədə olub o qız.
İndi hirsli Poseydon məhv etməsə də Odisseyi,
75 Təqib edir, qoymur doğma vətəninə gedib çata.
O, yurduna dönsün deyə fikirləşib bir yol tapaq;
Yersarsıdan Poseydon qoy el çəksin öz qəzəbindən.
Bütün başqa allahların istəyinə qarşı gedib,
Onlar ilə mübahisə etmək onun işi deyil!”
80 Bayquşgözlü Afina da onda Zevsə belə dedi:
“Ey atamız Kronoğlu, hökmdarlar hökmdarı!
Əgər o mərd Odisseyin öz yurduna dönməsini
Əbədilər istəyirsə, hər əmrinin icraçısı
Hermesə də, Oqiqiya adasına getsin dərhal,
85 Bu qərarı çatdırsın qoy qəşənghörük o pəriyə.
Atlant qızı izn versin dözümlü Odisseyə,
Öz elinə-obasına, öz evinə qayıtsın o.
Mən də gedim İtakaya, Odisseyin övladının
Ürəyinə ciirət hissi, mərdlik hissi aşılalım.
90 Qoy uzunsaq axeytilər yığınağı çağırıb o,
Əyribuynuz, astayeriş cöngələri, qoyunları
Amansızca kəsib yeyən cavanları qovsun evdən.
Sonra onu yola sallam Pilosa və Spartaya,
Bəlkə orda xəbər bilə atasının gəlməyindən,
95 Beləliklə ad qazana adamların arasında”.
Sonra qızıl səndəlini ayağına bağladı o –
Xoş etirli bu səndəllər ilahəni həm quruda,
Həm də ki, su üzərində külək kimi uçurdu.
Mis ucluqlu, ağır möhkəm nizəni də aldı ələ;
100 Qadir ata Zevsin qızı həmin möhkəm nizə ilə
Acığını tutduran mərd igidləri kötəklərdi.

Olimpin dik zirvəsində yeltək uçub o ilahə
Gəlib çıxdı İtakada Odisseyin sarayına.
Tafoslular hökmdarı görkəmində, qərib kimi,
105 Əldə nizə gedib durdu darvazanın lap ağzında.
Penelopa məftunları o darvaza qabağında
Kəsdikləri cöngələrin dəriləri üzərində
Aşiq atıb oynamaqla məşğuldular, deyə-gülə.
Cəld nöqərlər qasidlərlə salonda bir çalışırdı;
110 Kraterə su qatılmış mey töküdü bəziləri,
Bəziləri masaları süngərlərlə təmiz yuyub,
Ortalığa çəkir, üstə qızarmış ət düşürdülər.
Afinanı öncə görə allahsifət Telemaxdı.
O da məftun cavanlarla əyləşmişdi; tutqun idi.
115 Xeyalına atasının dönməyini gətirirdi:
O qayıtsa, burdan qovub bu gəncləri evlərinə,
Özü sahib olardı öz əmlakına əvvəlkitək.
Bu fikirlə məşğul ikən gördü birdən afinanı.
Qəribi çox gözlətdiyi üçün xeyli xəcalətli,
120 Tez yollandı darvazaya, lap yanına gəldi onun;
Sağ əlindən tutdu, qəbul etdi sivri nizəsini.
Sonra uca səsle ona bu qanadlı sözü dedi:
“Şad olasan, qərib! Buyur, gir içəri, qonağım ol.
Əvvəl ye-iç; məramını sonra açıb söyləyersən.”
125 Belə deyib addımladı, Afina da arxasınca.
Odisseyin uca, qəşəng sarayına girən kimi,
Sütünlərdən birisinə söykədi mis nizəsini.
Mətin ruhlu Odisseyin bir zamanlar işlətdiyi
Bəzi başqa nizələr də saxlanırdı həmin yerdə.
130 Sonra gözəl kreslodə əyləşdirib ilahəni,
Ayağının altına da kiçik bir kürsü qoydu.
Özü də bir oymanaxış kürsü üstə tutdu qərar.
Qonağını cavanların səs-küyündən xeyli uzaq
Oturdu ki, orda onun iştahası korlanmasın,
135 Odisseydən məlumatı varsa, açıb deyə bilsin.
Əllərini yumaq üçün kənz qızıl bir dəstidə
Su gətirdi, gümüş taşı önlərində qoydu yerə,
Sonra da bir hamarlanmış masa çəkib gətirdi o.

Mərifətli açarçı da çörək qoydu o masaya.
140 Evdə olan azuqədən neçə cürə yemək verdi.
Saqi isə içi dolu nimçələri qaldıraraq,
Gətirdi ət yeməkləri, yanında zər piyalələr.
Bir qasid də tezce gəlib doldurdu o qədəhləri.
Səsli-küylü lovğa gənclər birdən zala doluşdular
145 Kreslo və stullarda cərgə ilə əyləşdilər.
Qasidlər tez su gətirdi, əllərini yudu onlar.
Qaravaşlar onlar üçün səbətlərdə çörək qoydu.
Uşaqlar mey qablarını ağzımacan doldurdular.
Hazırlanmış yeməklərə əl uzatdı dərhal onlar.
150 İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Çal-çağıra, rəqs etməyə meyl oyandı qəlblərində, –
Axı hər bir ziyafətin yaraşığı çal-çağırdır.
Qasid gözəl kifaranı verdi Femi y müğənniyə:
İstəməyə-istəməyə pərəstişkar gənclər üçün
155 Kifaranı uca tutub çox gözəl bir nəğmə dedi.
Başqaları eşitməsin deyə bir az əylilərək,
Odissey yavaş səsle belə dedi Afinaya:
“Əziz qonaq, ürəyinə toxunmaz ki, bir söz desəm?
Bir nəğmə, bir kifaradır arzusu bu adamların;
160 Özgəsinin hesabına kef çəkirlər çünki onlar.
Bəlkə də mal sahibinin sümüyünü yad ellərdə
Yağış döyür və ya dəniz dalgaları atıb-tutur.
Əgər onun İtakaya dönməsini görsəydilər,
Bu adamlar burda paltar, qızıl yığmaq əvəzinə
165 Yelqanadlı ayaqlara sahib olmaq istərdilər.
Əfsus o məhv olub gedib, ümidimiz üzülübdür,
Amma yenə “o dönəcək”, – deyənlər də vardır hələ.
Lakin onun dönüş yolu həmişəlik bağlanmışdır.
İndi məndən heç bir şeyi gizlətmədən, açıq söylə:
170 Kimsən? Atan-anan kimdir? Şəhərinin adı nədir?
İtakaya hansı yolla, hansı gəmi ilə gəldin?
Səni bizim bu yerlərə gətirənlər kimdir, danış?
Axı bizim bu adaya pay-piyada gəlmək olmaz.
Bir də bunu açıb söylə, yaxşı-yaxşı bilim mən də:
175 Bu gəlişin ilk dəfədir, yoxsa bir vaxt Odisseyə

Burda qonaq olmusan sən? Axı o vaxt hər diyardan
Qonağımız çox olurdu, atam yaman qonaqcıldı”.
Bayquşgözlü pak Afina ona belə cavab verdi;
“Sualına cavab verib, düzü nədir deyəcəyəm:
180 Adım Mentdir; atam müdrik Anxialla fəxr edirəm.
Avarsevən tafoslular hakimiyyəmə mən özüm də,
Məni bura bizimkilər getiriblər öz gəmidə.
Dəmir verib əvəzində Temesadan mis almaqçün
Tünd dalğalı dəniz ilə yad ölkəyə üzürəm mən.
185 Gədim şəhər kənarında, sıx meşəli Nyon dağı
Önündəki açıqlıqda, Retr adlı limandır.
Odisseylə mənim gediş-gəlişimiz lap çoxdandır,
Bu gediş-bu gəlişlə mən həmişə fəxr eləmişəm,
Laertgilə getsən, o da təsdiq edər sözlərimi.
190 Deyirlər ki, o, şəhərə daha gəlmir, kənddə qalır,
Bir qarıdır ona baxan; bütün günü yamacdakı
Üzümlükdə işləyir o, axşam evə qayıdanda
Yorğun olur; həmin qarı hazırlayır yeməyini.
Dedilər ki, atan gəlib, onun üçün gəldim burə.
195 Yolda yəqin ölümsüzlər ləngidirlər Odisseyi.
İnan mənə, ölməyibdir, Odissey sağ-salamatdır.
Harda isə gen dənizdə, dalğadöyən bir adada
Vəhşi, quduz adamlardır öz yolundan edən onu;
O nə qədər çalışırsa, can qurtara bilmir ordan.
200 Nə peyğəmbər, nə quşlarla falabaxan olmasam da,
Ancaq sənə əvvəlcədən deyə billəm – allahların
Fikri nədir və bu fikir tutacaqdı öz yerini:
Onun vətən intizarı çox da uzun çəkməyəcək,
Dəmir buxov vursalar da, qayıdacaq öz yurduna. –
205 O ustadır, tədbirlidir, qayıtmaqçın yol tapacaq.
İndi mənə düzünü de, heç bir şeyi gizlətmədən:
Doğrudanmı Odisseyə layiq olan bir oğulsan?
Görürəm ki, üzün-gözün Odisseyin üz-gözüdür.
Axı bir vaxt gedib-gələr, biz çox tez-tez görüşərdik
210 Onun seçmə arxivlərlə hündüryanlı gəmilərdə
Troyaya getməsindən qabaq idi bu görüşlər.
O zamandan görməmişik biz heç biri-birimizi...

Odisseyin müdrik oğlu ona belə cavab verdi:
“Əziz qonaq, sualına düzgün cavab verəcəyəm:
215 Mən bilmirəm, anam deyir, Odisseyin oğluyam mən.
Axı heç kəs deyə bilməz, atası kim olub onun.
Kaş ki, elə bir kişinin oğlu olmuş olaydım ki,
Qocalana qədər rahat yaşayaydı öz mülkündə.
Bu dünyada yer oğlunun ən bədbəxti atam olub.
220 Əgər bilmək istəyirsən, həqiqətən, atam odur”.
Ona belə cavab verdi bayquşgözlü pak Afina:
“Madam səni Penelopa doğub, belə görünür ki,
Əbədilər istəyiblər nəslin-kökün kəsilməsin.
İndi mənə bir də bunu açıq-aydın danış görüm,
225 Bu yehaye, bu izdiham, bu qonaqlıq nə üçündür?
Yoxsa toydur? Ortaq xərcli qonaqlığa oxşamır bu.
Qonaqların özlərini yaman sırtıq aparırlar.
Onlardakı iyəncliyi, rəzilliyi gəlib görən
Xəcil olar bu həyasız qonaqların əvəzinə”.
230 Dərrakəli Telemax da qonağına belə dedi:
“Əziz qonaq, madam bunu soruşursan, eşit, deyim:
Nə qədər ki, ev sahibi burda idi, var-dövləti
Başdan aşır, hamı onun hörmətini saxlayırdı.
İndi onu gözümüzdən uzaşdıran o allahlar
235 Bizim üçün tamam başqa qərar qəbul edəyiblər.
Bilsə idim, o ölübdür, mənə belə yer etməzdi,
Bilsə idim Troyada həlak olub, ya da sonra
Dostlarının qollarının arasında can veribdir,
Şərəfinə məzar-təpə ucaldıblar axeylilər,
240 Oğlunu da həmişəlik başıuca ələyirdi.
İndi onu Harpi alıb şərəfsizcə yoxa çıxıb,
Oğluna da Odisseydən miras qalan dərddir-qəmdir.
Ancaq məni dərde-qəmə qərq eləyən tək bu deyil,
Üstəlik bir başqa dərd də göndəribdir ölümsüzlər.
245 Adaların nə qədər ki, adlı-sanlı gəncləri var:
Zam, Dulixi, sıx meşəli Zakinf, daşlı İtakada
Sözü keçən bütün gənclər Odisseyin arvadına
Elçi gəlir, talan edir evimizi, malımızı.
Nə bu mənfur izdivaca razı ola bilir anam,

250 Nə onarın tələbini açıqca rədd edə bilir.
Talançılar çox çəkməz ki, mənə də məhv eləyərlər”.
Afina bərk qəzəblənib Telemaxa belə dedi:
“Böyük dərdidir! Atanın tez qayıtması lap vacibdir;
Yalnız onun güclü qolu bacarar bu sırıqlarla.
255 Kaş qəfildən qayıdaraq görünəydi qapıda o,
Əllərində qoşa nizə, döşdə qalxan, başda sərpuş, –
İlk dəfə, bax, evimizdə belə görüb gözüm onu.
Yeyib-içib yaxşıca kef çəkdi bizim evimizdə.
Efiradan – Mermeroğlu İt yanından qayıtmışdı.
260 Dediym ölkəyə öz gəmisilə getmişdi ki,
Zəhər alıb sürtsün iti oxlarının uclarına.
Mermeroğlu amma ölməz allahlardan çəkinərək
Zəhər vermək istəmədi onda ata Odisseyə,
Xatirini əziz tutan atam zəhər verdi ona.
265 Atan indi o görkəmdə görünəydi bu gənclərə
Ömürləri gödələrdi, toyları da vay olardı.
Bu sirr yalnız allahlara əyandır: o qayıdanda
Bu gənclərdən qisasını alacaq, ya almayacaq.
İndi təklif edirəm ki, gör bu məftun cavanları
270 Öz atanın sarayından hansı yolla qovmaq olar.
Yaxşı-yaxşı qulaq asıb sözlərimə diqqət elə:
Sabah bütün axeyləri yığıncağa yığ meydana.
Allahların şahidliyi ilə danış olanları.
Tələb et ki, bütün gənclər çıxıb getsin evlərinə.
275 Əgər anan penelopa ərə getmək istəyirsə,
Çıxıb getsin öz qüdrətli atasının sarayına.
Nə qədər ki, verməlidir, bir o qədər cəhiz verib,
Öz qızına qoy yenidən toy eləsin varlı ata.
Sən də bəlkə bu ağıllı sözə əməl eləyəsən:
280 Saz bir gəmi və iyirmi avarçəkən götürərək,
Səfərə çıx, itgin düşmüş atandan bir xəbər öyrən.
Bəlkə soruq verən oldu, bəlkə xəbər özü dedi;
Axı Zevsin sözlərini adamlara o çatdırır.
Əvvəl-əvvəl Pilosa get, Nestor ilə söhbət elə,
285 Spartada xurmayısac Menelaydan soruş sonra;
Mıs zirehli axeylərdən ön axırda gələn odur.

Eşitsən ki, atan sağdır, dönəcək ev-əşiyinə,
Hər zəhmətə qatlaşaraq, onu tamam bir il gözlə.
Eşitsən ki, həlak olub, yer üzündə yoxdur daha,
290 Doğma ata ocağına özün dönüb gələn kimi,
Adına bir məzar-təpə ucalt, matəm saxla ona.
Mən dediyim bu sözlərə elə ki, sən əməl etdin,
Sonra özün birinə ver, Penelora ərə getsin.
Bu işləri qurtarandan sonra düşün, bir çarə tap,
295 Gör nə yolla qırmaq olar kəbin tələb edənləri:
Açıq-aşkar, yoxsa başqa fəndlə qırmaq münasibdir.
Öz uşaqlıq çağların ötüb daha sənənin yaşın.
Bilirsənmi allahsifət Orest necə bir iş görüb,
Xain Egist onun şanlı atasını öldürmüşdü,
300 Orest də öz atasının qatilini qətl edibdir.
Əziz dostum, yaraşlıqlı, uca boylu gənc olmusan,
Orestdən az deyil gücün, tarixdə ad qazanarsan...
Daha mənim öz gəminə dönmək vaxtım yetişibdir,
Yəqin indi yoldaşlarım narahatdır mən sarıdan.
305 Sən də fikir ver özünə, dediklərim haqda düşün!”
Dərrakəli Telemaxsa ona yenə belə dedi:
“Görürəm, bir ata kimi sən xeyrimə danışsən,
Heç bir zaman unutmaram məsləhətli sözlərini.
Görürəm, çox tələsirsən, amma yenə bir az dayan.
310 Əvvəlcə bir yuyun burda, ürəyinə səfa gəlsin.
Öz geminə gülər üzül, töhfə ilə qayıt sonra
Sənə yaxşı və qiymətli töhfə vermək istəyirəm;
Axı gərək ev yiyəsi qonağına bir şey verə”.
Bayquşgözlü pak Afina ona belə cavab verdi:
315 “Yox, saxlama məni yoldan, çünki yaman tələsirəm.
Mənə vermək istədiyən o qiymətli hədiyyəni,
Söz verirəm qayıdanbaş səndən alıb apararam,
Əvəzində mən də sənə bir hədiyyə bağışlaram”.
Bu sözləri söyləyərək bayquşgözlü pak Afina
320 Bir qanadlı quşa dönüb pəncərədən uçub getdi.
Cürət duydu, qüvvət duydu Telemax öz ürəyində,
Atasının bərəsində daha ciddi düşündü o.
Qonağının bilib allah olduğunu, heyrət etdi.

Tezəcə qalxıb salondakı cavanlara yaxınlaşdı.
 325 Gənclər dinməz dinləyirdi xanəndənin nəğməsini.
 Afinanın qəzəbinə səbəb olmuş axeylərin
 Nə zillətlə dönməsindən bəhs edirdi həmin nəğmə.
 Üst qatdakı otağında İkarinin aqıl qızı
 Penelopa dinləyirdi bu ilahi tərənəni.
 330 Düşüb hündür pilləkənlə gəldi qonaq salonuna;
 İki kənz müşayiət eləyirdi xanımını.
 İlahətək gözəl qadın Penelopa o salondan
 Yan otağa gedən qapı sütununa söykənərək,
 Parıldayan örpək altda gizlətdi al yanağını;
 335 Sağ-solunda ehtiramla durdu qadın xidmətçilər.
 Ağlayaraq, müğənniyə belə dedi Penelopa:
 “Femiy, sən ki, allahların, igidlərin hünərindən
 Bəhs eləyən, ürəkəçən nəğmələrdən çox bilir sən.
 Gəl onlardan birisini oxu. Onu qonaqlar da
 340 Çox həvəslə dinləyərlər. Kəs bu qəmgin nəğməni sən.
 Bu mahnını dinləyəndə mənim qəlbim parçalanır.
 Yer üzündə ən böyük dərd düşüb mənim qismətimə.
 Elə bir ər itirmişəm, heç yadımda çıxan deyil,
 Elladaya və Arqosa yayılmışdı onun adı”.
 345 Odisseyin müdrik oğlu belə dedi anasına:
 “Əziz ana, xanəndənin ürəyindən qopub gələn
 Bir mahnıdan niyə bizi həzz almağa qoymayırsan?
 Müğənnidə nə günah var, günahkar Zevs atadır ki,
 Nə istəyir, onu təlqin edir insan ürəyinə.
 350 Danayların kəm bəxtindən oxuyursa, qoy oxusun.
 Fani insan dönə-dönə eşitdiyi nəğmələrdən
 Ən tezə, ən tərəvətli nəğmələri çox oxşayır.
 Öz-özünü ələ salıb, dinləməyə vadar elə.
 Troyadan qayıtmayan tək Odissey deyildir ki,
 355 Ondən başqa çox igidlər qayıtmayıb döyüşlərdən.
 Ən yaxşısı budur ki, sən öz işinlə get məşğul ol:
 Əyir, toxu, kənzilərə əmr et ki, boş durmasınlar.
 Söz danışmaq arvad işi deyil, kişi işidir, bil,
 Madam mənim ev sahibi, söz danışmaq mənə düşər”.
 360 Penelopa bu sözlərə heyret edib, döndü geri.

Eşitdiyi ağıllı söz işlədi lap ürəyinə.
 Kənzilərlə üst qatdakı otağına qalxdı yenə.
 Pak Afina gözlerini qapayana qədər onun.
 Əziz əri Odisseyi yada salıb hey ağladı.
 365 Gənclər hələ küyləşirdi geniş qəsrin salonunda,
 Penelopa vüsalına can atırdı hər bir cavan.
 Dərrakəli Telemax bu sözü dedi o gənclərə:
 “Ey anama elçi düşən azğın, lovğa “adaxlılar”.
 Gəlin, indi səs salmadan yeyib-içib ləzzət alaql!
 370 Gəlin, gözəl nəğməsinə qulaq asaql müğənninin,
 Oxuduğu nəğmə sanki allahların nəğməsidir.
 Sabah tezdən gedək şəhər meydanına, – yığıncığa.
 Xalq önündə orda sizdən tələbim bu olacaq ki:
 Bizim evdən çıxın, gedin. Qonaqlığı növbə ilə
 375 Özünü öz evinizdə düzəldin öz xərcinizlə.
 Əgər sizə özgecinin hesabına yeyib-içmək
 Xoş gəlirsə, nə deyirəm, yeyin-için, hey tıxanın.
 Onda mən də ölməzləri çağıraram köməyimə,
 Bəlkə də Zevs özü verər onda sizin cəzanızı!”
 380 Qan bahanız ödənmədən hamınız məhv olarsınız!”
 Telemaxın bu cürətli sözlərinə qulaq asan
 Ordakılar təəccübdən dişlədi dil-dodağını.
 Yevpeyt oğlu Antinoy tez cavab verib belə dedi:
 “Ey Telemax, yəqin sənə lovğa-lovğa danışmağı,
 385 Həyasızca öyünməyi təlqin edən allahlardır.
 Üstümüzdə çar olmağa irsən haqqın olsa belə,
 Kronion qoy o günü göstərməsin İtakaya!”
 Dərrakəli Telemax da ona belə cavab verdi:
 “Antinoy, heç əsib-coşma, qulaq as gör nə deyirəm.
 390 Mənə çarlıq verərsə Zevs, əlbəttə, rədd eləməyəm.
 Yoxsa elə bilir sən ki, hökmdarlıq qəbahətdir?
 Yox, çar olmaq heç bəd deyil, çarın evi tez varlanır,
 Xalq içində daha artıq olur şanı-şərəfəti.
 Lakin bizim İtakada, axeylərin arasında
 395 Adlı-sanlı qocaların, cavanların çoxdur sayı, –
 Birisi çar ola bilər, madam yoxa çıxıb atam.
 Mənsə yalnız Odisseydən qalma mülkə, var-dövlətə,

Bir də onun qullarına sahib olsam kifayətdir!”
Polib oğlu Yevrimax tez ona cavab verib dedi:
400 “Axeylərin üzərində çarlıq kimin qismətisə,-
Allahlardan başqa heç kəs bilə bilməz, ey Telemax,
Əlbəttə ki, burda olan var-dövlətə sənənsən ağa.
Nə qədər ki, İtakada həyat vardır, sən bu var –
Dövlətinə bir nəfər də əl atmağa cürət etməz.
405 Ancaq bilmək istəyirəm: o qonağın kimdi sənin?
Haradandır, vətən deyə hansı yeri tərifləyir?
Tayfasının adı nədir, özü harda doğulubdur?
Odysseyin dönməsindən yoxsa xəbər gətirmişdi?
Yoxsa şəxsi bir iş üçün İtakaya gəlmişdir o?
410 Nə tez gəldi? Qalmadı ki, bu yaxından tanış olaq.
Görkəmindən məlumdu ki, adlı-sanlı nəsildəndir”.
Dərrakəli Telemax da belə cavab verdi ona:
“Yox, Yevrimax, yox, atamın dönməsinə ümid yoxdur.
Çoxdan onun qayıtması xəbərinə inanmıram,
415 Anamın hər hardan olsa, evimizə çağırdığı
Çox müxtəlif falçıların sözüne də inanmıram
Gedən adam atamın Ment adlı yaxın yoldaşdır;
Avarsevən tafoslular qəbiləsi başçısıdır,
Atası mərd və ağıllı Anxialla fəxr edir o”.
420 İlahəni tanısa da, qonaqlara bildirmədi.
Penelopa məftunları yenə rəqs və nəğməylə
Başlarını qatıb, axşam düşməyini gözləyirdi.
Onlar kəfə məşğul ikən çökdü gecə qaranlığı,
Onda qalxıb yatmaq üçün öz evinə getdi hər kəs.
425 Odiseyid Telemax da getdi yataq otağına;
Otaq yaxşı mühafizə olunurdu hər tərəfdən.
Ora doğru addımlayan Telemax çox fikirliydi.
Pensenorid Opun qızı dayə qadın Yevrikleya
Hər əlində məşəl, onun qabağınca yeriyirdi.
430 Yevrikleya yeniyetmə yaşındaykən Laert onu
Düz iyirmi buğa verib, satın alıb gətirmişdi.
Laert ona arvadına etdiyitək hörmət edir,
Lakin arvad hirsələnmiş deyə yatıb-durmayırdı.
Körpə ikən Telemaxa süd vermişdi Yevrikleya;

435 Telemaxı kənizlərdən onun qədər sevən yoxdu.
Qəşeng yataq otağının qapısını açdı oğlan,
Yatağında öyləşərək xitonunu soyundu tez,
Dayəsinə tərəf atdı; dayə çırpıb o xitonu
Səliqəylə qatlayaraq yaxındakı mıxdan asdı.
440 Bu taxta mix hamarlanmış çarpayının yanındaı.
Qarı səsiz çıxdı evdən, tutub gümüş dəstəyindən
Qapını da çəkib örtüdü, qayıqla da içəridən rəzələdi
Telemaxsa yumşaq qoyun dərisinə bürünərək
Afinadan eşitdiyi səfər haqda fikirləşdi.

İKİNCİ NƏGMƏ

Səhər tezdən al saçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan,
Odisseyin əziz oğlu qalxdı rahat yatağından,
Geyinərək, çiyini üstdən asdı iti qılıncını,
Sonra bəyaz ayağına geydi qəşəng pəncəliyi,
5 Çıxdı yataq otağından ölümsüz bir allah kimi.
Uca səslə çarçılara əmr eləyib tapşırı ki,
Uzun saçlı axeyləri yığıncağa səsləsinlər.
Car çəkildi, hamı dərhal gəldi şəhər meydanına.
Adamlar cəm olan kimi, əldə bürünc uclu, sivri
10 Nizəsilə Telemax da gəldi həmin o meydana.
Yanınca da iki oynaq it gəlirdi Telemaxın.
Ona nadir bir gözəllik bəxş etmişdi pak Afina.
Bu görkəmdə görüb onu təəccübə düşdü hamı.
Qocalar yol verdi, gedib atasının əyləşdiyi
15 Yerdə qərar tutdu. Öncə Yeqipti, o pir danışıdı.
Dünyagörmüş o qocanın beli çoxdan bükülmüşdü.
Nizəatan oğlu Antif allahsifət Odisseylə
Bir gəmidə yollanmışdı atları bol Troyaya.
Mağarada onu quduz Taygöz tələf etdi o vaxt:
20 Lap axırda onu yeddi Polifem şam edən zaman.
Qocanın üç oğlu qaldı: Yevrinom da aşiq idi.
İkisi də Yeqiptinin ev işini görürdülər.
Antifi hey antı qoca qəhərlənib, qəmlənirdi.
Gözü yaşlı Yeqipti bax belə dedi yığıncağa:
25 “Ey İtaka camaatı, qulaq verin sözlərimə!
Mərd Odissey əyriburun bir gəmidə gedən gündən,
Nə şuramız olub bizim, nə də ki, xalq yığnağımız.
İndi kimdir bizi yığan, kimdir bunu lazım bilən?
Cavandırımı, qocadırımı o xeyirxah adam, görən?
30 Yoxsa qoşun gəldiyini eşidib o hamıdan tez,

Və bu haqda camaata xəbər vermək fikrindədir?
Bəlkə ellik məsələdən danışacaq indi bizə?
Mənə belə gəlir ki, o, xeyirxah və mərd adamdır.
Zevs atamız mətləbinə çatdırsın o adam kimsə!”
35 Belə dedi. Telemaxı sevindirdi onun nitqi.
Yerində bənd alammayıb, can atdı ki, bir söz desin.
Düz ortada durdu. Gözəl məsləhətlər verən qasid
Mərd Pisenor Telemaxa skipetr təqdim etdi.
Natiq qoca Yeçiptiyə əvvəlcə üz tutub dedi:
40 “Qoca, görmək istədiyini şəxsi indi görəcəksən, –
O toplayıb sizi bura. Dərd başımdan aşıb daha.
Qoşun–filan gəldiyindən heç bir xəbər bilmirəm ki,
Eşitdiyim məlumatı sizə xəbər verə biləm.
Xalqa aid məsələ də yoxdur, sizə danışım mən.
45 Dərd mənim öz başımdadır, evim də ki, talan olur.
Bir tərəfdən həlak olub nəcəbətli atam mənim,
O sizin də ata kimi çox mehriban çarınızdı.
Daha ağır o biri dərd, o qədər də çəkməz, məni
Müflis edər, ev–eşiyim, varım–yoxum əldən çıxar.
50 Anam özü istəmədən, adlı–sanlı adamların
Oğulları elçi düşüb ona, evə soxulublar.
Cürət edib İkariyə ağız açmaq istəmirlər.
Onda qoca öz qızına layiq başlıq tələb edib,
Ürəyinə kim daha çox yatır, ona ərə verər.
55 Onlar bunu etməkdənsə, hər gün bizə soxulurlar.
Hər gün neçə qoyun, keçi, cöngə kəsib hey tıxırlar,
Bizim əla şərablardan içib–içib keflənirlər.
Əllərinə nə keçirsə, sonra qarət eləyirlər.
Odisseytək mərd yoxdur ki, son verə bu quldurluğa.
60 Bizdə elə zor hanı, bu adamlara cavab verək?
Sonralar da gümanımız yoxdur cavab verə bilək.
Gücüm çatsa hamısının öhdəsindən gələrdim mən.
İş o yerə çatıbdır ki, heç cür dözmək olmur buna.
Əldən gedir ev, var–dövlət. Toxunmurmu bu hal sizə?
65 Heç olmasa qonşulardan utanıb, bir kara gəlin,
Heç olmasa o ölümsüz alfahlardan bir çəkinin;

Yoxsa onlar buna görə, qəzəbini tökər sizə.
And verirəm sizi Zevsə, and verirəm Femidaya, –
Adamları yığıncağa o toplayır, o dağıdır;
70 Əzizlərim, di əl çəkin, öz dərdimi özüm çəkim.
Bəlkə mənim necib atam yaraşlıq dizlik taxan
Axeylilər ürəyinə toxunan bir iş görübdür?
Yoxsa onun hayfını indi məndən alırsınız?
Bu gəncləri qızıdırıb üzərimə salırsınız?
75 Mal–heyvanı siz özünüzdə kaş ki, qırıb yeyəydiniz!
Vurduğunuz ziyanlara onda əvəz verərdiniz.
Qəsb edilən hər bir şeyi sizdən geri alanadək
Bütün günü bu şəhərdə el çəkməzdim arxanızdan.
Lakin məni bu halınız bir ümitsiz dərdə salıb!”
80 Hirsle deyib bu sözləri skipetri atdı yerə,
Görüb axan göz yaşını, rəhmi gəldi xalqın ona.
Hamı susdu, Telemaxın bu qəzəbli sözlərinin
Cavabını qaytarmağa kimsə cürət eləmədi.
Tək Antinoy etirazla cavab verib belə dedi:
85 “Ay çərənci azğın hərif, bu nə sözdür danışarsan?
Yoxsa bizi ləkələyib gözdən salmaq istəyirsən?
Elçi düşən cavanlarda zərrə qədər yoxdu günah,
Günah sənin o kələkbaz, o məkrli anandadır!
Anan cavan axeyləri üç ildir ki, ələ salır;
90 Bu yaxında üç il bitər, dördüncüyə addayarıq.
Yaxşı sözlər ismarlayıb, hərəyə bir vədə verir,
Ürəyində isə tamam başqa şeylər fikirləşir.
Bizə qarşı məkrli bir tədbirə də əl atdı o:
Dəzgah qurub otağında başladı ağ toxumağa.
95 Həmin zərif toxumanı göstərərək bizə dedi:
– Sizə ey cavan aşıqlərim, Odissey məhv olubsa da,
Bir az dözüün, məni vadar etməyin tez toy etməyə.
Bu kəfənlik toxumanı, qoyun başa çatdırım mən!
Adlı–sanlı qoca Laert bəlkə öldü bu yaxında;
100 İnsanları qırıb tökən ölüm onu yaxalarsa,
İstəmirəm məni axey arvadları sözə qoyub
Desin: belə varlı adam kəfənə də sarınmadı! –

Belə deyib bizim bu mərd qəlbimizi yumşaltdı o.
Bəs sonrası? Bütün günü toxumaqla məşğul olub,
105 Gecə məşəl işığında sökülmüş o kəfənliyi.
Bu qaydayla üç il keçdi, inandıq biz axeylilər.
Elə ki, vaxt ötüb keçdi, dördüncü il yaxınlaşdı,
Bu kələyi bilən qadın bizi bundan hali etdi.
Toxumarı sökən zaman biz üstünü aldıq onun,
110 İstəmədən öz işini qurtarmalı oldu xanım.
Bax, anana elçi düşən bu adamlar gör nə deyir,
Sən və bütün axeylilər qoy yaxşıca bilsin bunu:
Ananı öz atasının ocağına göndər getsin,
Orda özü və atası bəyəndiyi şəxsə getsin.
115 Anan axey gənclərini ələ salmaq adətindən
Qoy əl çəksin indən belə. Bilirik ki, pak Afina
Ona bol-bol verib ağı, incə, zərif əl işini;
O bildiyi kələklərin qədəmlərdə ömür sürmüş
Axeyanın qalın saçlı, gül camallı qızlarından
120 Nə Mikena, nə Alkməna, nə də Tiro bilməzdilər.
Penelopa fəndgirlikdə üstündür o gözəllərdən.
Ancaq onun fəndgirliyi çatmaz daha köməyinə.
Nə qədər ki, allahların ona təlqin elədiyi
Niyyətində möhkəm durub, talanacaq var-yoxunuz.
125 Penelopa bu minvalla böyük ad-san qazansa da,
Sənin varın talanaraq tamam əldən gedəcəkdir.
Anan bizdən birimizi seçməyincə bir axeyli
Nə başqa bir qız axtarıb, nə də burdan gedəcəkdir!”
Dərrakəli Telemaksa ona cavab verib dedi:
130 “Anam özü istəməsə, necə qova bilərəm onu?
Axı mənə anam doğub, boya-başa yetiribdir.
Atam isə uzaqdadır, heç bilmirəm, sağdır, ölüb.
Anamı öz atasının sarayına göndərərsən,
Onda qoca İkariyə xeyli fidyə verməliyəm.
135 Anam evdən qovulanda Erinniyə gileylənsə,
Allahların qəzəbinə düçar ollam, bədnam ollam.
Yox, anama mən heç zaman get sözünü deyəmmərəm.
Xoşunuza gəlməsə də, qanınızı qaraltsa da,

Evimizdən çıxın gedin! Qonaqlığa növbə ilə,
140 Özünü öz evinizdə düzəldin öz xərcinizlə.
Əgər sizə əvəzini ödəmədən özgəsinin
Hesabına yeyib-içmək xoş gəlirsə, yeyin-için;
Onda mən də ölməzləri çağıraram köməyimə.
Bəlkə də Zevs özü verər onda sizin cəzanızı!
145 Qan bahanız ödənmədən evimdə məhv olarsınız!”
Telemax bax belə dedi. Şimşək saçan Zevs bu zaman
Uca dağdan iki qartal uçurtdu o səmtə sarı.
Öncə onlar sakit külək sürətilə uçurdular,
İkisi də qanadını geniş açıb süzürdülər.
150 Lakin gəlib o hay-küylü yığnaq üstə çatan kimi,
Hər ikisi qanad çalıb, dövrə vurub dolandılar, –
Hamıya göz qoyub, ölüm xəbərini bildirdilər.
Bir-birinin üz-gözünü cırmaqlaya-cırmaqlaya,
Uçub şəhər evlərinin üstədən, sağa yönəldilər.
155 Qartalları başlarının üzərində görən gənclər:
“Qarşımızda bir fəlakət vardır” deyər düşündülər.
Mastor oğlu mərd Alifers başladı söz söyləməyə;
Quşlarla fal açmaqda o tay-tuşundan seçilirdi,
Danışıqda, bilikdə də fərqlənirdi qocalardan.
160 Xoş niyyətlə yığıncağa üz tutub o belə dedi:
“Ey İtaka camaatı, qulaq asın sözlərimə!
Ey məftunlar sizə daha çox dəxli var bu sözlərin;
Çünki böyük fəlakət gözləyir siz cavanları.
Odisseyin qayıtmağı çox da uzun çəkməyəcək;
165 Penelopa talibləri üçün ölüm gətirir o,
Uzaq dəniz sularından gözə çarpan İtakada
Bəzi-bəzi adamların başında da bir xata var
Biz bu ərğən cavanları cilovlasaq, pis olmazdı.
Qoy özləri dinc dursunlar: bu onların xeyrinədir.
170 Fal açmaqda səriştəm var, təcrübəm var mənim axı.
Troyaya vuruşmağa yollananda axeylilər,
Onlarla bir yola düşən o çoxbilmiş Odisseyo
Mən o zaman nə demişdim, – tamam tutur öz yerini.
Demişdim ki, bu səfərdə çox belələr çəkəcəkdir,

175 Dostlarını itirərək, iyirmi il sonra evə
Yad adamtək dönəcəkdir, – indi sözüüm doğru çıxır!”
Polib oğlu Yevrimaxsa ona cavab verib dedi:
“Qoca, get bu falçılığ evindəki uşaqlara
Ele, onlar bir fəlakət, xata-bala görməsinlər.
180 Burda isə səndən qat-qat üstün falçı mən özüməm.
Parıldayan günəş altda azmı uçan quş görürük?
Xeyir, ya şər xəbəri ki, vermir bütün quşlar bizə.
Odissey məhv olub gedib. Kaş onunla birgə sən də
Məhv olaydın; bizə ölüm mustuluğu verməyəydin,
185 Bizdən incik Telemaxı qızıtdıra bilməyəydin.
Həqiqəti budur: sənün umacağın vardır ondan!
Gör indi mən nə deyirəm, dediyim də olacaqdır:
Əgər dünyagörmüşlüyün, təcrübənlə Telemaxı
Dilə tutub ürəyində kin oyatsan bizə qarşı,
190 Bundan yalnız Telemaxın özü ziyan çəkəcəkdir.
Çünki bizim qarşımızda o çox gücsüz və acizdir
Qoca, sənə ağır fidyə ödəməli olacaqsan,
Ürəyində dərd olacaq bu fidyenin ağırlığı
Telemaxa isə budur təklifimiz, bilsin hamı:
195 Qoy göndərsin anasını öz atası evinə o;
El qaydası nə qədər ki, tələb edir, qoy o qədər
Cehiz verib öz qızına toy eləsin İkarı tez.
Əl çəkəsi deyilik biz yoxsa bu cür elçilikdən.
Heç bir kəsdən nə qorxumuz, nə hürkümüz vardır bizim.
200 Qoy Telemax hər nə qədər çərənləyir, çərənləsin!
Qoca, sənün falçılığın bizə əsər eləməyir,
Bu boş sözlər yalnız sənə çoxlu düşmən qazandırır.
Nə qədər ki, Penelopa toy etməyə razı deyil,
Əvəzini ödəmədən, nə var, – tamam yeyəcəyik.
205 Nə müddətdir ondan cavab almaq üçün müntəzirik;
Yanışlarla, oyunlarla günümüzü keçiririk,
Evlənməkçün özümüze başqa qız da axtarmırıq
Dərrakəli Telemax da belə dedi Yevrimaxa:
“Ey Yevrimax, mən nə sənə, nə də məstunlara
210 İndən belə ağız açıb yalvarası deyiləm, bil.

Çünki işdən allahlr da xəbərdardır, camaat da.
Bir sürətli gəmi verin, iyirmi də yol yoldaşı,
Belə ki, o adamlarla ora gedib, gələ bilim. –
Fikrim qumlu Pulos ilə Spartaya səyahətdir.
215 İtkin düşmüş atamdan bir xəbər bildim bəlkə orda:
Faniyərdən bəlkə bilən vardır, ya da ulu Zevsin
İnsanlara daim qasid göndərdiyi xəbər bilir.
Öyrənsəm ki, atam sağdır, yenə evə qayıdacaq,
Sıxıntıya qatlaşaraq düz bir il də gözləyərəm.
220 Öyrənsəm ki, diri deyil, köçüb gedib bu dünyadan,
Doğma ata torpağına qayıdaraq mən yenə də,
Ona məzar təciciyi ucaldaram, tontənəli
Dəfn ayini icra edib, anamı da verrəm ərə”.
Belə deyib əyləşdi o. Odisseyin yaxın dostu
225 Mentor qalxdı danışmağa. Mərd Odissey Troyaya
Gedəndə ev-əşiyini bu dostuna tapşırmışdı;
Demişdi, ev adamları qulaq assın bu qocaya.
Həmin qoca xoş niyyətlə belə dedi yığıncağa:
“Ey İtaka camaatı, eşidin bu sözlərimi!
230 Bir halda ki, rəiyyətlə ata kimi rəftar edən
Odisseyi bir nəfər də xatırlayıb yada salmır,
İndən belə hakimiyyət skipetri tutanlardan
Gərək heç kəs necibliyə, yumşaqlığa yol verməsin;
Ürəyindən qovub rəhmi, camaata zülm eləsin.
235 Mən bu lovğa və həyasız pərəstişkar dəstəsinə
Zorakılıq və məkr üstə hədə-qorxu gəlmirəm, yox.
Odisseyi ölmüş bilib, var-yoxunu talan edən
Bu adamlar başlarıyla bir gün cavab verəcəklər.
Mən daha çox yerdə qalan axeylərdən inciyirəm;
240 Tələblilər sizdən azkən, susursunuz və öz qəti
Sözünüzlə bu gənclərin cilovunu çəkmirsiniz!”
Yevenorid Deokrit etirazla belə dedi:
“Bu nə sözdür danışsın, ay ağılkəm və tərs Mentor?
Camaatla ələ almaq istəyirsən bizi! Amma.
245 Camaat da qonaqlıqdan çəkirdə bilməz bizi!
Tutaq ki, lap Odisseyin özü dönüb gəldi geri,

Gördü nikah istəyənlər evində kef çəkir onun.
Əgər o da qovmağa cəhd etsə idi bizi ordan,
Odisseyin gəlməyini arzulayan Penelopa
250 Çox çətin ki, bu gəlişdən fərəhlənib sevinərdi,
Çünki əri öhdəsindən gəlməzdi nə qədər gəncin.
Ey camaat, dağlışın, çıxın gedin işinizə!
Qoy Alifers, bir də Mentor yola salsın Telemaxı;
Axı onlar Odisseyin köhnə, sadıq dostlarıdır.
255 Məncə ata soracağıyla o burda çox gözləyəcək;
Telemax öz səfərini heç vaxt başa çatdırammaz!”
Belə deyib yığıncağa gəlinləri dağıtdı o;
Öz evinə-eşiyinə çıxıb getdi axeylilər.
Məftunlarsa Odisseyin sarayına döndü yenə.
260 Telemax da qumlu dəniz sahilinə tərəf getdi,
Əllərini yuyub, sonra dua etdi Afinaya:
“Ey evimə gəlib, mənə çoxdan getmiş Odisseyin
Dönməsindən səhih xəbər bilmək üçün, sis-dumanlı
Dənizlərə baş vurmağı təklif edən pak ilahə!
265 Bu səfərə bir tərəfdən axeylilər mane olur,
Bir yandan da Penelopa məftunları adlananlar”.
Belə deyib yalvardı o, Pak Afina mərd Mentorun
Görkəmində zahir oldu; Mentor kimi danışaraq
Odisseyin mərd oğluna bu qanadlı sözü dedi:
270 “Bir halda ki, Odisseyə çəkib mətin qəlbin sənin,
Sonralar da belə cəsur və ağıllı olmalısən,
İşdə, sözdə cəsur olmaq Odisseydən keçib sənə.
Belə olsan, səyahətin, inan ki, baş tutacaqdır.
Odisseylə Penelopa deyildirsə atan-anan,
275 İnanmıram bu səfəri onda başa çatdırasan.
Atasına oxşar olan uşaqların azdır sayı;
Atasından pis olanlar çoxdur, yaxşı olanlar az.
Əgər bundan sonra dəxi ağıllı və güclü olsan,
Əgər səndə əlaməti varsa ata idrakımın,
280 Əmin ol ki, məqsədinə nail ola biləcəksən.
Məftunlardan heç birinin əməlinə fikir vermə.
Onların heç birində yoxdur ağıl nişanəsi.

Ölümləri yaxınlaşır, ancaq onlar hiss etməyir,
Bilmirlər ki, bircə gündə hamısı məhv olacaqlar.
285 Gedəcəyin qürbət yolu o qədər də uzaq deyil.
Mən də atan Odisseyin yaxın dostu, sirdaşitək
Tez bir gəmi hazırlayıb yol yoldaşın ollam sənin.
İndi qayıt nikah tələb edənlərin yanına sən,
Tapşır, evdə sənin üçün görülsün yol tədarükü:
290 Küplərə mey, kisələrə arpa unu doldurulsun;
Arpa unu beyinlərə qüvvət verən bir nemətdir.
Mən könüllü yol yoldaşı avarçılar tapım görək.
Dalğadöyən İtakada çoxdur köhnə, təzə gəmi,
Onlardan ən yaxşısını özüm gedib seçim görək,
295 Tez sazlayıb o gəmini, yollanarıq gen dənizə”.
Zevsin qızı pak Afina belə dedi: Telemax da
İlahəni dinləyincə tezəcə qalxdı öz yerindən
Ürəyində gizli bir dərd, dönüb getdi evlərinə.
Gördü nikah talibləri qonaqlığa hazırlaşır:
300 Kimi zalda keçə soyur, kimi donuz ütür çöldə.
İstəhzayla gülüb ona yaxınlaşdı Yevpeytoğlu,
Telemaxın əllərindən tutub dedi bu sözləri:
“Eh, Telemax, ay boşboğaz, özü lovğa, sözü lovğal
Bil ki, bizi sarsıdammaz nə tədbirin, nə də sözün.
305 Gəl yenə də əvvəlkitək bizimlə ye, bizimlə iç.
Axeylilər hazırlayar nə lazımsa sənə yola:
İtgedən bir gəmi də, neçə qoçaq avarçı da.
Gedib ata soracağını pak Pilosda toplayarsan”.
Dərrakəli Telemaxsa Antinoya belə dedi:
310 “Yox, Antinoy, sizdəki bu sırtıqlığı görə-görə,
Açıq qəlblə, gülər üzlə bir məclisdə əyləşməyəm.
Bəs deyilmi bir az əvvəl mənə kiçik yaşlı görüb
Evimizin var-yoxunu yeyib tələf etdiyiniz?
İndi daha böyümüşəm, ariflərdən dərs almışam,
315 Aqlım kəsir, sinəmdə də mərdlik hissi güclənibdir,
Pilosu da getsəm, burda qalası da olsam əgər,
Keraları üstünüzə salmağa cəhd edəcəyəm.
Mən gedirəm və dediyim yolu başa vuracağam.

320 Gedirəm yad gəmisində, çünki mənim nə gəyim var.
Nə də avarçəkənim var, sizə də, bax, bu lazımdı!”
Deyib çəkdi əllərini Antinoyun əllərindən.
Penelopa talibləri yenə yeyib-içirdilər,
Telemaxı elə salıb gülür, şuxluq edirdilər.
Təkəbbürlü cavanlardan vardı belə deyəni də:
325 “Sayıq olun! Telemaxın qəsdı bizi məhv etməkdir!
O ya qumlu Pilosdan, ya Spartadan üstümüzə
Qoşun çəkmək fikrindədir. Görün, nə can atır ora!
Ya da ki, o bərəkətli Efiraya səfər edib,
Ordan zəhər gətirəcək; elə güclü bir zəhər ki,
330 Kraterə töküb qırsın hamımızı birdən-birə”.
Cavanların arasında vardı belə deyəni də:
“Eh, kim bilir? Bəlkə o da əyriburun bir gəmidə
Odisseytək gəzib-gəzib yad ellərdə məhv olacaq!
Beləliklə o bizi də əziyyətə salacaqdır:
335 Onda onun var-yoxunu bölüşməli olduq axı.
Anasıyla, seçəcəyi ərə evi verrik onda!”
Bu söhbətdə ikən onlar, Telemax tez dik tavanlı
Gen anbara getdi; orda qalaq-qalaq qızıl və mis,
Sandıqlarda dəst-dəst paltar, ətirli yağ saxlanırdı.
340 Divar boyu düzölmüş gil çölləklərdə çoxillik mey
Saxlanırdı, bu saf meyın baldan şirin dadı vardı.
Çox məşəqqət, çox təhlükə görmüş olan mərd Odissey
Bəlkə gəlib çıxdı deyə saxlanırdı bu dadlı mey.
İkitaylı qapıyla bərk bağlanmışdı həmin anbar;
345 Pensenorid onun qızı ağıl kanı Yevrikleya,
Gecə-gündüz ayrılmırdı bu yatırım anbarından,
Orda olan varidatı canla-başla hifz edirdi.
Telemax bu açarçımı çağıraraq belə dedi:
“Əziz dayə Yevrikleya, bu küpləri meylə doldur.
350 Qara ölüm pəncəsindən axır nicat tapmasına,
Öz evinə dönməsinə böyük ümid bəslədiyin
Atam üçün saxladığın meytək şirin olsun o mey.
On iki küp dolduraraq möhkəm bağla başlarını,
Sonra arpa unundan da düz iyirmi ölçü götür.

355 Doldur dəri kisələrə. Bunu bir sən bilməlisən,
Bu şeyləri hazırlayıb, səliqəylə yığ bir yana,
Axşam yataq otağına qalxan kimi Penelopa,
Özüm gəlib bu şeyləri daşıtdırıb apararam.
İstəyirəm Pilosa və Spartaya səfər edib,
360 Orda atam Odisseyin dönməsindən xəbər bilim.
O qurtardı. Yevrikleya eşidincə bu sözləri,
Hönkürtüylə ağladı və bu qanadlı sözü dedi:
“Əziz oğlum, bircə dənəm, söylə görüm, belə fikir
Hardan gəldi xəyalına? Qürbət eldə nə işin var?
365 Allahların törəməsi əziz atan mərd Odissey
Burdan uzaq yad ellərdə çoxdan tələf olub gedib.
Sən getdinmi, Penelopa talibləri hiylə ilə
Canına qəsd edib sənin, nəyin varsa böləcəklər.
Bala, getmə, doğma qohum-əqrəbanın yanında qal!
370 Niyə gərək təhlükəli dənizlərdə yol gedəsən?
Dərrakəli Telemaxsa dayəsinə belə dedi:
“Əziz dayəm, qəm eləmə, Allahların hökmüdür bu.
Ancaq mənə and iç ki, sən, mən gedəndən on bir, ya da
On iki gün sonra xəbər tutacaqdır bundan anam.
375 Başqasından öyrənməmiş, soruşmamış özü demə.
Qorxuram ki, göz yaşları soldura gül camalımı”.
Allahların baş andını təkrar etdi onda dayə.
Elə ki, and ayinini icra etdi Yevrikleya,
Küpləri lap ağzınacan şirin meylə doldurdu tez,
380 Sonra dəri kisələrə un doldurdu arpa unu.
Telemaxsa çıxıb getdi gənclərin kef məclisinə.
Bayquşgözlü Afinanın başına bir fikir gəldi:
Telemaxın görkəmində gezdi bütün şəhəri o;
Rast gəldiyi adamlardan bir-bir xahiş elədi ki,
385 Axşam üstü Noemonun gəmisinə toplaşsınlar.
Sonra isə Fronion Noemondan gəmisini
Verməsini rica etdi; o da qəlbən razı oldu.
Elə bu vaxt günəş batdı, yollar-izlər kölgələndi
Pak ilahə o gəmini itələyib saldı suya,
390 Gəmi üçün lazım olan əşyanı da hazırladı.

Buxtanın lap ucqarına çəkdi həmin o gəmini,
Bu arada çağırdığı adamlar da gəlib çıxdı.
Bayquşgözlü pak Afina başqa fikrə düşdü birdən:
Allahsifət Odisseyin sarayına gəldi birbaş,
395 Kefe məşğul cavanlara şirin yuxu göndərərək
Başlarını dumanlatdı; əllərindən düşdü qədəh.
Tez şəhərə dağılışıb, hərə getdi öz evinə,
O qədər də çox çəkmədi, yuxu endi gözlərinə.
Yaraşlıq otağından çağıraraq Telemaxı,
400 Bayquşgözlü pak ilahə müraciət etdi ona,
Mentor şəkli almışdı o, Mentor kimi danışdı:
“Ey dost, möhkəm dizlik geyən yoldaşların hazırdırlar.
Tezmi hazır olacaqsan, axı səni gözləyirlər.
Di gəl gedək, yubandırmaq olmaz axı bu səfəri!”
405 Bunu deyib tez qabağa düşüb getdi ilahə qız,
Telemax da Afinanın arxasınca getdi dərhal.
Onlar gəmi olan yerə yetişəndə gördülər ki,
Uzun saçlı avarçılar artıq qumlu sahilədir.
Telemax yol dostlarına üz tutaraq bunu dedi:
410 “Əziz dostlar, tez gəmiyə daşıyaq biz azuqəni.
Onlar evdə hazırdırlar, anam isə heç nə bilmir,
Getməyimi bir nəfərdən başqa bilmir heç bir kənimiz”.
Belə deyib addımladı, adamlar da arxasınca.
Tez evdən azuqəni daşdılar o gəmiyə,
415 Telemaxın göstərdiyi tək yerbəyer elədilər
Afinanın arxasınca qalxıb sonra Telemax da
Gəminin dal tərəfində əyləşdilər yan-yanası.
Kəndirləri açıb sahil daşlarından avarçılar,
Tez keçdilər gəmidəki avarların arxasına.
420 Pak Pallada Afina da əsdirdi səmt küləyini.
Tündqırmızı dalğaların üzərində əsdi Zefir.
Telemax dor iplərini yerlərinə bərkitməyi
Əmr elədi dostlarına; onlar əməl etdi buna.
Cökə doru yuvasına pərçimləyib ucaldılar,
425 İplərini gəminin uc tərəfinə bağladılar.
Ağ yelkəni hörmə qayış örkənlərlə qaldırdılar.

Əson zefir küləkləri qabartdı bu ağ yelkəni.
Al-qırmızı dəniz suyu şırımlandı gəmi altda,
Dik dalğalar üzərindən şütüyərək getdi gəmi.
430 Çəkib yelkən iplərini bağladılar tarım-tarım.
Sonra isə krateri ağzınacan dolduraraq
Carladılar ölməz olan allahların şərəfinə,
Afinanın şərəfinə daha artıq mey süzdülər.
Bütün gecə və səhəri dənizdə yol getdi gəmi.

ÜÇÜNCÜ NƏĞMƏ

Bərəkətli yer üzündə həyat sürən insanlara,
Bir də ölməz allahlara işıq saçan parlaq günəş
Yaraşlıq bir körfəzdən qalxdı göyün mis tağına.
Telemaxgil abad Neley Pilosuna yetişdilər.
5 Piloslular o sahilə yertitrədən, qarasaçlı
Poseydona qara cöngə qurbanları kəsirdilər.
Hər birisi beş yüz yerlik doqquz bölmə vardı orda,
Hər bölmədə əyloşənlər qarşısında doqquz cəmdək.
İçalatdan dadıb onlar, allahçın bud yandıranda,
10 Sahilə yan aldı gəmi; yelkənləri qaldırdılar,
Lövbər atıb, müsafirlər gəmini tərk elədilər.
Telemax da Afinanın arxasınca düşdü yerə.
Sözə əvvəl başlayan da Afinanın özü oldu:
“Çəkinməyin yeri deyil, Telemax, at qorxaqlığı!
15 Axı gəldin, öyrənəsən doğma atan Odisseyin
Başına nə qəza gəlib, hansı torpaq alıb onu.
Di dayanma, at ram edən Nestorun düz yanına get,
Axı gerek bilək onun ürəyində olanları.
Xahiş edib özün soruş, qoy düzünü açıb desin;
20 Həddən artıq ağıllıdır, odur ki, o yalan deməz”.
Dərrakəli Telemax tez cavab verdi ilahəyə:
“Mentor, necə yaxınlaşım? Necə xitam edim ona?
Ağıllı söz danışmaqda təcrübəm çox azdır mənim.
25 Çəkinirəm, – bir gənc necə sual versin bir qocaya!”
Pak Pallada Afinasa ona cavab verib dedi:
“Sualların bir qismini özün düşün ürəyində,
Bir qismini allah sənə təlqin edər. Məncə sənin
Doğulub boy atmağına allahlar heç zidd olmayıb”.
Bunu deyib, Zevsin qızı tez qabağa düşüb getdi,

30 Telex da ilahənin arxasınca addımladı.
Piloslular əyləşdiyi yerə gəlib yetişdilər.
Əyləşmişdi mərd Nestor da, yanında da oğulları.
Piloslular şişlərə ət taxıb odda qızardırdı.
Qonaqları görəni kimi tez qabağa atıldılar,
35 Əllərini sıxıb dəvət elədilər qonaqlığa.
Onları ilk qarşılayan Nestor oğlu Pisistrat
Afina və Telexin əllərindən yapışaraq
Sahil boyu döşənilmiş yumşaq dəri üzərində
Nestor ilə Frasinə arasında əyləşdirdi.
40 Bir parça iç verib, şərab tökdü qızıl piyaləyə.
Qalxantutan Zevsin qızı Afina xitab edib
Çox dil-ağız elədi və bu sözləri dedi ona:
“Ey yadelli, indi allah Poseydonu dua elə:
Onun qurban bayramına düşüb sizin gəlişiniz.
45 Əvvəl özün dua edib, carla yerə mey nəzrini,
Sonra şirin şərab süzüb qədəhi ver yoldaşına,
O da icra etsin bunu. Məncə o da ölməzlərə
Duaçıdır: axı insan allahlardan asılıdır.
Səndən cavab yol yoldaşın mənimlə bir yaşda olar.
50 Qızıl camı öncə sənə verməyimə səbəb budur”.
Bunu deyib şirin meyli piyaləni verdi ona.
Pisistrat öncə camı ona təqdim etdiyindən,
Afina bu dərrakəli cavandan çox razı qaldı.
Uca səslə Poseydonu dua edib belə dedi:
55 “Yersaxlayan çar Poseydon, eşit bizim duamızı,
Qəlbimizdən keçən bütün arzu-kama çatdır bizi!
Əvvəl başdan Nestoru və övladını xoşbəxt elə;
Yerdə qalan bütün Pilos xalqına da, ey Tanrımız,
Hekatomba nəzri üçün ləyaqətli qarşılıq ver!
60 Telexlə mən nə iş gəlmişiksə, tamamlayıb
Hündüryanlı gəmimizdə dönək yenə yurduмуza!”
Belə deyib ilahə qız tökdü yerə mey nəzrini.
Telexa verdi sonra qoşaqulplu gözəl camı;
Telex da qaydasıyla icra etdi bu ayini.

65 Elə bu vaxt şişlərdəki bişmiş əti siyirdilər.
Hərə aldı öz payını, qonaqlığa başladılar.
İstədiyi qəder hamı yeyib-içib doyan kimi,
Məşhur Geren minicisi Nestor belə nitq elədi:
“Madam bizim müsafirlər yeyib-içib ləzzət aldı,
70 Yersiz düşməz biz onların kimliyini xəbər alsaq.
Ey qeriblər! Siz kimsiniz? Gəlişiniz haradandır?
İş üçünmü, yoxsa elə-belə üzüb gəzirsiniz?
Həyatından keçib, başqa ellilərə divan tutan
Quldurluğa qurşanaraq hər yana baş vurursunuz?”
75 Cürətlənib Odisseyin oğlu birdən dilə gəlmişdi:
Qəlbine bu cəsarəti Afina həkk elədi ki,
Qocadan öz itkin düşən atasını xəbər alsın,
Bir də yaxşı ad qazansın. Telex bu sözü dedi:
“Axeyanın iftixarı Neley oğlu şanlı Nestor!
80 Soruşursan: kimik, hansı diyardanıq. Eşit, deyim:
Neyon dağı düşündəki İtakadan gəlmişik biz.
Ümumi yox. xüsusi bir iş üçündür gəlişimiz,
İstəyirəm sınaqlardan çıxmış atam Odisseyin
Haqqında bir söz eşidəm; deyirlər ki, səninlə bir
85 Troyada çox vuruşub, yerlə-yeksan edib onu.
Troyaya gedənlərin hamısından xəbərdarıq;
Kim harada, necə ölüb, xəbər gəlib çatıb bizə.
Zevs, atamın ölümünü bizdən belə gizli tutur!
Harda həlak olduğunu heç kəs deyə bilmir onun.
90 Muxənnətlər qurudamı boğazlayıb Odisseyi?
Amfitrita dalgaları dənizəmi gömüb onu?
Bax bununçün qabağında diz çökərək yalvarıram,
Onun necə öldüyünü açıb mənə deyərsənmi?
Bəlkə özün görüb, ya da görənlərdən eşidibsen.
95 Axı onu doğan ana əzab çəkmək üçün doğub.
Nə hesablaş, nə da acı, nə də yumşalt olanları,
Gördüyünü, bildiyini olduqutək danış bir-bir.
Axeylərin çox-çox cəfa çəkdiqləri Trofada
Əgər mənim nəcib atam öz əhdinə sadıq qalıb,

100 Öz sözü, ya işi ilə bir rəşadət göstərirsə,
Yalvarıram, yada salıb, olduğutək danış mənə”.
Məşhur Geren minicisi Nestor ona cavab verdi:
“Keçən günün dərdlərini sən yadıma saldın, ey dost!
Biz başəyməz axeylərin orda nələr çəkdi başı!
105 Bir hissəmiz sis-dumanlı dənizlərdə Axillesin
Dəstəsində qənimətçin hər tərəfə baş vuranda,
Bir hissəmiz Troyanın önündəki döyüşlərdə
Oldu zəlil. Qurban getdi ən say-seçmə ərlərimiz.
Orda yatır qadir Ayaks, orda yatır mərd Axilles.
110 Məsləhətdə allahlara bənzər olan Patrokl da,
Mənim güclü, əziz oğlum Antilox da orda yatır,
Antilox da qazanmışdı həm döyüşdə, həm qaçışda.
Bundan başqa başımıza çox fəlakət gəldi orda,
Oğul istər saya bilsin bütün olub-keçənləri!
115 Sən beş il də, altı il də qalsan bizim yanımızda,
Sual verib, xəbər alsan başımıza gələnləri,
Dözəmməyib axırda öz vətəninə qayıdardın.
Düşməni məhv etmək üçün kələk qurduq düz doqquz il.
Kronion güc-bəlayla xitam verdi vuruşlara.
120 Fəndgirlikdə allahsifət Odisseyə çatan yoxdu.
Bəli, kələk işlətməkdə o hamıdan üstün idi,
Sənin atan çoxbilmişdi, atandırısa doğrudan o.
İndi sənə baxdıqca mən heyrət edib, mat qalırım:
Nitqin də lap özüdür; heç kəs güman etməzd ki,
125 Yeniyetmə gənc nitqiylə onun nitqi oxşar ola.
Nə ümumxalq yığıncağı, nə də şura iclasında
Odisseylə mənim fikrim fərqlənməzdə bir-birindən.
Məsləhətdə, məşvərətdə niyyətimiz birdi bizim:
Çalışdıq hər bir işdə fayda verək axeylərə.
130 Biz elə ki, fəth elədik Priamın şəhərini,
(Mindiyimiz gəmiləri ayrı saldı qadir allah),
Bizə belə göndərməyi qət elədi Kronion,
İçimizdə ağılsız və kəmfürsət də vardı çünki.
Qadir ata törəməsi pak Pallada Afinanı

135 Hirsələndirən adamlardan çoxu tapdı cəzasını;
Atridlərin arasına nifaq salıb dalaşdırdı:
Günəş göydə batabatda Menelayla Aqamemnon
Axeyləri fəvqələdə yığıncağa topladılar.
Onlar da ki, bu iclasa sərxoş halda gəlmişdilər
140 Hər qardaş öz niyyətini açıb dedi gələnlərə:
Çar Menelay istəyirdi tez doluşub gəmilərə,
Axeylər su yolu ilə qayıtsın öz yurdlarına.
Aqamemnon bu təklifi bəyənməyib deyirdi ki,
İncik düşmüş Afinanın soyutmağın qəzəbini
145 Hamı qalib hekatomba qurbanına başlasınlar.
Bilmirdi ki, Afinanı ovutmaq çox asan deyil:
Allahlar öz qərarını asanlıqla dəyişdirmir.
Bir-birini təhqir edib durdular üz-üzə onlar.
Yaraşlıq dizlik taxan axeylilər dik qalxaraq,
150 Başladılar küyləşməyə, iki yerə bölündülər.
Səhərədək düşməni kimi bəhs etdik bir-birimizlə.
Artıq bizə Kronion zülm etməyə başlamışdı.
Ertəsi gün qənimət və qadınlara bənd vuraraq,
Gəmilərə yüklədilər, çıxdı yola bəziləri.
155 Qoşunların tən yarısı öz yerindən tərpenmədi,
Baş sərkərdə Aqamemnon ilə qaldı Troyada,
Yerdə qalan yarımızsa yeyin-yeyin üzüb getdik;
Allah coşqun dənizdəki dalğaları hamarladı,
Tenedosa çatdıq. Evə tez yetişək deyər, orda
160 Qurban kəsdik. Lakin geri qayıtmağa qoymadı Zevs.
Aramıza o yenə də düşməncilik saldı bizim.
Fəndgirlikdə və bilikdə bərabəri az tapılan
Odisseylə qoşaquyruq gəmilərə əyləşənlər
Aqamemnon razı qalsın deyər geri qayıtdılar.
165 Qabaqdakı fəlakəti əvvəlcədən duyaraq mən,
Gəmiləri var gücümle irəliyə doğru sürdüm.
Tidid də öz dostlarını qaçmağa sövq edib üzdü.
Bir az sonra xurmayısac Menelay da çatdı bizə.
Lesbosda biz qalan yolu müzakirə eləyirdik,

170 Dedik: Xios körfəziylə qayaların üst yanından,
 Psiranın sağ yanından keçək gedək, ya Xiosun
 Alt yanından və Mimantın yaxınından keçək gedək?
 Yalvarırdıq Allaha ki, bir əlamət peyda edib
 Bizə doğru yol göstərsin. Xatadan tez qaçaq deyə
 175 Dənizin düz ortasıyla Yevbeyə tez yetişməyi
 Məsləhətli bildi Allah. Səmt küləyi əsdi birdən,
 Baltığı bol su yoluyla gecə çatdıq Gerestə biz.
 Keçən kimi gen dənizi, Poseydonun şərəfinə
 Xeyli cöngə boğazlayıb ona qurban getirdik biz.
 180 Dördüncü gün at ram edən Tidey oğlu Diomedin
 Gəmiləri miniklərlə çatdı Artos limanına.
 Allahların əsdirəyi səmt küləyi heç kəsmədi,
 Bu küləyin köməyilə mən Pilosa tərəf üzdüüm.
 Beləliklə, əziz bala, mən Pilosa gəlib çıxdım,
 185 Bir azca da ölən, qalan axeylərdən xəbərim var.
 Öz evimin damı altda eşitdiyim xəbərlərin
 Hamısını danışırım, səndən heç nə gizlətmərəm.
 Deyirlər ki, böyük qəlblə Axillesin oğlu ilə
 Nizəatan mirmidonlar sağ-salamat dönüb geri.
 190 Poyant oğlu Filoktet də sağ-salamat qayıdıbdır.
 İdomeney döyüşlərdən sağ qurtaran dostlarıyla
 Çatıb Krit adasına; heç birini su boğmayıb.
 Aqamemnon barəsində eşitnəmiş olmağımız:
 Dönən kimi Egist onu hiylə ilə öldürübüdür;
 195 O da öz bəd əməlinin alıb ağır cəzasını.
 Xoşbəxtlikdir mərd öləndə yerində mərd oğlu qala!
 Şan-şöhətli atasını namərdliklə həlak edən
 Qəddar, xain Egisti o həlak edib, qisas alıb.
 Dost, görürəm sən də gözəl, boy-buxunlu gənc olubsan,
 200 Hünər göstər, şöhətini unutmasın qoy nəsilər”.
 Dərrakəli Telemaksa belə dedi cavabında:
 “Axeyanın iftixarı, Neley oğlu şanlı Nestor!
 Orest yaman qisas alıb. Axeylilər Orest haqda
 Nəğmə qoşub, tərifi çatdıracaq nəsilərə!

205 O allahlar kaş mənə də elə bir güc verəydilər.
 Öc alaydım ədnalığı başdan aşan cavanlardan,
 Çox müsibət gətirirlər, başıma o həyasızlar.
 Allahlar bu xoşbəxtliyi nə atama nəşib etdi,
 Nə də mənə. Səbr etməkdən başqa çarəm qalmayıbdır”.
 210 Məşhur Geren minicisi Nestor belə cavab verdi:
 “Əziz bala, madam ki, sən özün açdın, qoy deyim ki,
 Eşitmişəm Penelopa məftununun sayı çoxdur.
 Elçi düşüb anana, çox yaramazlıq törədirlər.
 De görüm sən özünmü yol verirsen o adamlara,
 215 Allahların təlqinilə xalqımı səndən üz döndərib?
 Bəlkə atan özü gəlib ya tək, ya da axeyləri
 Köməyinə çağıraraq alacaqdır qisasını.
 Axeylərin çox-çox əzab çəkdiyələri Troyada
 Pak Afina Odisseyin qayğısını çox çəkirdi,
 220 Onun kimi kaş səni də istəyəydi o ilahə!
 Afinanın Odisseyi sevib kömək etdiyitək
 Allahların heç bir kəsi sevdini görməmişəm.
 O səni də Odisseytək çox istəyib qorusaydı,
 Tələblilər nikah haqda fikrə belə düşməzdilər!”
 225 Dərrakəli Telemaksa ona belə cavab verdi:
 “Heç inana bilmirəm ki, dediklərin gerçəkləşə,
 Bu çox çətin məsələdir, heç ağıma batmır mənim.
 Lap allahlar istəsə də, o xoşbəxtlik tapmaz məni”.
 Bayquşgözlü pak Afina ona belə cavab verdi:
 230 “Bu nə sözdür, dişlərinin çəpərindən uçdu sənin!
 Allah bizi harda olsaq hişf eləyər, könlü olsa,
 235 Arvadının və Egistin öldürdüyü Atrid kimi
 Sağ-salamat dönüb, lakin xəyanətlə ölməkdənsə,
 Yol uzununu neçə-neçə fəlakətə düşər olub,
 Öz yurduna məşəqqətlə gəlib çıxmaq daha xoşdur.
 Ölüm ki var bütün fani insanların qismətidir,
 Allahların özü dəxi istədiyi bir adamın
 Xoşagəlməz ölümünün qabağını ala bilməz!”
 Dərrakəli Telemaksa Afina belə dedi:

240 "Ürəyimiz tutqunsa da, Mentor, dəyiş bu söhbəti,
Onun geri dönməyinə heç bir ümid qalmayıbdır.
Yəqin ölüm və Keramı Allah ona nazil edib.
İstəyirəm mən Nestora indi başqa sual verəm;
O hamıdan düşüncəli və hamıdan rəhmdildir.
245 Deyirlər ki, o, üç nəslin başbiləni, hakimidir.
Ona baxan elə bilir qabağında Allah durub!
Neley oğlu Nestor! Bir söz xəbər alım, düzünü de:
Hökmüböyük Aqamemnon, söylə, necə öldürülüb?
Bəs Menelay harda idi? Xain Egist mərd Atridi
250 Nə hiyləylə qətl eləyib? Çox güclüydü axı Atrid.
Yoxsa hələ Arqosda yox, yad eldəydi Aqamemnon?
Bəlkə onun gecikməsi Egistə qol-qanad verib?"
Məşhur Geren minicisi Telemaxa belə dedi:
"Əziz balam, ehvalatı olduğutək danışaram.
255 Xurmayısac mərd Menelay Troyadan qayıdaraq,
Görsəydi ki, Egist sağdır, qardaşının sarayında,
Bu iş sənin düşündüyün kimi başa çatardı da.
Nə Egistə qəbir qazıb üstə torpaq tökərdilər,
Nə də axey qadımları üstündə yas saxlardılar.
260 Qurda-quşa yem olardı yəqin şəhər kənarında.
Çox böyükdü çünki onun işlədiyi o cinayət:
Bir Troya hasarları ətrafında vuruşarkən,
Atları bol Arqosda o rahat-rahət öyləşərək,
Aqamemnon arvadını dilə tutub tovlayırmış.
265 Klitemnestra öncə onun bu yaramaz təklifini
Rədd edibmiş. Çünki hələ fikri, qəlbi safmış onun.
Mügənni də heç vaxt yalqız qoymurmuş öz xanımını;
Troyaya gedən Atrid ona belə tapşırıbmış.
Amma sonra allahlar o qadını düz yoldan edib,
270 Egist həmin mügənnini bir adaya sürgün edib,
Boş adada vəhşi quşlar yeyib onun cəsədini.
Çarıcanı xain Egist öz evinə dəvət edib.
Əbədilər şərəfinə çox bud əti yandırıb o,
Məbədghaha xeyli qumaş və qızıl qab nəzri verib,

275 Və belə bir çətin işi öz xeyrinə həll eləyib...
Menelayla Troyadan birgə çıxıb, bir yol tutduq,
Çünki bizim dostluğumuz çox möhkəm bir dostluq idi.
Biz Afina yanındakı pak Sunidən keçən zaman,
Menelayın gəmisində sükançını uzaqvuran
280 Feb Apollon birdən zərif oxla vurub etdi həlak;
Onetorid Fronti öz sükanının başındaydı,
Sükançılar arasında bərabəri yoxdu onun:
O, gəmini tufanlardan sağ-salamat çıxarırdı.
Menelay çox tələssə də ləngiməyə vadar oldu,
285 Çünki səfər yoldaşını hörmətlə dəfn etməliydi.
Bir az sonra içi oyuq gəmisində düşüb yola,
Tünd suları yara-yara çatıb Maley burnuna o.
Onun qalan yolunda Zevs çox təhlükə törədibdir:
Fit nəfəsli küləkləri, dağdan ağır dalğaları
290 Menelayın gəmiləri üzərinə yönəldib Zevs.
Gəmilərdən bir qismini atıb Krit adasında
Kikonların yaşadığı İardançay mənəsinə.
Sisli dəniz ağuşunda, Qortinanın ucqarında
Dalğaları yarıb çıxan hündür, hamar bir qaya var;
295 Orda nəhəng dalğaları Not yönəldib Feste tərəf,
Lakin nəhəng dalğaları qaytarır o kiçik qaya.
Tufan həmin qayalığa tərəf qovub yolçuları,
Yolçular sağ qalsalar da, gəmiləri parçalanıb.
Tufan yalnız burunları mavi rəngli beş gəmini
300 Qova-qova aparıbdır birbaş Misir sahilinə.
Başqa dilli xalq içində çox dolayıb mərd Menelay,
Orda xeyli qızıl yığıb, var-dövlətə sahib olub.
Egist bu vaxt qardaşını evdə həlak edib onun.
Çarı həlak elədikdən sonra barlı Mikenada
305 Düz yeddi il hökm sürüb, xalq da tabe olub ona.
Səkkiz ildən sonra Orest dönüb gəlib Afinadan;
Şan-şöhrətli atasının o fitnəkar qatilini
Allahsifət Orest qorxunc bir əzabla öldürübdür.
Sonra qorxaq Egist ilə əliqanlı anasını

310 Dəfn etdirib, axeylərə açıb ehsan süfrəsi o.
 Elə o gün o gur səslə Menelay da gəlib çıxıb,
 Gəmilərin tutumunca var-dövlətlə qayıdıb o...
 Əziz dostum! Öz yurdundan o qədər də gen düşmə sən;
 Evi namərd ümidinə qoyub getmək yaxşı deyil.
 315 Ehtiyatlı ol ki, onlar nəyin varsa yeyər tamam,
 Sənin bura gəlişin də itirər öz mənasını
 Məsləhətim budur, gedib Menelayla görüşsən.
 Axeylərdən ən axırda qayıdanı yalnız odur;
 Elə yerdən qayıdıb ki, ordan heç kəs qayıdammaz.
 320 Tufan onu qova-qova uc-bucaqsız bir dənizdə
 Elə yerə atmışdı ki, quş bir ilə gələ bilmez,
 Aradakı dəniz çünki həm böyükdür, həm qorxulu,
 İstəyirsən dostlarını götürərək dənizlə get,
 İstəyirsən quruyla get, – gərdunəni mən verərəm.
 325 Oğullarım yol yoldaşın olub, səni xurmayısac
 Menelayın çar olduğu Spartaya apararlar.
 Gedib özün xahiş elə, hər nə bilir, açıb desin,
 Bir sözü də yalan olmaz, çünki o çox ağıllıdır”.
 Belə dedi. Elə bu vaxt günəş batdı, zülmət çökdü.
 330 Bayquşgözlü pak Afina dilə gəlib belə dedi:
 “Qoca, sənin dediklərin başdan-başa həqiqətdir.
 İndi cöngə dili kesib meyi suyla qarışdırın,
 Poseydonla başqa ölməz allahlara nəzir verək.
 Ondan sonra yatmaq haqda fikirləşək, vaxtdır daha,
 335 Qaranlığa endi günəş. Qurban, vəzir məclisini
 Çox uzatmaq düzgün deyil, dağılışmaq vaxtı yetib”.
 Bu sözləri söyləyəndə, hamı ona qulaq asdı.
 Carçəkənlər su tökdülər, əllərini yudu hamı.
 Gənclər neçə krateri ağzınacan doldurdular,
 340 Hərəyə bir cam verdilər, mey nəzrini carlamaqçın.
 Dili oda atıb, hamı ayaq üstə mey carladı.
 Yalnız bundan sonra hər kəs istədiyi qədər içdi.
 Əyriburun gəmisinə dönmək üçün Afina da,
 Allahsifət telemax da yerlərindən qalxdı birdən.

345 Nestor isə buraxmayıb, onlara bu sözü dedi:
 “Burdan gedib gecəni öz gəminizdə keçirməyə
 Nə ulu Zevs razı olar, nə də başqa əbədilər.
 Elə bil ki, öz evimdə lüt və yoxsul bir adamam,
 Elə bil ki, evimdə nə yorğanım var, nə yastığım;
 350 Nə qonağım, nə mən özüm yumşaq yerdə yatammırıq.
 Xeyr, dostlar, yorğan da var bizdə, qəşəng yastıqlar da.
 Nə qədər ki, mən və mənim oğullarım salamatdır,
 Gülər üzlə qarşılanaq qapımızdan giren qonaq;
 Allahsifət Odiseyin oğlu kimi qonağısa
 355 Heç qoymarıq qayıdıb öz gəmisində gecələsin”.
 Bayquşgözlü Afina da belə cavab verdi ona:
 “Əziz qoca, düz deyirsən; Telemaxın borcudur ki,
 Qulaq assın sən deyənə, bu çox gözəl məsləhətdir.
 Qoy arxanca gedib sənin, evinizdə gecələsin,
 360 Mənsə qara gəmimizə dönüb, orda yoldaşlara
 Göstərişlər verməliyəm, ürək-direk verməliyəm.
 Hamısından yaşlı mənəm və bununla fəxr edirəm.
 Onlar isə uca ruhlu Telemaxla yaşiddilər,
 Ona dostluq xatirinə yol yoldaşı olub onlar.
 365 Mən öz qara gəmimizdə qalacağam bu gecəni,
 Səhər tezdən kavkonların diyarına gedəm gərək,
 Kavkonların mənə xeyli borcları var, köhnə borcudur.
 Bir halda ki, Telemax da sənə pənah gətiribdir,
 Gərdunə ver, oğlunu qoş, bir getsinlər Spartaya;
 370 Gərdunənin atları da dözümlü və güclü olsun”.
 Belə deyib döndü dəniz qartalına Zevsin qızı,
 Gözdən itdi. Piloslular vahiməyə düşdü bundan.
 Möcüzəni öz gözüylə görə Nestor heyran qaldı,
 Telemaxın əllərindən tutub ona belə dedi:
 375 “Madam ki, gənc yaşlarından Allah sənin bələdçindir,
 Deməli ki, elə-belə adamlardan deyilsən sən.
 Olimpdəki allahlardan heç birisi deyildi o,
 Egioxun qızı şanlı Tritogena getdi burdan.
 Axeylərin hamısından çox atana hamiydi o.

380 Ey ilahə, sən mənə də şəfqətli ol, ad qazandır,
Ad qazandır övladıma və namuslu arvadıma!
Sənə qurban kəsəcəyəm gen alınlı bir dananı,
Biryaşardır, hələ xamdır, boyunduruq görməyib o,
Buynuzunu zərə tutub sənə qurban kəsəcəyəm!”
385 Belə dedi. Duasını eşitdi pak Afina da.
Məşhur Geren minicisi Nestor belə dua edib
Kürəkən və oğulları ilə dönüb getdi evə.
Nestorun yar-yarışıqlı sarayına çatan kimi,
Kreslo və kürsülərdə əyləşdilər nizam ilə.
390 Gələnlərə kraterdə qoca şerab qarışdırdı.
Bu şirin mey on ildi ki, saxlanırdı çəlləyində;
Açarçı ilk dəfə onun qapağını açdı indi.
Bu onillik şirin meyi qarışdırıb kraterdə,
Afinanın şərəfinə qoca Nestor tökdü yerə.
395 Hamı təkrar edib bunu, özləri də içdi meydən,
Yatmaq üçün sonra hər kəs qalxıb getdi öz evinə.
Məşhur Geren minicisi Nestor, Pilos hökmdarı,
Telemaxı öz evində saxladı və sütunların
Arasında yer saldırdı ona oyma çarpayıda.
400 Yanında da kiçik oğlu nizəatan Pisistrat
Yatdı onun. Qardaşlardan evlənməyən tək o idi.
Nestor isə içəridə yatdı, ayrı bir otaqda,
Çarpayıda onunla yan-yana yatdı arvadı da.
Erkən doğan alsaçaqılı Eos çıxdı qaranlıqdan.
405 Yatağından qalxdı Nestor məşhur Geren minicisi,
Evdən çıxıb əyləşdi bir hamar daşın üzərində,
O ağ daşlar hündür evin qapısının ağzındaydı,
Pardaxlanmış kimi par-par parıldayıb dururdular.
Bir vaxt Neley əyləşərdi o daşların üzərində;
410 İndi Kera onu Aid aləminə aparmışdı,
Axeylərin fəxri Nestor əyləşirdi indi orda,
Əlində bir əsa vardı, ətrafında oğulları:
Evdən yeni çıxmışdılar Yexefronla, Strati,
Aret, Persey, təşəxxüslü, allahlara tay Frasimed

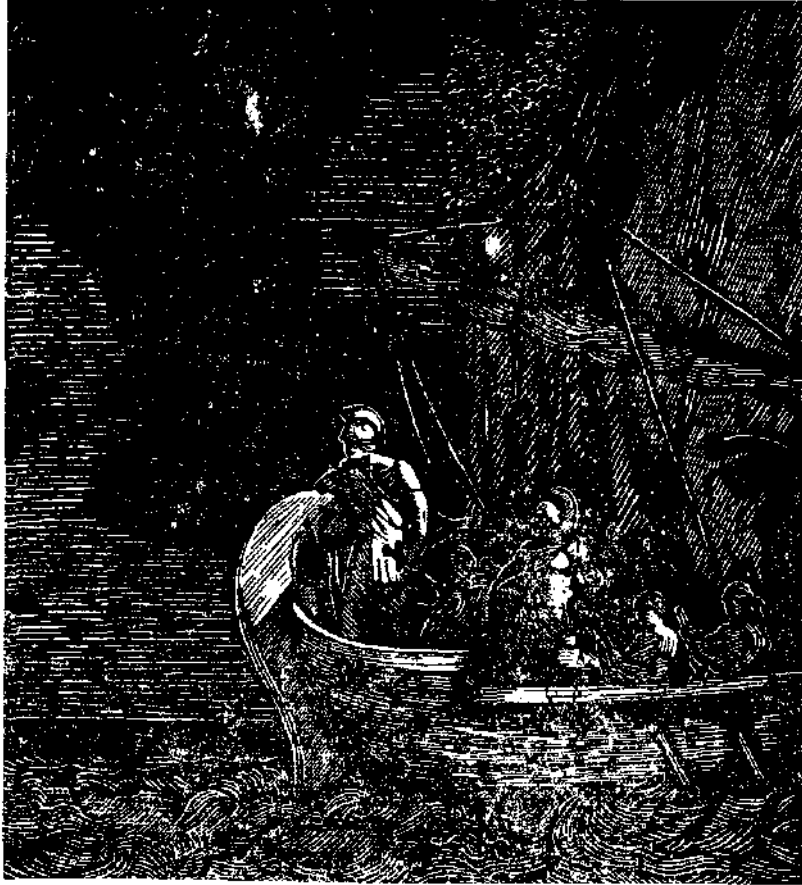
415 Və altıncı qardaş igid Pisistrat gəlib çıxdı.
Telemax da onlarla bir gəlib birgə əyləşmişdi.
Məşhur Geren minicisi cavanlara belə dedi:
“Balalarım, tez yerinə yetirin bu istəyimi!
Əvvəl gerek razı salam o lütfkar Afinanı,
420 Öz xoşuyla gəlmişdi o bizim qurban şənliyinə.
Tez biriniz kök bir dana gətirməkçün qaçsın çölə:
Malotaran özü seçib gətirsin qoy o heyvanı.
Bir adam da Telemaxın getsin qara gəmisinə,
İki nəfər orda qoyub, qalanını dəvət etsin.
425 Bir nəfər də gedib zərgər Laerti qoy çağırınsız tez,
Buynuzuna qızıl qapaq hazırlasın o, heyvanın.
Qalanımız burda qalsın. Bir də evdə kənzilərə
Tapşırınsız ki, tələssinlər: yaxşı yemək hazırlayıb,
Kürsüləri düzüb, odun, su dalınca yollansınlar!”
430 Belə dedi: Oğulları dərhal işə başladılar:
Dana çöldən getirildi. Gedib qara gəmidəki
Dostlarını çağırtdılar Telemaxın. Lazım olan
Aletlərlə gəldi zərgər aletləri tuncdu onun.
Çəkiç, zindan və kəlbətin gətirmişdi özüylə o;
435 Zərgər üçün nə lazımsa gətirmişdi. Afina da
Gəldi qurban qəbuluna. Zərgərə zər verdi Nestor;
Qızıl kimi parıldasın deyə könlü ilahənin,
Zərgər qızıl qapaq saldı buynuzuna o dananın.
Buynuzundan tutdu onun Yexefronla Strati;
440 Aret evdən bir əlində naxışlı bir dəstidə su
Gətirmişdi, bir əlində arpa ilə dolu səbət.
Frasimed də balta ilə heyvanın lap qabağında
Durmuşdu ki, vursun onu. Persey də tas gətirmişdi,
Qan axmasın deyə yerə. Əllərini yuyub qoca,
445 Heyvanın dən səpələdi üzərinə və bir çəngə
Baş tükündən oda atıb, dua etdi Afinaya,
Yerdə qalan adamlar da təkrar etdi bu ayini.
Mərd Frasimed danaya lap yaxınlaşıb, əlindəki
Balta ilə dərhal onun üzünü boyun bəndlərini.

450 Dana candan düşdü tamam. Nestorun qız övladları,
Gəlinləri, böyük qızı Klimena və arvadı
Möhtərəmə Yevridika birdən fəryad qopardılar.
Sonra gəncələr ayaq üstə qaldırdılar o dananı,
Frasimed öz bıçağıyla başını da üzdü onun,
455 Axdı dərhal qara qanı, canı çıxdı sümüyündən,
Tez cəmdəyi bölüb, onun budlarını ayırdılar,
Sonra iki piy qatına bürüdülər o budları.
Piy qatları üzərinə qalan eti yığdı onlar,
Nestor onu oda atıb üzərinə mey çilədi.
460 Əllərində beşdiş, oğlan uşaqları dayandılar,
Bud ətləri yanan kimi, içalatdan daddı hamı.
Qalan eti parçalayıb, çubuqlara keçirdilər,
O başından, bu başından tutub gəncələr qızartdılar.
Neley oğlu Nestorun ən kiçik qızı Polikasta
465 Bu müddətdə əziz qonaq Telexaxı çimizdirdi.
Sonra par-par parıldayan yağ da çəkdi bədəninə,
Sonra xiton geyindirdi, üstündən də qəşəng plaş.
O, vannadan çıxan zaman, elə bil ki, bir allahdı;
Gəlib əllər hökmdarı Nestor ilə bir əyləşdi.
470 Bu müddətdə şişlərdəki ət qızarıb siyirilmişdi.
Yeməyə əl uzatdılar. Qonaqlara qulluq edib
Nökərlər mey süzürdülər zərif, qızıl qədəhlərə.
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Məşhur Geren süvarisi Nestor belə bir söz dedi:
475 “Balalarım! Telexaxın uzunyalı atlar seçin,
Boyunduruq taxıb qoşun; yolu rahat gedə bilsin”.
Belə dedi. Oğulları dərhal əməl elədilər.
Gərdunəyə yüngüləyaq atlar qoşdu tezəcə onlar.
Açarçı yol üçün yaxşı şərab, çörək hazırladı,
480 Hakimlərə layiq başqa yeməklər də gətirdi o.
Telexax o gərdunəyə minib durdu ayaq üstə.
Telexaxın yol yoldaşı Nestor oğlu Pisistrat
Gərdunəyə qalxan kimi cilovları aldı ələ
Və atları qamçıladi, atlar dərhal götürüldü,

485 Düzə tərəf uçdu onlar; dalda qaldı uca Pulos.
Gərdunəni çəkə-çəkə bütün günü qaçdı atlar.
Axşam oldu, günəş batdı, yollar-izlər kölgələndi.
Diokleyə qonaq oldu onlar Feri şəhərində.
Ortiloxun oğluydu o, allah Alfey babasıydı,
490 Yolçulara yer verdi o, onlar orda gecələdi.
Erkən doğan al saçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan.
Ala-bəzək gərdunənin atlarını qoşub onlar,
Keçib tağlı sütunları darvazaya yollandılar.
Pisistrat qamçısını oynatdıqca atlar uçdu,
495 Çox çəkmədi barlı taxıl zəmisinə yetişdilər.
Çox sürətlə gedib, başa çatdırdılar yollarını.
Elə bu vaxt günəş batdı, yollar-izlər kölgələndi.

DÖRDÜNCÜ NƏĞMƏ

Lakedemonda

Dörd yanı dağ, özü düzən Lakedemon mahalına
Yetişərək Menelayın sarayına yollandılar.
Şan-şöhretli Menelayın toplanmışdı qohumları,
Həm oğluna, həm qızına toy edirdi öz evində.
5 Troyada söz vermişdi halaypəzan Axillesə,
İndi onun oğlu üçün göndərirdi öz qızını;
Allahlardı o gəncləri bir-birinə qovuşduran
Adaxlının hökm etdiyi mirmidonlar paytaxtına
Gəlinlə bir yola düşən at da çoxdu, gərdünə də.
10 Spartalı Alektorun qızı idi gələn gəlin.
Evlənən gənc Meqapentsə bir kənizdən doğulmuşdu;
Çünki daha Yelenaya Allah övlad verməyirdi.
Afrodita kimi gözəl Germiona adlı qızı
Doğan kimi Yelenanı qırsı qoydu o tanrılar.
15 Uca damlı saraydaydı qonaqların toy məclisi,
Bütün qohum-qonşuları orda idi Menelayın,
Kefə məşğul idi hamı. Allahsifət bir müğənni
Forminq ilə oxuyurdu. Nəğmə səsi ucalınca
Dövrə vurub rəqs etməyə çıxdı iki rəqqasə qız.
20 Yolçuların özləri də, atları da qapıdaydı;
Odysseylə mərd Nestorun oğulları idi onlar.
Menelayın sarayında hər bir işi nizamlayan
Yeteon bu yolçuları darvazada görəndə kimi,
Xəbər üçün getdi ordu başçısının hüzuruna.
25 Lap yanına gəlib onun, bu qanadlı sözü dedi:
“Sən ey Zevsin yetirməsi! İki nəfər adam gəlib;
Hər ikisi, elə bil ki, Kronion nəslindəndir.
Əmrin nədir atlarını gərdünədən açacağımı biz,
Yoxsa başqa bir adamın qapısına yola salağ?”
30 Xurmayısac mərd Menelay acıqlanıb belə dedi:

“Boyef oğlu Yeteoney belə başsız danışmazdın,
Nə oldu ki, uşaq kimi indi boş-boş danışsın?
Yurdumuza dönənəcən yad ellərdə başqaları
Azını hörmət edib bizə! Qayıtməsən bir də o gün!
35 O yadelli qonaqların, tezçə get aç atlarını!
Özlərini yanına sal gətir evə, qonaq kimi!”
Yeteoney kişilərin salonundan çıxdı dərhal;
Əldən iti nökrələri öz yanına harayladı.
Tez açdılar gərdunədən tərə batmış köhlənləri
40 Və tövləyə apararaq bağladılar axurlara;
Arpaya bol pərinc qatıb axurlara doldurdular,
Gərdunəni isə hamar bir divara söykədilər.
Yolçuların özlərini apardılar düz saraya;
Menelayın gözəl qəsri heyran qoydu gələnləri.
45 Şan-şöhrətli Menelayın uca, geniş imarəti
Bədirlənmiş ay kimi, ya Günəş kimi nur saçırdı.
Baxıb xeyli həzz aldılar. Sonra yaxşı cilalanmış
Vannalarda yuyunmağa yollandılar; qonaqları
Qaravaşlar çimizdirib canlarını yağladılar.
50 Sonra da yun plaş, xiton geydirdilər hər birinə.
Onlar gedib Menelayın lap yanında əyləşdilər.
Əllərini yumaq üçün kəniz qızıl bir dəstidə
Su gətirdi, gümüş taşı tutdu qonaq qabağına,
Sonra hamar masa çəkdi; mərifətli açarçı da
55 Masa üstə çörək qoydu, evdə olan ehtiyatdan
Canla-başla neçə ləvən dadlı-dadlı yemək verdi.
Saqi isə dik tutaraq içi dolu nimçələri,
Qonaqlara ət payladı, yanında da qızıl qədəh.
Əldə qədəh, belə dedi qonaqlara mərəd Menelay:
60 “Əvvəl yeyin, ləzzət alın, siz doyandan sonra yalnız
Sorusarıq: siz kimsiniz, gelişiniz haradandır?
Görürəm ki, hər ikiniz mərəd ataya çəkibsiniz.
Yəqin ki, Zevs törəməsi çar nəslinə mənsubsumuz.
Pis atadan sizin kimi mərəd oğullar törəməzdi”.
65 Belə deyib önündəki kök dananın bel ətindən
İki parça alıb, qoydu qonaqların qabağına.
Əllərini uzatdılar onlar hazır yeməklərə...
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,

Eşitməsin deyə heç kəs səsini lap yavaşlıdıb,
70 Odisseyid Nestoridə xitab edib belə dedi:
“Nestor oğlu, sən ey mənim yaxın dostum, can sirdaşım,
Bu möhtəşəm evdə hər şey gör bir necə parıldayır!
Qızıl, gümüş, köhrəba, fil sümüyü gör nə qədərdir!
Yəqin Zevsin Olımpdəki salonu da lap belədir.
75 Bu qədər də dövlət olar! Baxdıqca mat qalır adam!”
Xurmayısac Menelaya çatdı sözü Telemaxın,
Qonaqlara xitab edib bu qanadlı sözü dedi:
“Balalarım, Kronidlə heç kəs bəhsə girə bilməz.”
Çünki onun həm sarayı, həm sərvəti əbədidir.
80 Bu var bəzi adamlarda ola bilər, bəzində yox.
Çox ölkələr dolaşaraq, çox bələlar çəkdimse də,
Səkkiz ildən sonra yığıb gətirdim bu var-dövləti.
Kiprə, uzaq Finikyaya, uzaq Misrə düşdü yolum.
Sonra Sidon, Həbəşistan, Yerembistan oldu yerim,
85 Liviyada gördüm quzu doğulur öz buynuzuyla;
Qoyun, keçi ildə üç əl balalayır o diyarda.
Süddən, ətdən və pendirdən korluq çəkən yoxdur orda,
Nə mal-qara sahibləri, nə çobanlar korluq çəkir,
Çünki orda bütün ili başdan-başa süd sağılır.
90 Yad ellərdə dolaşaraq var yığmaqla məşğul ikən,
Qardaşımı arvadının xəyanəti ucbatından
Gözlənmədən yad bir adam namərdliklə etdi həlak.
Beləliklə var-dövlət də lap gözümədən düşüb mənim.
Yəqin sizə bu barədə atanız da danışmışdır.
95 Çox bələlar çəkib başım; rahatlığı öz yerində,
Ağzımacan dolu olan ev-əşiyim çıxıb əldən.
Kaş əlimdə üçdə biri qala idi o sərvətim,
Təki əziz yurdlarından çox aralı Troyada
Şəhid olan qəhrəmanlar sağ-salamat qayıdaydı.
100 Tez-tez anıb o dostları, göz yaşları tökə-tökə
Günlərimi bu sarayda dərdlə-qəmlə keçirirəm.
Gah qəlbimi ağlamaqla toxdadıram, gah susuram;
Ürəyimi göz yaşıyla, dərdlə-qəmlə doydururam.
Lakin məni bir nəfərin dərdi daha çox yandırır;
105 O yadıma düşəndə həm yuxum qaçır, həm iştaham.
Odisseyin çəkdiyi o əziyyəti, müsibəti,

İnanın ki, axeylərdən heç birisi çökməmişdir.
Dərd-qəm ona nəşib olub, dost həsrəti çökmək mənə,
Nə müddətdir yoxa çıxıb, nə izi var, nə sorağı.
110 Heç bilmirəm sağdır, ölüb. Laert də dərd çəkir yəqin.
Çox ağıllı arvadı da, bircə oğlu Telemax da;
Mərd Odissey evdə körpə qoyub gedib Telemaxı”.
Telemaxın ağlamağı tutdu bunu eşidəndə
Gözlərinin gilə-gilə yaş axdı yanağından.
115 Gizlətməkçün bu yaşları, tündqırmızı plaşını
Tutdu gözü qarşısına. Menelay hiss etdi bunu,
İki fikir arasında mütərəddid qaldı xeyli:
Gözləsinmi qonaq özü söhbət açsın atasından,
Yoxsa özü sual verib danışdırsın qonağını?
120 Ağıl ilə, qəlbi ilə bu barədə düşünərkən,
Yelena öz uca yataq otağından gəldi bura,
Qızılqoxlu Artemida ilahədən qalmazdı o.
Adresta öz xanımına naxışlı bir kürsü verdi,
Alkipa da ayağının altı yumşaq xalça saldı,
125 Əlində bir gümüş mücrü gəldi Filo; bu mücrünü
Bir vaxt Misir Fivasında Alkandra bəxş etmişdi.
O, Polibin arvadıydı. Orda evlər dolu olur.
Polib isə Menelaya iki ədəd gümüş vanna,
İki ədəd üçayaqlı vermişdi, on talant qızıl.
130 Arvadının Yelenaya töhfəsi də az deyildi:
Zər həşyəli, gümüştəkər mücrü ilə qızıl bir iy
Vermişdi o, Yelenaya: bu mücrünü kənz Filo
Gətirərək qoymuşdu düz onun gözü qabağına;
Mücrü yaxşı əyirilmiş iplik ilə dolu idi,
135 Üstə qızıl mil, bir də ki, bənövşəyi yun var idi.
Kresloda əyləşdi o, ayağını isə kiçik
Bir kürsünün üstə qoydu sual verdi öz ərinə:
“Sən ey Zevsin yetirməsi Atrey oğlu mərd Menelay!
Bizə gələn qonaqların kimliyini bilirsənmi?
140 Düz çıxs da, çıxmasa da deyəcəyəm öz fikrimi:
Kişilərin, arvadların arasında mən heç zaman
Bax, belə bir bənzəyişi, oxşarlığı görməmişəm:
Troyaya gedən zaman Odisseyin uşaq qoyub
Getdiyi o Telemaxa çox oxşayır bax bu qonaq.

145 Axeylilər mənim kimi utanmazın ucbatından
İliyona səfər edib döyüşlərə atıldılar”.
Xurmayısac Menelaya ona belə cavab verdi:
“Arvad, elə mən özüm də bu barədə düşünürdüm.
Odisseyin əl-ayağı elə bil ki, qumda bitib;
150 Bundakı saç qıvrımlığı, göz-qaş guya onunkudur.
Mən indicə qonaqlara Odisseydən danışmışdım;
Mənim üçün onun nələr çəkdiyini söyləyirdim.
Gördüm bu gənc al-qırmızı plaşının arxasında
Gizlətdiyi gözlərindən gildir-gildir yaş axıdır”.
155 Nestor oğlu Pisisrat ona belə cavab verdi:
“Sən ey Allah törəməsi, el hakimi, mərd Menelay!
Sən dediyin o adamın doğrudan da oğlu budur.
O, ağıllı, ismətlidir, qapımızdan girən kimi
Qarşınızda dil-dil ötüb danışmaqdan həya edir.
160 Bir də sən o ilahi səsin bizi mat qoyubdur.
Məşhur Geren minicisi Nestor məni Telemaxa
Bələdçilik etmək üçün qoşdu. Səndən o ya sözlə,
Ya da işlə kömək almaq fikrindədir. Bilirsən ki,
Evdə başqa bir köməyi, havadarı yoxsa əgər,
165 Atasını itirmişin böyük olur dərdi-qəmi.
Telemax da bax belədir: atası lap çoxdan gedib,
Yoxdur elə bir adamı, dar gününə dayaqla”.
Xurmayısac Menelay da belə dedi Nestoridə:
“Ey Allahlar! Doğrudanmı mənimçün çox cəfa çəkmiş
170 Yaxın dostum əziz oğlu indi qonaq gəlib mənə!
Mənsə ümid edirdim ki, asimana hay salan Zevs
Bizi coşqun dənizlərdən sağ-salamat keçirərsə,
Hamıdan çox mən onunla möhkəm dostluq eləyəyəm.
Arqosta bir şəhər verib, orda bir ev tikdirərəm:
175 Spartaya yaxın, mənim hökmündəki o şəhərə,
O öz varı-dövlətilə, oğlu ilə köçüb gələr;
İtəkanın xalqını da o şəhərdə yerləşdirər.
Onda tez-tez görüşərik, can deyib, can eşidərik
Sevib biri-birimizi. Ölüm qara buludunu
180 Üstümüze salanadək bizi heç şey ayırammaz.
Görünür ki, allahların paxıllığı tutub buna,
Axeylərdən yalnız onun yollarını bağlayıblar”.

185 Belə deyib adamların gözlerini yaşartdı o:
Ağladı Zevs törəməsi arqiv qızı Yelena da,
Telemax da, Atrey oğlu xurmayısaç Menelay da.
Axdı Nestor oğlunun da göz yaşları öz-özünə:
Öz qardaşı Antiloxu yada salıb ağladı o,
Eos oğlu Troyada onu həlak eləmişdi.
190 Pisistrat anıb onu bu qanadlı sözü dedi:
“Atrey oğlu, adamların ağıllısı tanırısan;
Nə zaman ki, evimizdə sən barədə söhbət olur,
Bax həmişə belə deyir dünyagörmüş qoca Nestor.
Mümkündürsə eşit məni: şam süfrəsi ətrafında
Qəmlənməyi xoşlamıram. Bunun üçün sabah vardır.
195 Başına bir qəza gəlmiş, həlak olmuş bir adamı
Yada salıb ağlamağın əleyhinə deyiləm mən.
Göz yaşları axıdaraq, saçımızı qırxdırmaqla
Ölənərə hörmət, şərəf qazandıra bilərik biz.
Mən də qardaş itirmişəm. Axeylərin arasında
200 Pis döyüşçü deyildi o. Yəqin sən də tanıyırsan.
Mən üzünü görməmişəm. Ancaq belə deyirlər ki,
Onun kimi qaçan yoxmuş, döyüşdə də qorxmaz imiş”.
Ona belə cavab verdi xurmayısaç mərd Menelay:
“Əziz dostum, Görürəm ki, çox ağıllı danışırısan;
205 Səndən yaşlı bir adam da elə-belə danışardı.
Atan müdrik olduğundan sənin sözün ağılıdır.
Evlənəndə, ya anadan doğulanda bəxt ipini
Açıqgözlü Zevs əyirən bəxtiyarlar tez tanır.
Nestoru da yaradıb Zevs; öz evində-əşiyində
210 Şad və xürrəm günlərini başa vurub qocalır o;
Oğullar da nə oğullar! Həm ağıllı, həm də qoçaq!
Gəlin, matəm yaşlarını başqa vaxta saxlayaq biz.
Şam etməyin vaxtı çatıb, gəlin yuyaq əlimizi.
Telemaxla ətraflı bir söhbət etmək üçün, düzü,
215 Sabah səhər istənilən qədər imkan olacaqdır”.
Belə dedi. Menelayın əldən iti xidmətçisi
Asfalion su gətirdi, əllərini yudu onlar,
Hazırlanmış yeməklərə sonra da əl uzatdılar.
Zevsin qızı Yelenanın başına bir fikir gəldi.
220 İçdikləri al şəraba elə dərman qatdı ki o,

Dərdi, kini unutsunlar, yaddan çıxırsın olub-keçən.
O dərmanı meyə töküüb kim içsəydi, bütün günü
Gözlərindən bir gilə də yaş axıdıb ağlamazdı.
O gün ölmüş olsa belə ya atası, ya anası,
225 Gözlərinin qabağında qardaşını, ya oğlunu
Doğramış da olsaydılar, yaş çıxmazdı gözlərindən.
Bir vaxt Misir torpağında təsiri xoş bu dərmanı
Fon arvadı Polidamna bəxş etmişdi Yelenaya.
Uzaq Misrin bərəkətli torpağında bitən otdan
230 Çoxdur şəfa verəni də, təhlükəli olanı da.
Hər misirli bir həkimdir, geniş bilik sahibidir,
Çünki Pean nəslindəndir Misrin bütün sakinləri.
O, dərmanı meyə qatıb, paylamağı əmr elədi,
Sonra isə bu sözləri dedi orda olanlara:
235 “Sən ey Zevsin törəməsi Atrid! Siz ey mərd kişidən
Törəmişlər! Xoşbəxtlik də, bədbəxtlik də Zevsdəndir
Hər şey onun əlindədir, o qadirdir hər bir şeyə.
Uca damlı bu salonda yeyin, deyin, nəşələnin,
Ruhunuza yatanlardan mən də sizə söhbət açım
240 Sınaqlardan mətin çıxmış Odisseyin hünərini
Nə danışa bilərəm mən, nə də saysam, saya billəm.
Axeylərin çox-çox cəfa çəkdikləri Troyada
Göstərdiyi bir hünərdən ancaq söhbət açə billəm.
Öz-özünə kötək vurub yaman hala salmışdı o,
245 Kölə kimi çiyinə bir köhnə-köşkül cıdır atıb,
Düşmənlərin gen küçəli şəhərinə gəlib çıxdı.
Elə bil bir dilənçidir; axeylərdən heç kəs onu
Gəmilərin ətrafında bu görkəmdə görməmişdi.
Bu görkəmdə İliona gəldi, şübhə oyatmadan.
250 Bircə onu mən tanıdım, yaxınlaşıb sual verdim,
Ustahqla susub cavab vermədi o, sualıma.
Elə ki, mən çimizdirib, canına yağ çəkdim onun,
Təmiz paltar geyindirib, and içdim ki, troyanlar
Odisseyin kimliyini yalnız o vaxt biləcək ki,
255 O, yanına dönmüş olsun itigedən gəmilərin.
Anddan sonra axeylərin kələyini açıb dedi.
Uzuntiyə silahıyla o bir xeyli düşmən qırıb,
Xeyli hərbi məlumatla dönüb yenə getdi geri.

Troyanın qadınları uca səsle ağladılar,
260 Mən sevindim, çünki çoxdan can atırdım vətənime
Onsuz da mən yanırdım ki, Kipridanın sözlərinə
Kor-koranə uyub, ayrı düşmüşdüm öz vətənimdən
Tərk etmişdim öz qızımı, öz gəlinlik yatağımı,
Cismən, ruhən çoxlarından üstün olan öz ərimi”.
265 Ona belə cavab verdi xurmayısac mərd Menelay:
“Arvad, olmuş əhvalatı tamam doğru danışdın sən.
Çox yer gezib, nəcib-nəcib insanlara rast gəlmişəm,
Öyrənmişəm mən onların niyyətini, adətini.
Sınaqlardan mətin çıxmış Odisseytək bir adama
270 Heç bir zaman, heç bir yerdə rast gəldiyim olmayıbdır.
Seçmə igid axeylərin troyalı düşmənlərə
Qorxunc ölüm apardığı taxta atda Odisseyin
Göstərdiyi hünər kimi bir hünər də görməmişəm.
Həmin ata yanaşdın sən. Yəqin bizə düşmən allah
275 Səni ora çəkmişdi ki, troyanlar ad qazansın.
Allahsifət Deifob da, gördük, sənin yanındadır.
Taxta atı taqıldadıb sən üç kərə dövrə vurdun,
Hər bir axey arvadının səsi kimi səs çıxarıb;
Öz adıyla çağırıdın sən bizim məşhur igidləri.
280 Tidey oğlu Diomedlə mən, bir də ki, mərd Odissey
At bətnində əyləşərək eşidirdik çağırışını.
Diomedlə mən sevincdən dik sıçrayıb istədik ki,
Taxta atdan çıxacaq, ya da çağırışına cavab verək.
Odissey tez kəsdə yolu, köpümüzü aldı bizim.
285 (Yerdə qalan axeylilər səs-səmirsiz oturmuşdu.
Birce Antikl cəhd etdi ki, çağırışına cavab verə.
Odissey tez sıçrayaraq öz qüvvətli əllərilə
Cəld ağzını yumub, bizi xilas etdi məhv olmaqdan.
Bir az sonra Afinanın təlqinilə uzaşdın sən”.)
290 Dərrakəli Telemaks bu sözü dedi Menelaya:
“Sən ey Zevsin yetirməsi Atrid, ellər hökmdarı!
Elə məni yandıran da odur ki, o tunc ürək də
Odisseyi qurtarmadı qorxunc ölüm pəncəsindən.
Ancaq daha rahatlanmaq vaxtı gəlib yetişibdir,
295 Qoy indi də yatıb hər kəs dadsın yuxu ləzzətini”.
Belə dedi. Yelena tez əmr elədi: dəhlizdəki

İki rahat çarpayıda qaravaşlar yer salsınlar,
Yaraşlıq yastıqlardan yaxşı yataq düzəltsinlər,
Üstə yumşaq xalça sərib, yorğan hazır eləsinlər.
300 Əllərində məşəl tutan kənzilər tez çıxdı evdən,
Yer saldılar. Qonaqlara bələdçilik etdi carçı.
Atrey oğlu Menelayın hündürsütun dəhlizində
Yatdı igid Odisseylə Nestorun gənc oğulları.
Çarsa hündür imarətin uzanıb iç otağında,
305 Qadınların ən gözəli Yelenayla qoşa yatdı...
Erkən doğan əlsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan.
Xurmayısac mərd Menelay tezəcə qalxdı yatağından,
Paltarını geyib, asdı çiyni üstə qılıncını,
Ayağına bənd elədi yaraşlıq altlığını,
310 Ölümstüz bir allah kimi çıxdı yataq otağından.
Telemaks bir əyləşib bu sözləri dedi ona:
“Nəcəbətlə Telemaks, de, görüm, səbəb nə oldu ki,
Dəniz keçib Lakedemon mahalına gəlib çıxdın?
Öz işinmi, xalq işini gətiribdir səni bura?”
315 Dərrakəli Telemaks ona belə cavab verdi:
“Sən ey Zevsin yetirməsi Atrid, ellər hökmdarı!
Gəlmişəm ki, atam haqda bir məlumat alım səndən.
Mənim evim talan olur, var-dövlətim əldən gedir;
Yağlarla dolub evim, onlar qoyun-keçini də,
320 Əyribuynuz, astayeriş malları da kəşib yeyir.
Həddən artıq quduzdurlar anamın gənc məftunları.
Bax bununçün qabağında diz çökərək yalvarıram,
Atam necə öldüyünü açıb mənə söyləyəsən,
Bəlkə bunu özün görüb, ya görəndən eşidibsən.
325 Axı, onu doğan ana özab çəkmək üçün doğub!
Nə rəhm elə, nə hesablaş, nə də yumşalt olanları.
Nə görübsən, eşidibsən, olduğutək nəğil elə.
Axeylərin çox-çox cəfa çəkdikləri Troyada
Əgər mənim nəcib atam öz əhdinə sadıq qalıb
330 Öz sözü, ya işi ilə bir rəşadət göstərirsə,
Yalvarıram, yada sahib olduğutək danış mənə!”
Xurmayısac mərd Menelay bərk hirsələnib belə dedi:
“Nəcə yeni miskin, qorxaq adamcılar bir igidin
Arvadının yatağına sahib olmaq istəyirlər!

335 Bu iş ona bənzəyər ki, maral körpə balaları
Yatırıb şir yuvasında, otlamağa gedə özü.
Çəmənlərdə otlamağa qarışmışkən onun başı,
Qüdrətli şir dönə birdən yaşadığı mağaraya,
Balaları ilə birgə parçalaya o maralı.
340 Odissey də o gəncləri bax, beləcə məhv edəcək.
Zevs ataya, Apollona, Afinaya and olsun ki,
Bir gün Lesbos adasında Filomelid pəhləvanla
Güləşərək onu böyük bir qüvvətlə çırpdı yerə;
Beləliklə axeyləri sevindirdi sənin atan.
345 İndi yenə o görkəmdə görünsəydi bu gənclərə,
Ömürləri gödələrdi, toyları da vay olardı.
Nəyi bilmək istəyirsən, o haqda da danışaram,
Danışaram olduğutək, heç bir şeyi dəyişmədən.
Qoca dəniz falçısından eşitdiyim hər nə varsa,
350 Bir sözünü gizlətmədən danışaram başdan-başa.
Evə yaman tələsirdim, allahlarsa Misir elindən
Buraxmırdı məni, çünki yüz baş qurban kəsməmişdim,
Onlara baş əyənlərdən xoşu gəlir allahların.
Gur dalğalı dənizdə bir ada vardır, adı Faros;
355 Misir ilə üzbəüzdür, aradakı məsafəni
Uca yanlı bir gəmiylə, səmt küləyi əsən zaman,
Bircə günə qət eləyib, gedib ora çatmaq olur.
Orda rahat bir liman var; su götürmüş gəmiləri
O limandan gen dənizə yola salmaq mümkün olur.
360 Allahlar düz iyirmi gün məni orda ləngitdilər.
Gəmiləri dalğaların qucağında yüyürtdürən
Səmt küləyi əsmədi ki, dənizçilər yola çıxa.
Qoca dəniz allahının – Proteyin cavan qızı
Eydofeya rəhm etməmiş olsa idi əgər mənə.
365 Azuqəmiz, taqətimiz tükənərdi tamam bizim.
O adada məni hər gün təkçə gəzən gördüyündən,
Hamıdan çox mənə rəhmi gəlmişdi o ilahənin.
Yoldaşlarım qarmaqlarla hər gün balıq tuturdular,
Çünki aqlıq tamam əldən salmadaydı hamımızı.
370 Eydofeya yaxınlaşıb mənə bərkdən belə dedi:
“Qərib, sən ya kəm ağıllı, ya da axmaq bir adamsan!
Unudaraq hər bir şeyi, qəmdən ümid gözləyirsən?”

Adada çox ləngiyirsən, tapmırsan bir çıxış yolu,
Beləliklə dostlarında ümitsizlik yaradırsan!”
375 Belə dedi. İlahəyə mən də belə cavab verdim:
“Kimliyini bilməsəm də, düzü nədir, – deyəcəyəm.
Öz xoşumla ləngimirəm; bəlkə də göy sahibləri
Allahlardan hansınısa mən özümdən incitmişəm.
Bari sən də, axı hər şey məlum olur ölməzlərə,
380 Balığı bol bu dənizlə vətənimə qayıtmağa
Allahlardan hansı biri mane olub kəsir, yolu?”
Bunu dedim. Mənə belə cavab verdi o ilahə:
“Ey yadelli, düzü nədir indi açıb deyəcəyəm:
Qoca dəniz hökmdarı tez-tez üzüb gəlir bura, –
385 O, misirli Proteydir, düz danışan bir allahdır,
O, bələddir Poseydonun hökmündəki hər dənizə.
Deyirlər ki, atam odur, o atadan törəmişəm.
Pusqusunda durub onu sən keçirə bilsən ələ,
Gedəcəyin balığı bol dənizlərdə yolun necə
390 Olacağı haqda sənə doğru-dürüst xəbər verər.
Sonra, ey Zevs yetirməsi, istəsən o açıb deyə
O uzun və məşəqqətli yola çıxan gündən sənin
Evinde nə baş veribdir: istər yaxşı, istərsə pis”.
Belə dedi, mənə belə cavab verdim ilahəyə:
395 “Yox, özün də, necə tutum o ölümsüz qocanı mən,
Neyləyim ki, məni gören kimi qaçıb gizlənməsin?
Axı insan ölməzlərin öhdəsindən çətin gələr”.
Belə dedim. Pak ilahə mənə belə cavab verdi:
“Qərib, heç nə gizlətmədən sənə izah edərdəm mən:
400 Gün-günorta yerinə ki, çatdı göydə, Zəfir əsər,
O hər şeyi bilən qoca burulğandan çıxar üzə
Və dənizdən aralanıb bir çalada uzanar tez;
Ətrafını alar dəniz gözəlləri suitilər;
Aralanan kimi bəyaz saçlı dəniz sularından
405 Dəstə-dəstə yatışırlar Proteyin ətrafında.
Dənizlərin təkindəki üfunəti yayır onlar.
Üfük yeni qızarıanda, səni ora apararaq,
Suitilər arasında sənə də yer hazırlaram.
Kömək üçün gəminizdən üç yoldaş da götürərsən.
410 Qoy bunu da deyim ki, o qoca yaman hiyləgərdir.

O əvvəlcə dolanıb su itlərini sayacaqdır.
 Hamısını sayıb gözdən keçirəndən sonra qoca,
 Çoban kimi düz onların arasında uzanacaq.
 Elə ki öz itlərinin arasında yuxuladı.
 415 Yubanmadan gücünüzü göstərməyə cəhd eləyin!
 O nə qədər çırpırsa qoy çırpınsın, buraxmayın.
 Yer üzündə gördüyünüz canlıların, cansızların
 Görkəmində görünə də, suya, oda çevrilsə də,
 420 Siz qorxmayın, əlinizdən buraxmayın, bərk-bərk sıxın.
 Elə ki o düşdü yenə öz əvvəlki görkəminə,
 Elə ki, o özü xitab edib dilə gəldi,
 Əl çəkib zor işlətməkdən, ixtiyarı sərbəst burax.
 Ondan soruş: allahlardan səni təqib edən kimdir?
 Bol balıqlı dənizlə gör necə dönmək olar evə”.
 425 Belə deyib batdı suyu aşıb-daşan dənizə o,
 Mənsə qumlu sahildəki gəmimizə tərəf getdim.
 Yol uzunlu həyəcədən qəlbim tir-tir əsib durdu.
 Elə ki, mən gəlib çatdım sahildəki gəmimizə,
 Şam yeməyi hazırladıq; düşdü axşam qaranlığı.
 430 Sonra yatdıq hay-haraylı dalgalara yaxın yerdə.
 Erkən doğan alsaçaq Eos çıxdı qaranlıqdan.
 Allahlara yalvararaq gen dənizin sahilinə
 Düşdüm yola; birdən lazım olar deyə, o üç nəfər
 Yoldaşım da müşayiət etdi məni yol uzunlu.
 435 Eydofoya baş vuraraq geniş dəniz sularına,
 Lap təzəcə soyulmuş dörd suitinin dərisini
 Gətirdi tez bizim üçün. İstəyirdi beləliklə
 Çəşbaş salsın atasını. Bizim üçün çala qazdı
 Və oturub gözlədi ki, biz ona lap yaxın gedək.
 440 Bir-bir salıb o çalaya, üstümüze dəri örtüdü.
 Ürəyimiz bulandı su itlərinin pis iyindən.
 Asan deyil murdar dəniz itlərilə bir uzanmaq!
 Belə pusqu çəkmək bizə ağır başa gələcəkdi,
 Lakin bizi bu bələdan xilas etdi Eydofoya:
 445 Xoş qoxulu amvrosya sürtdü bizim burnumuza.
 Bu xoş ətir yox elədi heyvanların pis iyini.
 Dərilerin altıda bütün o səhəri başa vurduq.
 Suitilər dəstə-dəstə çıxıb sudan, səslə-küylü

Dalgalardan az aralı qumsallıqda uzandılar.
 450 Duzlu dəniz sularından düz günorta çıxdı qoca.
 Gəzib yağlı su itləri arasında, saydı bir-bir;
 Ürəyinə gəlmədi ki, biz pusquda dayanmışıq;
 Sürüsünü sayanda o, əvvəl-əvvəl bizi saydı.
 O uzandı. Biz sıçrayıb bağrışaraq tutduq onu.
 455 Öz məkrli sənətini dərhal işə saldı o da.
 Uzun yallı, alov rəngli bir aslana döndü öncə,
 Sonra döndü gah bəbirə, gah ilana, gah qabana;
 Axar suya, xeyli uca bir ağaca döndü sonra...
 460 Özümüzü toxtaq tutub buraxmadıq lakin onu.
 Çox keçmədi o hiyləgər qoca axır tengə gəldi,
 İnsan kimi dilə gəlib, bu sualı verdi mənə:
 “Atrey oğlu pusqu qurub məni ələ keçirməyi
 Hansı Allah öyrədibdir sənə? Nədir istədiyin?”
 Bu sualı verdi mənə. Ona belə cavab verdim:
 465 “Özün yaxşı bilirsən ki, istədiyim nədir səndən.
 Bilirsən ki, ilişmişəm bu adada, gedəmmirəm.
 Çıxış yolu tapammıram, qəlbən, ruhən üzülürəm.
 Qoca, bəri sən de, – axı ölməzlər hər şeyi bilir, –
 Balığı bol bu dənizi addayaraq vətənimə
 470 Qayıtmağa hansı Allah mane olub, yolu kəsib?”
 Belə dedim. Qoca dərhal cavab verib bunu dedi:
 “Madam ki, sən tez qayıtmaq istəyirdin vətəninə,
 Gəminizə minən zaman Zevs atayla bütün başqa
 Allahların şərəfinə xeyli qurban kəsməliydin.
 475 Yalnız onda tale səni qohumlarla görüşdürüb,
 Öz evinə-əşiyinə, torpağına çatdırırdı.
 Zevsin sudan yarıtıldığı Misir çayı axarıyla
 Geri dönüb, geniş göyün ölməz olan sakinləri
 Allahların şərəfinə hekatomba nəzir versən,
 480 İstədiyən yolu onlar açar sənə qənşərinə”.
 Bu sözləri deyəndə o, qubarlandı qəlbim yaman:
 Buyruğuna görə onun sis-dumanlı dənizlə mən
 Uzun, ağır bir yol keçib yenə Misrə dönməliydim.
 Ancaq buna baxmayaraq ona cavab verib dedim:
 485 “Qoca, nə əmr eləyirsən, ona əməl edəcəyəm.
 Gizlətmədən bir də mənə bu barədə danış görüm,

Nestorla mən Troyadan çıxan zaman orda qalan
Axeylərin hamısını sağ-salamat dönüb eve?
Yoxsa ki, öz gəmisilə sulara qərq olanı var,
490 Ya dostunun qolu üstə, hərbdən sonra ölənı var?”
Belə sual verdim, o tez cavabımı verib dedi:
“Atrey oğlu, belə sual hardan düşdü, de, ağlına?
Bilməməyin məsləhətdir. Bilsən olub-keçənləri,
İnanmıram uzun zaman göz yaşların ara verə.
495 Axeylərdən sağ qalan da çoxdur, ölüb-itənlər də.
Tunc yaraqlı axeylərdən yolda yalnız iki başçı
Həlak olub; döyüşlərdə ölənlərsə məlumundur.
Bir qismi də sağdır, ancaq ləngiyir gen dənizlərdə.
Oileyin oğlu Ayaks uzunavar gəmisilə
500 Batıb suda. Yertitrədən çarpıb Girey daşlarına
Parçalayıb o gəmini, özünüsə xilas edib.
Afinanın ondan xoşu gəlməsə də, sağ qalardı,
Lakin Ayaks öyünüb ki, allahlara dəxli yoxdur.
Onun özü xilas olub burulğanda boğulmaqdan.
505 Bu həyasız qürrələnmə gedib çatıb Poseydona.
Qəzəblənib üçdişlini alıb güclü əlinə o,
Çırpıb Girey qayasına, qaya dərhal parçalanıb.
Bir parçası öz yerində qalıb, lakin üzərində
Suçlu Ayaks dayandığı parça gedib düşüb suya,
510 Özüylə qərq edib onu coşqun dəniz sularında.
Duzlu dəniz sularını uda-uda məhv olub o.
Qardaşın öz uca yanlı gəmisində Keralardan
Yaxasını qurtarıbdır. Onu Hera xilas edib.
Lakin buna baxmayaraq Maley burnu yaxınında
515 Qopan tufan onun qara gəmisini alıb gedib.
Ağır-ağır inildəyən dalğalardan keçirərək,
Ölkonin lap ucqarına atıb; orda bir zamanlar
Fiyest özü yaşayardı, indi oğlu Egist olur.
Xoşbəxtlikdən Aqamemnon ordan geri qayıdıbdır.
520 Allah yeli tərs çevirib, o evinə gedib çıxıb,
Çox fərəhlə ayaq basıb Atrid doğma diyarına.
Uzanaraq torpağından öpüb onun. Şadlığından
Uzun zaman gözlərindən axan yaşı dayanmayıb.
Qüllədəki bir gözətçi elə bu vaxt görüb onu.

525 Ona iki talant qızıl vəd edibmiş xain Egist.
Bir il varmış o da keşik çəkirmiş ki, Aqamemnon
Gözlənmədən gəlib çıxar, işə salar var gücünü.
Gözətçi tez xəbər üçün gedib Egist olan evə.
Eşidincə amansız bir tədbirə əl atıb Egist:
530 Pusq üçün iyirmi gənc seçib xalqın arasından,
Evinin bir yanında da yemək-içmək hazırladıb,
Orduların başçısını dəvət üçün gedib özü.
Bunun üçün gərdunəyə yaxşı atlar qoşdurubmuş,
Qarşılıq, öz evinə aparıbdır qonağını;
535 Lakin onu qonaqlıqda cəngə kimi boğazlayıb.
Nə Atridlə gələnlərdən, nə Egistin adamından
Diri qalan olub, hamsı vuruşaraq həlak olub”.
Belə dedi. Mənim qəlbim parçalandı bu sözlərdən.
Qum üstündə əyləşərək çox ağladım. Nə yaşamaq,
540 Nə günəşin işığına baxmaq eşqi qaldı məndə.
Qum üstünə sərilməkdən, ağlamaqdan doyunca mən,
Dənizlərin düzdamışan ixtiyarı belə dedi:
“Atrey oğlu, ümitsizlik və ağlamaq lazım deyil.
Göz yaşları axıtmaqdan bir şey olə gələn deyil.
545 Vətənə tez qayıtmağı fikirləşsən yaxşı olar:
Ya Egisti diri tutar, ya Orestin öldürdüüyü
O xainin dəfninə sən özün gedib yetişərsən”.
Belə dedi. Dərdim-qəmim dağdan ağır olsa belə,
Məni yaman sevindirdi ixtiyarın bu sözləri.
550 Həmin dəniz qocasına bu qanadlı sözü dedim:
“İkisindən xəbər bildim, üçüncüdən danış indi,
Sağ qalıb, gen dənizlərdən dönəmməyən kimdir bu an?
Bəlkə də o daha yoxdur? De, ağır da olsa, bilim”.
Belə dedim. Sualıma dərhal cavab verdi qoca:
555 “Üçüncü mərd itakalı Laert oğlu Odisseydir.
Bir adada mən gözündən yaşlar tökon gördüm onu:
Orda pəri Kalipsodur onu zorla dustaq edən,
Çox can atır, Odissey öz vətəninə dönə bilmir.
Nə avarlı gəmisı var, nə də ki, yol yoldaşları.
560 O bunlarsız necə keçsin silsiləli dalğaları.
Sənə işə allahlar bir başqa qismət hazırlayıb:
Atları bol Arqosda can vermək sənə qismət deyil.

Allah səni şabalıdsaç Radamantın yaşadığı
 Dünyanın ön ucqar yeri Yeliseyə göndərəcək.
 565 O yerlərdə insanların güzəranı yüngül keçir,
 O yerlərdə nə qar-yağış, nə şiddətli tufan olur.
 İnsanlara bir sərinlik vermək üçün orda müdam
 Okeandan ürəkaçan, vıyılılı külək əsir.
 Axı Zevsin kürekəni, Yelenanın ərısən sən!”
 570 Bunu deyib o, dənizə qərç olaraq, yoxa çıxdı.
 Mən də həmin üç dostumla gəmimizə tərəf getdim.
 Yolu gedə-gedə qəlbim həyəcanla döyünürdü.
 Sahildəki qaraböyür gəmimizə çatan kimi
 575 Şam yeməyi hazırladıq. Çökdü gecə qaranlığı,
 Coşan dəniz kənarında uzanaraq yuxuladıq.
 Erkən doğan alsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan.
 Əvvəlcə biz gəmimizi itələyib saldıq suya,
 Yelkənli dor ağacını sonra qoyduq o gəmiyə,
 Özümüz də avarların arxasına keçib bir-bir,
 580 Kürekləri işə salıb çırpdıq dəniz sularına.
 Misir çayı axarına yaxınlaşdı gəmim yenə,
 Orda Zevsin şərəfinə yüzheyvanlıq qurban kəsdik.
 Allahların acığını soyudunca, qardaşımın
 Adı qalsın deyə məzar təciciyi dikəlttim mən.
 585 Sonra yola düşüb üzдық. Allahlardan göndərdiyi
 Səmt küləyi köməyi ilə gəlib çıxdı doğma yurda...
 Telemax, gör indi sənə mən nə təklif eləyirəm:
 On bir, ya da on iki gün burda, mənim yanında qal.
 Sonra yaxşı töhfələrlə səni yola sallam özüm:
 590 Bir gərdünə bağışlaram, üstündə də üç yaxşı at;
 Allah nəzri vermək üçün gözəl bir cam bağışlaram,
 Mey nəziri ayinində daim məni xatırlarsan”.
 Dərrakəli Telemaxsa Menelaya belə dedi:
 “Atrey oğlu yalvarıram, məni burda çox saxlama!
 595 Düzdür, bir il başdan-başa mən yanında qalsam sənin,
 Nə ev üçün darıxaram, nə də qohum-qardaş üçün.
 Dinlədikcə söhbətini, bil ki, yaman həzz alıram.
 Lakin məni o müqəddəs Pilosda da gözləyən var,
 Dostlar mənsiz darıxırlar. Sən də məni yubadırsan.
 600 Verəcəyin hədiyyəsə başqa bir şey olsun ancaq.

Atlarını İtakaya aparmaram. Burda qalib,
 Qoy bu yeri bəzəsinlər. Düzenliyin çoxdur sənin;
 Uc-bucaqsız o düzlərdə şanagül də, köşəmbu da
 Ağ arpa da, buğda ilə pərinc də bol məhsul verir.
 605 Lakin bizim İtakada nə çəmən var, nə enli yol.
 Atlara yox, İtakanın keçilərə çatır yemi.
 At sürməkçin yararsızdır bütün dəniz adaları,
 Çəməndə də kasıbdırlar. İtaka lap kasıbdır”.
 Belə dedi. Menelay gur səsi ilə, gülümsünüb,
 610 Telemaxı sığallaya-sığallaya belə dedi:
 “Danışığın bildirir ki, oğlum, yaxşı nəsil dənşən.
 Eybi yoxdur, dəyişdirrəm verəcəyim töhfəni də!
 Öz evimdə saxladığım başqa bir şey verrəm sənə,
 Töhfələrin arasında qiymətlişi bil ki, odur.
 615 Verəcəyim o şey qayət yaraşlıq kraterdir:
 Özü tökmə gümüşdəndir, ağzı qızıl haşiyəli.
 O, Hefestin əl işidir. Onu sidon hökmdarı
 Nəcib Fedim bağışlayıb, yurdumuza qayıdanda
 620 Hamıya xoş üz göstərdi. Krateri onda verib”.
 Telemaxla mərd Menelay belə söhbət edirdilər.
 Evə daxil oldu hamı, çar onları gözləyirdi.
 Ortalığa əla meylə, qoyun əti gətirdilər.
 Arvadları ərələrinə bol çörək də yollamışdı.
 Hamı Atrid sarayında nahar hazır etmədəydi...
 625 Penelova məftunları Odisseyin həyətinədə
 Hər gün adət etdikləri oyunlarla məşğuldular:
 Geniş həyət meydanında nizə və disk atırdılar.
 Allahsifət Antinoyla Yevrimaxsa əyləşmişdi, –
 Daha güclü nəsil dənşdi Antinoy da, Yevrimax da.
 630 Froninin oğlu Noyemon yanaşdı o başçılara,
 Antinoya üz tutaraq, ona belə sual verdi:
 “Antinoy, de Telemaxın qumlu Pilos adasından
 Haçan geri dönməyindən bir xəbərini varmı sənin?
 Gəmini o mendenə alıb getdi, indi Elidaya
 635 Gedəsiyəm, gəmim yoxdur. Orda yanı day-dayçalı
 Düz on iki madyan atım, xeyli vəhşi qatırım var.
 Mənmək üçün xam atlarda biri mənə görək olub”.
 Eşidincə bumı, onlar diksindilər, – Telemaxın

640 Nestorgilə getməyini çünki güman etmirdilər.
Sanırdılar sürülərə baş çəkməyə gedib kəndə,
Yevpeyt oğlu Antinoy bu sözü dedi Noyemona:
“Düzünü de, haçan gedib? Yoldaşları kimdi onun? –
İtakadan yığıb, yoxsa evindəki işçilərdir;
Ya da ki, öz qullarıdır? Bu əlindən gələr onun!
645 Sən bunu da danış görüm, yaxşı-yaxşı bilim mən də:
Böyrüqara gomini o qol zoruna aldı səndən,
Yoxsa təkid etdiyindən, öz xoşunla verdin ona?”
Noyemonsa Antinoya cavab verib belə dedi:
“Öz xoşumla verdim. Əgər başqası da olsa idi,
650 Başı buna bəla çəkmiş bir adamın xahişini,
İnanmıram, rədd edəydi. Onun səfər yoldaşları
İtakanın bizdən sonra adlı-sanlı gəncləridir.
Başçıları Mentor idi, ya da Mentor görkəminə
Düşmüş olan bir aliahdı. Təəccüblü bax budur ki,
655 Allahsifət Mentoru mən dünən səhər burda gördüm;
Halbuki gənc yolçularla bir gəmidə getmişdi o”.
Noyemon bu sözü deyib dönüb getdi evlərinə.
Başçıların bu sözlərdən döyündü mərd ürəkləri.
Yarıqları dayandırıb əyləşdilər, cavanlar da
660 Yevpeyt oğlu Antinoy hirs alovunda yana-yana,
Cavanlara xitab etdi. Kin didirdi ürəyini.
Gözlərindən qəzəb odu yağa-yağa belə dedi:
“İş pis gedir! Telemaxın bu həyasız hərəkəti
Bizə baha oturacaq! Bunu hardan biləydik biz!
665 Bizdən heç nə soruşmamış, özbaşına çıxıb gedib,
Gəmi tapıb, camaatın arasından yoldaş seçib!
Gələcəkdə başımıza iş açacaq. Zevs atamız,
Boya-başa yetişməmiş, canını tez alsın onun.
İti gedən gəmi verin, iyirmi də yoldaş verin.
670 İtaka-Zam boğazında pusqu qurub gözətləyə,
Dönüb geri qayıdanda tez yolunu kəsək onun.
Atasından xəbər bilmək ona baha oturacaq!”
Belə dedi. Hamı onun təklifilə razılaştı.
Tezəcə durub Odisseyin sarayına yollandılar.
675 Çox çəkmədi Penelopa xəbər tutub öyrəndi ki,
Məftunları Telemaxı məhv etməyə hazırlaşır.

Bu xəbəri Medont verdi: umudlular bu barədə
Danışanda Medont həyat divarının dalındaymış,
O tez evə qaçıb bunu xəbər verdi xanımına.
680 Astanadan girən kimi Penelopa xəbər aldı:
“Medont, səni nə xəbərlə göndəriblər aşıqlərim,
Yoxsa onlar allahsifət Odisseyin evindəki
Kənzilərə tezəcə yemək bişirməyi əmr edirlər?
Kaş nə mənə elçi düşüb, nə bu evə gələydilər!
685 Kaş ki, bizdə axıncı yeməkləri olaydı bu!
Ah, sırtıqlar! Gör nə tez-tez gəlib oğlum Telemaxın
Varını yox edirsiniz! Guya uşaq yaşlarında
Atanız heç söz açmayıb allahsifət Odisseydən,
Onun sizin atalara elədiyi hörmətlərdən?
690 Nə dili, nə əməlilə o heç kəsi incitməzdi.
Allahsifət hakimlərin bax belə bir şəkəri var:
Bir adamdan xoşu gəlməz, o birini əzizləyər.
Odisseyse ömrü boyu bir adamı incitməyib.
Sizdə olan bədxahlıq amma bütün aləm bilir;
695 Keçmişdəki yaxşılığa qiymət verən deyilsiniz!”
Çox ağıllı fikirlərlə zəngin Medont ona dedi:
“Xanım, dərd-qəm bir bununla bitsə idi, nə vardı ki!
İndi də qətl hazırlayır nikah tələb eləyənlər.
Kaş yerinə yetirməyə qoymasın bu tədbiri Zevs!
700 İstəyirlər Telemaxı qayıdanda öldürələr.
O, müqəddəs Lakedemon bir də Pilos diyarına
Gedibdir ki, atasının barəsində xəbər bilsin”.
Çarıcanın bu xəbərdən əsdi dizi, əsdi qəlbi.
Xeyli müddət nə danışa bildi, nə də səsi çıxdı,
705 Birdən-birə gözlərinin yaşı axdı yanağından.
Xeyli sonra toxtayaraq Medonta bu sözü dedi:
“Qasid, hara getdi oğlum? Onu səfər eleməyə
Vadar edən nədir, Medont? Suda atı əvəz edən
Bir gəmiyə əyləşərək niyə çapdı dalğalarda?
710 Bəlkə oğlum istəyir ki, xalq unutsun onu tamam?
Çox ağıllı fikirlərlə zəngin Medont cavab verdi:
“Deyəmmərəm: allahlardan birisimi tələqin etdi,
Öz qəlbimi çəkdi onu qumlu Pilos diyarına;
Getdi, bilsin – dönəsidir atası, ya ötüb gedib”.

715 Bunu deyib Odisseyin otağında keçib getdi.
Penelopa çox sarsıldı, salondakı kürsülərdən
Heç birinin üzərinə oturmaq da istəmədi.
Xanım yataq otağının qapısında əyləşərək,
Qərq oldu qəm dəryasına; istər cavan, istər qoca
720 Nə qədər ki, kəviz vardı evdə, tamam ağlaşdılar.
Ağlayaraq kəvizlərə belə dedi Penelopa:
“Əzizlərim, qulaq asın! Yaşadılarım arasında
Kronion yalnız mənə belə dərdə düçar edib.
Əvvəl mənim şir ürəkli, nəcib ərim tələf olub,
725 Çox igidlik göstərmişdi o, danaylar arasında.
Həm Arqosa yayılmışdı şöhrəti, həm Elladaya.
İndi əziz oğlumu da bir qasırğa alıb gedib,
Heç bilmirəm hara atıb. Getdiyini bilməmişəm!
Əclafsınız! Yəqin bundan xəbəriniz vardı sizin, –
730 O, sahilə gedib qara gəmisinə əyləşəndə,
Necə olub heç biriniz gəlib mənə oyatmayıb!
Onun getmək niyyətini mən o zaman bilsə idim,
Ya qoymazdım ayağımı ata evdən dışarıya,
Ya da mənim meyitimə üstədən keçib gedərdi o!
735 Tez çağırım, qoy yanıma gəlsin mənim qoca Doli.
Atam nökrə verib onu ər evinə gələndə mən,
Bağ-bağçaya, ağaclara keşik çəkir indi qoca.
İstəyirəm o, Laertə gedib desin əhvalatı.
Laertə və Laert oğlu allahsifət Odisseyin
740 Nəslini məhv edənlərə qarşı bəlkə çarə bilir;
Bəlkə çıxıb camaata deyəcəkdir əhvalatı”.
Xanıma üz tutub dayə Yevrikleya belə dedi:
“Əziz qızım! İstəyirsən öldür mənə öz əlinlə,
İstəyirsən salamat qoy, düzü nədir – deyəcəyəm.
745 Mən bilirdim. Yolu üçün şərəbi də, çörəyi də,
O əmr etdi, mən gətirdim. Amma mənə and verdi ki,
On iki gün susum, ya da başqasından eşidərək
Məndən xəber alsan əgər, onda açıb deyim bunu.
O qorxurdu sən ağlayıb soldurasan amalını.
750 Gör indi mən nə deyirəm: get çim, təmiz paltar geyin,
Kəvizlərlə üst qatdakı otağına qalx, orada
Zevsin qızı Afinaya dua elə, çünki bir o

Əziz oğlun Telemaxı ölümdən hişf edə bilər.
Qocanınsa bir dərdini ikilətmə. Çünki Allah
755 Arkeziad övladına o qədər də nifrət etmir.
Bu nəşildən hansı işə uca damlı bu saraya,
Bərəkətli tarlalara axır sahib olacaqdır”.
Bu sözlərlə xanıma toxtaq verib kiritdi o.
Penelopa gedib çimdi, sonra təmiz paltar geydi.
760 Üst qatdakı otağına qalxdı neçə kəvizlə,
Bir səbətə arpa töküüb, Afinaya dua etdi:
“Ulu Zevsin dəfəndilməz qızı, yaxşı dinlə mənə!
Əgər bir vaxt o çoxbilmiş Odissey bu ev-əşikdə
Sənin üçün heyvan kəşib budlarını yandırırıbsa,
765 Yadına sal, özün xilas elə mənim bir balamı,
Mənə elçi düşənlərin xətasından-bəlasından!”
Belə deyib hönküldədi. Afinaya çatdı xahiş.
Məftunlarsa elə bu vaxt zalda hay-küy salmışdılar.
Təşəxxüslü cavanlardan bəziləri deyirdi ki:
770 “İndi xanım yəqin toya hazırlaşır və ağlına
Gəlmir ki, biz Telemaxı öldürməyi qət etmişik!”
Bunu deyən bilmirdi ki, onlar özü öləcəklər.
Antinoy bu cavanlara xitab edib bərkədən dedi:
“Yoxsa dəli olubsunuz? Hər nə gəldi, deyirsiniz!
775 Demirsiniz bu sözləri çariçaya çatdırırlar?!
Səs-səmərsiz qalxıb gedək dediyimiz iş dalınca;
Axı bu iş hamımızın ürəyinə yatan işdir”.
Belə deyib o iyirmi sədaqətli cavan seçdi,
Getdi qumlu sahillərə, gəmiləri duran yerə.
780 Əvvəl hamı köməkləşib o gəmini saldı suya,
Yelkənli dor ağacını uzatdılar o gəmidə.
Sonra qayıq halqalara keçirdilər avarları,
Bunlar hazır olan kimi yelkənləri buraxdılar.
Onlara öz nökrələri gətirdilər silahları.
785 Dərin sahil sularında lövbərleyib o gəmini,
Yerə düşüb şam etdilər, gözlədilər gecə olsun.
Bu vaxt dərdli Penelopa üst qatdakı otağında
Uzanmışdı; yadına nə su düşürdü, nə də yemək,
Başındakı bu fikirdi: oğlu nicat tapacaqımı,
790 Yoxsa bədxah məftunları nəfəsini kəsəcəklər?

Ovçuların yaratdığı dairənin sıxlığını
Görən aslan necə qorxub həyəcanlar keçirirsə,
O da elə həyəcanlıydı. Lakin yuxu basdı onu,
Mürgüləyib, yatağına əyildi, dərd çıxdı yaddan.
795 Pak Pallada Afina da bu vaxt başqa fikrə düşdü:
Gözəl qadın İftimaya bənzər xəyal yaratdı o,
Penelopa kimi o da İkaridən törəmişdi,
Ferili mərd Yevmel ilə həyat qurub evlənmişdi.
Odisseyin sarayına yolladı bu teyfi allah.
800 Çünki yaman dərd çəkərək ağlayırdı Penelopa,
Teyf xanıma toxtaq verib, göz yaşını kəsməliydi.
Xəyal rəzə qayışının yarığından girdi evə,
Çarıçanın başı üstə dayanıb bu sözü dedi:
“Ey ürəyi qəm üzgünü Penelopa, yatıbsanmı?
805 Yüngülhəyat əbədilər ağlamağı, qəm çəkməyi
Sənə yasaq eləyirlər. Sağ dönəcək oğlun evə;
Allahların qarşısında heç bir suçu yoxdur onun!”
Mürgüləyib gördüyü bu şirin yuxu aləmində
Ağıl kanı Penelopa ona belə cavab verdi:
810 “Bacım, bu nə sözdür, dedin? De sən hara, bu yer hara?
Sən ki, bizdən uzaqdasan, buralara gəlməzdin heç.
Necə yəni deyirsən ki, ağlamayım, zarımayım,
Qəlbi, ruhu parçalayan nə var – yaddan çıxardım mən?
Əvvəl mənim şir ürəkli, nəcib ərim tələf olub,
815 Çox igidlik göstərmişdi o, danaylar arasında;
Həm Arqosa yayılmışdı şöhrəti, həm Elladaya.
İndi isə əziz oğlum bir gəmiyə minib gedib,
Bərkə-boşa düşməyib o, dil-ağızsız gəncdir hələ.
Onun dərdi unutturub mənə, bil ki, er dərini;
820 Qəlbən qorxub əsirəm ki, onun dəniz yollarında,
Ya getdiyi yad ölkədə başma bir qəza gələr.
Düşmənləri çoxdur onun, xata çıxar əllərindən,
Öz yurduna dönənədək nəfəsini kəsər onlar!”
Çox da yaxşı seçilməyən kabus ona belə dedi:
825 “Əziz bacım, cürətli ol, qorxutma heç ürəyini!
Onun elə bacarıqlı yol yoldaşı var ki, bacım,
Kişilər də istəyər ki, o dayansın keşiyində. –
O, Zevs qızı Afinaadır. Dərdlərinə yanır sənin.

Bu sözləri demək üçün məni də o göndərirdir”.
830 Düşüncəli Penelopa ona belə cavab verdi:
“Eşitdiyim doğrudan da ilahənin səsdirsə.
Ərimin də əhvalından mənə səhih bir xəbər ver.
Ey ilahə, o sağdırmı, baxırmı gün işığına,
Yoxsa yoxdur Odisseyim, gedib Aid aləminə?”
835 Çox da yaxşı seçilməyən kabus belə cavab verdi:
“O diridir, ya ölübdür, – doğrusunu deyəmmərəm,
Havayı söz danışmaqdan xoşum gəlmir çünki mənim”.
Bu sözləri deyib, mehtək kabus qapı rəzəsinin
Deşiyindən çıxıb getdi. Penelopa tez ayıldı
840 Və sevimli ürəyini fərəh hissi çulğaladı.
Yuxuda yox, sanki bunlar ayıqlıqda baş verirdi.
Məftunlarsa bir gəmiyə əyləşərək yol gedirdi.
Bu səfərdən məqsədləri Telemaxı öldürməkdə.
Qayalı Zam adasıyla İtakanın arasında
845 Asterida adası var, çox da böyük ada deyil.
O adanın gəmilərcün iki rahat limanı var,
Axeylilər Telemaxa orda pusqu düzəltdi.

BEŞİNCİ NƏĞMƏ

Ölməzləri, faniləri işığa qərç etsin deyə,
Tifonla cüt yatan Eos oyanıban qalxdı göyə.
Allahların şurasıydı. Baş tərəfdə ölməzlərin
Ən güclüsü, qüdrətlişi gursesli Zevs əyləşmişdi.
5 Odisseyin dərdlərindən danışırdı pak Afina,
Onun əsir vəziyyəti sarsıtılmışdı ilahəni:
“Ey Zevs ata və ey başqa alicənab pak allahlar!
Bir halda ki, rəiyyətlə ata kimi rəftar edən
Odisseyi bir nəfər də xatırlayıb yada salmır,
10 İndən belə hakimiyyət skipetri tutanlardan
Gərək heç kəs nəcibliyə, yumşaqlığa yol verməsin,
Qovub rəhmi, ədaləti, camaata zülm eləsin.
O cəfakəş indi uzaq bir adada, gursaç pəri
Kalipsonun yanındadır. Zorakılıq edir pəri,
15 Öz sevimli vətəninə dönə bilmir mərd Odissey
Çoxavarlı gəmisi və yol yoldaşı yoxdur onun,
O, gəmisiz və yoldaşsız necə keçsin gen dənizi?
Onun əziz oğlunu da, İtakaya qayıdanda,
Həlak etmək istəyirlər. Atasının sorağıyla
20 Pilosa və Lakedemon diyarına gedibdir o”.
Buludyığan Kronoğlu belə cavab verdi ona:
“Bu nə sözdür danışsən, ağzından nə çıxdı, qızım!
Vətəninə dönən kimi Odisseyin yağılardan
Qisasalma qərarını verən sən özünsən ki,
25 Telemax da öz yurduna sağ-salamat dönsün deyə,
Müşayiət elə onu, – bunu tək sən bacararsan.
Penelopa məftunları qoy əliboş dönsün geri!”
Bunu deyib əziz oğlu Herməsə əmr elədi Zevs:
“Hermes, sən ey allahların qasidi, gör nə deyirəm,

30 Get o qalınsaç pəriyə çatdır bizim bu qərarı,
Qoy buraxsın dözüümü çox Odisseyi, bir şərtlə ki,
Nə insanlar yol yoldaşı olsun onun, nə allahlar.
Möhkəm salda çətinliklə keçsin dəniz yollarını,
Düz iyirmi gündən sonra çatsın barlı Sxeryaya, –
35 Allahların törəməsi feakların ölkəsinə.
Ona feak qəbiləsi hörmət edər allah kimi,
Gəmi verib apararlar doğma, əziz diyarına,
Yığın-yığın qızıl və mis, xeyli paltar bağışlarlar;
Troyadan öz evinə əlidolu qayıtsaydı
40 Qəniməti feakların töhfəsindən az olardı.
Bəli! Gedib vətəni də, uca damlı evini də,
Doğma qohum-qardaşı da görmək onun nəsibidir”.
Belə dedi, fərmanına əməl etdi qasid Hermes.
İtgedən ayağına bağladı zər səndəlini,
45 Bu səndəllər istər geniş yer üzündə, istər suda
Onu külək sürətilə uçurdaraq aparırdı.
Çubuğunu aldı ələ; bu çubuqla istəsə o,
Oyaqları yuxuladar, yatanları oyadardı.
Qadir Hermes çubuğuyla endi Olimp təpəsindən.
50 Piyeriyə çatan kimi endi göydən su üzünə,
Qağayıtk dalğaların üzərilə süzüb getdi;
Qanadını duzlu dəniz sularında isladaraq
Nərildəyən dalğalarda balıq tutan qağayıtk
Arqovuran çox sürətlə keçirdi su üzərindən.
55 Qurudan çox–çox aralı bir adaya çatan kimi
Bənövşəyi dalğalardan qədəm basdı bərk torpağa.
Gursaç pəri yaşadığı mağaraya çatanadək
Getdi Hermes. Mağarada gördü gursaç Kalipsonu;
Ocağından qalxan alov asimana ucalırdı,
60 Bütün ada yanan sidrin xoş ətrinə qərq olmuşdu.
Əlində bir qızıl məkik pəri dəzğah ətrafında
Gəzib parça toxuyurdu, gözəl səslə oxuyurdu.
Qaraqovaq, qızılağac, bir də ki, sərv ağacının
Six meşəsi mağarını hər tərəfdən bürümüşdü.

65 İriqanad bayquş, qırğı, açıqdimdik su qarğası
Göy budaqlar arasında rahat yuva hörmüşdülər.
Onlar dəniz sahilində yem axtarıb yemlənirdi.
Mağaranın lap yanında çoxdu üzüm tənəkləri,
Budaqlardan ağır üzüm salxımları asılmışdı.
70 Bir-birindən az aralı dörd saf bulaq qaynayırdı,
Hər birinin büllur suyu bir tərəfə axmadaydı.
Kərəvizlə tər bənövşə süs verirdi göy çəmənə.
Bu adaya bir allahın özünün də yolu düşsə,
Lap məəttəl qalıb belə gözəlliyə, həzz alardı.
75 Arqovuran Hermes dəxi heyrətindən donub qaldı.
Elə ki, o təəccüblə hər yanı seyr edib doydu,
Mağaraya girdi sonra. İlahələr ilahəsi
Müsafiri tez tanıdı bircə kərə baxan kimi.
Bir-birindən çox aralı olsalar da əbədilər,
80 Olan bir iş deyil, onlar yad ola bir-birlərinə.
Ancaq igid Odisseyi Hermes orda görəmmədi.
O yenə də bir qayada əyləşərək ağlayırdı;
Ürəyini parçalayıb didirdi göz yaş, ah–zar.
Nəzərləri dənizdəki ənginliyə dikilmişdi.
85 Bu vaxt qəşəng kresloda əyləşdirib qonağını,
İlahələr ilahəsi ona belə sual verdi:
“Bu nə işdir? Necə olub – çubuğu zər, özü əziz
Hermes bizim evimizə qədəm basıb? Sən ki, bura
Az gələrdin! Nə lazımdır? Mümkün olan hər nə varsa
90 Və əlimdən nə gəlsə, mən yerinə yetirərəm.
Çox təvəqqe eləyirəm gir içəri, qonağım ol!”
Belə deyib masa çəkdi qonağının qabağına,
Amvrosya qoydu, nektar qarışdırdı – qıpqırmızı.
Yedi–içdi Arqovuran masa üstə olanlardan.
95 Elə ki, o yeyib–içdi, könlü–gözü doydu tamam,
İlahəyə xitab edib bu sözlərlə cavab verdi:
“Ey ilahə, gəlişimin səbəbini soruşursan,
Buyruğuna əməl edib, düzü nədir deyəcəyəm.
Özüm bunu istəmədən, məni bura Zevs yolladı.

100 Söylə görüm, insanların məskən sala bilmədiyi,
 Allahlara hekatomba nəzri verə bilmədiyi
 Duzlu, geniş bir dənizi öz xoşuyla kim qət edər!
 Qalxantutan Zevsin ancaq buyruğuna allahlardan
 Hansı əks gedə bilər, kəmetinə baxa bilər?
 105 O dedi ki, bu adada çox özabkeş bir adam var,
 Onuncu il Troyanı alt-üst edib yola düşən
 Axeylərdən onun qədər heç kəs özab çəkməmişdir.
 Onlar geri qayıdanda hirsəndirib Afinanı;
 O da güclü dalğa, külək yollayıb o yolçulara.
 110 Odisseyin yolda bütün yoldaşları həlak olub,
 Tufan yalnız Odisseyi qova-qova atıb bura.
 Zevs əmr edir bu adamı öz yurduna çatdırasan,
 Qohumlardan uzaq yerdə ölmək ona qismət deyil!
 Amma gedib vətəni də, uca damlı evini də,
 115 Doğma qohum-qardaşı da görmək onun nəsibidir”.
 Bu sözlərdən Kalipsonun ürəyinə qorxu düşdü,
 Hermesə üz tutub dərhal bu qanadlı sözü dedi:
 “Ey allahlar, siz necə sərt və nə yaman paxılınsınız!
 Yatağını ərə getmək istədiyi adamlarla
 120 Böhlüşdürən ilahələr göz açmırlar əlinizdən.
 Al-saçaqlı Eos sevib-seçən kimi Orionu,
 Xoş gün görəndə siz allahlar onu təqib elədiniz,
 Axırda da Ortiqiya adasına onu birdən
 Qızıl taxtlı Artemida vurdu zərif oxu ilə.
 125 Demetra da qəlb səsində qulaq asıb Yazionla
 Üç şum görmüş bir tarlada girdi sevgi yatağına.
 Bir o qədər çəkmədi ki, Zevs bundan tutdu xəbər,
 Dərhal dümağ ildırımına həlak etdi Yazionu.
 İndi məni qoymursunuz fani ilə ömür sürüm.
 130 Parçalanmış bir gəminin suda gəzən tiri üstədən
 Onu xilas edən mənəm. Zevsin bəyaz ildırımını
 O gəmini al sulara parça-parça eləmişdi,
 Onun bütün yoldaşları dənizdə məhv olmuşdular.
 Dalğa, külək qova-qova onu bura gətirmişdi.

135 Onu sevib yedirdim mən. Möhkəm əmin olmuşdum ki,
 Odisseyə ölümsüzlük, qocalmazlıq bəxş edərdəm.
 Qalxantutan Zevsin amma buyruğuna allahlardan
 Hansı əks gedə bilər, kəmetinə baxa bilər.
 Madam ki, Zevs getsin deyir, qoy Odissey çıxıb getsin.
 140 Lakin ona yol yoldaşı, gəmi verə bilmərəm mən:
 Nə avarlı gəminim, nə də onu sonsuz bir dənizin
 Dalğaları üzərindən keçirəcək avarçım var.
 Lakin ata diyarına sağ-salamat dönsün deyə
 Nə məsləhət gərəkdirsə, açıq qəlblə verərəm mən”.
 145 O bələdçi Arqovuran ilahəyə belə dedi:
 “Onu burda çox saxlama! Cəld ol, Zevsi hirsəndirmə.
 Hirsəndirən əgər onu sənənin halın yaman olar”.
 Bunu deyib o qüdrətli Arqovuran çıxıb getdi.
 Hakim pəri eşidincə Kronidin buyruğunu,
 150 Yubanmadan getdi igid Odisseylə danışmağa.
 Sahildəki yarıqda o əyləşdi gözü yaşlı.
 Ömrü vətən həsrətilə əriyirdi gile-gile.
 Pəridəki gözəllik də cəlb etmirdi daha onu.
 Gecələri amma dərin mağarada istəmədən
 155 Ehtiraslı pəri ilə bir yastığa baş qoyurdu.
 Gündüzlərsə bütün günü qaya üstə əyləşirdi,
 Ürəyini parçalayıb didirdi göz yaş, ah-zar,
 Nəzərləri dənizdəki ənginliyə dikilirdi.
 İlahələr ilahəsi ona yaxın gəlib dedi:
 160 “Ey bəxtikəm, yanımda dərd-qəm çəkməyin bəsdir daha!
 Həyatını puç eləmə. Buraxıram səni; çıx get.
 Ancaq əvvəl doğrayaraq dirəklərdən bir sal düzəlt.
 Sis-dumanlı dənizləri qət etdirsən deyə səne,
 Həmin salın üzərinə taxtapuş vur, hündür olsun.
 165 Yolda korluq çəkməyəsen deyə səni bol çörəklə,
 Al şərəblə, bir də şirin suyla təchiz eləyərdəm.
 Sağ-salamat yetişəsen deyə ata diyarına,
 Paltar verib, səmt küleyi əsdirərəm yol boyunca.
 Hökmü, gücü məndən üstün göy sahibi allahlarnın,

170 Bir halda ki, istədiyi budur, bu da olmalıdır”.
Belə dedi. Dözümü çox Odisseyi dəhşət aldı.
Bərkdən ona xitab edib bu qanadlı sözü dedi:
“Fikrin məni yola salmaq deyil, başqa məsələdir:
Sal üstündə necə keçim mən bu sonsuz dalğaları!
175 Kronion səmt küləyi əsdirəndə belə hətta
İtgedən gəmi bu sərt dənizdən çox çətin keçir.
Madam sənün ürəyindən deyil, sala minmərəm mən;
Məni başqa fəlakətə düşür etmək xəyalında
Deyilsənsə and iç, böyük andımızı təkrar elə”.
180 Belə dedi. Güzəl pəri sıgallayıb Odisseyi,
Mehribanca, nəzakətlə müraciət etdi ona:
“Bir halda ki, and içməyə məni vadar ələyirsən,
Demək səndə fəndgiriş də vardır, incə düşüncə də.
Şahid olsun qoy bu torpaq, şahid olsun əngin səma,
185 Şahid olsun yer altından axıb gedən Stiks çayı! –
Bundan böyük andı yoxdur ölməz, nəcib allahların, –
Sənə xətər toxundurmaq xəyalına düşməmişəm,
Əksinə, mən özümü də sən düşdüyün vəziyyətdə
Hesab edib, qayğıkeşin olmaq haqda düşünürəm.
190 Çünki mənim sinəmdəki bu ürək də dəmir deyil,
Rəhm eləmək və acımaq ona da xas olan hissdir”.
Bunu deyib Odisseyin qabağına düşüb getdi,
Odissey də təqib etdi pak ilahə Kalipsonu.
Hər ikisi daxil oldu həmin dərin mağaraya.
195 Bir az əvvəl Arqovuran əyləşdiyi kreslodə
Əyləşdirib Odisseyi, yemək-içmək verdi pəri,
İnsanların yeyəcəyi hər nə varsa, verdi ona.
O özü də Odisseyin qarşısında əyləşincə,
Qaravaşlar nektar ilə amvrosya gətirdilər,
200 Onlar hazır yeməklərə uzatdılar əllərini.
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib ləzzət aldı.
İlahələr ilahəsi belə dedi Odisseyə:
“Ey allahın törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
Deməli, sən günü bu gün evə dönmək istəyirsən,

205 Nə deyirəm! Sevindirsin səni Olimp allahları!
Ancaq bilsən sən öz doğma vətəninə çatanadək
Başına nə müsibətlər gətirəcək tale sənün,
Bu səfərə can atmazsan, yanımdaca qalıb mənim,
Ölməzliyə yetişərsən. Ancaq gedib arvadımı
210 Görməyə çox can atırsan, onsuz yaman darıxırsan.
Halbuki mən nə görkəmdə geri qallam arvadından,
Nə də boyda. Bir də fani olan qadın gözəllikdə
Ölməz olan ilahəylə müqayisə olunarmı?
O çoxbilmiş Odisseyə ilahəyə belə dedi:
215 “Bir söz deyim, ürəyinə toxunmasın, ey ilahə!
Özüm yaxşı bilirəm ki, ağıl kanı Penelopa
Görməcə və boy-buxunca səndən çox-çox geri qalır.
O fanidir, sən ölümsüz və qocalmaz ilahəsən.
Lakin buna baxmayaraq gecə-gündüz fikrim budur,
220 Yəni də vətənim, öz evimi gedim görüm.
Ölməzlərdən əgər biri tündqırmızı dalğalarda
Mənə belə göndərərsə, qəbulumdur o da mənim.
Döyüşlərdə və dənizdə mən az əzab çəkməmişəm;
Qoy çəkdiyim əzabların birisi də artıq olsun!”
225 Belə dedi. Elə bu vaxt günəş batdı, zülmət çökdü.
Hər ikisi mağaraya girib küncə çəkildilər,
Sübhe qədər bir yataqda məhəbbətdən zövq aldılar.
Erkən doğan alsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan.
Allahsifət mərd Odissey geydi xiton və plaşı,
230 İlahə də öz gümüşü paltarını geyindi tez,
Zərif, yumşaq paltar üstəndə bağladı zər kəmərinə,
Geyinərək-gecinərək örtüdü zərif örpəyini,
Odisseyi yola salmaq qayğısına qaldı sonra.
Əvvəl başdan əllərinə yatımlı tunc balta verdi,
235 İtilənmiş iki ağız vardı həmin tunc baltanın;
Hamar, qəşəng sapı vardı onun zeytun ağacından;
Hamarlamaq üçün ayrı bir balta da verdi ona.
Sonra pəri Odisseyi apardı sıx meşəliyə;
Qaraqovaq, qızılağac və uca şam çoxdu orda,

240 Onlar çoxdan qurumuşdu, üzmək üçün yararlıydı.
Uca boylu ağaclığa gətirərək Odisseyi,
Öz evinə çıxıb getdi ilahələr ilahəsi.
Odissey çox asan və tez goldi işin öhdəsindən.
Düz iyirmi ağac kəsib hamarladı balta ilə,
245 İp götürüb əyri-üyrü yerlərini cilaladı.
Elə bu vaxt burğu ilə geri döndü ilahə də.
Dəlik açıb Odissey bənd etdi bütün şalbanları,
Bir dirəklə bərkidərək çiv də vurdu arasına.
Altını yük gəmisinin mahir usta nə ölçüdə
250 Düzəldirsə o çoxbilmiş Odissey də öz salını
O ölçü, o genişlikdə hazırladı səliqəylə.
Sonra möhkəm dayaqları dikinə bənd edib sala,
Uzun-uzun taxtalardan bir döşəmə hazırladı.
Düz ortada dor ucaldı, yelkən üçün atma vurdu,
255 Salın idarəsi üçün bir sükan da hazırladı.
Dalğalardan qorunmaqçın hürüb heyva çubuğuyla
Hər tərəfi çəpərlədi, ağırlıqla tarazladı.
Kalipso da yelkən üçün qalın kətan gətirərək
Verdi ona. Yelkəni də hazırladı mərd Odissey,
260 İp bağladı o yelkəni qaldırmaqçın-düşürməkçün.
İtləyib sonra lingle saldı salı pak denizə.
Dördüncü gün gəlib çatdı; o işini başa vurdu.
Beşinci gün yola salmaq üçün pəri Odisseyi
Çimizdirib, xoş ətirli paltar verdi geyinməyə.
265 Düz bir tuluq qara şərab qoydurdu o sala pəri,
Bir tuluq da içməli su, bir kisə də çörək verdi,
Hər cür yemək azuqəsi gətirdirib qoydu sala.
Mülayim səmt küləyi də əsdirdi ki, çəksin salı.
Sevinərək yelkənini açıb üzdü mərd Odissey.
270 Möhkəm salda əyləşərək, məharətli əllərilə
Yapışıb sal sükanından gecə-gündüz sürdü onu.
Gah ülkərə baxdı gözü, gah gec batan Volopasa,
Baxdı Ayı bürcünə gah – bir adı da Qazalaqdır –
Gəzib göydə o göz qoyur Oriona, sezilmədən,

275 Okeanın sularında yuyunmayan bircə odur.
Kalirso mərd Odisseyə demişdi ki, elə getsin
Ki, həmin bürc olsun salın həmişə sol tərəfində.
On yeddi gün dənizdə yol qət elədi mərd Odissey.
Ertəsi gün üzüb gedən sala yaxın məsafədə
280 Feakların kölgəli dağ-təpələri çarpdı gözə.
Sis-dumanlı dəniz üçün bir qalxandı sanki onlar.
Lakin həbəş ölkəsindən qayıdırdı Yertitrədən.
Odisseyin göy dənizi salla üzüb keçdiyini
Gördü Solim dağlarından. Poseydonu hirs çulğadı
285 Və başını tərpedərək belə dedi öz-özünə:
“Bu nə işdir? Doğrudanmı mən həbəşlər diyarında
Olan zaman allahlar bir başqa qərar qəbul edib?
O, feaklar adasına yaxınlaşır; ora çatsa
Demək azad olmalıdır sonsuz əzab-ışgəncədən.
290 Amma hələ mən doyunca ona sitəm etməliyəm”.
Buludları yıgıb, dərhal üçdişlini çaldı suya
Tələtümə gəldi dəniz; bir-birinə əks yellər
Əsdi birdən, qara bulud zülmət çəkdi yerə, göyə
Sanki qatı qaranlıqlı gecə endi asimandan.
295 Yevrlə Not əsən kimi şahə qalxdı dik dalğalar.
Əsdi yeyin Zefir ilə, bulud qovan Borey yeli.
Odisseyin dizləri də gücdən düşdü, ürəyi də.
Çox həyəcan keçirərək belə dedi mərd qəlbinə:
“Yazıq canım! Görən necə bitəcəkdir bu fırtına?
300 Qorxuram ki, ilahenin dedikləri doğru çıxa.
O demişdi: öz evimə çatanadək, mənim başım.
Çox bələlar çəkəcəkdir. Doğru çıxır onun sözü.
Nəhayətsiz göy üzünü Zevs bufudla örtüb tamam.
O, denizə lərzə salıb, bir-birinə əks yelləri
305 Bir-birinə toqquşdular. Qarşıdadır labüdü ölüm!
Atridlərin xatirinə Troyada şəhid olan
Danaylılar məndən üçqat, bəlkə dördqat xoşbəxtdirlər.
Troyanlar tərəfindən öldürülən Axillesin
Cənazəsi yanında, kaş, üzərimə yağdırlan

310 Say-hesabsız nizələrə hədəf olub öləydim mən!
Axeylilər dəfn eləyib, ad-sanımı ucaldaydı.
Amma indi ən şərəfsiz bir ölümə öləcəyəm”.
Belə dedi. Elə bu vaxt şahə qalxan nəhəng dalğa
Gəlib salın üzərinə, onu fir-fır fırlatdı:
315 Əli salın sükanından çıxdı, özü düşdü suya
Əks səmtə əsən güclü küləklərin şiddətindən
Dor ağacı düz ortadan sınıb iki parça oldu.
Külək taxta döşəməni və yelkəni alıb getdi.
Odysseyin özü isə su təkində qaldı xeyli,
320 Gur dalğalar qoymurdu ki, çıxsın suyun üzünə o,
Pəri verən paltarlar da maneçilik törədirdi.
Axır üzə çıxma bildi, duzlu suyu qusa-qusa;
Bu acı su axdı onun saçlarının arasından.
Çox əziyyət çəkdisə də salı yaddan çıxartmadı.
325 Dalğaları yarıb üzdü, onu tapıb tez yapışdı,
Minib sala, yaxasını məhv olmaqdan xilas etdi.
Dalğa salı gah o yana aparırdı, gah bu yana.
Payız fəslə sanki Borey, ilişərək topalanmış
Qaratikan şaxlarını qovur geniş düzənlikdə.
330 Küləklər də belə qovub aparırdı salı suda.
Qabağına qatıb salı ora-bura atsın deyər,
Not Boreyə, Yevr Zefirə tərəf qovub aparırdı...
Kadının qızı Levkoteya-İno gördü onu birdən.
Bir vaxt fani insandı o, sonra əngin dənizlərin
335 İlahəsi olub çatdı xeyli uca bir şərəfə.
Odysseyi burda əzab çəkən görüb rəhmi gəldi.
Suyun dərin qatlarını yara-yara çıxdı üzə,
Uçub qondu sal üstünə, Odysseyə belə dedi:
“De, ay yazıq, neylədin ki, hirsəndirdin Poseydonu?
340 Niyə belə qəzəblənib, sənə belə divan tutur?
Amma bil ki, istəsə də məhv eləyə bilməz səni.
Görürəm ki, ağıllısan, nə deyirəm – əməl elə.
Tez soyunub atıl suya və işə sal əllərini;
Salı isə qoy haraya qovur qovsun əsən yellər.

345 Üz feaqlar diyarına, orda zaval yoxdur sənə.
Bu əbədi örtüyü də al sinənin üstünə tut.
Sən onunla nə əzabdan, nə ölümdən çəkinərsən.
Elə ki, öz əllərinlə quru yerə toxundun sən,
Tez çıxardıb at örtüyü tünd-qırmızı dalğalara,
350 Bacardıqca uzağa at, özün dönüb geriyyə üz”.
Belə deyib Odysseyə verdi həmin o örtüyü,
Su quşuna çevrilərək batdı coşqun dalğalarda;
Rəngi qara dalğalar gizlətdilər ilahəni.
Dözümü çox Odysseyə öz-özünə fikrə getdi,
355 Çox həyəcan keçirərək belə dedi mərd qəlbinə:
“Yazıq canım! – Salı tərək et – məsləhəti vermək ilə
Allahlardan biri mənə yenə kələk gəlməyirmi?
Yox, salı tərək edəmmərəm. Görürəm ki, uzaqdadır
Mənim nicat gözlədiyim o torpağın sahilləri.
360 Başqa sayaq etməliyəm; ən yaxşısı budur ki, mən
Necə ki, sal şalbanları bir-birindən ayrılmayıb,
Dözüb hər bir çətinliyə mən də saldan ayrılmayım.
Əgər salı parçalasa coşqun dəniz dalğaları,
Onda suya atılam, – ən yaxşısı budur ki, var!”
365 Bu barədə düşünürkən mərd Odyssey öz-özünə,
Yertitrədən Poseydon da çox heyvərə bir dalğanı
Qaldıraraq Odysseyin bərəsinə çırpdı birdən.
Bəzən güclü bir qasırğa quru saman çöplərini
Qaldıraraq pərən-pərən salır bir göz qırpmında:
370 Dalğa o cür pərən-pərən saldı salın tirlərini,
Odyssey bir tirə minib çapdı köhlən bir at kimi.
Kalipsonun bəxş etdiyi pal-paltarı soyundu tez,
İlahənin örtüyü ilə ördü dərhal sinəsinə,
Əllərini açıb, suya atıldı tez başı üstə.
375 Dənizlərin hökmdarı Yertitrədən gördü bunu
Və başını tərpedərək, gülümsünüb belə dedi:
“Ey cəfakəş, bu tufanlı dənizdə üz, üz hələ sən,
Üz o Zevsin yetirməsi feaqlara çatanadək.
Çəkdiyin bu müsibətlər, mənə sənin cəzandır çək!”

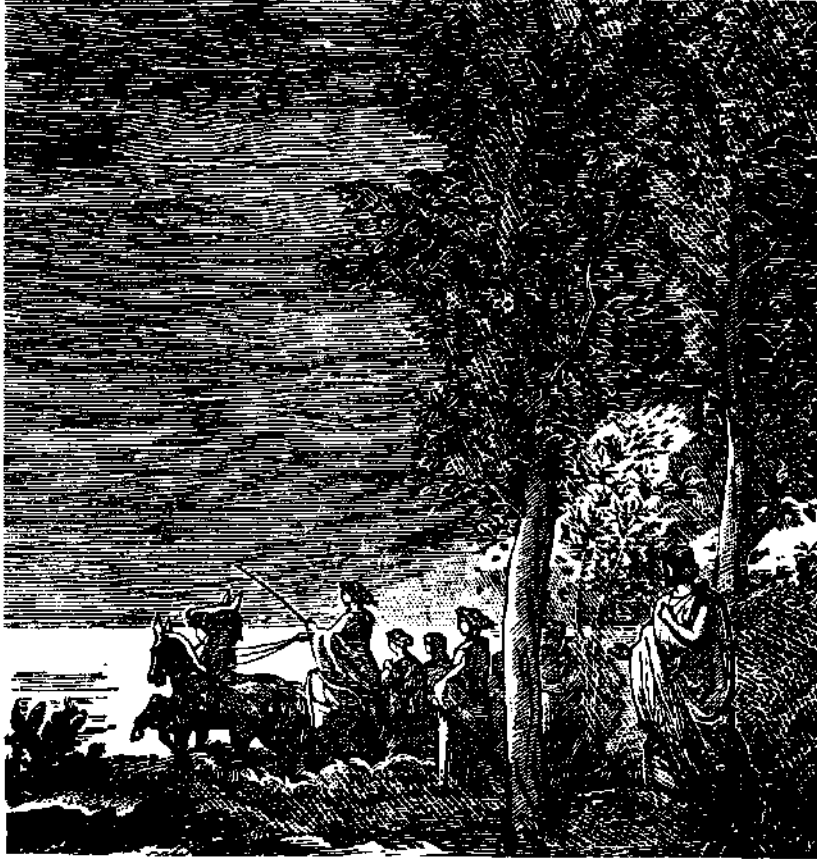
380 Belə deyib uzunyalı atlarını qamçıladı,
Getdi Eqi şəhərinə, orda qəsri vardı onun.
Zevsin qızı Afinanın başına bu fikir gəldi:
Kəsdi əsən küləklərin qabağını: əmr etdi ki,
Bütün yellər cövlanını dayandırıb, rahatlansın,
385 Tək Boreyə izn verdi. Dalğaları dayandırdı
Ki, ölümdən və Kerlərdən xilas olmuş mərd Odissey
Avarsevən feakların diyarına çıxıb bilsin.
Odissey düz iki gün də əl-qol atdı göy sulara,
Dönə-dönə gözlərinin qarşısında durdu ölüm.
390 Gursaç Eos üçüncü günün açdı sabahını.
Sakitləşdi əsən yellər. Odissey göy dalğalarda
Gördü külək əsmir daha. Lakin hündür bir dalğanın
Zirvəsinə qalxan kimi yaxınlıqda yer göründü.
Tərs bir allah tərəfindən bəzən bir xəstə düşür,
395 Bu xəstəlik uzun çəkib, gündən-günə ağırlaşır,
Lakin onun uşaqları xatirinə pak allahlar
Birdən onu sağaldırsa, uşaqlar lap çox sevinir.
Görək yeri və meşəni o da belə bərk sevindi,
Sahilə tez çatsın deyər üzdü bütün qüvvəsilə.
400 Səsin çata biləcəyi məsafəni qət edincə,
Qulağına çatdı sahil daşlarından qopan səs-küy;
Uca sahil daşlarına çarpan sular qaynaşaraq,
O daşları başdan-başa köpüklərə qərq edirdi.
Gəmilərçün nə bir körfəz vardı orda, nə də liman.
405 Başdan-başa sahil yalçın qayalardan ibarət idi
Gücdən düşdü Odisseyin dizləri də, ürəyi də.
Çox həyəcan keçirərək belə dedi, mərd qəlbinə:
“Ah, dərddə bax! Zevs dənizi keçməyimə imkan verib.
Birdən-birə quru üzü görməyimə yol verirkən,
410 Gur sulardan çıxmaq üçün sahildə bir yer tapmıram
Hər yan daşlıq, hər tərəfdə coşub-daxan sərt dalğalar,
Sahil isə hündür, hamar bir divarı xatırladır.
Dəniz burda çox dərin, ayağımı qoymaq üçün
Münasib bir yer yoxdur ki, məhv olmaqdan can qurtarım.

415 Sahilə yan alsam əgər, gur dalğalar alıb məni
Sal daşlara çırpıb yəqin, əziyyətim hədəf gedər.
Bəlkə elə sahil boyu üz-üzə gedim görüm
Çıxmaq üçün bir körfəzlik, ya maili bir yer varmı.
Qorxuram ki, coşan sular birdən-birə alıb məni
420 Bol baliqlı dənizin düz ortasına atar yenə.
Ya allahlar bəd bir heyvan yollar mənim üzərimə;
Amfitrita çox bəsləyir belə nəhəng heyvanları.
Bilirəm ki, Poseydonun yaman hirsli tutub məni”.
Qəlbi, ruhu tərəddüdə ikən, onu nəhəng dalğa
425 Sahildəki qayalara tərəf atdı birdən-birə.
Elə bu vaxt Zevsin qızı Afinanın təlqinilə
Atılaraq ikiəlli bir qayadan tutmasaydı,
Sümükləri sınıb, tamam çıxacaqdı dərindən də.
Dalğa keçib gedənədək o qayadan tutub durdu.
430 Bu bələdan qurtarsa da, dalğa geri qayıdanda
Onu ordan qopardaraq uzaq saldı o sahildən.
Polipləri yuvasından güclə dartıb çıxaranda,
Bədəninə daş-kəsəyin qırıntısı qaldığıtək,
Qopub daşda qaldı onun əllərinin dərisi də.
435 Odisseyi başdan-başa öz altına aldı dalğa.
Zevsin qızı ruhlandırılmış olmasaydı əgər onu,
Şübhəsiz o bəxtikəmi ölüm alıb gedəcəkdi.
Qayalara tərəf gedən gur dalğadan yana çıxıb,
Sahil boyu üzə-üzə göz qoydu ki, görsün orda
440 Çıxmaq üçün bir körfəzlik, ya maili bir yer varmı.
Duru bir çay mənsəbinə gedib çatdı üzə-üzə.
Qayasızdı, çıxmaq üçün ən münasib yerdə bu yer,
Həm də əsən küləklərdən mühafizə olunmuşdu.
Sidq üreklə yalvararaq Odissey o çaya dedi:
445 “Ey hökmdar! Hər kimsənsə dinlə məni, yalvarıram,
Qəzəblənmiş Poseydonun güclə qaçıb qurtarmışam
Kömək uman bir qəribə ölməzlərin özü belə
Hörmət edib, – çox bələyə düşər olub, indi mən də
O müqəddəs axınına, dizlərinə qapanıram:

450 Ey hakimim, səndən kömək ummağımda fəxr edirəm!”
Çay yatırıb dalğaları, yavaşıtdı axımını.
Suyun səthi hamarlandı; Allah o çay mənsəbində
Odisseyə nicat verdi. Büküldü əl və dizləri.
Fırtınalı dəniz onun almışdı tab-tavanını.
455 O şişmişdi; həm burnundan su gəlirdi, həm ağızından.
Şüurunu itirərək sərilmişdi yerə səssiz
Və nəfəssiz; yaman əldən düşüb, yaman yorulmuşdu
Bir az sonra ayıldı o, ruhu geri döndü yenə,
İlahənin bəxş etdiyi o örtüyü tez çıxarıb
460 Atdı çaya; o çay gedib göy dənizə tökülürdü.
Dalğaların axımıyla axıb getdi və İnonun
Əlinə tez çatdı örtük. Odisseyə çaydan çıxıb
Qamışlıqda uzanaraq bərəkətli yeri öpdü.
Çox həyəcan keçirərək belə dedi mərd qəlbinə:
465 “Ah, görəsən hələ nələr çəkəcəkdir mənim başım?
Əgər çayın kənarında keçirsəm mən bu gecəni,
Buz kimi şəh, bir də qırov axırıma çıxar yəqin.
Onsuz da bu ürəkkeçmə keyləşdirib məni tamam.
Gücləndikcə səhər mehi soyuqlaşır çay havası.
470 Əgər qalxıb bu təpəyə, sıx kölgəli meşədə mən.
Uzansam kol arasında, bu üşütmə, bu yorğunluq
Canımdan tez çıxıb gedər, yatıb yaxşı dincələrəm.
Bircə qorxum budur: birdən yem olaram vəhşilərə!”
Çox götür–qoy elədikdən sonra belə ət edərək,
475 Çaya yaxın təpədəki meşəliyə yollandı o,
Orda bitmiş qoşa zeytun ağacına yaxınlaşdı:
Ağaclardan biri adi zeytun idi, biri vəhşi.
Ən şiddətli küləklər də tutmurdu bu ağacları,
Sıx yarpağı buraxmırdı qızmar günün şüasını,
480 Budaqları elə sıx hörülmüşdü zeytunların,
Yağışı da buraxmırdı. Odissey bu ağacların
Altında dərhal özünə bir rahat, yumşaq yer düzəltdi,
Onun bura topladığı xəzəllər o qədər ki,
Qış nə soyuq keçir keçsin, həmin sığınacağa

485 İki nəfər deyil, hətta üç nəfər də sığınardı
Dözümü çox Odissey bu yeri görçək sevinmişdi
Xəzəlləri bir yerə cəm edib girdi arasına.
El-obadan çox–çox uzaq düşmüş çoban görürsən ki,
Ehtiyatım bir kösövü kül altında gizlədir ki,
490 Sonra dağa–daşa düşüb, özgələrə əl açmasın.
Odissey də o kösövtək girdi yarpaq arasına.
Afina da ona yuxu göndərdi ki, möhkəm yuxu
Qapayıb göz qapağını, qovsun ağır yorğunluğu.

ALTINCI NƏGMƏ

Bərkə-boşa düşüb-çıxmış allahsifət mərəd Odissey
Yorğunluğun daldı şirin yuxusuna. Afinası
Feakların yurdundakı bir şəhərə getdi birbaş.
Bir vaxt geniş Gipereya məskən idi feaklara;
5 O yer qəddar təpəgözlər diyarına çox yaxındı.
Onlar gücdə üstün olub feakları talardılar,
Buna görə çar Navsifoy əməksevər feakları
Sxeryaya köçürdərək, uzaşdırdı taygözlərdən.
Orda şəhər ətrafına sədd çəkdirib, ev tikdirdi,
10 İbadətqah bina edib, böldü əkin yerlərini,
Sonra Kerə təslim olub getdi Aid aləminə.
Allahlartək müdrik olan Alkinoya keçdi çarlıq.
Odisseyi öz yurduna tez çatdırmaq xəyalıyla,
Alkinoyun sarayına gəlib çıxdı pak Afina.
15 Yaraşlıq, uca yataq otağına qalxdı o cəld,
İlahəyə bənzər bir qız yatmaydı o otaqda.
Feak çarı Alkinoyun qızı idi Navsikaya.
O otağın kilidlənmiş qapısının sağ-solunda
Xaritlertək gözəl iki qulluqçu qız uyumuşdu.
20 Bir meh kimi süzülərək yatan qızın yatağına,
Baş tərəfdə dayanaraq nitq elədi pak Afina;
Dimant adlı dənizçinin qızı kimi gəlmişdi o,
Navsikaya öz yaşadı həmin qızı çox sevirdi.
Gəlib o qız surətində belə dedi pak Afina:
25 "Anan yaman soyuqqanlı doğub səni, Navsikaya!
Əhəmiyyət vermirsən heç yuyulmalı paltarlara.
Toy gününə çox qalmayıb; onda gərək sən özün də,
Gəlinlə bir toya gedən adamlar da təmiz geyə.
Səliqəli paltar geyən adamlar çox təriflənir,
30 Fərəhlənir onların öz əziz ata-anası da.
Şəhər tezdən gəl birlikdə gedək çayda paltar yuyaq.
Tez qurtarsın deyə işin mən də kömək eləyəyəm.

Sənin evdə qız qalmağın axı uzun sürməyəcək,
Adlı-sanlı feaklardan səndə gözü olan çoxdur:
35 Axı burda sən özün də adlı-sanlı nəsilənsən.
O şöhrətgir atandan sən xahiş et ki, səhər tezdən
Qatırları arabaya qoşdursun; o arabaya
Nə qədər ki, paltar, kəməv və örtük var, yükləyəsən.
Pay-piyada getməkdənsə özün də min arabaya,
40 Axı paltar yuyulan yer şəhərdən çox aralıdır”.
Bunu deyib bayquşgözlü pak Afina allahların
Yaşadığı möhkəm Olimp zirvəsinə çıxıb getdi.
O əbədi iqamətgah nə külekdən silkələnir.
Nə islanır yağışlardan, nə qar görür. Üstündəki
45 Səma daim buludsuzdur, açıqdır və işıqlıdır.
Orda xoşbəxt allahların kef-damaqla keçir günü.
Afina da öz sözünü qıza deyib getdi ora.
Bir az sonra qızıl taxtlı Eos, xanım şahzadəni
Oyadınca o, yuxuda gördüyünə heyrət etdi.
50 Yuxusunu söyləməyə getdi ata-anasına.
Gördü əziz anası da, atası da saraydadır.
Anası od kənarında kənzilərlə əyləşərək
Çəhrayı ip əyirirdi; Orda idi atası da,
Ağsaqqallar şurasına getmək üçün tələsirdi;
55 Onu tayfa başçıları çağırmışdı bu şuraya,
Atasına yaxınlaşıb belə dedi Navsikaya:
“Əziz ata, de qoşsunlar möhkəmtəkər arabanı,
Paltarları yumaq üçün görək çaya aparam mən,
Çünki çoxdan yuyulmayıb o paltarlar, kirli durur
60 Sən özün adlı-sanlı adamların yığnağında
Əyləşəndə lazımdır ki, əynin-başın təmiz olsun.
Bundan başqa beş oğlun da vardır sənin bu sarayda.
İkisinin arvadı var, üçü hələ evlənməyib;
Onlar təmiz paltar geyib rəqsə getmək istəyirlər,
65 Bu təmizlik bərəsində qayğı isə mənə düşür”.
Belə dedi. Toyu haqda danışmaqdan həya etdi,
Ata özü bunu duyub övladına belə dedi:
“Qızım, səndən qatırları əsirgəyən deyiləm mən,
Gedirsən get. Möhkəmtəkər araba da qoşar qullar;
70 Paltarları qoymaq üçün yük yeri də olar onun”.

Bunu deyib, nə lazımsa nökrələrə əmr elədi,
Onlar əmrə əməl edib dışarıya çıxan kimi
Möhkəmdurnağ qatırları tez qoşdular arabaya.
Parıldayan paltarları qız anbardan çıxardaraq
75 Yaxşı-yaxşı rəndələnmiş arabada yerləşdirdi.
Anası bir xeyli yemək qoydu hörmə gen səbətdə,
Sonra keçi dərisindən bir tuluq da şərəb qoydu.
Navsikaya paltarlarla çıxdı uca arabaya.
Həm kənzilər, həm də özü canlarına çəkmək üçün
80 Areta bir qızıl qabda yağ da verdi gedənlərə.
Cilovu da, qamçını da aldı ələ Navsikaya.
Qatırları qamçıladi. Dərhal onlar götürüldü.
Qatırların yükü xeyli paltar ilə xanım qızdı.
Kənz qızlar arabanın arxasınca gəlirdilər.
85 Bir az sonra çatdı onlar gözəl çayın sahilinə
Paltar üçün çalaların suyu əskik olmazdı heç.
Altdan vuran su hər cürə kiri yuyub aparırdı.
Həmin yerə çatan kimi qatırları açdı onlar,
Otlasınlar deyə çayın sahilinə buraxdılar.
80 Çəməv burda bal ətirli otlar ilə zəngin idi.
Paltarları arabadan alıb suya basdı qızlar;
Bir-birilə bəhsə girib tapdadılar yeyin-yeyin.
Bütün kirli paltarları təmiz yuyub qurtarınca,
Göy dənizin xırda daşlı sahilində serdi onlar;
95 Bu daşları dönə-dönə yumuşdular gur dalgalar.
Qızlar özü çimib sonra canlarına yağ çəkdilər,
Əyləşib çay sahilində yaxşı nahar elədilər.
Yuduqları paltarları qurudurdu gün bu zaman.
Yeyib-içib doyan kimi, xanım qız da, kənzilər də
100 Örpəkləri açıb, top-top oynamağa başladılar,
Başçılığı nəğmə deyən Navsikaya eləyirdi.
Elə bil ki, Artemida Yerimanf, ya Qayget dağı
Döşlərində nəşə ilə qaban və ya maral qovur;
Sanki ovu çox xoşlayan o ilahə arxasınca
105 Zevs qızları gözəl səhra pəriləri yallı gedir,
Pak ilahə Leto isə ona baxıb fərəhlənir,
Pərilər çox gözəlsə də onun qızı Artemida
Boy-buxunda, gözəllikdə hamısından seçilir tez,

Xanım qız da onun kimi seçilirdi kənzilərdən.
110 Navsikaya evə dönmək istəyirdi; zərif, qəşəng
Paltarları yığdıraraq qatırları qoşdurmuşdu.
Afinanın başına bir təzə fikir gəldi bu vaxt:
İstədi ki, mərd Odissey oyanaraq görsün qızı,
Feakların şəhərinə aparsın qız Odisseyi.
115 Navsikaya kənzilərdən birisinə atdı topu,
Top o qıza deyil, gedib həmin dərin çaya düşdü.
Qızlar birdən qışqırdılar. Odisseyi oyatdı səs,
Tezəcə qalxıb öz-özünə düşünməyə başladı o:
“Ah, görəsən yenə hansı bir yad elə gəlib çıxdım?
120 Vəhşidirmi, lovğadırmı, görün, burda yaşayanlar?
Ya Allahdan xof eləyən, qonaqpərvər adamlardır?
Qulağıma səsler gəlir, özü də qız səsleridir.
Yoxsa burda yumru başlı təpələrin, ya çayların,
Ya ətirli çəmənlərin pəriləri gizlənilər?
125 Yoxsa bu yer dili olan adamların məskənidir?
Ən yaxşısı budur, gedim özüm görüm bu nə sədir”.
Bunu deyib kol dalından çıxdı üzə mərd Odissey.
Örtülməli yerlərini örtmək üçün sıx kolluqdan
Öz qüvvətli əllərilə yamyaşıl bir budaq qırdı.
130 Elə bil ki, öz gücünə güvənən bir dağ aslanı
Ova çıxır, nə yağışa məhəl qoyur, nə küləyə;
Hücum çəkir çöldə qoyun, ya qaramal sürüsünə,
Ya meşədə maral tutur. Bir ağıla girib hətta
Ordan qoyun çalmağa da məcbur edir achiq onu.
135 Odissey də tamam çılpaq olmasına baxmayaraq,
Gursaç qızlar olan yerə yollanmağa məcbur oldu.
Onu dəniz lehməsinə batmış görüb qorxdu qızlar,
Dağılıb üz qoydular suya girmiş bir zolağa.
Alkinoyun gözəl qızı Navsikaya qaldı yalnız;
140 Afinaydı qorxaqlığı qovan onun ürəyindən.
Qız önündə durdu onun, Odisseyə çaşıb qaldı:
Bilmədi ki, düşüb qızın dizlərini qucaqlasın,
Yoxsa bir az kənar durub yalvar-yaxar etsin ona
Ki, şəhəri göstərib qız, paltar versin geyinməyə.
145 Çox götür-qoy edib bunu, bu qərara gəldi axır:
Dizlərini qucaqlasa hirsəndirə bilər qızı,

Bir az gəndən öz sözünü demək daha məsləhətdir.
Dərhal yaxşı sözlər seçib ona belə xitab etdi:
“İlahəsən, ya fanisən, dizlərini qucaqlayıb yalvarıram
150 Uc-bucaqsız göy sahibi allahlardan birisənsə,
Gözəllikdə, boy-buxunda sən o Zevsin gözəl qızı
Artemida ilə yalnız müqayisə olunarsan.
Əgər yerdə həyat sürən fanilərdən birisənsə,
Atan, anan, qardaşların bir yox, üçqat bəxtəverdir.
155 Nəgmə deyib rəqs eləyən tay-tuşların arasında
Sənin kimi cəvanəzən bir gözəli görəndə zaman
Ailəni qəlbi böyük xoşbəxtliklə vurur yaqın.
Hamıdan çox töhfə verib səni alan bir cavanı
O dediyim adamlardan daha xoşbəxt sayıram mən.
160 Nə qadınlar, nə kişilər arasında sənin kimi
Gözəllərə rast gəlmişəm, sənə baxıb mat qalmışam.
Apollonun məbədgahı olan Delos adasında,
Yalnız orda sənə bənzər gənc palmaya rast gəlmişəm.
Axı sadıq dostlarımla yolum ordan düşüb mənim,
165 Demə mənə qabaqda çox fəlakətlər gözləyirmiş!
Bəli, yalnız həmin palma mənə valeh olmuşdu;
Onun kimi düz gövdəli palma yoxdur yer üzündə.
Sən də valeh etdin məni, cəsarətim çatmır ancaq
Qucaqlayım dizlərini. Mənə böyük dərd üz verib;
170 Sərt sülardan yalnız dünən qurtarmışam mən yaxamı.
Oqiqiya adasından çıxalı, düz iyirmi gün
Tufan, dağa qovub məni. İndi də ki, Allah məni
Yeni-yeni fəlakətlər görmək üçün atıb bura.
Hələ mənə bərəkə-boşa çox çəkəcək ölümsüzlər.
175 Xanım, rəhmin gəlsin mənə. Dərd əlində mən ilk dəfə
Sənə pənah getirirəm. Bu şəhərdə, bu diyarda
Həyat sürən adamlardan heç birini tanımıram.
De, şəhərə necə gedim? Paltar büküb gətirdiyin
Sarıqlardan birini ver, bari ona bürünüm mən.
180 Allahlar da əvəzində muradını versin sənə:
Ər də, ev də yetirsinlər, ərlə ürək birliyi də.
Çünki əsl bəxtiyarlıq odur ki, sən bu dünyada
Üreyibir və məhraban yaşayasan öz erinlə;
Onda dostlar fərəhlənər, düşmənlər baxıb kədərlənər.

185 Lakin ən çox bəxtiyarlıq ər-arvada qismət olar”.
 Odisseyin cavabında belə dedi ağəlli qız:
 “Xəbis, axmaq adamlara oxşayışın yoxdur, qərib!
 Kronion nə gədəya, nə kübara fərq qoymadan
 Səadəti öz ürəyi istədiyi şəxsə verir.
 190 Zevs sənə nə göndəribse, ona qane olmalısən.
 İndi ki, sən bu şəhərə, bu diyara qədəm basdın,
 Nə paltar, nə başqa şeydən bir korluğun olmayacaq,
 Bizə pənah gətirəni biz məyus elemirik.
 Şəhəri də, xalqını da sənə nişan verəcəyəm,
 195 Feak xalqı bu şəhərin, bu torpağın sahibidir.
 Geniş qəlblə, uca ruhlu Alkinoyun qızıyam mən,
 Feakların Alkinoya bağlıdır güc və qüdrəti”.
 Bunu deyib, gursaq kənz dostlarına əmr elədi:
 “Qızlar, gəlin! Kişi görçək qorxub hara əkildiniz?
 200 Yoxsa elə bildiniz ki, düşmən girib aramıza?
 Yox, insanlar arasında elə adam tapılmaz ki,
 Bizim feak torpağına piy niyyətlə gələ bilsin;
 Çünki ölməz allahlardan məhəbbəti çoxdur bizə.
 Biz feaklar insanlardan çox uzağa çəkilməmişik.
 205 Dənizin də axarıdır, azdır bura gəlib çıxan.
 Qarşınızda duran adam bəxtikəm bir didərgindir.
 Ona sığınmaq verməliyik. Gələnin qərib, ya dilənçi,
 Zevsdendir. Az da olsa gəlin ona bir şey verək.
 Əzizlərim, öncə yemək-ichmək verin bu qəribə.
 210 Sonra çayın küləktutmaz bir yerində çimizdirin”.
 Bir-birinə ürək-dirək verib qızlar qayıtdılar.
 Geniş qəlblə Alkinoyun gözəl qızı Navsikaya
 Göstərdiyi sakin yerdə əyləşdirib Odisseyi,
 Yanına da plaş, xiton qoydular ki, sonra geysin.
 215 Bir qızıl qab içində də ətəri əla yağ qoydular,
 Çimizdirmək istədilər axımı xoş, duru çayda.
 Allahsifət Odisseysə belə dedi kənzlərə:
 “Qızlar, bir az qıraq durun, bədənimdə olan kiri
 Özüm yaxşı-yaxşı yuyub, üstündən də yağ çəkərəm,
 220 Nə müddətdir ətirli yağ görməyibdir mənim canım.
 Yanınızda çiməmmərəm. Sıx hürüklü gözəllərin
 Arasında çırıl-çılpacaq durmaq mənə eyib şeydir”.

Qızlar bunu xanım qıza xəbər verib uzaşdılar,
 Allahsifət mərd Odissey su götürüb çaydan tez-tez,
 225 Canındakı kir-pasağı yaxşı-yaxşı yudu təmiz,
 Başındakı kirli dəniz köpüyünü təmizlədi.
 Elə ki, o yuyunaraq yağ çəkdi öz bədəninə,
 Navsikaya göndərdiyi paltarları geydi sonra
 Zevsin qızı pak Afina ucaltdı boy-buxununu,
 230 Görkəm verdi, ət-can verdi, qıvrımlatdı saçlarını,
 Bir sənubər çiçəyinə bənzətdi hər qıvrımını.
 Ustalıqı Hefest ilə Afinadan əxz eləmiş
 Bir sənətkar, xas gümüşdən düzəltdiyi bir əşyanın
 Üstə parlaq qızıl çəkib hamını mat qoyduğutək
 235 Afina da Odisseyə bir qəşənglik bəxş elədi.
 Bir az gedib sahil qumu üzərində əyləşincə,
 Onda olan gözəlliyə valeh oldu Navsikaya,
 Qalınsaçlı kənzlərə üz tutaraq belə dedi:
 “Görün, sizə nə deyirəm, bəyazəlli rəfiqələr:
 240 Allahsifət feakların vətəninə gəlməklə o,
 Olimpdəki allahlara xilaf bir iş görməyibdir.
 Əvvəl mənim özümə də o çox adı görünürdü,
 İndisə göy sahibləri allahlara çox oxşayır.
 Kaş mənimlə evlənməyə bir beləsi razı ola,
 245 Ömrü-günü burda keçib, həmişəlik burda qala!
 Qızlar, onun yeməyini-ichməyini tez gətirin”.
 Belə dedi. Canla-başla qızlar əməl elədilər,
 Odisseyin qabağına dərhal yemək-ichmək gəldi.
 Dözümüçox mərd Odissey acgözlüklə yeyib-ichdi:
 250 Neçə vaxtdı nə içməyə su tapırdı, nə də yemək.
 İndi başqa fikrə gəldi bəyazəlli Navsikaya;
 Paltarları hamarlayıb arabaya yığıdı bir-bir,
 Möhkəmdırnaq qatırları qoşduraraq mindi özü,
 Odisseyə ürək-dirək vermək üçün belə dedi:
 255 “Dur, ey qərib, dur düş yola! Ağıl kanı Alkinoyun
 Sarayına sənə özüm müşayiət edəcəyəm,
 Adlı-sanlı feakları tamam orda görəcəksən.
 Görürəm ki, ağıllısən, nə deyirəm onu elə:
 Nə qədər ki, əkinlərin arasında gedirik biz.
 260 Sən arxamca, yeyin-yeyin, kənzlərlə bir yerdə gəl.

Mən qabaqda gedib, yolu özüm nişan verəcəyəm.
Şəhərə ki, çatdıq... şəhər hər tərəfdən uca sədlə
Mühasirə olunmuşdur. Bir tərəfdə liman vardır,
265 Qoşaquyruq gəmilərlə gireceyi daralmışdır.
Sağ da, sol da gəmilərdir, hər gəminin üstdə çardağ
Poseydonun məbədinə yaxın meydan görəcəksən,
Oturmaqçın iri daşlar pərçimlənib orda yerə.
Orda qara gəmilərçün nə lazımsa tapmaq olar:
Örkən, yelkən, hamarlanmış möhkəm avar kürəkləri.
270 Feaklara çünki nə ox gerek olur, nə ox qabı:
Onlara dor ağacları, gəmi, avar lazım olur;
Qocaman göy dənizlərdə səyahəti sevirlər.
İstəmirəm amma yadlar məsxərəyə qoysun mənə,
Nə çoxdur xalq arasında sözgəzdiren həyasızlar.
275 İstəmirəm bizi qoşa görənlərdən biri desin:
Kimdir, görən, Navsikaya ilə gedən gözəl qərrib?
Görən, hardan tapıb bunu? Bəlkə ona ərə gedir?
Bəlkə onu uzaqlardan tufan bura gətiribdir?
Axı biz bu yaxınlıqda elə bir xalq tanımırıq.
280 Bəlkə qızın duasıyla göydən enən bir allahdır,
Enibdir ki, alıb onu, həmişəlik ərə olsun?
Pis olmadı bu qız gedib yad eldə ərə axtarırdı.
Onu almaq arzulayan adlı-sanlı feaklardan
Neçəsini rədd eleyib, təhqir edib Navsikaya!
285 Yadlar belə deyəcəklər. Bu, mənimçün bir ləkədir.
Mən özüm də qınayaram atasının, anasının
İstəyinə əhəmiyyət verməyərək rast gəldiyi
Nikahsız bir kişi ilə əlaqəyə giren qızı.
Odur ki, sən əməl elə, qərrib, mənim dediyimə,
290 Onda atam yola salar səni doğma vətəninə.
Afinanın qovaqlığı vardır yoldan bir az kənar;
O yerdə bir çeşmə axır, yaşıl tala arasından.
Alkinoyun əkin yeri, barlı bağı o yerdədir;
Şəhərdən çox uzaq deyil, səs eləsən çatır ora.
295 Biz şəhərə yetişərək Alkinoyun sarayına
Toxtayana qədər həmin o məşədə qalib gözlə.
Elə ki çar Alkinoyun daxil olduq evinə biz,
Yollan feak şəhərinə, kim rast gəlsə, soruş ondan:

Alkinoyun yaşadığı evə necə getmək olar?
300 Çətin deyil, onu sənə bir uşaq da nişan verir.
İgid atam Alkinoyun yaşadığı o ev kimi
Yaraşığı evi yoxdur feaklardan heç birinin.
Elə ki, sən daxil oldun o həyətə, o binaya,
Kişilərin salonundan keç anamın yanına get.
305 Görəcəksən anam uca bir sütuna söykənərək
Tündçəhrayı sap əyirir ocağın düz qabağında,
Kənzilər də ondan daldə əyləşərək işləyirlər.
Atamın da kreslosu o sütunun yanındadır,
Atam orda əyləşərək şərab içir allah kimi.
310 Sən atamın yanından öt, quc anamın dizlərini.
Ağuşundan çox uzağa düşdüyün o vətəninə
Tezlik ilə dönüb getmək onda sənə nəşib olar.
Bil ey qərrib, əgər anam səni yaxşı qarşılasa,
Əmin ol ki, vətəninə qayıdaraq öz evini,
315 Doğma əziz diyarını, qohumları görəcəksən”.
Belə deyib qatırları qamçılıdı Navsikaya,
Sürət ilə götürülüb sayı daldə buraxdılar.
Qatırların qaçışı da, yerişi də ahəngdardı.
Arabanı qız elə bir sürət ilə sürürdü ki,
320 Arxasında yadelli də, kənzilər də çata bilsin.
Gün batanda onlar gedib Afinanın o müqəddəs
Məşəsinə yetişdilər. Mərd Odissey o məşədə
Əyləşərək dua etdi Zevsin qızı Afinaya:
“Dinlə mənə Atritona, ey Eqiox Zevsin qızı!
325 Şan-şövkətli Yertitrədən gur dənizdə mənə divan
Tutan zaman dinləmədin, heç olmasa indi dinlə!
Feakları rəhmətə gətir, mənə hörmət eləsinlər!”
Belə dedi. Sözlərini eşitdi o pak Afina,
Ancaq gözə görünmədi; əmisindən çəkindi o;
330 Allahsifət mərd Odissey İtakaya çatanadək
Qəzəbindən əl çəkəsi deyildi o tərs Poseydon.

YEDDİNCİ NƏGMƏ

Bele dua eləyirdi dözümüçox mərd Odissey.
Navsikaya bu müddətdə çatdı doğma şəhərinə.
Atasının ehtişanlı sarayına yetişince,
Darvazada dayandı o, allahsifət qardaşları
5 Tez əhatə edib onu, tez açdılar qatırları,
Paltarları arabadan alıb eve daşdılar.
Xanım qız öz otağına getdi. Orda aneyralı
Köle qadın Yevrimedus qarı ocaq qalamışdı.
Onu çoxdan qənimətlə bir gəmidə gətirərək
10 Seçib töhfə vermişdilər Alkinoya, çünki elin
Bu sevimli hakiminə Allah kimi baxırdılar.
Alkinoyun qızını da Yevrimedus böyütmüşdü.
Ocaq çatıb Navsikaya üçün yemək gətirdi o.
Odissey də bu vaxt qalxıb şəhər deyib düşdü yola.
15 Pak Afina onu duman pərdəsinə bürüdü ki,
Feaklardan bir dələduz onu görüb sataşmasın,
Ya da sual eləməsin onun nəci olduğunu.
Feakların cazibədar şəhərinə çatar-çatmaz,
Dəsti ilə su aparən feak qızı görkəmində
20 Bayquşgözlü pak Afina qarşıladı Odisseyi.
Durub onun qabağında sual etdi mərd Odissey:
“Bala, mənə Alkinoyun sarayına apararsan? –
Bu ölkənin hökmdarı Alkinoyun sarayına.
Mən qərribəm, yollar boyu başıma çox qəza gəlib.
25 Gəlişim çox uzaqdandır, tanışım da yoxdu burda;
Bu şəhərdə olanlardan heç bir kəsi tanımıram”.
Bayquşgözlü pak Afina ona belə cavab verdi:
“Qərrib əmi, istədiyin evi sənə göstərəm:
Dediysin ev mənim atam evi ilə yanaşıdır.
30 Mən qabaqda yol göstərəm, sən də səssiz arxamca gəl,
Nə bir kəsin üzünə bax, nə bir kəsdən bir şey soruş.
Bizimkilər yadellini xoşlamırlar; uzaqlardan
Gəlmişləri düşmən kimi, soyuq qəbul eləyirlər.
Gəmilərlə dənizləri dolaşmağı sevirlər,
35 Bu sənəti feaklara Poseydonun özü verir.

Bu gəmilər fikir, ya da quşlar kimi qanadlıdır".
 Bunu deyib yeyin-yeyin addımladı pak Afina,
 Allahsifət Odissey də arxasınca getdi onun.
 Gəmisevən feaklardan heç kəs onu görəmmədi,
 40 Hörükləri qəşəng, güclü ilahənin işiydi bu:
 Odisseyi qalın bulud arasında gizlətməmişdi,
 Onu bütün qəlbi ilə istəyirdi o ilahə.
 Odissey yol gedə-gedə körpüyə və gəmilərə,
 Geniş-geniş meydanlara, uca şəhər hasarına,
 45 Möhkəmtikiş dayaqalara baxıb heyrət eləyirdi.
 Çarın qəşəng sarayına gəlib çatan kimi onlar,
 Zevsin bayquşgözlü qızı belə dedi Odisseyə:
 "Qərrib əmi, axtardığın o ev budur. Koronidin
 Yetirməsi hökmdarlar, bax bu evə toplaşblar, –
 50 Qonaqlığa gəlib onlar. Çəkimədən gir içəri:
 Xeyli uzaq bir ölkədən gəlib çıxmış olsan da sən,
 Cürətli ol: cürətlinin işi hər vaxt rast gətirir.
 Girib yemək otağına, əvvəl yanaş xanıma sən,
 Onun adı Aretadır: çar arvadı Areta da
 55 Alkinoyun nəslindəndir. Yertitrədən pak Poseydon
 Peribeya adlı yarlı-yaraşlıq bir qadınla
 Əvvəl-əvvəl Navsifoyu getirmişlər bu dünyaya.
 Peribeya Yevrimedont çarın kiçik qızı idi.
 Yevrimedont bir vaxt quduz nəhənglərə hökmdardı,
 60 Özünü də məhv elədi o, qudurğan xalqını da.
 Onun qızı Poseydonla yatıb doğdu Navsifoyu,
 Navsifoy da feakların hökmdarı oldu sonra.
 Feksenorla Alkinoy da Navsifoydan törədilər.
 Evlənəndən bir az sonra Reksenoru öldürdü Feb;
 65 Onun evdə birçə qızı qaldı həmin bu Areta.
 Çar Alkinoy onu alsı uca tutdu hörmətini,
 Yer üzündə heç bir qadın çatmamışdı bu hörmətə.
 İndi evdə hər ixtiyar Aretanın əlindədir.
 Ona ərri Alkinoy da, əziz oğul-uşağı da
 70 Qabaqlarda olduğutək yenə hörmət eləyirlər.
 Aretanı Allah kimi uca tutan camaat da
 Yolda-izdə görəni kimi salamlayıb, hörmət edir,
 Aretanın çünki özü ağıl-kamal sahibidir,
 Höcətloşən kişiləri dəxi sözlə sakit edir.

75 Ey yadelli, əgər xanım səni yaxşı qarşılasa,
 Əmin ol ki, vətəninə dönüb yenə öz evini,
 Doğma, əziz diyarını, qohumları görəcəksən!"
 Belə dedi. Mənzərəli adamı tərək eləyərək,
 Gur dalğalar üstü ilə uçub getdi pak Afina.
 80 Marafona çatdı öncə, sonra isə Afinaya;
 Yerexteyin möhkəm, gözəl sarayına daxil oldu.
 Odissey də Alkinoyun sarayına gəlib çatdı.
 Mis kandarın qarşısında qəlbi bərk-bərk vurdu onun,
 Cəsur qəlbli Alkinoyun çox möhtəşəm qəstri çünki
 85 Elə par-par parlayırdı, elə bil ki, gün, ya aydı.
 Astananın sağ-solunda mis divarlar nur saçırdı,
 Yuxarıdan göy həşyələr bəzəyirdi divarları.
 Qəsrin qızıl qapıları kilidlənib bağlanırdı.
 Mis kandarın üzərində gümüş dayaq yüksəlirdi,
 90 Qapının üst tiri gümüş, halqaları qızıldandı.
 Qapıların sağ-solunda heykəl itlər dayanmışdı.
 Geniş qəlbli Alkinoyun sarayını qorumaqçın
 O itləri Hefest qızıl və gümüşdən düzəltmişdi,
 Həmin itlər həm ölümsüz, həm qocalmaz qalacaqdır.
 95 Astanadan başlayaraq divarlara yapışıqlı
 Kreslolar düzülmüşdü; Hamısının üzərinə
 Qadınlarm toxuduğu yumşaq örtük salınmışdı.
 Kresloda feakların başçıları əyləşərək
 Korluq nədir hiss etmədən burda yeyib-içərdilər.
 100 Pyedestallar üzərində qızıl uşaq heykəlləri
 Əllərində yanan məşəl saxlayaraq durmuşdular,
 Gecə vaxtı onlar işıq saçırdılar qonaqlara.
 Əllyədək kölə qadın işləyirdi bu sarayda,
 Kirkirədə kimi qızıl buğda çəkib üyüdüdü,
 105 Kimisi ip əyirirdi, ya da parça toxuyurdu.
 Onlar qovaq yarpağıtək yan-yana, sıx oturmuşdu.
 Sıx toxunmuş o parçadan damcı-damcı yağ damırdı.
 Bütün feak kişiləri gəmi sürmək sənətində
 Hər bir tayfa damından nə qədər çox fərqlənirsə,
 110 Hər bir feak arvadı da toxumaqda fərqlənirdi.
 Afina həm ağıl, həm də əl işləri bacarığı
 Vermişdi bu qadınlara. Darvazadan dışarıda
 Sahəsi dörd qiyə çatan hasarlı bir dağ da vardı.

Həmin bağda say-hesabsız bar yetirən ağac vardı
115 Çoxdu orda alma, armud, nar yetirən barlı ağac,
Çoxdu orda əncir verən, zeytun verən ağaclar da.
Yayda, qışda əskilməzdi meyvəsi o ağacların;
Nə sovlur, nə də xarab olurdular o meyvələr,
Zefir bunu puçurladır, o birini yetirirdi.
120 Alma-alma, armud-armud dalısınca yetişirdi,
Üzüm-üzüm, əncir-əncir dalısınca sulanırdı.
Bağın arxa tərəfində bəhrəsi bol üzümlük var.
Salxımları qurutmaqçın bir tərəfdə meydança var.
Bir yanda da dəymiş üzüm salxımları toplanırdı.
125 Üzüm vardı sıxılırdı, ya dəyməyə başlamışdı.
Üzümlüyün son ləkinin arxasında cərgə ilə
Dirrik ləki bir-birinin yanınca düz uzanırdı.
İki çaydan biri bağı suvararaq axıb gedir,
130 Biri heyət qapısının altdan keçib qəsre tərəf
Yollanırdı. İkincidən camaat su aparırdı.
Allahlar çar Alkinoyu yarıtmışdı hər cəhətdən
Odissey bir yerdə durub heyran qaldı bu cəlalə.
Elə ki, o hər bir şeyə baxdı valeh ola-ola,
135 Astanadan addayaraq tez özünü verdi evə.
Gördü feak başçıları, müşavirlər toplaşblar;
Qasid Hermes şərəfinə şərab nəzri verirdilər,
Yatmamışdan əvvəl gerek Hermes nəzri veriləydi.
Dözümüçox mərd Odissey Afınanın göndərdiyi
140 Sis və bulud arasında keçdi evin o başına,
Areta və çar Alkinoy olan yere yollandı düz.
Aretanın dizlərini qucaqladı; elə bu an
Onu saran o müqəddəs sis çəkilib itdi gözdən.
Birdən-birə görcək onu təəccüblə susdu hamı,
145 Odisseyə Aretaya yalvararaq belə dedi:
“Areta, ey allahsifət Reksenorun qızı, dinlə!
Dizlərinə düşüb sənə, çar ərinə, bir də bütün
Qonaqlara yalvarıram! Qoy allahlar hamısına
Uzun ömür və xoşbəxtlik versin; xalqın bəxş etdiyi
150 Var-dövlətə, mülkə-mala varis olsun övladları.
Yalvarıram, kömək edin, tez qayıdım mən də evə.
Nə müddətdir ailəmdən uzaqlara dərd çəkirim!”
Bunu deyib oda yaxın kül üstündə əyləşdi o,

Bunu görcək feakları sardı dərin bir səsizlik.
155 Handan-hana Yexeney – o alicənab qoca dindi.
Yaşca bütün yerdə qalan feaklardan qocaydı o,
Dünyagörmüş bir adamdı, danışıqda mahir idi.
Xoş niyyətlə yığıncağın qarşısına gəlib dedi:
“Alkinoy, bu yadellinin gəlib sənin ocağında
160 İsti külün üzərində oturması yaxşı deyil!
Bil ki, sənin buyruğuna müntəzirdir burdakılar.
Qaldır onu, gümüşmismar bir kreslo çək altına,
Carçıya de, kraterdə meylə suyu qarışdırın,
Ulu Zevsin şərəfinə mey nəziri süzək yere;
165 Axı odur bütün kömək umanların havadarı.
Evdə olan ehtiyatdan qoy açarçı yemək versin!”
Çar Alkinoy Yexeneydən bu sözləri eşidincə
Fəndgir, müdrik Odisseyin əllərindən tutub onu
Kül üstündən qaldıraraq oturdu bir kresloda.
170 Laodamant öz yerini verdi, ata buyruğuyla,
Çar Alkinoy bu oğlunu öz anında oturtmuşdu.
Əllərini yumaq üçün kənz qızıl bir dəstidə
Su gətirdi, gümüş taşı qoydu onun qabağına,
Sonra hamar masa çəkdi Odisseyin qarşısına.
175 Mərifətli açarçı da masa üstə yemək qoydu,
Canla-başla evdə olan ehtiyatdan yemək verdi,
Dözümüçox mərd Odissey yeyib-ıçdı olanlardan.
Sonra da öz qasidinə belə dedi çar Alkinoy:
“Kraterdə meylə suyu bir-birinə qat, Pontonoy,
180 Payla; Zevsin şərəfinə şərab nəzri verməliyik;
Axı odur bütün kömək umanların havadarı”.
Pontonoy tez meylə suyu qarışdırıb kraterdə.
Qədəhlərə süzüb bir-bir təqdim etdi qonaqlara.
Mey nəzrini süzüb yere sonra hər kəs özü içdi.
185 Əyanlara üz tutaraq belə dedi çar Alkinoy:
“Qulaq verin, şanlı feak müşavir və başçıları!
Ürəyimdən keçənləri sizə demək istəyirəm.
Məclisimiz bitdi. Hər kəs çıxıb getsin öz evinə,
Sabah başqa başçıları dəvət edib gəlin yenə.
190 Yadellini qonaqlayaq, allahlara qurban verək,
Sonra birgə fikirləşək görək biz bu yadellini
Necə yola salaq ki o, qoşduğumuz adamlarla

195 Yolu yaxşı başa vurub, tez yetişsin öz yurduna;
 Öz elindən-obasından çox uzaqda olsa belə,
 Gedim doğma diyarıma çatanadək dənizlərdə
 Bir qəzaya, qanqaraldan bir bəlaya rast gəlməsin.
 Orda isə, hər bir kəsin doğulanda bəxt ipini
 Əyirənlər ona nə ip əyiribse, səbir eləsin.
 200 Əgər onun görkəmində bura gələn bir allahsa,
 Onda başqa niyyəti var, demək, ölməz tanrılarım.
 Onlar yalnız dəbdəbəli hekatomba qurbanında
 Varlıqları necədirsə, bizə elə görünürlər;
 Bizimlə bir yeyib-içir, bizimlə bir əyləşirlər.
 205 Tənha yolçu allahlardan birinə rast gələndə də,
 Görkəmini o yolçudan gizlətməyə çalışmır o.
 Taygözlər, ya nəhənglərtək biz yaxınq allahlara”.
 Alkinoya belə cavab verdi müdrik, mərd Odissey:
 “Yox, Alkinoy, səhv edirsən! Nə görkəmin, nə də boyum
 Nəhayətsiz göy sahibi allahlara oxşamayıram.
 210 Mən ən adi fanilərdən birisinə oxşayıram.
 Ancaq sizin gördüyünüz adamlardan heç birisi
 Qisməti dərd-qəm olmaqda çata bilməz, bil ki mənə.
 Allahların əmri ilə başım çəkən bəlaları
 Danışmağa qalsa əgər nə vaxt çatar, nə gün yeter.
 215 Ancaq dərdim çox olsa da, bir az yemək verin, yeyim.
 Bu zəhrimar qarın dərdi hər bir dərddən yaman dərddir.
 Nə bəlaya düçar olub, qəlbin nə dərd çəkir çəksin,
 Yemək haqda düşünməyə məcbur edir qarın səni.
 Mən də elə: ürəyimin dərdi-qəmi çox olsa da,
 220 Qarın bütün o dərdləri, o qəmləri unutdurub
 Qulağımı döng edir ki, ona yemək-içmək verim.
 Bir də xahiş edirəm ki, sabah şəfəq yayılanda
 Yola salın, mən bəxtikəm qayıdım öz vətənime.
 Düzdür, başım çox çəkibdir, ancaq birçə istəyim var:
 225 Öz evimi, əmlakımı, qullarımı görüb ölüm”.
 Onun haqlı sözlərini təqdir edib bütün məclis,
 Dərhal doğma vətəninə göndərməyi qət etdilər.
 Mey nəziri süzüb yerə sonra içdi özləri də
 Yatmaq üçün sonra hər kəs çıxıb getdi öz evinə.
 230 Zalda yalnız allahsifət Odisseylə çar Alkinoy
 Və Areta qaldı; çarla Odissey bir oturmuşdu.

235 Qaravaşlar masalarda nə vardisa, yığışdırdı.
 Sözə ilkin başlayaraq dinən xanım özü oldu.
 Odisseyin paltarına baxan kimi o bildi ki,
 O xitonu, o plaşı kənzilərlə o toxuyub.
 Laertidə xitab edib bu qanadlı sözü dedi:
 “Qərrib qonaq, əvvəl başdan xəbər almaq istəyirəm:
 Kimsən? Hansı diyardansan? Kimdən aldın bu paltarı?
 240 Axı özün deyirdin ki, tufan seni atıb bura?”
 O ağıllı mərd Odissey Aretaya belə dedi:
 “Xanım, sayıb-sadalamaq çox çətindir dərdlərimi.
 Məni Uran allahları çox bəlaya düçar edib.
 Sualının cavabında təkəcə bunu deyə billəm:
 Uzaqlarda Oqiqiya deyilən bir ada vardır.
 245 Atlant qızı Kalipsodur o adada həyat sürən,
 Hörükləri çox qəşəngdir, ancaq özü sərtidir yaman,
 Nə bir allah yaxın gəlir ona, nə bir fani insan.
 Düşməncilik edən allah yalnız məni atdı ora.
 Bir ildırım çaxdıraraq itigedən gəmimizi
 250 Tünd-qırmızı dalğalarda ikiparça elədi Zevs,
 Mənim səfər yoldaşlarım dənizdə məhv oldu bütün.
 Tək mən gəmi gövdəsinin tirindən bərk yapışaraq,
 Düz doqquz gün üzüm suda. Onuncu gün Kalipsonun
 Yaşadığı Oqiqiyaya qovdu məni o allahlar.
 255 Gözəl saçlı sərt ilahə yaxşı qəbul etdi məni,
 Yeməyimi, içməyimi verib, sevdi, əzizlədi.
 Ölümsüzlük, qocalmazlıq vəd elədi həmişəlik,
 Lakin mənim ürəyimi ələ ala bilmədi o.
 Onun mənə bəxş etdiyi köhnəlməyən paltarları
 260 Düz yeddi il göz yaşına qorq elədim başdan-başa.
 Günlər-aylar keçib getdi, səkkizinci il yetişdi.
 Zevsdənmi əmr aldı o, fikrinimi dəyişdirdi,
 Birdən mənə vətənime qayıtmağa izn verdi.
 Təkid ilə tapşırı ki, sal düzləyib çıxım yola;
 265 Bol yeməklə, şirin içki, təzə qalan paltar verdi,
 Mülayim səmt küləyi də əsdirdi gur saçlı pəri.
 On yeddi gün dalğaları aşa-aşa üzüb gəldim,
 On səkkizə addayanda sizin yerin dağlarını
 Gördü gözüm. Qəlbi yaman sevindi mən bəxtikəmin.
 270 Demə hələ başıma çox müsibətlər gələcəkmiş;

Qabağıma Yertitrədən çıxartdı bu müsibəti;
 Güclü külək qaldıraraq birdən–birə kəsdi yolu;
 Dənizi bir təlatümə gətirdi ki, mindiyim sal
 Heç vəch ilə haraysalan dalğalara tablaşmazdı.
 275 Axır tufan pərən–pərən saldı salm tirlərini,
 Mən üzərək yardım ancaq coşqun dəniz sularını...
 Külək, dalğa axır məni atdı sizin sahillərə.
 Amma azca qalmışdı ki, çox qüvvətli gur dalğalar
 Məni sahil daşlarına çırpıb həlak eləyələr;
 280 Mən atılıb yan tərəfə, çay mənəbəi münasibdi;
 Çünki ora daşlıq deyil, özünü də yel tutmurdu.
 Sahildə bir xeyli müddət halsız qalıb güc topladım.
 Axşam oldu, Zevsin təchiz elədiyi həmin çaydan
 285 Uzaqlaşıb sıx kolluqda yatdım, yarpaq arasında,
 Allah məni uzun və berk bir yuxuya qərç elədi.
 Dərdim–qəmim çox olsa da, qalaq–qalaq xəzəl altıda
 Axşamdan ta səhərədək, səhəri də günortaya qədər yatdım.
 Gün qüruba əyiləndə gözlərimi açdım yalnız.
 290 Duydum sizin qızınızın kənziləri oynayırılar,
 O qızların arasında sizin qız bir ilahəydi.
 Xanım qıza yalvardım mən. Çox ağıllı tərpendi o,
 Belə cavan qızdan heç kəs gözləməzdi bu rəftarı;
 Axı çox vaxt cavanların davranışı yersiz olur.
 295 Mənə bol–bol yemək verdi, köpüklənən şərab verdi,
 Çimizdirdi həmin çayda, bu paltarı bağışladı.
 Ürəyimdə dərd çoxsa da düzü nədir, dedim sənə”.
 Odisseyə cavab verib çar Alkinoy dedi yənə:
 “Mənim qızım, əlbəttə ki, düz hərəkət etməmişdir,
 300 Gərək səni kənzilərə qoşub o tez gətirəydi,
 Çünki öncə onu görüb, ondan kömək istəyibsen”.
 Belə dedi, çoxbilici Odissey də cavab verdi:
 “Yox, hökmdar, acıqlanma, bir təqsiri yoxdur qızın.
 O istədi kənzilərlə gəlir, razı olmadım mən,
 305 Bir tərəfdən həya etdim, bir yandan da qorxdum yaman, –
 Dedim, bizi sən bir yerdə gələn görsən hirsələnərsən.
 Bilirsən ki, biz insanlar özümüzədən tez çıxırıq”.
 Cavabında Alkinoy da Odisseyə dedi yənə:
 “Yox, ey qərrib, əbəs yerə qəzəblənən deyiləm mən,
 310 Biz hər işdə soyuqqanlı olmağı da bilməliyik.

Ey Zevs ata, ey Apollon, ey bakirə qız Afina!
 Mənim kimi fikirləşən bu yadelli qərrib kimi
 Bir şəxs alıb qızımı bu məmləkətdə qalsa idi,
 315 Mən ona ev tikdirərdim, var–dövlət bəxş eləyərdim.
 Bir şərtlə ki, öz xoşuyla qala burda, çünki Zevsi
 Hirsələnirib biz heç kəsi burda zorla saxlamırıq.
 Qərrib, bil ki, günü sabah səni yola salacağıq.
 Sən yol boyu berk yuxuya gedib rahat yatacaqsan,
 Səni bizim avarçılar öz yurduna, öz evinə,
 320 Ya da könlün istədiyi başqa yere aparacaq.
 İstəyir lap Evbeydən də uzaq yolda olsun o yer.
 Deyilənə görə uzaq bir yer yoxdur Evbey kimi.
 Bizimkilər bəyazəlli Radamantla gedib ora,
 Gediblər ki, görüşsünlər Yerin oğlu Titi ilə.
 325 Onlar o vaxt Evbeyədək olan dəniz yollarını
 Birçə günə qət eləyib, həmin gün qayıdılar.
 Özün bizim gəmilərin necə yeyin getdiyini,
 Feakların necə avar çəkdiyini tez görərsən”.
 Belə dedi. Dözümüçox Odisseyi sardı sevinc.
 330 Canü–dildən dua edib yalvararaq belə dedi:
 “Ey Zevs ata! Kaş Alkinoy öz vədinə əməl etsin!
 Bərəkətli yer üzündə həmişəlik qalsın adı!
 Mənsə doğma vətənimə sağ–salamat və tez çatım!”
 Çar Alkinoy Odisseylə belə söhbət eləyirdi.
 335 Bəyazəlli Areta əmr etdi bu vaxt kənzilərə:
 Dəhlizdə yad qonaq üçün yaraşlıq yastıqlardan
 Yumşaq, rahat yer düzəldib xalça ilə döşəsinlər,
 Örtməyə də qərrib üçün yumşaq yorğan hazırlansın.
 Qaravaşlar əldə məşəl çıxdılar gen salondan,
 340 Tezcə möhkəm çarpayıda qonağa yer düzəldilər.
 Sonra gəlib nəvazişlə Odisseyə bildirdilər:
 “Qərrib, get yat! Sənin üçün çarpayıda yer salmışıq”.
 Qərrib yatmaq xəbərini eşidincə çox sevindi.
 Sütunların arasında, burğulanmış çarpayıda
 345 Dözümüçox mərd Odissey belə yatıb rahatlandı.
 Alkinoy da uca evin rahat yataq otağında
 Çarpayıda öz arvadı Aretayla qoşa yatdı.

SƏKKİZİNCİ NƏĞMƏ

Erkən doğan alsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan.
Çar Alkinoy, bir də allah töreməsi mərd Odissey, –
Qalayıxan o qəhrəman qalxdı rahat yatağından.
Gəmilərdən az aralı, feakların toplaşdığı
5 Gen meydana apardı öz qonağını çar Alkinoy.
Hamar daşlar üzərində onlar qoşa öyləşdilər.
Pak Pallada – Afina da ağıllı çar Alkinoyun
Bir qasidi görkəmində dolaşırdı küçələri.
Odisseyi vətəninə yola salmaq niyyətilə
10 Şəhərdə rast gəldiyini saxlayaraq söyləyirdi:
“Siz ey şanlı feakların müşavir və başçıları!
Ağıl kanı Alkinoya uzaq yerdən qonaq gəlib;
Gedin şəhər meydanına, söhbətinə qulaq asın.
Dənizlərdə çox qəzaya rast gəlib o allahsifət!”
15 Belə deyib adamlarda böyük maraq oyatdı o,
Meydandakı kürsülər də, boş yerlər də doldu tamam,
Ağıllı, mərd Odisseyə baxıb heyran qaldı hamı.
Kronidin müdrik qızı pak Pallada – Afina da
Bir qənirsiz gözəlliyə qərq elədi bu qonağı;
20 Diqqətini cəlb eləsin deyə bütün feakların
Ucaltdı boy-buxununu, ətli-canlı etdi onu;
Hər bir sınaq yarışından qələbəylə çıxsın deyə,
Qollarına qüvvət verdi, özünə də cazibə, zəhm.
Elə ki, o geniş meydan gələnlərlə doldu tamam,
25 Çar Alkinoy izdihama xitab edib belə dedi:
“Siz ey şanlı feakların müşavir və başçıları!
Ürəyimdən gələn sözü istəyirəm deyəm sizə.
Kimliyini bilməsəm də qonağımdır mənim bu şəxs;
Məğribdənmi, məşriqdənmi olduğunu deyəmmərəm,
30 İstədiyi budur ki, biz onu tezəcə yola salaq.

Biz də hər vaxt olduğutək onu yola salacağıq.
 Çünki mənim sarayıma gələnlərdən heç birini
 Qoymamışam qayıtmaqçün uzun zaman xiffətlənə.
 Pak, müqəddəs dənizlərdə hələ yola salınmamış
 35 İlkün üzən qaraçanaq bir gəmini salaq suya.
 Adamların arasından ləyaqətli, sədaqətli
 Əlli iki cavan seçib təhkim edək o gəmiyə.
 Avarları öz yerinə bərkidərək qayıtsınlar;
 Gedib yemək hazırlasın onlar mənim sarayında,
 40 Nə lazımsa verdirərəm. Əmrim budur cavanlara.
 Siz ey feak başçıları, siz də gəlin, gedək bizə,
 Açıq qəlblə mehman edək uzaqəlli bu qəribi.
 Heç kəs boyun qaçırmasın, Demodok da, deyin, gəlsin.
 Nə baredə oxuyursa qoy oxusun, – Allah ona
 45 Qəlbimizi açmaq üçün həm səs verib, həm də hüner”.
 Belə deyib düşdü yola, adamlar da arxasınca.
 Bir qasid də götürməyə getdi o pak Demodoku.
 Alkinoyun əmri üzrə, adamların arasından
 Seçilmiş o əlli iki gənc sahilə tərəf getdi.
 50 Sahildə bir təzə kimi gözleyirdi bu gəncləri,
 Tez saldılar o gəmini dərin sularına,
 Yelkənli dor ağacını o gəmidə qoyub yerə,
 Avarları bərkidildilər qayıqlardan həlqələrə.
 Sonra doru dikəldərək, açdılar ağ yelkənləri,
 55 Hərəsinin kəndirini öz yerinə bağladılar.
 Bu işləri görüb, hamı getdi çarın sarayına.
 Heyət, eyvan və otaqlar adamlarla dolu idi,
 Qocası da, cavanı da çoxdu gələn qonaqların.
 Alkinoy əmr elədi ki, qonaqlara on iki qoyun,
 60 Səkkiz donuz astagediş iki cöngə boğazlansın.
 Boğazlanan heyvanlardan yaxşı yemək hazırlandı,
 Bu vaxt qasid o sevimli müğənniylə gəlib çıxdı. –
 Muza ona həm səadət bəxş etmişdi, həm müsibət:
 Xoş nəğmələr bağışlayıb, kor etmişdi gözlerini.
 65 Pontonoy tam ortalıqda, hündür sütun qarşısında,
 Gümüşmismar kresloda öyləşdirdi Demodoku.

Forminqini başı üstədən – elə yerdən asdı ki o,
 İstəyəndə əli çatsın ona o kor müğənninin.
 Qabağına masa çəkib, qoydu çörək səbətini,
 70 İstəsə mey içsin deyə, bir qədəh də qoydu ora.
 Qonaqlar əl uzatdılar hazırlanmış yeməklərə.
 İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
 Muza ilham verdi kora, oxumağa başladı o, –
 Vəsfı gedib göyə çatan nəğmələrin nağılından.
 75 O oxudu – qurbangahda Odisseylə Axillesin
 Bir-birini söyməsindən. Onda mərdlər sərkərdəsi
 Aqamemnon sevinmişdi iki mərdin savaşından;
 Bunun xeyir əlaməti olduğunu bilirdi o:
 Bunu Pifon məbədinə Feb demişdi Atreidə, –
 80 Gələcəyi orakuldan xəbər almaq niyyətilə
 Məbədin daş kandarından eşitmişdi bu xəbəri.
 Bu hal Zevsin Axeya və Troyanın üzərinə
 Göndərdiyi fəlakətin əvvəlində baş vermişdi.
 Mahını bundan bəhs edirdi. Odissey al plaşını
 85 Öz başına çəkib, tamam gizlətməmişdi üz-gözünü,
 O, feaklar qarşısında ağlamaqdan utanırdı.
 Müğənni hər bir nəğməni bitirəndə, mərd Odissey
 Göz yaşını silib, üzəndən götürürdü plaşını,
 Qədəh alıb allahların şərəfinə mey səpirdi.
 90 Həzz alıb bu nəğmələrdən məclis əhli Demodoku
 Oxumağa yenə təhrik edər-etməz, Odissey də
 Üz-gözünü plaş altı gizlədərək ağlayırdı.
 Odisseyin göz yaşları tökdüyünü görəndə yoxdu,
 Bunu yalnız çar Alkinoy hiss eləyir və görürdü.
 95 Çünki yaxın öyləşmişdi, eşidirdi ah-zarını.
 Avarsevən feaklara birdən xitab edib dedi:
 “Siz ey şanlı feakların müşavir və başçıları!
 Biz məclislər yaraşığı forminqdən həzz ala-ala,
 Hamımızçın eyni olan qonaqlıqda yeyib-doyduq.
 100 Vaxtdır daha, burdan çıxıb yarışlara başlayaq ki,
 Qərrib qonaq vətəninə qayıdanda, dostlarına
 Söyləsin ki, nə qaçmaqda, nə güləşdə, nə rəqsdə,

Nə də yumruq davasında feaklara çatan olmaz".
 Bunu deyib yola düşdü, qonaqlar da arxasınca.
 105 Demodokdan forminqini qasid alıb kəsdi mıxdan,
 Əllərindən tutub zaldan çıxmasına etdi kömək.
 Tamaşaya gedən adlı feakların arxasınca
 Müğənni də qasid ilə getdi yarış meydanına,
 Başçıların arxasınca camaat da axıb gəldi.
 110 Meydan oldu. Yarışmağa gələn gənclər qalxdılar tez.
 Önə çıxdı Akroneylə Okial və Elatrey,
 Sonra Navtey və Primney, sonra Pontey və Anxial,
 Anabesin və Prorey, Yeretmey və igid Foon;
 Amfiolla Tekton oğlu Poliney də gəldi önə.
 115 Adamqıran Aresə tay Yevrial da çıxdı sonra, –
 Boy-buxunda və görkəmdə feaklardan üstündü o,
 Yaraşıqda, boyda yalnız Laodamant üstün idi.
 Alkinoyun üç oğlu da qoşulmuşdu yarışlara:
 Laodamant, allahsifət, Klitoney bir də Qaliy.
 120 Öncə qaçış yarışına başlayaraq bu cavanlar
 Çəkilməş xətt arxasında bir cərgəyə düzüldülər,
 Düzəndə toz qaldıraraq, onlar birdən götürüldü,
 Bilindi ki, Klitoney hamısından qaçaraqdır:
 Kotan çəkən qatırların birnəfəse açıdıqları
 125 Şırım qədər dalda qoyub ötüb-keçdi dostlarını.
 Güleşənlər ağır gülüş yarışına başladılar.
 Yevrial ən güclü, mahir dostlarından üstün oldu.
 Tullanmaqda Amfial öz dostlarına zəfər çaldı,
 Disk atmaqda Elatreydi keçən bütün feakları,
 130 Yumruqlaşma yarışında Laodamant qazandı ad...
 Yarışlar ki, başa çatdı, baxıb hamı ləzzət aldı,
 Alkinoid Laodamant belə dedi cavanlara:
 "Gəlin, dostlar, xəbər alağ, görək qərib nə bacarır.
 Boy-buxunda o hamıdan artıqdır ki, əskik deyil;
 135 Baldırları, yambızları və qolları qüvvətlidir;
 Boynunun hər əzələsi bildirir ki, çox güclüdür,
 Yaşı da çox deyil, böyük fəlakətlər əyib onu.
 Adamları dəniz kimi heç şey əldən sala bilməz;

Ən möhkəm bir adamı da dəniz heydən sala bilər".
 140 Laodamın cavabında Yevrial da bunu dedi:
 "Daodamant! Ağlabatan söz danışdın; ancaq bunu
 Sən qonağın özünə de, bu təklifi ona elə".
 Alkinoyun qoçaq oğlu eşidincə bu sözləri,
 Durub gəldi düz ortaya, Odisseyə belə dedi:
 145 "Qalx, ata, qalx, öz gücünü sına sən də yarışlarda,
 Məharətin varsa göstər, bacarığın vardır yeqin.
 İnsana öz əl-ayağı sayəsində gələn şöhrət,
 Gələn şərəf, bilirsen ki, başqa heç bir şeydən gəlməz.
 Çıx, özünü göstər görək, qov könlündən dərdi-qəmi,
 150 Onsuz da çox çəkməyəcək öz yurduna qayıtmağın.
 Gəmi suya salınıbdır, adamlar da hazırırlar".
 Çox ağıllı Odissey də ona cavab verib dedi:
 "Laodamant, rixşənd üçün demirsən ki, bu sözləri?
 Mənim kimi cəfakeşin yadınımı düşər yarış?
 155 Mənim başım çəkmədiyi bir cəfamı qalıb, heyhat!
 Bu ziyafət yerində də dərqli-tutqun oturmuşam,
 Çardan, eldən ricam budur, mənə yola salın, gedim!"
 Yevrial bu sözə gülüb Odisseyə bunu dedi:
 "Yox, ey qərib, adamların arxasında çox gördüyüm
 160 Oyun-yarış adamına heç oxşarın yoxdur sən!
 Çoxavarlı gəmilərdə öz alverçi dostlarıyla
 Dənizləri ölçə-ölçə mal satmaqla, mal almaqla
 Qazancını güdən tacir tayfasına oxşayırsan,
 Yarış-döyüş adamına oxşayışın yoxdur sən!"
 165 Tərs-tərs baxıb ona belə cavab verdi mərd Odissey:
 "Yox, yaxşı söz danışmadın, pis adama oxşayırsan,
 Allah əqli-düşüncəni, yaraşığı, xoş kəlamı
 Hamıya bir bərabərdə, bir ölçüdə bəxş eləmir.
 Birisi öz görkəmilə nəzəri cəlb etməsə də,
 170 Görürsen ki, Allah ona xoş danışiq əta edib.
 O öz gözəl nitqi ilə valeh edir hər bir kəsi;
 Yığıncaqda o hamının diqqətini cəlb eləyir,
 Şəhərdə də hamı ona allah kimi baxıb keçir.
 Görürsen ki, birinin də allah kimi görkəmi var,

175 Bir şirinlik əlaməti yoxdur ancaq kəlamında.
Sən zahirdə çox gözəlsən; Allah səndən gözəlini
Bəlkə də xəlq etməmişdir. Təəssüf ki, ağılı çatmır,
Sənin yersiz danışığın sarsıtdı bil, ruhən məni.
O qədər də naşı bilmə məni yarış bərəsində.
180 Nə qədər ki, qolumda güc vardı, özüm cavan idim,
Yarışlarda birincilər cərgəsində olardım mən.
Dərd-qəm üzüb indi məni. Qanlı-qızğın döyüşlərdən,
Güclü dəniz tufanından az çəkməyib başım mənim.
Ancaq dərdim çox olsa da sınaqaram öz gücümü,
185 Ürəyimə od vurubdur sənin acı sözün, cavan!”
Bunu deyib, plaşını çıxartmadan bir disk aldı;
Bayaq feak gənclərinin atdıqları disklərdən
Həm çox ağır, həm də qalın bir disk idi bu yastı daş,
Başı üstə fırlayaraq atdı onu zorlu əli.
190 O girdə daş bir viyılı, bir uğultu qopartdı ki,
Dərhal yerə çömbəldilər uzunavar feaklılar.
Cavanların atdığından çox uzağa düşdü bu disk.
Bir feaklı görkəmində pak Pallada – Afina da
Xətt çəkib daş düşən yerə, belə dedi Odisseyə:
195 “Qərib, diskin düşən yeri gözsüzlər də seçə bilər!
Bu yarışda sən hamını çox arxada qoydun, düzü;
Qalibyyət sənikidir, ürəkli ol, cürətli ol!
Sən atdığım məsafəyə heç kəs ata bilməz onu!”
“Afinanın sözlərindən fərəhləndi mərd Odissey,
200 Burda yaxın bir havadar tapdığına sevindi o.
Bir yüngüllük duyub, dərhal belə dedi feaklara:
“Gənclər, indi mən atdığım məsafəyə atın, görüm,
Mən o zaman daha uzaq məsafəni allam nişan.
Kim nə üzrə yarışmağı arzulayır gəlsin görüm,
205 İstər qaçış, istər gülüş, istər yumruq yarışına,
Hamısına hazırım mən; çox toxunub o söz mənə!
Amma birçə Laodamı çağırıram bu yarışa;
Qonağıyam onun: qonaq vuruşmaz ev yiyəsilə,
Ancaq ağı çatışmayan nadürüstlər edər bunu,
210 Qürbət eldə bəhşə girib vuruşmağa razı olar.

Belə adam özgəsinə yox, özünə ziyan vurur.
Laodamdan başqa bütün cavanlarla yarışaram.
Öz-özümü kimlə olsa sınaqdan şad olaram;
Yarışların hansı növü olsa, onda səriştəm var.
215 Hamar yayı çəkib əymək mənim üçün çətin deyil.
Ətrafımı bürüsə də məharətli oxatanlar
Qarşıda bir düşməni onlar nişan alanadək,
Mən atdığım sərrast oxa hədəf olur həmin rəqib.
Biz İlion ətrafında ox atmaqda yarışarkən
220 Tək Filoktet bu yarışda məni məğlub eləyirdi.
Çörək ilə qidalanan adamların arasında
Filoktetdən başqa heç kəs mənim kimi ox atammaz.
Keçmişdəki igidlərə bəhşə girə bilmərəm mən,
Nə Exalya hökmdarı Yevrit, nə də Herakl ilə.
225 Ox atmaqda onlar hətta allahlarla yarışırdı.
Bununçün də qocalmadan öz evində öldü Yevrit;
Apollonu çağırdığı üçün o ox yarışına,
Apollon da qəzəblənib öz oxuyla vurdu onu.
Nizəm mahir oxatanın oxundan da uzaq gedir.
230 Bəlkə məni yüyürməkdə ötən ola aranızda;
Çünki dəniz tufanları məni yaman əldən salıb,
Burayacan gəmi ilə gəlməmişəm axı yolu,
Dalğalarla əlləşməkdən gücdən düşüb əzam tamam”.
Odisseyin sözü dərin sükut ilə qarşılandı.
235 Yalnız ona çar Alkinoy cavab verib belə dedi:
“Qərib, bizim qəlbimizə dəyən bir söz danışmadın,
Yalnız, səni təhqir edən bu şəxs başa düşsün deyər,
Qəzəblənib özündəki ləyaqəti şərh elədin.
Düşünərək danışmağı bacaran bir adam əsla
240 Səndə olan ləyaqətə şəkk-şübhe edə bilməz.
İndi mənim sözlərimi yaxşı-yaxşı dinlə qonaq:
İstəyirəm evdə arvad-uşağınla məclis qurub,
Ziyafətə əyləşəndə, Zevs atanın bizə çoxdan
Ata-baba zamanından bəxş etdiyi hünərləri
245 Yada salıb danışasan məclisdəki adamlara.
Yumruq, gülüş yarışında biz birinci olmasaq da,

Qaçmaqda və gəmiçilik işlərində birinciyik.
Yallı gedib oynamağı, kifaramı çox sevirik,
İsti vanna, təmiz paltar, yumşaq yataq xoşlayırıq.
250 Siz ey feak rəqqasları bir qabağa gəlin görüm,
Qoy sizdəki məharəti öz gözüylə görsün qonaq,
Öz yurduna qayıdanda dostlarına tərifləsin
Yaxşı üzən, yeyin qaçan və rəqs edən feakları.
Demodokun forminqinin dalınca da adam getsin,
255 Forminq mənim sarayımda, harda isə bir yerdədir”.
Allahsifət çar Alkinoy belə dedi, çarçı qalxıb
Getdi çarın sarayına, kifaramı gətirdi tez.
Xalq seçməsi doqquz nəfər başçı qalxdı öz yerindən,
Yarış üçün nə lazımsa onlar hazır edərtilər.
260 Onlar xalqı sıxlaşdırıb oyun üçün yer açdılar,
Qasid bu vaxt forminqini çatdırdı kor Demodoka.
Düz ortaya gəldi o da. Ərgenliyə yeni çatmış
Gənc rəqqaslar Demodoku tez əhatə elədilər,
Yerə ayaq döyə-döyə rəqs etməyə başladılar.
265 Onların cəld hərəkəti heyran qoydu Odisseyi,
Kor müğənni Demodoksa dilləndirib forminqini,
Nəğmə dedi Ares ilə Afrodita sevgisindən.
Nəğmə dedi Hefestgildə onlar necə görüşüblər...
Ares xeyli töhfə verib, pak Hefestin arvadını
270 Ələ saldı. Helios bu əhvalatı verdi xəbər,
O görmüşdü, onlar necə qucaqlaşıb bir yatdılar.
Hefestə öz arvadının xəyanəti çatan kimi,
Öc almaqçın getdi dərhal öz dəmirçi dükənina,
Zindanını kötük üstə qoyub bir tor düzəltdi ki,
275 İkisini birdən tutub, bir yerdə də bərk saxlasın.
Ürəyində Aresə kin, başa vurdu öz işini,
Girdi yataq otağına, öz yatdığı çarpayının
Ayağının hamısını ilişdirdi həmin tora,
Hörümçəktək tavandan da sallatdı o möhkəm toru;
280 Tor o qədər nazikdi ki, insan deyil, allahlar da
Onu görə bilməzdilər, məharətlə toxunmuşdu.
Bax bu zərif toru asıb çarpayının üzərindən,

Gözəl Lemnos diyarına getdiyini bildirdi o;
Hefest bütün şəhərlərdən o şəhəri çox sevirdi.
285 Ares gözdən qaçırmaq Hefestin bu səfərini.
Elə ki, o mahir rəssam Hefest bir az uzaqlaşdı,
Ares yeyin addımlarla gəlib çıxdı Hefestgilə,
Gözəl taclı Afrodita vüsəlinə tələsirdi.
Afrodita Zevs atanı ziyarətdən qayıtmışdı;
290 Əyləşərək dincəlirdi. Ares evə daxil olub,
Nəzakətlə ilahənin əllərindən tutub dedi:
“Sevgilim, gəl çarpayına, məhəbbətdən ləzzət alaql!
Ərin Hefest burda yoxdur, getdi Lemnos şəhərinə,
Qaba səslə sintilərin şəhərinə çıxıb getdi!”
295 Belə dedi. Afrodita razı olub girdi yerə.
Bir yataqda yatdı onlar. Pak Hefestin toxuduğu
O incə tor elə möhkəm yapışdı ki, yatanlardan,
Qalxmaq nədir, qımıldanmaq imkanı da qalmamışdı.
Onlar başa düşdülər ki, burdan çıxmaq mümkün deyil...
300 İki qiçdan şikəst Hefest hazır oldu yanlarında.
O Lemnosa getməmişdi, öz evinə qayıtmışdı.
İti gözlü Heliosdu yenə xəbər verən ona.
Hefest yaman tutularaq qaçıb hirsle bağıraraq,
305 Ölməz olan allahları harayladı uca səslə:
“Ey Zevs ata, ey ölümsüz, nəcib Olimp allahları!
Gəlin baxın siz bu iyrenc və gülməli mənzerəyə,
Zevsin qızı, mənim zövcəm Afrodita görün necə
Mən axsağın namusunu tapdalayır Ares ilə!
310 Ares yarlı-yaraşlıq, həm də sağlam ayaqlıdır,
Mənsə axsaq doğulmuşam, müqəssiri mən deyiləm,
Axsacaq olmağıma atam-anam müqəssirdir.
Görün necə qucaqlaşıb onlar mənim yatağımda!
Çox ağırdır onları bu vəziyyətdə görmək mənə!
315 Onlar necə sevişirlər sevişsinlər, bilirəm ki,
Bir də belə yatammazlar, tez düşürlər şövqdən də!
Bu həyasız, bu utanmaz qadın üçün mən verdim
Töhfələri valideyni tamam geri verənədək
Bu qərribə tor onları möhkəm-möhkəm saxlayacaq.

320 Zevsin qızı gözəlsə də, yaman pozğun, əxlaqsızdır!"
Belə dedi. Allahlar tez toplandılar tunc saraya.
Çox çəkmədən gəlib çıxdı yersarsıdan Poseydon da,
Xeyirverən Hermes ilə uzaqvuran Apollon da,
Yalnız həya saxlayaraq ilahələr gəlmədilər.
325 Nəmətverən ölümsüzlər topladılar girəcəkdə.
Çoxbilici pak Hefestin düzəltdiyi bu dəsgahı
Görən kimi, qah-qah çəkib gülüşdülər əbədilər.
Allahlardan bəziləri belə dedi bir-birinə:
"Bu bəd deyil. Ehməllilik çəvikliyə üstün gəlib.
330 Hefest axsaq ola-ola, allahların ən cəldini,
Ares kimi yeyinayaq bir allahı tuta bilib,
Hiylə ilə tutub onu, o cərimə verməlidir!"
O ölümsüz allahların bu haqdaydı söhbətləri.
Zevsin oğlu Feb-Apollon Hermesə üz tutub dedi:
335 "Ey Zevs oğlu, xeyirverən, qasid allah, de bir görüm,
Daha möhkəm bir tor ilə bürelənmək şerti ilə
Afrodita ilə belə cüt yatmağı istədinmi?"
Arqovuran qasid Hermes ona belə cavab verdi:
"Uzaqvuran Feb-Apollon, kaş belə bir iş olaydı,
340 Hefest məni üçqat möhkəm tora salmış olsa belə,
Allahlar və ilahələr tamaşama dursa belə,
Afrodit ilə bir cüt yatmaqdan çəkinməzdim!"
Hermes belə deyən kimi gülmək tutdu allahları.
Gülməyən tək Poseydondu, o, ecazkar sənətkara
345 Yalvararaq deyirdi ki, azad etsin pak Aresi,
Əbu qanadlı sözlərini Hermesə örz edirdi o:
"Burax onu. Mən zəmanət verirəm ki, istədiyin
Cəriməni allahların lap yanında verirəm Ares".
Lakin iki ayaqdan şil ona belə cavab verdi:
350 "Yersarsıdan Poseydon, gəl bu xahişi etmə məndən!
Çünki qırdı-qaçdılarına zəmin olmaq xatalıdır.
Əgər Ares tələdən və bordan çəksə yaxasını,
Allahların hüsurunda mən nə deyə bilərəm sənə?"
Yersarsıdan pak Poseydon belə cavab verdi ona:
355 "Əgər Ares cəriməni ödəməmiş qaçıb getsə,

Onun sənə verəcəyi cəriməni mən verərəm".
O hər iki ayaqdan şil belə dedi Poseydonu:
"Sənin belə xahişini rədd eləyə bilmərəm mən".
Bunu deyib Hefest tora düşənləri azad etdi.
360 Tordan azad olan kimi ilahə də, pak Ares də
Sıçradılar tez ayağa. Frakyaya qaçdı Ares,
Güləyən, şux Afrodita Kiprə tərəf düşdü yola.
Kiprin Pafos şəhərində vardı məbəd və sıx meşə.
Xaritlər o ilahəni yaxşı-yaxşı çimizdirib,
365 Əndamına allahlara məxsus əla yağ çəkdiilər.
Əyninə də elə bir don geydirdilər, bir tamaşa...
O şöhrətgir, kor xanəndə bu nəğməni oxuyurdu,
Mərd Odissey ruhani bir ləzzət aldı bu nəğmədən,
Uzunavar feaklar da tamam valeh olmuşdular.
370 Alkinoyun əmri ilə Qali ilə Laodamant
Rəqs etdilər. Onlar kimi rəqs eləyən tapılmazdı.
Tünd-qırmızı bir top aldı qardaşlar tez əllərinə;
Mahir usta Polib idi həmin tozu hazırlayan.
Qardaşlardan biri əvvəl var gücüylə atdı topu,
375 Top buluda gedib çatdı; o birisi atlanaraq,
Yerdən xeyli aralanıb, göydə ikən tutdu onu.
Dönə-dönə xeyli atıb göydə ikən tutdu onlar,
Sonra isə bərəkətli torpaq üstə oynadılar;
Yerdə qalan cavanlarsa dövrə vurub əl çaldılar.
380 Yan-yörəni çəpik səsi, ayaq səsi tutdu tamam.
Allahsifət mərd Odissey belə dedi Alkinoya:
"Feakların ən şöhrətli, ən şanlısı çar Alkinoy!
Doğrudan da sizdə olan rəqqasların yoxdur sonu!"
385 Belə dedi. Alkinoyun bu sözlərdən xoşu gəldi,
Avarsevən feaklara xitab edib belə dedi:
"Siz ey şanlı feakların müşavir və başçıları!
Məncə, bizim bu yad qonaq çox ağıllı bir adamdır.
Adətimiz üzrə görə hediyeələr verək ona.
390 Feakların adlı-sanlı hökmdarı on ikidir,
On üçüncü hökmdarsa, bilirsiniz, mən özüməm.
Qonağa bir xiton versin hər hökmdar, bir də plaş,

Bundan başqa bir talant da qızıl peşkəş etsin ona.
 Dediym bu töhfələri mehmana tez yetirək ki,
 395 Xoşhal olub, qonaqlığa gülər üzle bassın ayaq.
 Yevrialsə onu təhqir etdiyiçün üzr istəyib,
 Dəyərli bir töhfə ilə bağışlatsın günahını!”
 Alkinoyun sözlərini təsdiq etdi bütün məclis.
 Hər kəs töhfə gətirməkçün qasidini saldı yola.
 400 Yevrialsə Alkinoya cavab verib belə dedi:
 “Feakların ən şöhrətli, ən şanslısı çar Alkinoy!
 Dediyyəntək günahımı yumaq üçün hazıram mən.
 Gümüşdəstə tunc bir qılinc bağışlaram – qını ilə,
 Həmin qın bu yaxınlarda qayrılıb fil sümüyündən.
 405 Çox dəyərli, ləyaqətli hədiyyədir bu hədiyyəm!”
 Bunu deyib gümüşdəstə tunc qılincı verdi ona;
 Bu qanadlı sözləri də dedi həmin mərd qonağa;
 “Ey yadelli qərrib ata! Qoy açılsın qaşqabağın!
 Mən dediym təhqiramiz sözləri də yaddan çıxart!
 410 Öz yurdun, öz arvadına tez yetirsin allah səni!
 Çoxdan qohum-əqrəbandan uzaq düşüb, dərd çəkirsən”.
 O çoxbilmiş Odissey də ona cavab verib dedi:
 “Dost, sənin də gülsün üzün, xoşbəxt etsin Allah səni!
 Üz istəyib bu qılincı mənə peşkəş etdiyiçün
 415 Bundan sonra heç bir zaman peşmanlıq çəkməyəsən”.
 Bunu deyib öz çiyindən əsdı həmin tunc qılincı.
 Gün batanda yerdə qalan töhfələr də gəlib çıxdı;
 Qasidlər bu töhfələrlə gəlidlər çar sarayına.
 Alkinoyun oğulları qəbul edib peşkəşləri,
 420 Öz möhtərəm anaları Aretaya verdilər cəld.
 Alkinoy da qonaqları gətirdi öz sarayına.
 Evə çatıb onlar uca kürsülərdə əyləşdilər.
 Çar Alkinoy Aretaya xitab edib belə dedi:
 “Areta, get sandıqlardan yaxşısını gətir bura.
 425 Yuyulmuş bir xiton, bir də bir plaş qoy o sandığa,
 Tapşır, ocaq qalasınlar, su qoysunlar qızınmağa,
 Qonaq çimib, feakların ona peşkəş gətirdiyi
 Töhfələri öz yanında hazır görüb fərəhlənsin;

Ləzzət alsın çal-çağırdan, bol yeməklə qonaqlıqdan.
 430 Ona peşkəş eləyirəm mən öz qızıl piyaləmi.
 Öz evində Zevsin, başqa allahların şərəfinə
 Şərab səpib mənə daim xatirinə salsın deyə”.
 Çar Alkinoy belə dedi. Areta tez kənzilərə
 Əmr etdi üçayaqlını qoysunlar od-ocaq üstə.
 435 Üçayaqlı su qazanı tez qoyuldu ocaq üstə,
 Ağzınacan su doldurub altıda odun qaladılar;
 Qazanı od bürələdi; içindəki su isindi.
 Bu arada Areta da bir sandıqla gəlib çıxdı;
 Feakların Odisseyə töhfə kimi verdikləri
 440 Xiton, plaş və qızıl hərmin qəşəng sandıqdaydı.
 Xanım da bir xiton, bir də plaş peşkəş eləmişdi.
 Sonra xanım bu qanadlı sözü dedi Odisseyə:
 “İndi sandıq qapağını örtüb iplə bərk bağla ki,
 Qaraçanaq gəmidə sən şirin-şirin yatan zaman
 445 Töhfələrdən heç birini oğurlaya bilməsinlər”.
 Sınaqlardan mətin çıxmış mərd Odissey eşidincə,
 Örtüb sandıq qapağını, Sirseyanın öyrətdiyi
 Qayda ilə sarılayıb möhkəm düyün saldı onda.
 Açarçı da Odisseyi yuyunmağa dəvət etdi.
 450 O, vannada isti suyu görə kimisi çox sevindi;
 Kalipsonun yaşadığı o adadan çıxan gündən
 Heç kəs onun qayğısına qalmamışdı indikitək.
 Kalipsonun yanında o, allah kimi bəslənirdi.
 Kənz qızlar çimizdirib onu, sonra yağladılar,
 455 Əyninə də qəşəng xiton, bir də plaş geydirdilər.
 Yuyunduqdan sonra qərrib yollandı mey məclisinə.
 Allahların gözəllik bəxş elədiyi Navsikaya
 Sütunlardan birisinə söykənərək dayanmışdı.
 Odisseyi bu görkəmdə görə onu heyrət aldı,
 460 Bu qanadlı sözlə ona xitab edib belə dedi:
 “Qərrib, dərd-qəm görməyəsən. Qayıdanda yad et məni.
 Sağ qaldığın üçün mənə borclusan hər kəsdən əvvəl”.
 O çoxbilmiş Odissey də ona cavab verib dedi:
 “Alkinoyun uca ruhu, gözəl qızı Navsikaya!

465 Heranın ö şimşəksaçan əri əgər kömək etsə,
 Doğma elə qayıtdığım günü görə bilsəm əgər,
 Gecə-gündüz sənə dua edəcəyəm allah kimi.
 Çünki mənə həyatımı sən qaytardın, ey gözəl qız!”
 Bunu deyib Alkinoyun yanındakı kresloda
 470 Əyləşdi o. Ət paylanıb, şəraba su qatılmışdı.
 Hörmətini bütün feak tayfasının saxladığı
 Demodok da bir carçının köməyiylə gəlib çıxdı,
 Ona uca bir sütunun qarşısında yer verdilər.
 Odissey öz ət payından bir parçanı özü üçün
 475 Saxlayaraq, kök qabırğa hissəsindən bir parça da
 Carçəkənə təqdim edib, bu sözü də dedi ona:
 “Carçı, bu ət parçasını Demodoka ver, qoy yesin,
 Qəlbim tutqun olsa da mən qulluğunda varam onun.
 Müğənniyə hörmət-izzət hər kəsə borc olmalıdır;
 480 Çünki Muza təlim edir müğənniyə bu vərdişi
 Və nəğməkar adamları lap ürekdən sevir Muza”.
 Carçı bunu eşidincə dərhal əti alıb getdi,
 Demodoka təqdim etdi. O sevincək aldı payı.
 Qonaqlar əl uzatdılar bu vaxt hazır yeməklərə.
 485 Bütün məclis adamları yeyib-içib doyan kimi,
 Mətin ruhlu mərd Odissey belə dedi Demodoka:
 “Ey müğənni, insanların hamısından sən ucasan.
 Nəğməni ya Apollondan öyrənmisən, ya Muzadan.
 Axeylərin işlərindən, başlarına gələnlərdən,
 490 Çəkdikləri əzablardan doğru-dürüst danışdın sən.
 Sanki özün ordu olub, ya olandan eşidibsen.
 İndi isə, ey Demodok, keç başqa bir əhvalata,
 Danış Epeylə Afina düzəltdiyi taxta atdan.
 Mərd Odissey onu necə apardırdı akropola.
 495 At bətninə girmişlərin Troyanı yerlə yeksan
 Etməsindən danış. Əgər bunları da düz nəql etsən,
 Mən hamıya deyərəm ki, təbin Allah vergisidir.
 Allahlardır sənə təlqin edən bax bu nəğmələri”.
 Belə dedi. Ötdü Allah vergisiylə kor müğənni.
 500 O başladı danayların çadırları yandıraraq,

Tez doluşub gəmilərə dənizə üz qoymasından,
 Dedi: bu vaxt Odisseyə başındakı ığidlərlə
 Taxta atda gizlənmişdi; troyanlar axışırdı.
 Onlar özü apardılar taxta atı akropola.
 505 Taxta atm ətrafında troyanlar bağrışırdı.
 Üç tədbirin arasında onlar çaşbaş qalmışdılar:
 Ya qılıncla parçalayıb darmadağın etmək atı,
 Ya qaldırıb qaya üstə, ordan yerə yuvarlamaq,
 Ya doyməyib, Allahlara nəzir kimi hiyfz eləmək.
 510 Bu son təklif bəyənildi; tale belə qət etmişdi:
 Troyalı adamlara ölüm və qətl hazırlayan
 Arqivlərin gizləndiyi at qalaya gətirilsə,
 Priamin-pak şəhəri yerlə yeksan olmahtdı.
 Taxta atm daxilində gizlənmişdi mərd axeytilər.
 515 Dışarıya çıxan kimi dağılışıb hər tərəfə,
 Hündür sədli Troyanı yerlə yeksan elədilər.
 Aressifət Odisseylə, allahsifət çar Menelay
 Deifobun sarayına birgə basqın elədilər.
 Uca ruhlu Afinanın köməyiylə mərd Odissey
 520 Qanlı-qorxunc vuruşmada qırıb tökdü hamısını.
 Nəğmə bundan danışdı. Dinlədikcə nəğməkarı
 Odisseyin göz yaşları isladırdı yanağını.
 Elə bil ki, gənc bir qadın döyüşün ön cərgəsində
 525 Öz elini, şəhərini, uşaqları qoruyarkən
 Ölüməül bir yara almış mərd ərinin üzərinə
 Əyilərək onun əzab çəkə-çəkə ölməsinə
 Baxıb haray-həşir salır; sərt düşmənsə nizəsinin
 Dəstəyini çırpır onun çiyinə və kürəyinə,
 530 Qabağına qatıb onu qovalayıf əsirliyə.
 Dərd əlindən bir ləhzədə solur üzü o qadının,
 Odissey də o qadıntək məhzun-məhzun ağlayırdı.
 Ancaq onun göz yaşları tökdüyünü duyan yoxdu;
 Tək Alkinoy ona yaxın əyləşərək ah-vayını
 535 Eşidirdi, göz yaşları tökdüyünü hiss edirdi.
 Avarsevən feaklara üz tutub o, belə dedi:
 “Siz ey şanlı feakların müşavir və başçılart!

Qoy Demodok dayandırsın nəğməsini, çalğıtsun.
Çünki onun nəğməsindən xoşlamayan adam da var.
Biz məclisə başlayandan və Demodok oxuyandan.
540 Görürəm ki, qonağımız saxlayammır göz yaşını.
Yəqin onun ürəyini üzən böyük bir dərdi var.
Nəğmə sussa hamımız bir bərabərdə həzz alarıq.
Elə güman edirəm ki, belə etsək yaxşı olar.
Qonaq razı qalsın deyə, nə lazımsa etməliyik:
545 Töhfələrlə onu yola salacağıq vətəninə.
Az-çox ağıl-dərrakəsi varsa əgər bir insanın
Kömək uman adamları, qəribləri qardaş sanar.
Odur ki, sən ehtiyatla bizdən gizli tutma, qərib,
Nə soruşsam düz cavab ver, bu iş sənin xeyrinədir.
550 Atan, anan, bir də doğma şəhərinin adamları
Sənə necə ad veriblər, səni necə çağırırlar?
Adlı-sanlı, ya da yoxsul ailədə doğulana
Ad qoyulur, bu dünyada heç kəs adsız qala bilməz.
Bəli, hər bir övladına ata-ana bir ad qoyur.
555 Öz yurdunun, şəhərinin, dövlətinin adını de,
Gəmi səni hansı yərə aparacaq, bilməlidir.
Çünki bizim gəmilərdə nə sükan var, nə sükançı,
Sükançı və sükan başqa gəmilərdə olan şeydir.
Sərnəşinin niyyətini duyur feak gəmiləri,
560 Tanıyırlar bərəkətli torpaqları, şəhərləri;
Zülmət olsun, duman olsun, üzüb dərin dəryalarda
Coşub-daşan dalğalarda, qasırgada, fırtınada
Qərç olmaqdan qorxmayaraq yol gedirlər sürət ilə.
Lakin atam Navsifoydan eşitdiyim bax budur ki:
565 Biz hamını vətəninə sağ-salamat çatdırırıq
Deyə bir gün Poseydonun yaman hirsini tutacaqdır.
O deyirdi: bizim gəmi bir qərbi yola salıb
Sis-dumanlı dəniz ilə dönüb geri qayıdanda,
O qərç edib, şəhəri də alacaq dağ arasına.
570 Qoca belə söyləyirdi. Deyəmmərəm Yersarsıdan
Bunu icra edəcəkmə, bu Allahın öz işidir.
Gizlətmədən indi mənə açığımı söylə görüm:

Necə oldu azdın yolu, haralarda olmusan, de:
Rast gəldiyin adamlardan, şəhərlərdən danış bizə.
575 Rast gəldiyin vəhşilərdən, haqtanılmaz tayfalardan,
Qonaqcıl və dindarlardan heç gördüyün varmı sənin?
De, arqoslu danayların, Troyanın taleyindən
Niyə nəğmə oxunanda qüssələnib ağlayırsan?
Gələcəkdə nəğmə kimi yaşasınlar deyə onlar
580 Allahların hökmü ilə həlakətə yetişiblər.
Bəlkə qohum-əqrəbandan həlak olan vardır orda?
Bəlkə yeznən, ya qayınatan həlak olub o davada;
Qan və nəslə qohumlardan sonra onlar gəlir axı.
Bəlkə də xoş xasiyyətli bir yoldaşın ölüb orda?
585 Axı dostlar arasında əhval bilən, hal anlayan
Ağıllı dost bizə doğma qardaş kimi əziz olur”.

DOQQUZUNCU NƏGMƏ

Ona belə cavab verdi çoxbilici mərd Odissey:
“Feakların ən şöhrətli, ən şanslısı çar Alkinoy!
Demodoktək nəgməkarı dinləmək çox xoşdur mənə,
Allahların nəgməsindən qalmaz onun nəgmələri!
5 Məncə əsl bəxtiyarlıq odur ki, sən öz xalqının
Başdan-başa nəşəli – şən olduğunu seyr edəsən,
Görəsən, gen saraylarda yan-yanaşı əyləşərək,
Müğonnini dinləyirlər; masaların üstə bəl-bəl
Çörək də var, yağlı ət də; saqi isə kraterdən
10 Qədəh-qədəh şərab süzüb paylaşdırır qonaqlara,
Məncə budur dünyadakı xoşbəxtliyin ən gözəli.
Amma ki, sən istəyirsən mən çəkdiyim müsibəti
Açıb sənə nəql eləyəm, göz yaşları tökə-tökə.
Heç bilmirəm nəyi əvvəl deyim, nəyi lap axırda?
15 Yranidlər az əziyyət verməyiblər, düzü, mənə.
Əvvəl gərək öz adımlı söyləyəm ki, biləsiniz;
Yaşadığım yer bu yerdən çox uzaq olsa belə,
Kimliyimi bilib mənə burda qonaq sayasınız.
Mən Laertid Odisseyəm. Fəngirliyim ad qazanıb,
20 Ellər mənim şöhrətimi asimana ucaldıblar.
Çox uzaqdan gözə çarpan İtakada yaşayıram,
Meşə ilə örtülmüşdür orda hündür Nerit dağı.
İtakaya yaxın başqa adalar da az deyildir:
Zam, Dulixi, six meşəli Zakindir ən məşhurları.
Mənim yurdum yastı ada İtaka qərb tərəfdədir,
25 Adlarını çəkdiyim o adalarsa şərq tərəfdə.
İtaka çox daşlıqsa da, gənc igidlər məskənidir,
Mənim gözəl İtakamdan gözəl bir yer ola bilməz.
Özünə ər etmək üçün Kalipso bir mağarada
30 Öz yanında saxlamağa çox çalışdı bir vaxt mənə.
Ecyanın hökmdarı cadugər qız Siseya da
Mənə xeyli saxlayıb ki, məcbur olub alım onu,
Amma o da ürəyimi ələ ala bilmədi, yox.
Yad ellərdə varlı-hallı saraylarda yaşasaq da,

35 Yenə qohum–əqrəbadan, yaxınlardan, əzizlərdən,
Bir də doğma yurddan uzaq olmaq bizə ağır gəlir.
Troyadan çıxan gündən Zevsin mənə göndərdiyi
Bəlaları, sitəmləri bir-bir sayım indi sənə.
Külək İlion şəhərindən atdı bizi İsmaraya,
40 Kikonları qırıb, yerlə yeksan etdik o şəhəri.
Əlimizə xeyli sərvət, bir xeyli də qadın keçdi;
Qəniməti aramızda biz bərabər bölüşdürdük,
Vaxt var ikən, gəlin qaçaq dedim səfər dostlarıma,
Qulaq asmaq istəmədi lakin mənə o axmaqlar.
45 Sahildə bir xeyli qoyun, əyribuynuz cöngə kəsdik,
Kef–damağa başlayaraq, şərab içdik bir o ki var.
Demə bu vaxt kömək alıb düşmən qonşu kikonlardan.
Gələnlərin çoxdu sayı, döyüşdə də mahirdilər,
Onlar burdan xeyli uzaq, içəridə olurdular.
50 Həm piyada, həm gərdünə döyüşündə mahirdilər.
Dan sökəndə zahir oldu onlar saysız otlar kimi.
Onda başa düşdük ki, biz kinli, zalım Krinion
Bizim üçün çox bəlalər hazırlayıb bundan belə.
Gəmilərə yaxın yerdə başladı bir qızgın döyüş,
55 Mıs ucluqlu nizələri yağdıraraq bir–birimizə,
Dan vaxtından başlayaraq gün zirvəyə qalxanadək,
Onlar bizdən çox olsa da, vuruşduq mərdi–mərdana.
Lakin Günəş öyiləndə, öküz cütədən açılanda
Axeyləri əldən salıb üstələdi kikonlular.
60 Gəmilərin hər birindən altı nəfər şəhid vardı.
Ölümdən və bəd tələdən bizsə güclə xilas olduq,
Sağ qalsaq da yaxın, əziz həmdəmləri itirərək,
Dərdli–qəmli ordan yola düşüb dərhal uzaqlaşdıq.
Ancaq yola düşməmişdən düz üç kərə biz adbaad
65 Bu döyüşdə həlak olan yoldaşları harayladıq.
Kikonların əllərilə onlar ölüb getmişdilər.
Buludyığan Kronid öz güclü şimal küləyini
Bizə sarı yönəldərək, dumanlatdı yeri, suyu.
Qatı gecə qaranlığı sardı bütün hər tərəfi.
70 Sürət ilə yarıb suyu getdi bizim neçə gəmi.
Yelkənləri üç–dörd yerə parçaladı sərt qasırga,
Qorxub açdıq biz onları, büküb qoyduq bir kənara.

Avarlarla sürdük yaxın bir sahilə gəmiləri.
İki gecə–gündüz tamam məskən saldıq o sahilə.
75 Üzüb əldən saldı bizi həm yorğunluq, həm də xiffət.
Üçüncü gün qızıl saçlı Eos göydə görünəndə,
Gəmilərə minib asdıq yelkənləri yenə dordan.
Düşdük yola sükançı və əsən yelin köməyiylə.
Sağ–salamat yurdumuza gedib çata bilərdik biz,
80 Maleyadan burularaq Kiferaya dönəndə
Gəmiləri başqa səmtə yönəltdi sərt dalğa, külək.
Bizi ölümsaçan külək düz doqquz gün atıb–tutdu.
Onuncu gün gedib çıxdıq loqofaqlar diyarına.
Çiçəklərlə qidalanırdı həmin yerin adamları.
85 Biz sahilə çıxıb ordan içmək üçün su götürdük.
Gəmilərə yaxın yerdə yoldaşlarım nahar etdi.
Yeyib–içib doyan kimi mən öz səfər dostlarımdan
İki nəfər ayıraraq bir qasidlə saldım yola,
Göndərdiyim adamlara tapşırığımı bu oldu ki,
90 Öyrənsinlər, görək burda yaşayanlar nə karədir.
Onlar gedib lotofaqlar olan yerə yetişiblər.
Lotofaqlar elçiləri məhv etmək fikriylə yox,
Yedikləri o çiçəkdən onlara da yedirdiblər.
Demə hər kim baldan şirin o yeməkdən bir az yəsə,
95 Kimliyini, vətəninə qayıtmağı unudurmuş:
Lotofaqlar diyarında həmişəlik məskən salıb,
Dadlı lotos çiçəyiylə qidalanmaq istəyirmiş.
Mən onları zorla çəkib aparanda ağlaşdılar.
Qollarını sarıtdırıb atdım dərin gəmimizə.
100 Yolçulara əmr etdim ki, tez minsinlər gəmilərə.
Qorxurdum ki, onlar dəxi yeyib lotos çiçəyindən,
Doğma yurda qayıtmağı tamam yaddan çıxardalar.
Tez gəmiyə dolub, avar arxasında öyləşdilər,
Avarları dalğalarda işlətməyə başladılar,
105 Qəlbimizin qəm yüküylə uzaqlaşdıq o sahilədən,
Gəlib çıxdıq lovğa, quduz təpəgözlər ölkəsinə.
Onlar ölməz allahlara ümid olub başdan–başə,
Əllərilə nə yer ekir, nə dən səpər zəmilərə.
Əkinsiz və səpinsiz də bol yetişir taxılları,
110 Tənəklərdə salxımların nə sayı var, nə hesabı,

Şimşəksaçan, yağışıyla suvarır bu tənəkləri.
 Nə məşvərət, nə ümumi bir yığıncaq bilir onlar,
 Uca dağlar zirvəsində kahalarda yaşayırlar.
 Hər kəs arvad-uşağına hökm eləyir bildiyitək,
 115 Təpəgözlər bir-birinin işlərilə maraqlanmış.
 Körfəzdən bir az aralı düzənlik bir ada vardır,
 Ora taygöz diyarından o qəder də uzaq deyil.
 Sıx meşəli o adada çoxdur keçi sürüləri,
 Qorxub qaçmır adamlardan o vəhşi çöl keçiləri.
 120 Çox əziyyət bahasına dağa-daşa dırmanaraq,
 Meşələri dolayan bir ovçu gözə dəymir orda.
 Nə yer əkən, nə də çoban yoxdur həmin o adada.
 Torpaq orda, nə əkilib nə üstünə den səpilib,
 O adamsız ada yalnız keçiləri yemləndirir.
 125 Təpəgözlər al qanadlı gəmidən də xəbərsizdir;
 Yaxşı gəmi hazırlayan ustalar da yoxdur orda.
 Bu səbəbdən adamları ölkə-ölkə dolaşdıran,
 Möhkəməvar gəmiləri yoxdur taygöz nəhənglərin;
 Adamlarsa gəmi ilə gediş-gəliş yaradırlar.
 130 Onlar vəhşi adanı da gül-çiçəyə qərq edirdi,
 Münbit torpaq hər nə əksən öz vaxtında yetirərdi.
 Geniş dəniz sahilini çəmənliklər bürümüşdür,
 Bu yumşaq və nəm torpaqda üzümlük də salmaq olar.
 Şumlanması asan olan bu yerlər çox şirəlidir,
 135 Nə əkilse bəhrəsini öz vaxtında yığmaq olar.
 Limanı da çox rahatdır, körpü tikmək lazım deyil,
 Gəmiyə nə lövbər daşı, nə də kanat lazım deyil.
 Quruya kip yanaşdı mı, somt küleyi əsənədək
 Bütün gəmi adamları o sahilə qafla bilər.
 140 Bu buxtanın qurtaracaq yerində bir çeşmə axır;
 Şəffaf sulu o çeşmənin sağı-solu qovaqlıqdır.
 Biz körfəzə daxil olduq. Qatı gecə zülmətində
 Allahlardan hansı isə sanki bizə yol göstərdi:
 Sis-dumandı dörd yanımtız. Ay səmada görünmürdü,
 145 Bürümüşdü sıx buludla duman ayın qabağını.
 Yaxındakı o ada da gözümüzə görünmürdü,
 Quruya yan alanadək, uca-uca dalğaların
 Sahillərə çarpmasını dəxi seçə bilmirdik biz.

Quruya yan alan kimi açıb yığdıq yelkənləri,
 150 Özümüz də tökülmüşdük hay-haraylı o sahilə,
 Al Eosun doğuşunu gözləyərək yuxuladıq.
 Erkən doğan al saçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan,
 Oyanaraq biz adanı gəzdik heyrət edo-edo.
 Zevs qızları şux pərilər keçiləri oyudaraq
 155 Bizə sarı qovdular ki, vurub nahar hazırlayaq.
 Gəmilərdən iti-uzun nizə, ox-yay götürürək,
 Üç dəstəyə ayrılaraq başladıq ov eləməyə.
 Allahların köməyi ilə biz o ki var ov elədik.
 Ov bərabər bölündü on iki gəmi arasında,
 160 Hərəsinə doqquz, təkə mənə biri artıq düşdü.
 Günəş qürub edənədək biz orada əyləşərək,
 Doyunca ot qızartması yeyib, şirin şərab içdik.
 Gəmimizdə al-qırmızı şərabımız hələ vardı,
 Kikonların o müqəddəs şəhərini dağıdanda
 165 Meylə dolu küpləri biz daşmışdıq gəmilərə.
 Qarşıdakı təpəgözlər diyarına baxanda biz,
 Gördük tüstü qalxır ordan, hey mələşir qoyun-keçi.
 Axşam oldu, Günəş batıb zülmət sardı yer üzünü,
 Biz uzanıb yatdıq yenə coşqun dəniz sahilində.
 170 Erkən doğan al saçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan,
 Yolçuları yığıncağa toplayaraq belə dedim:
 “Əziz səfər yoldaşlarım, siz burada qalın hələ!
 Öz gəmilə və öz gəmi adamımla mənə gedib,
 Xəbər bilmək istəyirəm o adamlar nə karədir:
 175 Vəhşidirmi, lovğadırmı, görüm burda yaşayanlar?
 Ya Allahdan xof eləyən qonaqpərvər adamlardır?”
 Bunu deyib öz gəmimə mindim və əmr etədim ki,
 Adamların kanatları açıb minsin tez gəmiyə.
 Tez gəmiyə doluşdular, avarların arxasında
 180 Hər kəs tutdu öz yerini, kürekləndi mavı sulara.
 Taygözlərin qarşıdakı diyarına gedib çatdıq.
 Dənizə lap yaxın yerdə bir mağara dəydi gözə,
 Qəşəng dəfnə ağacları ucalırdı dörd yanında.
 Sürü-sürü qoyun-keçi gecə orda yatışırdı.
 185 Mağaranın daş hasarlı hoyəti də vardı geniş;
 İçərisi sıx yarpaqlı şamıq ilə palıqlıdı.

Mağarada dağ gövdəli bir təpəgöz yaşayırdı.
Qoyun-keçi sürüsünü təkbaşına otarırdı,
Heç bir kəsə yaxın getmir, qayda-qanun tanımırdı.
190 O, eybəcər bir məxluqdu, çörək ilə qidalanan
İnsanlara bənzəyişi yoxdu; üstü sıx meşəli
Uca dağa bənzəyirdi, dağların ön ucasına.
Yeyingedən gənimizi quru yerə çəkib, ona
Yaxın yerdə qalması ömr elədim yol dostlarıma,
195 Özüm isə on iki mərd döyüşçüylə yola düşdüm.
Özümüzlə bir tuluq da şirin şərab götürmüşdük,
Bu şərabi Evanfidin oğlu Maron bəxş etmişdi.
O, İsmarın qoruqçusu Apollonun kahiniydi;
Arvadı və oğlu ilə bizdən aman görmüşdü o,
200 Həmin kahin Feb-Apollon meşəsində yaşayırdı.
Ona aman verdiyimçün çox hədiyyə verdi mənə:
Yeddi talant çəkisində qızıl əşya bağışladı,
Tökmə gümüş bir krater, üstəlik də düz on iki
Küp dolusu şərab verdi, rəngi şəffaf, dadı şirin;
205 İlahi bir içkiydi o, qaravaşlar və kölələr
Xəbərsizdi evdə belə əla şərab olduğundan.
Bunu bir o, bir arvadı, bir açarçı bilirdi tək.
Elə şirin şərabdı ki, ondan içmək istəyənlər
Bir camına iyirmi cam su əlavə etməliydi.
210 Bu şərabın rəyhəsi elə xoşagələndi ki,
Kraterə yaxınlaşan içməməyi bacarmazdı.
Bir tuluq mey, bir kisə də yemək şeyi götürdük biz.
Birdən-birə ürəyimə damdı ki, mən görəcəyim
Məxluq böyük zor sahibi, güc və qüvvət sahibidir,
215 Onun vəhşi təbiəti qanunlara biganədir.
Mağaraya daxil olduq, gördük taygöz yoxdur orda;
Yağh qoyun-keçiləri otarırdı yaxınlıqda.
Mağaranı çox diqqətdə gözüb gözdən keçirdik biz.
Səbət-səbət pendir gördük, bir xeyli də quzu, çəpiş;
220 İriləri irilərlə, ortaları ortalarla,
Yeni olmuş balaları körpələrlə ayrı-ayrı
Güzdəklərdə saxlayırdı burda məskən salan taygöz.
Sağmalları sağmaq üçün sərnici, vedrə düzülmüşdü.
Yoldaşlarımız dərhal məni dilə tutub dedilər ki,

225 Xeyli pendir götürərək tezəcə burdan çıxıb gedək.
Özümüzlə qoyun, keçi balası da götürərək
Gənimizi duzlu dəniz sularına salıb gedək.
Belə etmək sərfəliyken, qulaq asmaq istəmədim,
Dedim, bəlkə onu görsək, özü bizə bir şey verər.
230 Ancaq onun qayıtması pərt elədi hamımızı.
Od qalayıb, allahlara qurban nəzri atdıq oda;
Təpəgözün pendirindən alıb yedik və oturub
Gözlədik ki, sürüsüylə gəlib çıxsın otlaqdan o.
Böyük odun şələsilə gəldi yemək bişirməyə.
235 Odunları gurultuyla atdı birdən mağaraya,
Qorxub dərhal mağaranın bir küncünə qısıldıq biz.
Sağmal qoyun-keçiləri mağaraya doldurdu o,
Ancaq erkək toğluları, keçiləri hər tərəfi
Uca sədli, daş hasarlı gen həyətdə saxladı o,
240 Sonra nəhəng bir daş ilə tutdu kaha qapısını.
Dördtəkarlı iyirmiki araba bu zorba daşı
Öz yerindən bir balaca qımıldadı bilməzdi heç
Bax belə bir qaya ilə qapadı o, girəcəyi.
Sonra diş qoyunları, keçiləri sağdı bir-bir,
245 Axırda da ömmək üçün balaları buraxdı o.
Dümağ südün yarısını ayıraraq mayaladı,
Sıx hörülmüş səbətlərə töküb qoydu bir kənara.
Südün qalan hissəsini töküb başqa-başqa qaba,
Saxladı ki, bu südü də içsin axşam yeməyində.
250 Bu işləri səliqəylə görüb sonra od qaladı,
Birdən onun o tək gözü bizi gördü və soruşdu:
“Ey qəriblər, siz kimsiniz? Gəlişiniz haradandır?
İş üçümmü, yoxsa elə-belə üzüb gəzirsiniz?
Həyatından keçib, başqa ellilərə divan tutan
255 Quldurluğa qurşanaraq hər yana baş vurursunuz?”
O bunları soruşanda ürəyimiz əsdi tir-tir,
Qorxunc səsi, bəd görkəmi vahiməyə saldı bizi.
Ancaq buna baxmayaraq, belə cavab verdim ona:
“Axeylərik. Troyadan qayıdırdıq. Hər tərəfdən
260 Əsən yellər gənimizi düz yolundan azdırdılar.
Evimizə qayıdırdıq. Yolumuzu azdıq ancaq.
Kron oğlu Zevs atanın işləridir yəqin bunlar.

Sərkərdəmiz, fəxrimizdir Atrey oğlu Aqamemnon,
 İndi onun adı-sanı göyə qədar ucalıbdır,
 265 Troyanı vifan qoyub, çox xalqlara diz çökdürüb.
 Bura pənah gətirərək, qarşında diz çökürük biz,
 Yalvarırıq qəbul edib qonaqetliq göstər bizə;
 Ya da pay ver, pay verilər axır gələn hər qonağa.
 Yad et ölməz allahları: səndən imdad gözləyirik,
 270 Zevs özü də qonaqətdir, qəriblərin hamisidir.
 Qonağa yol yoldaşdır. Qonaqlara hörmət gərək!
 Belə dedim. Taygöz mənə tərs-tərs baxıb-baxıb dedi:
 "Ya axmaqsan, qərib, ya çox uzaqdandır bu səfərin.
 Ona görə allahlarla qorxudursan mənə boş-boş.
 275 Nə o qalxantutan Zevsə, nə də başqa allahlara.
 Biz taygözlər baş əymərik, biz onlardan çox üstünükl!
 Öz ürəyim istəməsə, Kroniddən qorxdağınçün
 Nə sən aman görəcəksən məndən, nə də yoldaşların.
 280 Söylə görüm, gəminizi yaxındamı, uzaqdamı
 Dayandırıb düşübsünüz, mən yerini bilməliyəm".
 İstədi söz ala məndən. Ancaq mən də xam deyildim,
 Məqsədini başa düşüb, kələk gəlib belə dedim:
 "Gəmimizi yərsarsıdan pak Poseydon batırıbdır,
 285 Bu sahilə qayalara çırpıb onu məhv edibdir.
 Qasırgah yellər onu siz tərəfə gətirmişdi,
 Gördüyün bu adamlardır, bir də mənəm sağ qurtaran".
 Belə dedim. O, üzümə tərs-tərs baxıb, damışmadan
 Cəld sıçrayıb, uzun, güclü əllərini uzadaraq
 İki nəfər tutdu, küçük vurur kimi, vurdu yerə,
 290 Beyinləri səpələndi mağaranın torpağına.
 Parçalayıb canı çıxmış cəsədləri, şam elədi,
 Dağların ac aslanitək yedi tamam axradək:
 Nə ət qaldı, nə içalat, nə ilikli bir sür-sümük.
 Bu dehşəti görünə biz, özümüzü lap itirdik,
 295 Nalə çəkib, əlimizi uzatdıq Zevs atamıza.
 Taygöz, insan əti ilə doldurub öz gödəni,
 Üstündən su qatılmamış südü içdi, axırda da
 Qoyunların arasında uzanaraq yuxuladı.
 Mən öz cəsur ürəyimlə bu qərara gəldim ki, tez
 300 Çəkib iti qılıncımı yaxınlaşım təpəgözə,

Sınəsini yarıb qara ciyərini parçalayım;
 Köksündə əl gəzdirirək başqa fikir mane oldu.
 Onun kaha qapısına qoyduğu o nəhəng daşı
 Biz yerindən tərpətməyi bacarmazdıq; orda qalıb,
 305 Amansız və labüd ölüm pəncəsində məhv olardıq.
 İnildəyə-inildəyə gözlədik ki, səfəq doğsun.
 Erkən doğan al saçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan,
 Taygöz qalxıb öz yerindən hamı kimi od qaladı.
 Sağıb sağmal heyvanları, balaları əmizdirdi.
 310 Bu işləri görüb tezəcə yenə bizim adamlardan
 İkisini parçalayıb, yedi səhər yeməyini.
 Sonra da öz sürüsünü çıxartdı gen mağaradan,
 Nəhəng daşı asanlıqla girecəkdən yana çəkib,
 315 Sonra yenə asanlıqla qoydu daşı girecəyə.
 Hay-harayla, fitlə qovdu sürüsünü dağa sarı.
 Mağarada düşünürdüm: görən ondan qisas alıb,
 Afınanın köməyi ilə ad qazana bilərəmmi.
 Bu tədbirin üzərində dayandım mən ən axırda:
 320 Təpəgözün dəyonəyi mal pəyəsi yanındaıdı.
 O bir zeytun gövdəsiydi, əl osası etmək üçün
 Təzə kəsib, qurutmaqçün mağaraya gətirmişdi.
 Dərin-dərin dənizlərin sularını yarıb keçən,
 325 Avarları iyirmiyə çatan, çoxlu yük daşıyan
 Bir ticarət gəmisinin dor ağacı kimiydi o.
 Yorgunluqda, uzunluqda. Düz bir qulac kəsib ondan
 Dostlarıma verib dedim, tomizləyib-düzəltsinlər.
 Onlar onu hamarladı, mən ucunu itilədim,
 330 Bu şişlənmiş ucu sonra tonqal üstə tutub ütdüm,
 Mağaranın küncündəki hündür peyin qalağında
 Ucu sivri o payanı səliqəylə gizlətdim mən.
 Mən sağ qalan yoldaşlara əmr etdim ki, püşk atsınlar,
 Gərək taygöz yatan zaman mənimlə bir o payanın
 Şiş ucunu onun o göz bəbəyinə kim soxacaq.
 335 Qurə mənəm istədiyim dörd yoldaşa düşdü; mən də
 Yoldaşların beşincisi oldum, qürə və püşksüz.
 Axşamüstü qalın yunlu sürüsüylə gəldi taygöz.
 Sürüləri başdan-başa mağaraya doldurdu o;
 Allahlarını təlqin etdi, qəlbinəmi bir şey damdı,

Dik hasarlı həyətdə nə keçi qaldı, nə də qoyun.
 340 Qaldırıb o nəhəng daşı girəcəyi tez qapadı.
 Sağmal qoyun-keçiləri sağdı yenə, hamı kimi,
 Axırda da əmmək üçün balaları buraxdı o.
 Taygöz bütün bu işləri səliqəylə başa vurub,
 Bizdən yenə iki nəfər parçalayıb şam elədi.
 345 Bir tabağı tünd-qırmızı şərab ilə dolduraraq,
 Təpəgözə yaxınlaşıb bu sözləri dedim ona:
 "Adam əti yeyib doydun, indi al bu şərabdən iç,
 Bir gör bizim gəmidəki bu şərabın dadı nədir.
 Bu şərabi sənin üçün gətirdim ki, rəhm eləyib
 350 Məni yola salasan sən. Sənsə yaman zalımsanmış.
 Mənə qarşı sən ki, belə zülm edirsən, indən belə
 Say-hesabsız adamlardan heç kəs sənə yaxın gəlməz".
 Belə dedim. O şərabi alıb içdi. Ondan yaman
 Xoşu gəldi. Bir tabaq da tələb edib belə dedi:
 355 "Bu şərabdən bir də gətir, adımı da söylə ki, mən
 Görüm kimsən, qonağımı örməğanla sevindirir.
 Bərəkətli yer bizə də say-hesabsız üzüm verir,
 Yağış isə bu üzümü bol şirəylə şirələyir.
 Sən verdiyin bu şərabsə amvrosiya, ya nektardır".
 360 Belə dedi. O köpüklü meydən yenə verdim ona.
 Düz üç kərə doldu tabaq, üçünü də içdi axmaq.
 Elo ki, mey dumanlatdı təpəgözün şüurununu,
 Mülayim və yaltaqlıqla bu sözləri dedim ona:
 "Mənim şanlı adımı soruşursan, ay təpəgöz?
 365 Mən deyərəm. Vəd etdiyin hədiyyəni di ver sən də.
 Atam, anam mənə "Heçkim" ad veriblər, mən Heçkiməm.
 Heçkim deyə çağırırlar tanışlar da, bilişlər də".
 Belə dedim. O, üzümə tərs-tərs baxıb bunu dedi:
 "Heçkim! Səni dostlarından sonra, yəni lap axırda
 370 Yeyəcəyəm. Mənim sənə hədiyyəm də bu olacaq!"
 Bunu deyib, valaylaya-valaylaya düşdü yere
 Və boynunu bir tərəfə çevirərək yuxuladı.
 Bərk yuxuda təpəgözün yediyi o insan əti,
 İçdiyi o təsirli mey qusuntuya dönüb axdı.
 375 Mən payanın şiş ucunu közərməkçün oda basdım.
 Yanımdakı dostlara da ürək-dirək verdim ki, qoy

Bərk ayaqda qorxub heç kəs işdən boyun qaçırmasın.
 O nəm zeytun payasının ucu odda tez közördi,
 Bir o qədər çəkmədi ki, qıpqırmızı oldu tamam.
 380 Onu oddan çıxardaraq təpəgözə yaxınlaşdım;
 Allah cürət bəxş etdiyi dörd nəfər də mənimləydi.
 Vəhşi zeytun payasının közərmiş və şiş ucunu
 Düz gözünə soxduq; mən də yuxarıdan burdum onu.
 Məşhur gəmi dülgəri də tiri belə burğulayır,
 385 Qalanlar da aşağıdan qayıq salıb o burğuya,
 Fırladırlar iki yandan; burğu isə hey fırlanır.
 Biz də nəhəng təpəgözün belə ovduq tək gözünü.
 Al qanına qəltan olub göz töküldü öz yerindən,
 Közərmiş od kirpiyini, qaşını da ütdü onun.
 390 Od dəyəndə cızıldayıb partladı göz almacağı.
 Qızarmış bir təbərzini, ya baltanı bir dəmirçi
 Soyuq suya salan zaman cızhacızla fişıldayar;
 O soyuq su bu demirə sertlik verər, bərklik verər,
 Nəhəngin də gözü belə fişıldadı hərərdəndən.
 395 Güclü haray qopartdı o, mağaraya düşdü səsi,
 Böyük qorxu içində biz tez çəkildik bir kənara.
 Qana qəltan o payanı tez gözündən çəkdi taygöz,
 Zorlu-güclü əllərilə bir tərəfə fırlatdı.
 Dərhal qonşu kahalarda sıx meşəli zirvələrdə
 400 Məskən salmış taygözləri kömək üçün çağırdı o.
 Bu gur səsi eşidincə tez axışıb gəldi onlar,
 Girəcəyi dövrələyib sorğu-sual elədilər:
 "Polifem, de nə beş verib, niyə belə qışqırırsan?
 Niyə bizi oyadırsan yuxunun bu şirin vaxtı?
 405 Fənilərdən bəlkə biri aparıbdır sürünü, de?
 Bəlkə hiylə və ya zorla öldürürlər səni, söylə?"
 Çox qüvvətli Polifemə mağaradan cavab verdi:
 "Heçkim mənə zor eləmir, hiylə məni həlak edir!"
 Qonşularsa Polifemin cavabında belə dedi:
 410 "Madam ki, sən mağarada təksən, heç kim zor eləmir,
 Zevs göndərən xəstəliyə çarə tapmaq çətin işdir.
 Sən öz atan Poseydona yalvarmağın məsləhətdir!"
 Belə deyib getdi onlar. Öz-özümə güldüm mən də,
 Çəşbaş saldı çünki adım bir də incə hiyləm onu.

415 O inləyib əllərilə gəzdi kaha divarını,
 Bir kənara çəkib daşı, girəcəyən ortasında
 Əyləşərək, qollarını açdı yana, istədi ki,
 Biz sürüyə qarışaraq ordan keçsək, bizi tutsun.
 Xəyalında gör bir məni necə axmaq sanırmış o.
 420 Həm özüm, həm yoldaşlarım sağ-salamat qalsın deyə,
 Labüd ölüm pəncəsindən tezəcə xilas olaq deyə,
 Fikirleşib neçə-neçə tədbirlərə el atdım mən.
 Ölüm-dirim məsələsi dayanmışdı qarşımızda.
 Ən nəhayət, bu tədbiri bəyənərək qəbul etdim:
 425 Qoyunların arasında daha canlı, daha iri,
 Daha qəşəng, daha yunlu olanları az deyildi.
 Təpəgözün tənəklərdən eşib döşək düzəltdiyi
 Örkənlərdən keyli alıb, qoyunları üçbir-üçbir
 Bağladım mən; hər ikinci qoyundan bir şəxs asıldı;
 430 Kənardakı qoyunlarsa gizlədirdi asılanı.
 Hər üç qoyun birimizi daşıyırdı; mən özümse...
 Qoyunların hamısından hündür, qəşəng bir qoyunun
 Kürəyinə minib sonra qarnı altda daldalandım
 Və asılı qaldım orda, iki əlim onun uzun,
 435 Sıx saçaqlı tüklərinin lap dibindən yapışmışdı.
 Bu minvalla gözlədik biz pak Eosun doğuşunu.
 Erkən doğan al saçaqlı Şəfəq çıxdı qaranlıqdan,
 Taygöz qoyun-keçiləri qovdu otlaq yerlərinə.
 Sağılmamış dişilərsə axurlarda mələşirdi:
 440 Südlə dolu yelinləri incidirdi heyvanları.
 Girecəkdə duran taygöz əllərilə yoxlayaraq
 Buraxırdı heyvanları. Axmaq başa düşmədi ki,
 Uzun yunlu qoyunların qarnı altdan sallanmışıq.
 Asıldığı qoyun isə ön axırda gəlib keçdi;
 445 Öz yununu güclə çəkən qoyuna bir yüküdü mən də.
 Kürəyini sığallayıb taygöz ona bunu dedi:
 "Ah, əzizim, bu sənənmə? Niyə bu gün mağaranı
 Ən axırda tərək edirsən? Axı öncə çıxırdın sən,
 Sən həmişə lap qabaqda gedərdin göy çəmənliyə,
 450 Sə içməyə gedəndə də əvvəl çaya sən çatardın;
 Axşam geri dönəndə də ən qabaqda sən olurdun.
 İndi isə axırdasan, lap axırda. Bəlkə elə

Mənim sənə baxmağımı gözləyirsən? Qəddar insan
 Məni möhkəm kefləndirib, gözümə od vurub töküüb.
 455 Heçkim adlı o hiyləgər sağ qurtara bilməyəcək!
 Sən mənimtek həssas, aqıl və dil bilən olsan idin,
 Qaçıb hara girdiyini açıb mənə söyləyərdin.
 Yere elə çırpardım ki, beyni bütün mağaraya
 460 Çilənərdi. Onda Heçkim yaramazın tördüydü.
 Bu dördlərin ağrısını, acısını umudardım!
 Belə deyib o, bəyirə buraxdı o qoyunları.
 Mən kahayla həyətin dik hasarından uz aralı
 Öncə qalxıb ayaq üstə, dostları da azad etdim.
 465 Tez-tələsik nazikayaq, yağlı qoyun-keçiləri
 Gəmimizin dayandığı yere qədər qovaladıq.
 Biz salamat qalanları görəndə dostlar sevindilər,
 Önləri yada salıb tökdülər öz yaşlarını.
 Mən onlara göz yaşını saxlamağı əmr etdim,
 470 Qoyun-keçi sürüsünü tez gəmiyə sürün dedim.
 Bildirdim ki, burdan dərhal üzüb yola düşməliyik.
 Bir-birinin arxasınca tez gəmiyə doluşaraq
 Keçdik avar arxasına, kürəkləndi mavi dəniz.
 Biz sahilədən səs çatacaq məsafəyə yetişincə,
 475 "Ey təpəgöz! Dostlarını mağarada parçalayıb
 Tıxadığın bu mərd kişi çox da gücsüz deyilməmiş!
 Madam ki, sən qonağını həzm etməkdən çəkinmərsən,
 Gec-tez sənə başna, bax, belə bir iş gəlməliydi.
 480 Bu qisası sənəndən alan Zevslə başqa ölməzlərdir!"
 Belə dedim. Təpəgözsə daha artıq qəzəblənib,
 Qopardıb dağ zirvəsini gəmimizə tərəf atdı.
 Qaraburun gəmimizin qarşısına düşdü o daş,
 Az qaldı ki, qırıb tökə onun burun hissəsini.
 485 Tələtümə gətirdi o daş parçası dalgaları.
 Dik dalgalar gəmimizi qabağına qatıb dərhal,
 Qovdu yenə o sahilə tərəf, güclü axınıyla.
 Mən bir uzun paya alıb tez dirədim dik sahiləyə,
 Beləliklə başqa sənətə yönəltdim öz gəmimizi.
 490 Yoldaşlara işatəylə bildim ki, qaçmaq üçün
 Tez avardan yapışınlar. Onlar işə girişdilər.

Əvvəlkindən iki dəfə çox yol gedər-gətməz gəmi,
 Mən taygözə yenə bir söz qışqırmağı qət elədim.
 Yoldaşlarım məni bundan çəkəndirmək istədilər:
 “Sən yenəmi qızıqdırmaq istəyirsən onu, ötkəm?
 495 Atdığı daş gəmimizi indi geri atmadımı?
 Elə güman elədik ki, haqlayacaq ölüm bizi.
 İndi yenə bir səs, bir söz eşidəsi olsa taygöz,
 Atdığı daş həm gəmimi parçalar, həm özümüzü.
 İti mərmər parçasını atmağa da qadirdir o!”
 500 Onlar məni öz fikrimdən daşındıra bilmədilər.
 Qəzəbindən odlanaraq təpəgözə belə dedim:
 “Ey təpəgöz, kim gözünü töküb, deyə fanilərdən
 Əgər biri sual etsə, sən də ona cavab ver ki:
 Məni belə hala qoyan qalayıxan Odisseydir,
 505 Laert oğlu o mərd daşlı İtakada ömür sürür”.
 Belə dedim. Qəzəbindən nəre çəkib taygöz dedi:
 “Ah fəlakət! Çox qədimdən eşitdiyim gerçək oldu!
 Adamların arasında yaraşlıq, uca boylu
 Yevrim oğlu Telam adlı falabaxan vardı bir vaxt,
 510 Təpəgözlər diyarında fala baxıb qocaldı o.
 O lap çoxdan demişdi ki, bu iş mütləq baş verəcək:
 Odisseyin əli ilə gözdən məhrum olacağam.
 Mən gözləyib düşünürdüm: deyirdim bəs hündür, gözəl
 Nəhəng qüvvət-güc sahibi o mərd haçan gələcəkdir.
 515 Lakin onun əvəzində boydan qısa və yöndəmsiz
 Adamcığaz kefləndirib, məni sonra kor elədi!
 Gəl, Odissey, qayıt geri, hədiyyəni verim sənə,
 Bir də ki, pak Poseydondan sənə yaxşı yol diləyim,
 Poseydonun oğluyam mən, öz oğluyla fəxr edir o.
 520 Fanilərin və ölümsüz allahların arasında
 Könlü olsa tək Poseydon əlac edə bilər mənə”.
 Eşidərək bu sözləri mən etiraz edib dedim:
 “Əgər gücüm çatsa idi canını da alardım mən,
 Nəfəsini kəsib Aid aləminə göndərərdim.
 525 Gözünüsə Poseydon da sağaltmaz heç, bil ki, sənə!”
 Belə dedim. Poseydonu yalvarmağa başlayıb o,
 Əllərini bol ulduzlu göyə açıb belə dedi:
 “Eşit məni, ey qarasaç, yertitredən Poseydon sən!

Mənə ata olmağınla qürrələnin isən əgər,
 530 Qoy yurduna dönəmməsin qalayıxan mərd Odissey,
 Laert oğlu bu mərd, daşlı İtakada həyat sürür.
 Əgər ona doğma, əziz qohumunu, dostlarını,
 Uca damlı sarayını, öz yurdunu görmək əgər
 Qismətdirse, qayıtsın çox çətinliklə, təkbaşına,
 535 Yad gəmidə; evində də çox belələr çəksin başı!”
 O yalvarıb belə dedi; qarasaç da qulaq asdı.
 Əvvəlkindən daha ağır bir daş alıb taygöz ələ,
 Başı üstə dolandırıb var gücüylə atdı bizə.
 Qaraburun gəmimizin düşdü arxa tərəfinə,
 540 Az qaldı ki, qırıb tökə onun sükan hissəsini.
 Tələtümə gətirdi o nəhəng qaya dalğaları.
 Dik dalğalar qabaqdakı sahillərə qovdu bizi.
 Yerdə qalan gəmilərin dayandığı o adaya
 Gəlib çıxdıq. Gördük böyük intizara qorq olaraq.
 545 Əyləşibən yolumuzu gözləyirlər qalan dostlar.
 Biz quruya çatan kimi, quma çəkdik gəmimizi,
 Özümüzə tökülüşdük coşqun dəniz sahilinə.
 Təpəgözün sürüsünü düşürərək dərhal yerə,
 Aramızda bölüşdürdük, qalmadı bir məğmun olan.
 550 Bütün qoyun-keçiləri bölüşəndən sonra, dostlar
 Bir qoyun da artırdılar mənə düşən payım üstə.
 Lap sahilə, ölməzlərin, fanilərin hökmdarı
 Qara bulud yığan Zevsə nəzir olaraq o qoyunun
 Budlarını atdım oda. Zevs nəzrimi rədd elədi:
 555 Dostlarımla gəmiləri məhv etməyi qət etdi o.
 Günəş göydə batanadək biz orada əyləşərək,
 Ətdən yeyib, şirin şərab içə-içə ləzzət aldığımız.
 Bu müddətdə Günəş batıb zülmət endi yer üzünə,
 Yatmaq üçün uzandıq biz coşan dəniz sahilində.
 560 Erkən doğan al saçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan,
 Mən oyandım. Yoldaşlara ürək verib əmr etdim ki,
 Borazlardan azad edib, doluşsunlar gəmilərə.
 Tez gəmiyə minib onlar, bir-birinin arxasınca
 Avarlardan yapışdılar; kürekləndi mavi sular.
 565 Qəlbimizdə qəm yükləri, üzüb ordan uzaqlaşdıq;
 Sağ qalsaq da itirmişdik çünki əziz yoldaşları”.

ONUNCU NƏĞMƏ

“Eoliya adasına gəlib çıxdıq. O adada
Allahların sevimlisi olan Eol yaşayırdı.
Onun səyyar cəziresi tunc hasara alınmışdı,
Sahil yalçın qayalardan ibarət idi başdan-başa.
5 Hippot oğlu Eolun on iki oğlu-qızı vardı:
Tən yarısı oğlan idi, yarısı da qız xeylağı.
Eol nikah eləmişdi həmin bacı-qardaşları.
Ata-ana evi idi hamısının olduğu yer,
Birgə yeyib-içirdilər, hər nə desən vardı evdə.
10 Bütün günü xörək ətri, səs-küy əskik olmayırdı.
Gecələrsə yan-yanaşı çarpayılar üzərində
Öz yorğanı altıda hərə yatırdı öz arvadıyla.
Biz şəhərdə gözəl Eol sarayına gəlib çıxdıq.
Bir ay bizi qonaqlayıb, Troyadan, vuruşlardan
15 Dönməmizdən, gəmimizdən sual verdi bizə Eol.
Bütün olub-keçənləri mən müfəssəl dedim ona,
Sonra ondan bizi yola salmağın xahiş etdim,
O etiraz eləmədi, tez tədarük gördü yola.
Doqquz yaşar bir cöngenin dərisindən düzəldilmiş
20 Bir tuluğa küləkləri salıb onu bərk bağladı.
Zeus Eola tapşırırmışdı əsən bütün küləkləri,
İstəsəydi dayandırar, istəsəydi əsdirərdi.
O, tuluğu gəmimizdə gümüş sapla möhkəm-möhkəm
Sarıdı ki, az da olsa dışarıya yel sızmasın.
25 Ancaq Zefir küləyindən bir az sərbəst buraxdı ki,
Gəmimizə təkan versin. Ancaq niyyət baş tutmadı.
Ağılsızlıq ucundan biz özümüzü məhv elədik.
Düz doqquz gün, doqquz gecə dayanmadan üzüb getdik,
Onuncu gün İtakanın düzenləri çarpdı gözə,

30 Yaxındakı tonqalların odunu da seçə bildik.
Məni şirin yuxu tutdu, çünki yaman yorulmuşdum.
Mən idarə eləyirdim hər an gəmi yelkənini,
Vətənə tez çataq deyə ipi əldən verməyirdim.
35 Mən yatanda yoldaşlarım ilə güman ediblər ki,
Hippot oğlu qızıl-gümüş doldurubdur bu tuluğa,
Mənə peşkəş eləyibdir; apardığım simü-zərdir.
Yolçulardan bəzisi də qonşusuna belə deyib:
“İşə bax ki, Odisseyin yolu hansı bir mahala,
40 Ya şəhərə düşür, bunca hörmət görür və sevilir.
O Troya talanından qənimətlər, xəzinələr,
Nələr, nələr gətirmişdir! Biz də həmin o yolları
Keçdiyimiz halda evə lüt-əliboş qayıdırıq.
Bax Eol da dostcasına ona çox şey bağışlayıb.
45 Gəlin açaq bu tuluğu, görək nədir içindəki,
Nə qədəri saf qızıldır, nə qədəri gümüş onun?”
Bax, bu mənhus məsləhətin tərəfdarı çox olubdur.
O tuluğu açan kimi tüğyan edib sərt küləklər.
Gözü yaşlı yolçuları qasırgalar bir qırpımda
50 Uzaq salıb İtakadan atıb mavi ənginliyə.
Mən ayılıb iki fikir arasında çaşbaş qaldım:
Atılaraq coşqun sular qucağında boğulmaqımı,
Ya da hələ diri qalıb əziyyətə qatlaşmaqımı?
İkincini qəbul etdim. Plaşına bürələnib
55 Daldalandım gəmimizdə. Azğınlaşan yellər bizi
Yenə Eol adasına atdı. Hamı ah-vaydaydı.
Biz quruya çıxan kimi içmək üçün su götürdük,
İtgedən gəmimizin yanındaca yemək yedik.
İstədiyi qədar hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Mən bir nəfər yol yoldaşı və bir qasid götürərək,
60 Şanlı Eol sarayına yola düşdüm. O, evdəydi,
Arvadı və övladları ilə nahar eləyirdi.
Girib qapı payasının lap yanında əyləşdik biz.
Gedənləri dönən görüb onlar heyrət elədilər:
“Ah, Odissey! Hansı allah səni yoldan etdi belə?
65 Sənin doğma vətənə, ya istədiyin başqa yere

Getməyinçün əlimizdən hər nə gəlir, etdik axı!”
Onlar belə dedi. Mən də dərqli-dərqli cavab verdim:
“Dostlarımla möhkəm yuxu bu hallara saldı məni.
Kömək edin; tək siz bizə kömək edə bilərsiniz!”
70 Onlarda rəhm oyatmaqçün dedim həmin sözləri mən.
Hamı susdu. Yalnız Eol belə cavab verdi mənə:
“Faniyərin ən rəzili, tezəcə rədd ol get burdan, get!
O müqəddəs allahların bunca nifrət elədiyi
Bir şəxsi nə qonaq saxlar, nə də yola sala billəm!
75 Madam döndüm, allahların demək xoşu gəlmir səndən!”
Belə deyib, yalvarmama baxmayaraq qovdu məni.
Ürəyimiz tutqun halda uzaşdıq biz o adadan,
Avar əldən saldı bizi, ağılsızlıq ucbatından.
Əsməz oldu gəmimizə sürət verən səmt küləyi.
80 Düz altı gün, altı gecə dayanmadan üzüb getdik,
Yeddinci gün Telepilə çatdıq Lamın şəhərinə,
Lestriqon yurduydu bu. Sürüsünü düzə yayan
Çobanlar və naxırçılar haylayırdı bir-birini.
Orda çoban oyaq qalsa ikiqat muzd ola bilər;
85 Əvvəl naxır, sonra ağyun qoyunları otarar o,
Çünki orda gecələr də gündüz kimi aydın olur.
Elə ki, biz yaraşlıqlı bir limana daxil olduq.
Gördük ona iki yandan sərt qayalar hasar çəkib.
Girəcəkdə iki qaya sanki burun-burunadır;
90 Girəcəyi daraldıblar qarşı duran bu qayalar.
Biz limana daxil olub, haçaquyruq gəmiləri
Bir-birinə yaxın yerdə yan-yanaşı rahatladıq.
Böyük, kiçik dalğalanma olmur heç vaxt o limanda,
Nə vaxt baxsan suyun üzünü ayna kimi durğun olur.
95 Ancaq mən öz qara rəngli gəmimizi limanda yox,
Girəcəkdə bir örkenlə qayalığa rəbt elədim,
Sonra yalçın bir qayaya çıxıb baxdım yan-yөрemə,
Nə mal şumu, nə də insan yaratdığı bir şey gördüm.
Yerdən tüstü qalxdığını gördüm ancaq burum-burum.
100 Yolçulardan neçəsini göndərdim ki, öyrənsinlər,
Hansı insan qəbiləsi həyat sürür bu məkanda.

Bir nəfər də qasid qoşdum göndərdiyim iki şəxsə.
 Aralanıb yoldaşlardan hamar yolla getdi onlar.
 Dağdan odun daşınardı həmin yolla şəhərlərə.
 105 Yolda onlar su aparən bir qız ilə rastlaşırlar;
 Lestriqon hökmdarı Antifatın qızıymış o,
 Şəffaf sulu Artakiya bulağına gedirmiş o.
 Bütün şəhər o bulağın suyu ilə dolanmış.
 Yoldaşlarım həmin qızı haşaylayıb soruşurlar:
 110 Bu şəhərin çarı kimdir, rəiyyəti kimdir onun?
 Qız onlara atasının sarayını nişan verib,
 Çar arvadı qarşılıyıb evdə bizim adamları.
 Dağdan uca bu arvadı gören kimi qorxub onlar,
 Qadın dərhal Antifatı yığıncaqdan çıxırıbdır.
 115 Antifat bu adamların qəsd etəyib canlarına:
 Dərhal tutub birisini parçalayıb nahar edib.
 Diri qalan iki nəfər qaçıb gəldi yanımıza.
 Antifat bərk qışqıraraq şəhərə hay-haray saldı;
 Lestriqon qəbiləsi hər tərəfdən axıb gəldi.
 120 İnsana yox, onlar nəhəng varlıqlara oxşayırdı,
 Qayaları parçalayıb bizə sarı tulladılar.
 Parçalanan gəmilərin, həlak olan adamların
 Səsi-küyü, bağırtısı eşidildi hər tərəfdən,
 Önləri balıq kimi ipə taxıb apardılar,
 125 Buxtadakı yolçuları yemək üçün qırdı onlar.
 Mənsə iti qılıncımı dərhal açıb öz belimdən,
 Burmuqara gəmimizin örkənini kəsib tökdüm.
 Gəmindəki yoldaşları ruhlandırıb əmr etdim ki,
 Avar çəkib tezlik ilə qurtaraq bu fəlakətdən.
 130 Onlar ölüm qorxusundan güc verdilər avarlara,
 Dərhal asma qayalardan uzaqlaşdı bizim gəmi.
 Qalan başqa gəmilərsə limanda məhv olub getdi,
 Uzaqlaşdıq. Önləri amb dərde qərq olduq biz,
 Sağ qalsaq da itirmişdik çünki əziz yoldaşları.
 135 Biz Eeya adasına gəlib çatdıq. Bu adada
 Gursaç, insan damışıqlı bir ilahə yaşayırdı,
 Sisəya və çox hiyləgər Eet bacı-qardaşdılar.

Ataları insanlara işıq saçan Heliosdu,
 Anaları Okeanın gözəl qızı Persa idi.
 140 Sakit liman sularında saxladıq öz gəmimizi:
 Allahlardan hansı işə çatdırmışdı bizi bura.
 İki gecə, iki gündüz o sahilə qərarlaşdıq.
 Həm yorğunluq, həm qüssə-qəm üznməkdəydi qəlbimizi.
 Üçüncü gün qalın saçlı Eos göydə görünəndə,
 145 Mən nizəmi, bir də iti qılıncımı götürərək,
 Uca sahil qayasına durmuşdım ki, bəlkə ordan
 Gözüme bir insan dəyə, insan səsi eşidəm mənə.
 Mən o yalçın qaya üstəndən ətrafa çox göz gəzdirdim,
 Qalın palıd meşəsinin arxasından Sirseyanın
 150 Sarayından qalxan tüstü gözlerimə dəydi birdən.
 Burda məni fikir-xəyal aldı, dedim öz-özümə:
 Tüstü gələn o tərəfə, gören, gedim, ya getməyim?
 Axır belə bir qərara gəldim ki, mən əvvəl-əvvəl
 Gəmim duran o sahilə dönsəm daha yaxşı olar,
 155 Nahar edib, koşfiyata sonra adam göndərəm.
 Gəmimizin dayandığı yere tərəf yollananda
 Məni hansı allah işə yalqız görüb rəhm elədi,
 İribuynuz bir maralı mənə tərəf yönəltdi o;
 Çıxıb meşə otağından su içməyə yollanırdı,
 160 Qızmar günün yangısını rəf etməyə atırdı canı.
 Göy meşədən çıxan kimi kürəyindən vurdum onu,
 Mıs ucluqlu nizəm onun sancıkdı bel sümüyünə.
 Nərə çəkib sərələndi, canı çıxdı bədənindən.
 Ayağımı üzərinə qoyub çəkdim nizəni mənə,
 165 Sonra maral cəmdəyinin yanında qoydum yerə.
 Söyüdlükdən xeyli çubuq qopardaraq yıgıdım ora,
 Düz bir sajn uzunluğu olan möhkəm örkən hördüm.
 Qıclarımı möhkəm-möhkəm bağlayaraq, şikanımm
 Cəmdəyini kürəyimə atıb tezəcə yola düşdüm.
 170 Və nizəmə dayaq verə-verə çatdım sahilə mənə.
 Belə ağır bir cəmdəyi daşımaq da ağır işdi.
 Yere atıb o cəmdəyi, yatan bütün yoldaşları
 Birce-birce byatmağa başladım mən nəvazişlə.

175 “Dostlar, düzdür dərd-qəm bizi yaman günə qoyub, ancaq
Əcəlimiz yetişməmiş heç birimiz ölməyəcək.
Nə qədər ki, gəmimizdə azuqə var, yeyək-içək,
Ac qarına özümüzü əldən salmaq lazım deyil!”
Belə dedim. Sözlərimi eşitdi yol yoldaşlarım,
180 Üzlərini açıb hamı baxdı maral cəmdəyinə,
Onun nəheng gövdəsini görənlər lap mat qaldılar.
Elə ki, bu zor heyvana baxıb-baxıb doydu hamı,
Əllərini yuyub yemək bişirməyə başladılar.
Günəş göydə batanadək bir orada əyləşərək,
Doyanacan ət xərəyi yeyib, şirin şərab içdik.
185 Elə ki, gün qürub etdi, zülmət endi yer üzünə,
Səsli-küylü dalğalara yaxın yerdə yuxuladıq.
Erkən doğan al saçaqlı Eos qalxdı qaranlıqdan.
Yığıb bütün yoldaşları belə dedim mən onlara:
“Ey başları çox bəlalar çəkmiş dostlar, qulaq asın!
190 Biz bilmirik burda hardan şəfəq doğur, zülmət çökür,
Nurlu Günəş göydən yerə harda enir, hardan doğur.
Gəlin birgə fikirləşək, görək çıxış yolu varmı?
Mən ki, heç bir çıxış yolu görmürəm bu fəlakətdən.
Çünki hündür qaya üstəndən hər tərəfə nəzər salıb,
195 Gördüm ki, bir adadayıq, dörd yanımız sudur tamam,
Gördüm qalın, sıx meşənin arxasında bir ocağın
Tüstüləri burum-burum qalxır göyün qatlarına”.
Belə dedim. Yolçuların əsdi qəlbi vahimədən.
Lestriqonlar başçısının, adamyeyən Polifemin
200 Tərətdiyi müsibətlər bir-bir yada düşdü tamam,
Hönkürtüylə ağlaşaraq göz yaşları axıtdılar.
Axır başa düşdülər ki, ağlamaqdan fayda yoxdur...
Yaraşlıq dizlik geymiş yolçuları yarı böldüm;
Hər dəstəyə bir nəfər də başçı təyin elədim mən,
205 Birinə mən, o birinə pak Yevrilox oldu başçı.
Mis sərpuşa püşklər atdıq, hərə çəkdi birisini;
Keşfiyata getmək düşdü allahsifət Yevriloxa,
İyirmiki yoldaşıyla yola düşdü o qorxmaz gənc.
Gedənlər də axıtdırdı göz yaşını, qalanlar da...

210 Onlar bir dağ döşündəki evə gedib yetişirlər;
Sirseyanın qəşəng evi hamar daşdan tikilmişdi,
Evin dörd tərəfini qurdlar, şirlər bürümüşdü;
Sirseyə bu heyvanları schrləyib ram etmişdi.
Nə hay salıb, nə üstünə cumub onlar adamların,
215 Yalnız quyruq bulayaraq yanaşırlar gələnlərə.
Axı itlər sahibləri nahar edib qayıdanda
Bir loxma, bir sümük atsın deyə ona quyruq bular;
Bu qurdlar, bu aslanlar da elə quyruq bulayardı.
Bu yırtıcı heyvanlardan yaman qorxub yoldaşlarım,
220 Sirseyanın qapısına yetiriblər özlərini;
İlahenin evdən gözəl nəğmə səsi yüksəlirmiş,
Gəzib dəzgah arxasında, xanım parça toxuyurmuş,
İlahələr toxuduğu parça zərif, yumşaq olur.
Yolçuların arasında çox sevdiyim başçı Polit
225 Keşfiyatçı dostlarına xitab ilə belə deyib:
“Evdə dəzgah ətrafında, dostlar, kimsə nəğmə deyir.
Onun gözəl tərənesi yayılır bu düzənliyə.
Ya qadındır o, ya pəri. Gəlin onu haraylayaq!”
Belə deyib. Uca səslə çağırıblar oxuyanı,
230 Parıldayan qapıları xanım açıb, “gəlin!” deyib
Qəlbinə bir şey dammayan müsafirlər girib evə,
Tək Yevrilox fəlakəti hiss edərək çöldə qalıb.
Ev sahibi qonaqlara kreslo və kürsü verib.
Arpa unu, bal və pendir bir də iksir qarışdırıb
235 Pramneya şərəbiylə təqdim edib gələnlərə,
O iksirdən içən adam unudarmış vətəni.
Bu içkini verib xanım; hamısı nuş edib onu.
Çubuğuyla vurub sonra, onlar dönüb donuz olub
Və tövləyə salınıblar, bədənləri qıl gətirib.
240 Donuz şəkli alsalar da ağılları qalıb yalnız.
Gözüyaşlı yolçuların qabağına o cadugər
Zibillikdə yatıb-duran donuzların xoşladığı
Yerkökləri, acı, şirin şabalıdla qoza töküüb.
Çox çəkmədi, Yevrilox öz dostlarının başlarına
245 Gələn acı fəlakəti söyləməkçün qaçıb gəldi.

Vahimənin şiddətindən onun dili tutulmuşdu,
 Dostlarının fəlakəti sarsıtmışdı onu qəlbən.
 Göz yaşları kəsilirdi. Qərq olmuşdu dərdə-qəmə.
 Biz araya alıb onu sorğu-sual eləyirdik;
 250 Handan-hana deyə bildi baş vermiş o müsibət:
 “Ey şöhrətli Odissey, biz göstərdiyin yolla getdik,
 Six meşəli dağ döşündə örtülüb bir yerə çatdıq.
 Gördük orda hamarlanmış daşdan bir ev ucalıbdır,
 Kimsə dəzgah ətrafına dolanaraq oxuyurdu.
 255 Bilinmirdi ilahədir, ya qadındır. Çağırdılar:
 Parıldayan qapıları açıb xanım “gəlin!” dedi.
 Qəlbinə bir şey dammayan müsafirlər girdi evə,
 Tək mən yaxın fəlakəti hiss eləyib çöldə qaldım.
 Birdən yoxa çıxdı onlar, heç birisi görünmədi,
 260 Çox otutub gözlədim mən, heç kəs geri qayıtmadı!”
 Belə dedi. Mən tələsik gümüşmismar qılncımı
 Qırşayaraq, ox-yayımı kürəyimə atdım dərhal.
 Yevriloxa əmr etdim ki: “həminə yerə apar məni!”
 O yalvarıb ikiəlli qucaqladı dizlərimi.
 265 Gözüyaşlı yalvararaq bu hikmətli sözü dedi:
 “Sən ey Zevsin yetirməsi, bir də getmək istəmirəm!
 Bilirəm ki, nə sən geri dönəcəksən, nə o dostlar.
 Bundan qaçıb getməyimiz, mənəcə, daha məsləhətdir,
 Heç olmasa bu belədən qurtararaq sağ qalarıq!”
 270 Belə dedi. Mənsə ona etirazla cavab verdim:
 “Qal, Yevrilox, əgər getmək istəmirsən, qal burada,
 Qal burdakı damlarla, ye, iç. Mənsə getməliyəm.
 Defedilməz bir zərurət məni buna vadar edir!”
 Belə deyib uzaqlaşdım düşdüyümüz o sahiləndə.
 275 Mən vadidən keçib getdim; məhür iksir hazırlayan
 Sirseyanın sarayına daxil olmaq istəyirkən,
 Birdən qızıl çubuğuyla Hermes çıxdı qabağıma.
 O, bığ yeri yeni-yeni tərələyən bir yeniyyətmişdi.
 Cavan oğlan görkəmində çıxdı mənim qabağıma.
 280 Öz adımla çağıraraq əllərimdən tutub dedi:
 “Dur ay bədbəxt! Sən ki, bura nabolədsən, hara belə

Yollanırsan təkbaşına? Sənin səfər dostlarını
 Donuzlara çevirərək donuzluğa salıb pəri.
 Sən onları qurtarmaqı istəyirsən? İnan mənə,
 285 Sən özün də qayıtmayıb, donuz olub qalacaqsan.
 Ancaq qorxma. Səni mən bu fəlakətdən qurtararam.
 Bu dərmanı al; bununla Sirseyanın yanına get,
 Bax bu dərman xilas edər səni ölüm pəncəsindən.
 Qoy xəbərdar edim səni ilahənin hiyləsindən.
 290 Sənə içki hazırlayıb, ona iksir qatacaqdır,
 Mən verdim dərman isə salacaqdır onu gücdən.
 Bu dediyim sözləri də yaddaşında möhkəm saxla:
 Əlindəki çubuğuyla sonra sənə toxunacaq,
 Çəkib iti qılncımı bu vaxt hücum elə ona.
 295 Guya onu bu qılncıla həlak etmək istəyirsən.
 O qorxuya düşüb, səni dəvət edir yatağına,
 Təklifini rədd etməyi fikrinə də gətirmə heç.
 Sən bu yolla dostlarını xilas edər, özün isə
 Yaxşı qəbul olunarsan; ancaq ona and içdir ki,
 300 Ondan sənə heç bir zaman, heç bir xətər yetməyəcək.
 O and içsə, sən arxayın çıxarsan silahını”,
 Bunu deyib qasid allah yerdən bir kök çıxardaraq
 Mənə verdi və şərh etdi onda olan keyfiyyəti.
 Kökün özü qapqaraydı, süd kimiydi çiçəkləri.
 305 Allahların “moli” adı verdikləri bu kökləri
 İnsanların qazıb yerdən çıxartması çətin işdir.
 Sonra Hermes six meşəli o adadan addımlayıb
 Getdi Olimp dağlarına. Getdim pəri evinə mən.
 Yol uzunluğunu sinəmdəki ürək bərk-bərk döyünürdü.
 310 Güzəl saçlı ilahənin qapısında dayanaraq,
 Harayladım onu bərkdən, çağırışımı eşitdi o.
 Parıldayan qapıları açıb məni dəvət etdi.
 Onu qəlbim əsə-əsə təqib etdi, girdim evə.
 Gümüşmismar kreslodə əyləşdirdi məni xanım,
 315 Gördüm ayaq qoymaq üçün ketili də vardır onun.
 Mənə qızıl piyalədə bir içki də hazırladı,
 O içkiyə bədnəziyyətlə bir iksir də qarışdırıb

Verdi mənə, alıb içdim; cadu təsir eləmədi.
Vurub uzun çubuğuyla mənə, belə dedi pəri:
320 “Donuz olub donuzluğa yollan, tez ol, durma, tez ol!”
Belə dedi. Mənsə iti qılıncımı çəkib qından,
Cumdum üstə, guya onu öldürməkdir qəsdim mənə.
O ucadan qışqıraraq qucaqladı dizlərimi,
Yalvarmış kimi birdən dilə gəlib xəbər aldı:
325 “Söylə kimsən? Haralısan? Atan kimdir, anan kimdir?
Heyranam ki, iksir içdin, amma təsir eləmədi!
İndiyədək elə insan olmayıb ki, həmin iksir
Dişlərinin çəpərindən keçən kimi sarsılmasın.
Görünür ki, sənə ruhun, sənə qəlbin yenilməzdir.
330 Bəlkə də sən o çoxbilmiş Odisseysən? Sən barədə
Qızılçubuq Hermes mənə dönə-dönə deyibdir ki,
Troyadan qayıdanda gəmin bura uğrayacaq.
Di yaxşı, sən öz qanına qoyub iti qılıncımı,
Gəl yanıma, gedək yataq, qovuşdursun bizi sevgi,
335 Qarşılıqlı etimadla danışaq bir-birimizlə”.
Belə dedi; mən etiraz eləyərək cavab verdim:
“Mənim əziz dostlarımı sən donuza döndərmişkən
Necə məndən mehribanlıq gözləyirsən, ey ilahə?
Özümü də dilə tutub tora salmaq istəyirsən.
340 Hələ qoşa yatmağı da mənə təklif edirsən ki,
Çılpaq halda öz-özümü qorumaqdan məhrum olum.
Burda mənə heç bir xətər yetirməmək barəsində
Böyük andı əgər təkrar eləməsən, ey ilahə,
Heç vəch ilə mən sənə bir yastığa baş qoymaram”
345 Mən bu sözü deyincə, o həmin böyük andı içdi...
Elə ki, o böyük andı təkrar etdi, mən soyunub
Qalın saçlı ilahənin girdim gözəl yatağına.
Sirseyanın sarayında dörd qız işlə məşğul idi,
Dörd qulluqçu qızdı qəsrə səliqə və səhman verən.
350 Məşələrdən, bulaqlardan, denizlərə axıb gedən
Nəhlərdən törəmişdi qulluq edən həmin qızlar.
Birinci qız kresloya öncə qalın kətan saldı,
Üstündən də yaraşlıq, tünd qırmızı xalça örtüdü

İkinci qız gümüş masa çəkdi onun qarşısına,
355 Masa üstə yeməklərlə dolu qızıl səbət qoydu.
Üçüncü qız meylə suyu qarışdırdı kraterdə;
Baldan şirin mey üçün o düzdü qızıl piyalələr.
Dördüncü qız üçayaqlı bir qazanda su gətirdi,
Qazan altı od qaladı, isinməyə başladı su.
360 Elə ki, su qaynamağa başladı o mis qazanda,
Mən vannada əyləşincə ilahə su soyuqlayıb
Tökdü onu çiynlərim üzərindən, başım üstədən,
Yorğunluğum, üzgünlüyüm bədənimdən çıxdı tamam.
Çimizdirib ətirli yağ çəkdi sonra bədənimə;
365 Axırda da yaraşlıq xiton, plan geyindirdi.
Gümüşmismar kresloda əyləşdirdi sonra mənə,
Altı ayaq qoymaq üçün kətli də vardı onun.
Əllərimi yumaq üçün kəniz qızıl bir dəstidə
Su gətirdi, gümüş tası tutdu mənə qabağında.
370 Hamarlanmış masa çəkdi mənə sarı homin kəniz;
Bir mötəbər açarçı da çörək qoydu və ehtiyat
Azuqədən neçə cürə yemək verdi canla-başla.
Ev xanımı “buyur!” – dedi. Mənsə yemək istəmədim.
Başqa bir dərd barəsində düşünürdüm, – qanı qara.
375 Elə ki, ev sahibəsi gördü qəmgin oturmuşam,
Qabağında olan dadlı yeməyə də əl vurmuram,
Yaxınlaşıb dərhal mənə bu qanadlı sözü dedi:
“De, Odissey, niyə belə lal-kar kimi əyləşibsən?
Niyə üzüb öz qəlbini, yeməklərə əl vurmursan?
380 Yoxsa mənə başqa cadu və məkrimdən çəkinirsən?
Heç çəkinmə. Çünki sənə mən and içib, söz vermişəm”
Belə dedi mənə xanım. Mənsə belə cavab verdim:
“Ah Sirseyə! Heysiyyətli adamların arasında
Bir eləsi tapılarmı, öz sevimli dostlarının
385 Tamam azad olduğunu görməyincə yeye-içə?
Əgər yeyib-içməyimi qəlbən arzu edirsənsə,
Azad elə sən onları, görüm əziz dostlarımı”.
Belə dedim. Sirseyə tez çıxdı zaldan,
Çubuğunu əldə tutub, açdı tövlə qapısını.

390 Doqquzillik donuzlara dönmüş olan dostlarımı
Dişarıya qovdu. Onlar cərgəyə düzüldülər.
Yaxınlaşıb hər birinə xanım yeni məlhəm sürtdü
O əvvəlki iksir ilə canlarını basmış olan
Yoğun qıllar tökülməyə başladı bu məlhəm ilə.
395 Əvvəlkindən daha gözəl, boy-buxunca daha uca,
Daha cavan oğlanlara çevrildilər onlar yenə.
Dərhal məni tanıyaraq əllərimi sıxdı onlar,
Gözlərindən sevinc yaşdı axdı, qəsrə yayıldı səs.
Görünce bu menzərəni kövrəldi tez ilahə də,
400 Lap qarşımda dayanaraq bu sözləri dedi mənə:
“Sən ey Allah törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
En sahile, gəminizin dayandığı tərəfə get.
İtgedən gəminizi sudan çıxar əvvəl-əvvəl,
Gəminizdə hər nə varsa siz daşıyın mağaraya.
405 Sonra özün, bütün səfər dostlarınla qayıt bura!”
Sirseyanın bu əmrinə əməl etdim mən qorxmadan,
Tez yollandım dalğaları coşan deniz sahilinə.
Gördüm qalan yoldaşlarım gəminizin yanında,
Hamısını gözü yaşlı, dərdə-qəmə dalğın gördüm.
410 Kənd yerində axşam naxır otlamaqdan qayıdanda,
Görürsən ki, buzovlar tez axın edib ağılından,
Yeyib doymuş inəklərin düz üstünə yüyürüşür,
Hər buzov öz anasının ətrafında cövlan edir.
Mənim geri döndüyümü görən səfər dostlarım da
415 Sevinərək üzərimə yüyürdülər, gözü yaşlı;
Elə bil ki, yenə doğma İtakaya döndü onlar;
Axı orda doğularaq, boya-başa çatmışdılar.
Gileylənə-gileylənə belə dedi onlar mənə:
“Sənin geri qayıtmağın bizi yaman sevindirdi,
420 Elə bildik yenə doğma İtakaya qayıtmışsın.
Yerdə qalan dostlarımız, söylə, necə məhv oldular?”
Onlar bunu soruşanda belə dedim mən sevincək:
“Əvvəlcə öz gəmimizi gəlin sudan çıxardağ biz
Və gəmidə hər nə varsa daşıyaq o mağaraya.
425 Sonra da bir yerdə gedək ilahənin sarayına;

Bizim əziz dostlarımız indi onun evindədir;
Siz onları orda yeyib, şərab içən görürsünüz”.
Belə dedim. Onlar dərhal əməl etdi dediyimə.
Tək Yevrilox yoldan etmək istədi bu yolçuları,
430 O hamıya xitab edib bu qanadlı sözü dedi:
“Ay axmaqlar, hara belə? Yeni bir dərd dalıncamı?
Sirseyanın yanınamı? İnanın ki, o sizləri
Ya donuza döndərəcək, ya aslana, ya da qurda.
Hamınızı o, qoruqçu heyvanlara çevirəcək.
435 Odisseyin başçılığı ilə taygöz Polifemin
Kahasına girəndə də bizi tutub saxladı o.
Odisseyin ucbatından həlak oldu dostlarımız!”
Belə dedi Yevrilox. Mən öz-özümə fikirləşdim:
Qılncımı öz qınından siyirərək, elə vurum
440 Onun başı bədənindən üzülərək dıgırlansın!..
Qohumum da olsa onu həlak etmək istəyirdim.
Ancaq dostlar mane olub həlimliklə söylədilər:
“Sən ey Allah törəməsi, öldürmə, qoy burda qalsın,
Qoy gəmidən ayrılmasın, keşik çəksin ona burda.
445 İlahənin o müqəddəs sarayına bizi apar”.
Onlar bunu söyləyincə uzaqlaşdıq biz gəmidən.
Yevrilox da gəmi olan yerdə şalmaq istəmədi,
Qəzəbindən qorxub o da arxamızca gəldi bizim.
Sirseyanın sarayında qalan bütün yolçuları
450 Xanım özü çimizdirib, yağ çəkmişdi canlarına,
Hamısına yun plaşla, zərif xiton geydirmişdi.
Biz onları ziyafətdə yeyib-içən gördük zalda.
Elə ki, üz-üzə gəlib bir-birini gördü onlar,
Qəmli-qəmli inlədilər, səs bürüdü bütün qəstri.
455 İlahələr ilahəsi yaxın gəlib dedi mənə:
“Ey allahlər törəməsi. Laert oğlu mərd Odissey!
Göz yaşını, iniltini dayandırın indən belə.
Bilirəm ki, başınıza çox müsibət gəlib yolda,
Bilirəm ki, quruda da yadlar sizə çox dağ çəkib.
460 İndi rahat əyləşərək yemək yeyin, şərab için,
Qoy yenə də əvvəlki ruh yüksəkliyi dönsün geri.

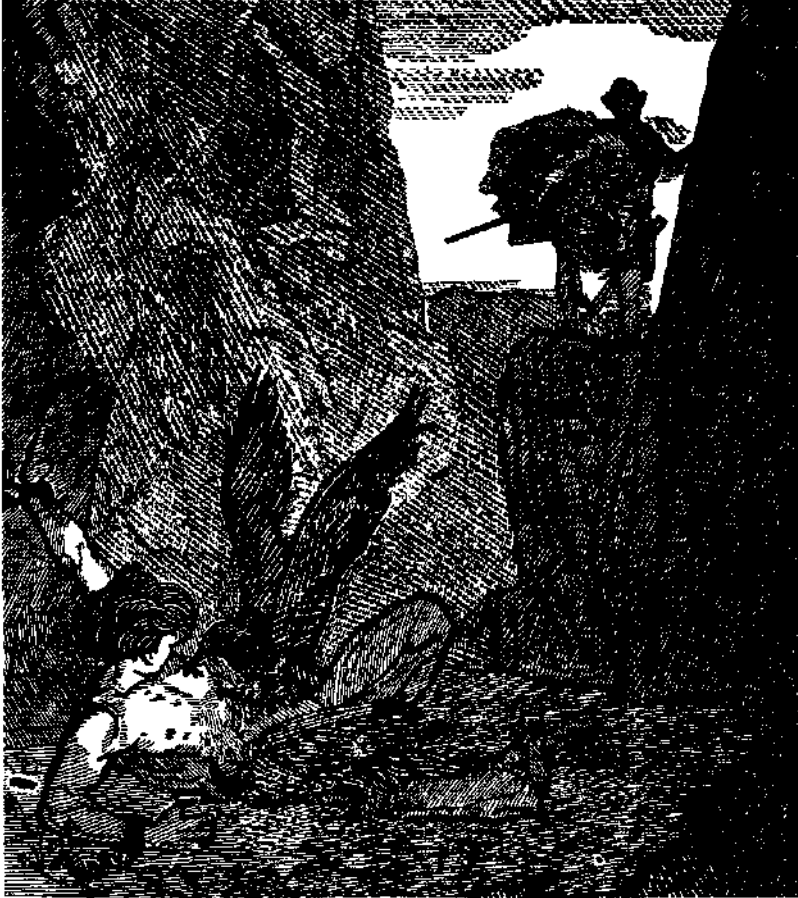
Siz o ruhla çıxmışdınız sərt qayalı İtakadan.
 Görürəm ki, indi ruhən tamam əldən düşübsünüz,
 Yol uzunlu başınıza gələnləri anırsınız,
 465 Şadlıq edib əylənməksə yadınızdan çıxıb tamam".
 Belə dedi. Təklifini qəlbən qəbul etdi hamı.
 Tamam bir il qonaqlıqda keçdi bizim günlərimiz,
 Doyunca ət yeməkləri yeyib, şirin şərab içdik.
 İl qurtardı, Orlar başa çatdırdı öz gərdisini,
 470 Aylar ötdü, bir-birini günlər əvəz elədilər.
 Yoldaşlarım bir gün mənə çağıraraq ərz etdilər:
 "Ey bəxtikəm, heç olmasa indi yada sal vətəni.
 Madam ki, öz torpağını, uca damlı sarayımı
 Görmək sənə qismətidir, çox yubanma, çıxacaq gedək".
 475 Yoldaşlarım belə dedi. Mən də qəlbən razılaşdım.
 Günəş qürub edənədək biz bir yerdə əyləşərək,
 Doyunca ət yeməkləri yeyib, şirin şərab içdik.
 Elə ki, gün qürub edib yer üzünə çökdü zülmət,
 Yoldaşlarım alatoran evdə yatıb dincəldilər.
 480 İlahənin qəşəng yataq otağına gedib mən də,
 Dizlərini qucaqlayıb çox yalvardım; o, dinlədi
 Diqqət ilə; bu qanadlı sözləri mən dedim ona:
 "Ey ilahə, öz əhdinə-İlqarına əməl elə,
 Doğma yurda qaytar bizi, mən oraya can atıram.
 485 Dostlarım da bu xahişlə parçalayıb ürəyimi;
 Sən gedincə yanımızdan, məlul-məlul yalvarırlar!"
 Belə dedim. Cavab verdi ilahələr ilahəsi:
 "Sən ey Allah törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
 Öz evimdə mən heç kəsi məcbur edib saxlamıram.
 490 Amma gerek əvvəlcə siz başqa yerə gedəsiniz.
 Aid ilə Persefona diyarıdır dediyim yer.
 Orda gerek Tiresinin ruhu ilə danışasan,
 Orda yalnız o kor falçı saxlayıb öz idrakını.
 Persefona onu məhrum eləməyib düşüncədən.
 495 Qalan bütün ölümlərin orda yalnız teyfi uçur".
 İlahənin bu sözündən tir-tir əsdi qəlbim mənə.
 Çarpayıda əyləşərək axıtdım göz yaşlarımı,

Nə yaşamaq eşqim qaldı, nə günəşə baxmaq eşqim.
 Sağa-sola çevrilərək yatacaqda çox ağladım,
 500 Ağlamaqdan doyub, sonra ilahəyə belə dedim:
 "Bu səfərdə bələdçimiz kim olacaq, ey ilahə?
 İndiyəcən heç bir gəmi axı ora getməyibdir".
 Belə dedim. İlahələr ilahəsi cavab verdi:
 "Sən ey allah törəməsi, ey çoxbilmiş, mərd Odissey!
 505 Sən bələdçi bərəsində heç narahat olma əsla.
 Doru ucalt, yelkəni aç, rahat əyləş öz yerində,
 Borey yeli gənimizi özü çəkib aparacaq.
 Okean-say sularını üzüb başa çatdıranda,
 Sahildə sən Persefona meşəsini görəcəksən;
 510 Orda yalnız ağ söyüdlə qarayarpaq qovaq bitir.
 Okeana yaxın yerdə gəminizi qoyub, özün
 Üfunətli, qorxunc Aid aləminə yollanarsan.
 Orda Kotsit Pirifleqeton çayı ilə Axeronta
 Axıb gedir; Axerontsa bir qoludur Stiks çayın.
 515 Bu iki çay bir qayanın lap yanında birləşirlər.
 Sözlərimi yaxşı eşit: həmin yerə çatan kimi
 Bir çala qaz, düz bir dirsək olsun eni və uzunlu.
 Ölənlərin ehsanına orda içki carla yerə:
 Birisi bal, biri baldan şirin şərab, biri də su;
 520 Əvvəlcədən hər üçünə arpa unu qatarsan sən.
 Ölənlərə sonra rəhmət oxuyaraq vəd elə ki,
 İtakaya çatan kimi balaverməz inək kəsib
 Yandıracaq və tonqala çox nəzirələr atacaqsan.
 Sürüdəki ən qiymətli, qara rəngli bir qoyunu
 525 Tiresinin şərəfinə dərhal qurban kəsəcəksən.
 Ölənlərin pak nəslinə xeyir-dua verdinmi sən,
 Qara qoçla qoyunun kəs başlarını o çalada.
 Erebə tut yönlərini kəsəndə o heyvanları,
 Özün isə Okeana tərəf çevir üzünü sən.
 530 Onda baxıb görəcəksən ruhlar gəlir axın-axın.
 Elə bu vaxt yanındakı adamlara əmr elə ki,
 Sənin iti qılincınla öldürülmüş heyvanları
 Soyub odda yandırsınlar; güclü allah Aid ilə,

Sərt ilahə Persefonaya dua edib yalvarsınlar.
535 Özün isə əldə qılınc əyləş çala kənarında;
Qoca falçı Tiresidən səhih cavab almayınca,
Heç bir teyfi qoyma gəlib həmin qana yaxınlaşsın.
Çox çəkməz, o qəbilələr başçısı da gəlib çıxar,
Vətəninə qayıdanda bol balıqlı dənizlərdə
540 Yolun çoxmu, azmı sürər, əvvəlcədən deyər sənə.
Pəri bunu deyən zaman qızıl taxtlı Eos doğdu.
Geyinməkcün xanım mənə yun plaşla xiton verdi;
Özü isə gümüş rəngli, uzun, zərif bir don geydi,
Yumşaq donun üstündən də bağladı zər kəmərinə,
545 Lap axırda başına bir yaraşığıl örpək saldı.
Qalxıb evdən çıxıb getdim, yatan bütün yoldaşları
Bircə-bircə oyatmağa başladım mən nəvazişlə:
“Dostlar, yetər xoruldayıb şirin-şirin yatdığınız!
Yola çıxmaq zamanıdır. Sirseyanın əmri budur!”
550 Belə dedim mən onlara. Qulaq asdı onlar sözə.
Lakin yenə biz ordan da tələfatsız çıxammadıq.
Gəhimdə bir cavan vardı, Yelpenordu onun adı,
Nə döyüşdə hünərilə, nə əqlilə fərqlənirdi.
O həddindən artıq içib adamlardan aralanır,
555 Yatmaq üçün ilahənin damı üstə qalxır. Birdən
Dostlarının yola çıxmaq söhbətini eşidərək,
Tez-tələsik uzandığı yerdən durub addımlayır;
Nərdivanla düşmək lazım gəldiyini lap unudur.
Addımını boş havaya atıb damdan düşür yerə,
560 Sınır boyun fəqərəsi, ruhu uçur o dünyaya.
Dostlar evdən çıxan zaman mən onlara belə dedim:
“Elə güman etməyin ki, düz vətənə qayıdırıq;
Xanım bizə tamam başqa bir səyahət hazırlayıb:
Aid ilə Persefona diyarına gedirik biz.
565 Gələcəyi görək gedib Tiresidən xəbər alağ”.
Belə dedim. Yoldaşlarım vahiməyə düşdü yaman,
Saçlarını yola-yola əyləşərək ağlaşdılar,
Axır başa düşdülər ki, ağlamaqdan fayda yoxdur.
Biz gəhimiz duran dəniz sahilinə yetişəndə,

570 Hamımızın gözü yaşlı, ürəyimiz dərdli idi.
Bu arada ilahə də gəldi gəmi duran yerə,
Bir qoyunla qara qoçu bağladılar yaxın yerə,
Gəldiyini görməmişdik. Axı allah istəməsə,
Necə gəlib-gətdiyini kim gözüylə görə bilər?

ON BİRİNCİ NƏGMƏ

Gəminizin dayandığı sahile yan alan kimi,
Əvvəl-əvvəl itələyib saldıq onu pak sulara,
Yelkənli dor ağacını sonra qoyduq o gəmiyə,
O qurbanlıq qara qoçla qoyunu da götürərək,
5 Gözü yaşlı, qəlbi qəmlə, dərdlə dolu mindik ora.
Bizim qara gəminizin arxasınca əsən külək
Hey qabartdı yelkənləri. Bizə bu səmt küləyini
Gözəl saçlı, insan dilli, sərt ilahə göndərmişdi.
Dikəldib dor ağacını biz rahatca əyləşmişdik,
10 Səmt küləyi və sükançı aparırdı gənimizi,
Bütün günü yelkənləri qabartdı o səmt küləyi.
Bu arada Günəş batdı yollar-izlər kölgələndi.
Üzüb dərin Okeançay sularını bütün günü,
Kommerilər yaşadığı bir şəhərə gəlib çatdıq.
15 Kommerilər məmləkəti hər vaxt sisli-dumanlıdır;
Nurlu Günəş burda heç vaxt işıq saçıb parıldamır,
Parıldamır və ulduzlu səmalara yüksələndə,
Nə ulduzlu səmalardan dönüb yerə qayıdanda.
Orda bədbəxt adamları əbədi bir zülmət sarıb.
20 Gənimizi o sahilə saxlayaraq, qoyunları
Alıb, dərin Okeanın sahililə düşdük yola.
Sirseyanın mənə nişan verdiyi bir yerə çatdıq.
Trimedlə Yevriloxa tapşırıraq qoyunları,
Ağzı iti qılıncımı öz qınından çıxartdım cəld,
25 Həm uzununu, həm də eni dirsək qədər çala qazdım,
Ölüb getmiş adamlara içki nəzri verdim orda,
Əvvəlcə bal, sonra baldan şirin şərab, sonra da su.
Qabaqcadan hər üçünə arpa unu qarışdırdım.
Ölənələrə xeyir-dua oxuyaraq vəd etdim ki:
30 Öz yurduma çatan kimi tez bir qısır inək kəsib,
Yandıracaq və tonqala çox nəzirlər atacağam.
Sürüdəki ən qiymətli, tamam qara bir qoyunu

Tiresinin şərəfinə orda qurban kəsəcəyəm.
Ölənlerin pak nəslinə xeyir-dua oxuyaraq,
35 Kəsdim çala üzərində qoçla qoyun başını mən,
Düz çalaya axdı qanı. Ötüb getmiş adamların
Ruhu axdı o dünyanın Ereb adlı hissəsindən.
Gəldi ruhu qadınların, cavanların, qocaların,
40 Gəldi dünya qəmlərini ilkin dadan qız teyfləri;
Gəldi döyüş şəhidləri, yarasında iti nizə,
Geydikləri cəng paltarları delik-deşik və al qanlı.
Xeyli ruh qan çalasına tərəf uçub hər tərəfdən,
Küyləşdilər dəhşət ilə. qaçdı rəngim vahimədən.
Elə bu vaxt yanımdakı yoldaşlara ömr etdim ki,
45 Mənim iti qıncımla öldürülmüş heyvanları
Soyub odda yandırınlar, qadir allah Aid ilə
Sərt ilahə Persefonaya dua edib yalvarsınlar.
Əldə qılinc oyləşərək özüm çala kənarında,
Qoca falçı Tiresidən mən bir cavab alanadək
50 Heç bir teyfi qoymadım ki, gəlib qana yaxınlaşsın.
Əvvəl-əvvəl yaxınlaşan Yelpenorun ruhu oldu,
Çünki onun meyitini dəfn eləyə bilməmişdik.
Yol üstündə olduğumuz üçün, onu ağlamamış,
Meyitini dəfn etməmiş Eeyada qoyub gəldik.
55 Onu görüb çox acıdım, gözlərimin axdı yaşı;
Müraciət edib ona, bu qanadlı sözü dedim:
“Ah Yelpenor, bu yeraltı dünyaya sən nə tez gəldin?
Sən piyada, mən gəmidə gələ-gələ ötdün məni!”
Belə dedim. İniltilər içində o cavab verdi:
60 “Ey allahlar törəməsi, fəndgirlikdə tək Odissey!
Allahlardan döndü bəxtim və çox içib oldum həlak.
Sirseyanın damı üstə sərxoş halda uzanmışdım,
Nərdivanla düşmək lazım olduğunu lap unuttum.
Tələsərək irəliyə can atanda düşdüm yerə;
65 Sındı boyun fəqərəm və bu dünyaya uçdu ruhum.
Bilirəm ki, sən bu Aid aləmindən qayıdanda,
Gəmin bir də dönəcəkdir pak Eaya adasına.
Sən evində qalan əziz qohumların xatirinə:
Səni sevən və böyüdən pir atanın xatirinə,
70 Arvadının, yalqız qalan övladının xatirinə,

Ey hökmdar, məni yaddan çıxartma sən qayıdanda,
Cənazəmi dəfn etməmiş, yas tutmamış çıxıb getmə,
Yoxsa ölməz allahların qəzəbini tutdurarsan.
Silahım, cəng paltarım bir yandırın cənazəmi,
75 Göy dənizə yaxın yerdə qurun məzar təpəsini,
Qoy o məzar nəsilərə xatırlatsın mən bədbəxti.
Bir ricam budur ki, sən sağlığımda işlətdiyim
Mənim avar kürəyimi sanc qəbrimin üzərinə”.
Mənə belə söylədi o. Cavabında dedim mən də:
80 “Ey bəxtikəm, xahişinə, bil ki, əməl edəcəyəm”.
Bu minvalla qəmli-qəmli çox danışdıq dalğın halda.
Mən çalanın bu tayında əldə qılinc dayanmışdım,
O tayında yoldaşımın ruhu durub danışdı.
Sonra anam Antikleya gəlib mənə yaxınlaşdı,
85 Antikleya qorxmaz igid Avtolikin qızı idi.
Troyaya gedəndə mən anam hələ salamatdı,
İndi onun ölümünə acıyaraq ağladım mən.
Lakin falçı Tiresidən sorğu-sual edənədək
Mən öz doğma anamı da qoymadım o qandan içə.
90 Elə bu vaxt Tiresinin ruhu mənə yaxınlaşdı,
Qızıl əsa tutmuşdu o; tanıyaraq məni dedi:
“Ey allahlar törəməsi, ey çoxbilmiş pak Odissey!
Bədbəxt, niyə o işıqlı dünyanı sən atıb gəldin?
Bu cansızın diyarı və ölüləri görməyəmi?
95 Qılincini qınına qoy, çaladan da kənarında dur,
Qoy bu qandan içib doyum, sonra deyim olacağı”.
Belə dedi. Gümüşmismar qılincimi qoydum qına,
Çaladan da uzaqlaşdım. Gələcəyi görə falçı
Qara qandan içib doydum, sonra mənə belə dedi:
100 “Odissey, sən vətəninə qayıtmağı düşünürsən,
Poseydonsa mane olur sənə geri dönməyinə.
Sənin ona etdiyini o yadımdan çıxarammır,
Oğlunu kor etdiyindən sənə yaman qəzəblənib.
Ancaq yenə əzabla da olsa yurda dönersiniz,
105 Bu şərtlə ki, öz gəmində tünd-qırmızı dalğaları
Yara-yara Trinakriya adasına çıxan zaman
Gərək nə sən, nə dostların əluzunluq eləməsin.
O yer qoyun və qaramal otağıdır Heliosun,

Helios hər şeyi görüb, hər bir sözü eşidəndir.
110 Yurda dönmək xatirinə, sürülərə dəyməsəniz,
Əzabla da olsa gedib İtakaya çatarsınız.
Sürülərə toxunsanız həm gəminiz məhv olacaq,
Həm də bütün yoldaşların. Tək özün sağ qalacaqsan.
Evinə də başqasının gəmisində gedəcəksən,
115 Yolda, evdə çox əngəllər çıxacaqdır qabağma.
İtakada azğın gənclər talan edir var-yoxunu,
Töhfə verib arvadınla evlənməyə can atırlar.
Dönüb qisas alacaqsan zor işlədən o gənclərdən.
Tədbirləmi, ya açıqmi namizədlər dəstəsini
120 Elə ki, sən qılıncladın, əlinə bir avar alıb
Sonra yenə çıx səfərə, oymaq-oymaq göz elləri.
Dəniz nədir tanımayan, xərəyinə duz tökməyən
Adamlara rast gələnə qədər yol get; unutma ki,
O adamlar nə dənizdə al-qırmızı gəmi görüb,
125 Nə gəmidə qanadları əvəz edən avar görüb
Bir əlamət daha deyim, onu bilsən yanılmazsan:
Qabağma çıxanlardan əgər biri soruşsa ki,
“Niyə sovruq belini sən öz çiyində gəzdirirsən?”
Dayandığın o yerə sanc həmin avar küreyini.
130 Yubatmadan qurbanlar kəs yertitrədən Poseydon:
Biri qaban, biri cöngə, biri qoyun olsun ancaq.
Sonra qayıt öz evinə bir-bir bütün allahlara
Yüz heyvanlıq qurban kəsib budların yandır odna;
Geniş göyün sahibidir Olımpdəki o allahlar.
135 Onda səni qəfil ölüm dənizlərdə yaxalamaz.
Qocalaraq can verərsən xoşbəxt elin arasında...
Söylədiyim bütün sözlər tutacaqdır öz yerini”.
Bu sözləri dedi qoca. Mən də cavab verib dedim:
“Ah Tiresi! Allahlardır qismətini təyin edən!
140 İndi isə danış mənə, düzü nədir, açıq danış:
Budur, mənim qabağında durub ruhu öz anamın.
Qan çalası ətrafında səs-səmirsiz oturmuşdur,
Nə üzümə baxa bilir, nə bir kəlmə dinə bilir.
Söylə görüm neyləyim ki, o tanısan öz oğlunu?”
145 Belə dedim. Qoca falçı cavabımda bunu dedi:
“Sənə sadə bir söz deyim, yaddaşında yaxşı saxla.

Ölənərdən sən hansıma qan içməyə izn versən,
Bütün sorğu-sualına dərhal cavab verəsidir.
Kimə izn verməsən, o tez qayıdıb gedəsidir”.
150 Belə deyib qoca falçı Tiresinin ruhu mənə,
Gələcəyi xəbər verib döndü Aid diyarına.
Mən çalanın kənarında dayanaraq gözlədim ki,
Anam o qan çalısına yaxınlaşıb içsin ondan.
Qandan içib, o üzümə qəmli-qəmli baxıb dedi:
155 “Oğlum, sağkən bu yeraltı dünyaya sən necə gəldin?
Dirilərin axı bura yol tapması çətin işdir.
Aradakı böyük çaylar, ələlxüsus Okeançay
Dəhşətlidir; saz gəmiyi olmayanlar o gur çayı
Heç vəch ilə üz-üzə keçib gələ bilməz bura.
160 Yoxsa dəniz sularında məşəqqətlər çəkə-çəkə
Öz gəmin və dostlarınla Troyadan qayıdırsan?
Doğrudanmı evə dönüb arvadımı görməyibsən?”
Bu sualı verdi anam, mənə belə cavab verdim:
“Əziz anam, bir ehtiyac gətirmişdir məni bura.
165 Gəldim fivli Tiresidən xəbər alım gələcəyi.
Hələ axey torpağına qədəm basa bilməmişəm.
Bizi məşhur Aqamemnon Troyaya vuruşmağa
Aparandan, görməmişəm doğma, əziz İtakamı.
Əksinə, yad ellər gəzib çox bəlaya rast gəlirəm.
170 İndi də sən söylə görüm, Keralardan səni hansı
İnsanları qəmləndirən bir ölümə məhkum etdi?
Uzun sürən xəstəlikmi, yoxsa ki, pak Artemida
Lap yaxına gəlib vurdu səni incə oxu ilə?
Atamdan da, oğlumdan da səhih xəbər yetir mənə;
175 Var-dövlətim onlarınmı əlindədir, yoxsa yadlar
Qəsb ediblər və sanırlar bir də evə dönmərəm mən?
Arvadımın fikri nədir, oğlumla bir yerdədimi,
Ev-eşiyə göz olurmu? Adlı-sanlı axeylərdən
Yoxsa biri Penelopa ilə nikah kəsdiribdir?”
180 Belə dedim. O möhtərəm anam isə cavab verdi:
“Oğlum, sənin evindədir sədaqətli penelopa.
Dərdin-qəmin içindədir, o, göz yaşı tökə-tökə
Nə gündüzlər dinclik bilir, nə gecələr yuxulayır.
Sənin uca mövqeyini başqaları qəsb etməyib,

185 İxtiyarat başdan-başa Telemaxın əlindədir,
Qonaqlıqlar onsuz olmur, divan qurub qərar verir.
Atan daha gedib-gələ bilmir səhər yerinə heç,
Bütün günü-güzəranı kənd yerində keçir onun.
Nə yaxşı bir çarpayısı, nə yorğan, nə yastığı var.
190 Qış olanda küləklərlə birgə ocaq qırağında,
Kül üstündə yatır, cındır paltarlara bürünərək.
Havaların isindiği qızmar yayda və payızda
Üzümlüyün hər guşəsi onun üçün yataq olur,
Yerə düşən yarpaqlardan o özünə yer düzəldir.
195 Yalnız səni gözləyərək qüssələnir, ahlər çəkir.
Yox, Laertın qocalığı əsla ürək açan deyil.
Öz ömrümü mən də elə başa vurub axır öldüm.
Ancaq elə düşünmə ki, sərrast ovçu Artemida
Daxil olub otağıma zərif oxla vurub məni.
200 Eləcə də insanları əldən salıb, bədənindən
Ruhu qovan azarla da naxoşlayıb ölməmişəm.
Yalnız sənin ayrılığın, ağılı, yumşaq təbiətin
Aldı şirin canı məndən, bil, ey nəcib Odiseyim!
Belə dedi; fikir-xəyal aldı məni öz qoynuna,
205 İstədim ki, qucaqlayıb ruhu basım öz bağrıma.
Düz üç kərə yaxınlaşıb qucaqlamaq istədim sə,
Üçündə də kölgə kimi, yuxu kimi çıxdı əldən.
Artı mənim ürəyimi çulğalayan dərd daha da.
Onu bərkdən səsləyərək bu qanadlı sözü dedim:
210 “Ana, niyə sivişirsən səni qucmaq istədikcə?
Aiddə də olsa səni qucaqlamaq istəyirəm,
Qucaqlaşıb ağlasaydıq dağıdardıq dərdimizi.
Yoxsa sənin əvəzinə Persefona xəyalını
Göndərüb ki, dərdim üstə üstəlik bir dərd də qoysun?”
215 Belə dedim. O möhtərəm anam isə cavab verdi:
“Bil, ey bütün insanların ən bədbəxti olan oğlum,
Zevsin qızı Persefona aldatmayıb səni əsla.
Ölüb-getmiş adamların, bil ki, budur aqibəti:
Nə sümüyü var onların, nə əti var elə gələ.
220 Elə ki, ağ sümükləri ruh tərək edib çıxır gedir,
Odun qızmar alovları udur əti-əzəleni.
Ruhun özü yuxu kimi uçar ora, uçar bura.

Dön işıqlı dünyaya sən, məndən hər nə eşitdinsə
Yadda saxla, Penelopa üçün danış, görüşəndə”.
225 Biz söhbətə məşğul ikən xeyli qadın gəlib çıxdı,
Şan-şövkətli Persefona göndərmişdi bu ruhları.
Onlar məşhur igidlərin arvadları, qızlarıydı,
Dərhal o qan çalasının dövrəsinə yanaşdılar.
Fikirləşdim: mən onları bir-bir necə danışırdım?
230 Bütün başqa fikirlərdən çox bəyəndim bax bu fikri:
Açıb möhkəm əzələli belimdən tunc qılıncımı,
Qoymadım qan çalasına dəstə ilə yanaşsınlar.
Qandan bir-bir içib, hərə nişan verdi öz nəslini.
235 Adlı-sanlı bir nəsilədən olan Tiro gəldi əvvəl
Və dedi ki, şan-şöhrətli Salmoneyin övladıdır.
Əri isə Eol oğlu mərd qəhrəman Krefeydir.
Yer üzündə axıb gedən nəhlərin ən gözəli
Pak Yenipey onda coşqun bir ehtiras oyadıbdır.
240 Yenipeyin sahilinə o çox tez-tez yollanmış.
Yerədayaq Poseydonsa Yenipeyin görkəmində
Həmin çayın mənsəbində Tiro ilə yatıb o vaxt.
Fani qadın Tiro ilə, ölməz olan Poseydonu
Gizlətməkçün hasar çəkib sular, günboz düzəldirlər.
245 Yatırdaraq qızı allah, açıb qızlıq kəmərinini.
Öz ehtiras alovunu söndürüncə yertitrədən
Öz adıyla çağıraraq Tironu bu sözü deyib:
“Sevin, Tiro bu sevgiyə! Bir il belə çəkməz, sənin
İki qəşəng oğlun olar; Allahların yaxınlığı
250 Nəticəsiz olmur axı. Uşaqları yaxşı böyüt.
İndi qayıt get evinə. Çəkməyəsən adını ha!
Ancaq bil ki, qarşıdakı yertitrədən Poseydondur”.
Belə deyib coşqun dəniz sularında çıxdı yoxa.
Bu görüşdən həm Pelini doğdu Tiro, həm Neleyi,
255 Hər ikisi ulu Zevsin oldu qadir xidmətçisi.
Böl sürülü, gen meydanlı İokada çar oldu Peli,
Neley isə qumlu Pilos adasına sahib oldu.
Tironun üç övladı da oldu əri Krefeydən:
Gərdunəçi Amifaon, Eson bir də məşhur Feret.
260 Sonra gəlib Ason qızı Antiopa söhbət açdı.
O Zevs ilə bir yataqda yatmağıyla öyünürdü;

Zevsin iki oğlu olub: Zef bir də ki, mərd Amfion.
Onfar yeddi darvazalı Fivi tikib, sədd çəkiblər.
Güc sahibi olsalar da gen meydanlı o şəhərə
265 Sədd çəkməmiş ömür sürmək onlara da çətin olub.
Amfitrion arvadı şux Alkmenanı gördüm sonda.
Herakl Zevsin Alkmenayla yatmasından doğulmuşdu;
Sinəsində şir ürəyi döyünürdü mərd Heraklin.
Kreontun gözəl qızı Meqara da burda idi,
270 Qəhrəmanlar qəhrəmanı Herakl onun əri idi.
Çar Edipin şux anası Epikasta gəldi sonra.
Bilməməzlik üzündən o böyük günah işləmişdi:
Öz oğluyla evlənmişdi. Atasını öldürərək
Anasını alıb Edip. Xəbər çatıb allahlardan
275 Ölməzlərin hökmü ilə işgəncəyə dözə-dözə
Sevimli Fiv şəhərində hakimiyyət sürüb Edip.
Epikasta xəcalətdən dirəyə bir ip bağlayıb
Öz-özünü asıb getdi qadir Aid dünyasına.
Anasından öz oğluna əzab miras qaldı ancaq:
280 Erinnilər bu günahçın onu yaman incitdilər.
Sonra gözəl Xlorida gəldi. Neley o gözəllə
Evlənmişdi bir vaxt böyük hədiyyələr bahasına.
İas oğlu Amfionun kiçik qızı idi bu qız,
Amfionsa Orxomendə minilərin hakimiydi.
285 Pilosun şux məleykəsi Xlorida Neley üçün
Periklimen, Nestor və mərd Xromini doğru öncə
Sonra Pero oldu ondan, fanilərin ən gözəli.
Ona bütün qonşulardan elçi gəldi-elçi getdi,
Neley isə şert qoydu ki, kim İfiklin əyribuynuz
290 Mallarını Filakadan getirərsə qız onundur.
Bu çox çətin işi falçı gənc götürdü öz boynuna.
İşə şüru eləyəndə allahlardan bəxti döndü
Naxırçılar tutdu onu, buxovlandı əl-ayağı.
Elə ki, ay ay dalınca keçdi, gün də gün dalınca.
295 Gərmişini başa vurdu il, yenə də gəldi bahar,
İfikl özü gənc falçını dustaqlıqdan etdi azad:
Falçı da fal açdı ona, qərarını verdi Zevs də.
Sonra Leda gəlib çıxdı. Tindareyin bu arvadı
Tindareyə iki oğul bəxş etmişdi mərd və qoçaq

300 At ram edən Kastor, bir də zor yumruqlu mərd Polidevk,
O gəncləri diri-diri yer bağrına çəkdi birdən,
Lakin yerin altında da Zevs onları uca tutur:
Növbə ilə bir gün onlar diri olur, bir gün ölür,
Allahlardan əskik deyil, mövqeləri, hörmətləri.
305 Aloeyin şux arvadı İfimedeyə gəldi sonra,
Yertitrədən Poseydonla yatmağından danışıdı o.
O da iki oğul doğub, ancaq onlar az yaşayıb
Biri adlı-sanlı Efialt, biri allahsifət Otos.
Bərəkətli yer onların ucaltmışdı boylarını,
310 Gözəllikdə onlar yalnız Oriona tay deyildi.
Doqquz yaşda doqquz dirsək enindəydi kürəkləri,
Boylarının ucalığı doqquz sajin qədəriydi.
Hətta ölməz allahlar da qorxurdu bu qardaşlardan,
Qorxurdular Olimpə də qarğasañıq, qan salalar.
315 Onlar Ossa dağlarını Olimp üstə, Pelini də
Ossa üstə qoyub göyə çıxmağa can atırdılar.
Gənc yaşına çatsaydılar bu niyyət baş tutacaqdı.
Bıg yerləri tərleməmiş, üzlərinə tük gəlməmiş
Letonun və Zevsin oğlu sərrast vuran Feb-Appolon
320 Yeniyetmə qardaşları oxla vurub etdi həlak
Fedra ilə Prokrida, sonra Krit hökmdarı
Çar Minonsun gözəl qızı Ariadna gəlib çıxdı.
Tezey onu Afinaya bu adadan qaçırmışdı.
Lakin vəslə yetişməmiş, Dionisin sözü ilə
325 Artemida həlak etdi qızı Diya adasında.
Sonra Mera, Klimena və ərinin qətli üçün
Qızıl şeylər almış olan Erifila gəlib çıxdı...
Başqa məşhur adamların arvadları və qızları
O qədərdir, adlarını saymağı da bacarmaram,
330 Bunun üçün bu müqəddəs gecə dəxi bəs etməzdi.
Bir də yatmaq vaxtı keçib; gəmidə ya burda yatım?
Arvadlarsa siz həll edin mənim getmək məsələmi".
O qurtardı. Qonaqlarsa səs-səmirsiz öyləmişdi,
Nim qaranlıqda zalda hamı dərin heyrət içindəydi.
335 Bəyaz əlli Areta bu səssizliyi pozub dedi:
"Feaklar, bu qərrib sizə necə təsir bağışladı;
Boy-buxundan uca, gözəl və ağıllı deyilmidir?

Mənə qonaq olsa da o, hörmət bəredür hamınıza.
Bununçun da onu yola salmaq üçün tələsməyin.
340 Töhfəni də artıq verin, ehtiyacı çoxdur onun.
Allahların sayəsində hamınız çox varlısınız”.
Feakların arasında ehtiramı uca olan
Nəcib qoca Yexeney də belə dedi qonaqlara:
“Aretanın fikri bizim fikrimizlə uyğun gəlir;
345 Əziz dostlar gəlin biz də səsine səs verək onun.
Qərar qəbul eləməksə Alkinoyun öz işidir”.
Alkinoy da Yexeneyə cavab verib belə dedi:
“Nə qədər ki, canım sağdır və feaklar çarıyam mən,
Bütün burda deyilənlər tutacaqdır öz yerini.
350 Vətənə tez qayıtmağa can atsa da, dözsün qonaq,
Sabahadək dözsün barı, töhfələri toplayım mən.
Onu yola salmaq haqda gerek hamı fikirləşə,
Xüsusən mən fikirləşəm, feak çarı çünki mənəm”.
Çox ağıllı Odisseyə Alkinoya belə dedi:
355 “Feakların ən nəcib, ən ağıllısı çar Alkinoy!
Ləyaqətlə yola salmaq, yaxşı töhfə yığmaq üçün
İndən belə düz bir il də saxlasanız mənə burda,
Etirazım yoxdur mənə, çünki ata torpağına
Əli dolu qayıtmağım mənə daha faydalıdır.
360 İtakaya qayıdanda görüşümə gələn hər kəs
Əli dolu görse mənə xətrim daha əziz olar”.
Çar Alkinoy ona dərhal cavab verib belə dedi:
“Əziz qonaq, görkəmindən pis adama oxşamırsan,
Nə yalançı zənn edirik səni, nə də fırıldaqçı;
365 Az yemləmir beləsinə qara torpaq el içində.
Onlar ele yalan hörür, dözülməsi mümkün deyil,
Sənin isə sözün şirin, fikirlərin çox nəcibdir.
Bacarıqlı müğənnitək özünün və dostlarının
Çəkdikləri bəlaları çox maraqla nağıl etdin.
370 İndi bizdən heç bir şeyi gizlətmədən söylə görək,
Troyaya sənənlə bir gedib orda həlak olmuş
Allahsifət dostlarından Aidde sən kimi gördün?
Gecə hələ çox uzundur, yatmağın da vaxtı deyil.
Öz maraqlı nağılını davam etdir, dayandırma;
375 Sən başına gələnləri bir-bir nağıl etsən əgər,

Səhərəcən oyaq qalib dinləməyə hazırım mən”.
Çox ağıllı Odisseyə Alkinoya cavab verdi:
“Feakların ən yaxşısı, ən nəcibi çar Alkinoy!
Uzun-uzun nağılın da, yatmağın da öz vaxtı var.
380 Doğrudan da sənə maraqlı varsa əgər dinləməyə,
Daha acı, ağladıcı əhvalatlar danışaram.
Danışaram hərbdən dönmə dostlarımla ölümündən:
Uzun sürən döyüşlərdən sağ-salamat qurtararaq
Arvadının məkri ilə ölənlərdən danışaram.
385 Pak ilahə Persefona elə ki, o qadınların
Uçan yüngül ruhlarını dağıdaraq qovdu ordan,
Qəmə dalğın Aqamemnon ruhu ilə qarşılaşdım.
Onun Egist əli ilə Egistin öz sarayında
Öldürülən dostları da başına cəm olmuşdular.
390 Gözü mənə görə kimi tez tanıdı Aqamemnon.
Höknürtüylə ağlayaraq axıtdı göz yaşlarını,
Qollarını gen açdı ki, qucaqlasın mənə bərk-bərk.
Lakin onun qollarında sağlığında olan gücdən,
İqtidardan nə əlamət, nə də əsər qalmamışdı.
395 Çox yazığım gəldi ona, gözlərimin axdı yaşı.
Uca səslə xitab edib bu hikmətli sözü dedim:
“Adlı-sanlı sərkərdəmiz, Atrey oğlu Aqamemnon!
Hansı Kera xoşagəlməz ölümə ram etdi səni?
400 Yoxsa azğın küləkləri kükrədərək birdən-birə,
Poseydonmu öz gəmində dənizə qər q etmiş səni?
Yoxsa özge sürüsünü aparanda məhv olubsan?
Yoxsa qadın qaçırtmağa və ya şəhər zəbt etməyə
Girişəndə düşmənlərin vurub səni öldürüblər?”
Belə dedim. Aqamemnon dərhal mənə cavab verdi:
405 “Sən ey allah törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
Yox, yox azğın küləkləri kükrədərək birdən-birə
Poseydon qər q etməmişdir öz gəmində mənə suya,
Quruda da yad adamlar mənə həlak eləməyib.
Əl altdan qəsd hazırlayıb Egist dəvət etdi mənə,
410 Sonra məlun arvadımla birləşərək həlak etdi.
Qonaq edib, bir cöngəni kəsən kimi kəsdi mənə.
Bu çox ağır ölüm oldu. Yanımdakı dostlarımla da
Namərd Egist salonunda donuz kimi boğazlandı.

415 Harınlamış bəzi varlı sahibkarlar, görürsən ki,
 Toy, ya adi ziyafətçün belə kəsir donuzları.
 Sən təkbetek döyüşlərdə, ya kütləvi qırğınlarda
 Adamların şəhid olub öldüyünü çox görübsən.
 Lakin üstü yemək dolu, içki dolu masaların
 Arasında döşəməyə sərələnmiş qonaqları
 420 Qana qəltan halda görsən, dərdin birə–min olardı.
 Priam qızı Cassandra qışqıranda qopdu qəlbim;
 Canı qəddar Klitemnestra yazıq qızı həlak edib
 Yıxdı mənim üzərimə. Əl uzatdım qılıncıma,
 Lakin əbəs: qüvvəsini itirmiş əl düşdü yerə.
 425 Öz ərinin gözlərini və ağzını bağlamağa
 Cəsəreti çatmayan o arsız qadın uzaqlaşdı.
 Belə murdar cinayətə iqdam edən bir qadından
 Daha müdhiş və həyasız qadın olmaz yer üzündə!
 Öz qanuni ərinə qəsd etmək kimi ən məkrli,
 430 Ən uğursuz bir əmələ şüur etdi o bihoya!
 Mən deyirdim: qayıdaram, fərəhlənər arvad–uşaq.
 Lakin bu bəd işilə o həm özünü ləkələdi,
 Həm bu günün, həm sabahın, günahsız da olsa tamam,
 Bütün qadın tayfasına bir silinməz ləkə vurdu!”
 435 Belə dedi Aqamemnon. Cavab verib dedim mən də:
 “İşə bax ki, Zevs əzəldən Atreylərə nifrət edib
 Arvadların əli ilə onlara hey dərd göndərir:
 Yelenanın ucbatından azmı ölən oldu bizdən!
 Arvadın da demə səni öldürməyi qət edibmiş”.
 440 Belə dedim. Dərhal mənə cavab verdi Aqamemnon:
 “Sən də gerek arvadına çox etibar etməyəsən,
 Niyətinin hamısını açıb ona deməyəsən;
 Birisini söyləyəndə, o birini gizləyəsən.
 Lakin sənin arvadından sənə ölüm gələn deyil:
 445 Müdrik qoca İkarinin əziz qızı Penelopa
 Çox ağıllı, dərrakəli, xoş niyyətli bir qadımdır.
 Biz evdə tək qoyub onu Troyaya yollananda,
 O cavanca bir gəlindi, oğlun isə südəmərdi;
 İndi isə yığıncığa böyükklərlə birgə gedir.
 450 Bəxtiyardır sənin oğlun. İtakaya qayıdanda,
 Adət üzrə səni o da basmalıdır öz bağına.

Arvad məni bir doyunca oğul üzü görməyə də
 Qoymadı, Mən birçə anda boğazlanıb öldürüldüm.
 Qoy bir söz də deyim sənə, bu barədə yaxşı düşün.
 455 Dönməyini gizli saxla; doğma vətən sahilinə
 Gəmin xəlvət yanaşsın qoy. Arvadlara çox inanma.
 Qoy bir söz də xəbər alım səndən, amma düzünü de:
 Bəlkə mənim oğlumdan da sən bir xəbər eşitmişsən?
 Orxomendə, yoxsa qumlu Pilosdadır indi Orest?
 460 Ya əmisi Menelayın yanında Sparta?
 Hər halda o ölməyibdir, bilirəm ki, sağdır Orest!”
 Belə dedi Aqamemnon. Cavab verib dedim mən də:
 “Atrey oğlu, niyə məndən soruşursan bunları sən?
 Bilmirəm o ölüb, qalıb. Boş danışmaq nəyə gerek”.
 465 Bu minvalla çox danışib söhbət etdik hər ikimiz,
 Təzələndi dərdlərimiz, gözümüzün axdı yaşı.
 Peley oğlu Axillesin ruhu gəldi sonra yaxın,
 Arxasınca Patrokl ilə Antiloxun ruhu gəldi,
 Onların da arxasınca yaxınlaşdı igid Ayaks;
 470 Axillesdən sonra Ayaks birinciydi boyda, gücdə.
 İgid Eak nəvəsinin ruhu məni, tez tanıdı,
 Dərdli–qəmli, dalğın halda bu qanadlı sözü dedi:
 “Sən ey Allah törəməsi, ey çoxbilmiş pak Odissey!
 Qorxmaz igid, gör sən yenə nə qorxulu iş tutubsan!
 475 Ölülərin teyfi gəzən, düşüncədən məhrum ruhlar
 Dünyasına, söylə görüm, nə cürətlə gəlib çıxdın?”
 Belə dedi. Axillesə cavab verib dedim mən də:
 “Axeylərin ən güclüsü, Peley oğlu mərd Axilles!
 Gəlmişəm ki, Tiresidən bir məsləhət alım burda,
 480 Desin görüm, sərt qayalı İtakaya necə dönüm.
 Hələ axey torpağına yaxınlaşa bilməmişəm.
 Nə müddətdir yalnız belə çəkməkdədir başım mənim.
 Səni isə xoşbəxtlikdə keçən yoxdur, olmayacaq!
 Sağlığına səni allah bilirdik biz axeylilər,
 485 Burda isə ölülərin arasında hökmdarsan.
 Bununçün də ölməyinə heç təəssüf etmə, Pelid!”
 Belə dedim. Axilles tez mənə belə cavab verdi:
 “Mərd Odissey, öldüyümcün gəl təsəlli vermə mənə.
 Yer üzündə torpaqsız, ac bir yoxsula ömrüm boyu

490 Az muzd ilə işləməyi daha üstün bilirəm mən;
 Ölülərin hökmdarı olmağımdan bu yaxşıdır.
 İndi oğlum haqda danış, ön cərgədə vuruşanlar
 Sırasında olmaq üçün Troyaya gəldimi o?
 Əgər bir şey bilirsənsə atam Peley haqda, danış.
 495 Mirmidonlar əvvəlkiyə ona hörmət edirlərmi?
 Yoxsa gözdən salıb onu Ellada da, Ftiya da;
 Qocalıqdan qolu-qıçı gücdən düşüb çünki tamam.
 Kaş mən ona kömək üçün o dünyaya qayıdaydım,
 Troyanın düzlərində adlı-sanlı igidləri
 500 Qırıb-çatan güc-qüvvətim kaş dönəydi bir də geri,
 O gücümle az müddətə qayıdaydım vətənimə,
 Onda qoca atama gün verməyərək sıxışdıran,
 Onu gözədən salanlara göstərərdim öz gücümü”.
 Axilles bu sözü dedi. Cavabında dedim mən də:
 505 “Pak Peleyin barəsində məlumatım yoxdur mənim,
 Lakin oğlun Neoptolem haqqında nə bilərəmsə
 Hamısını bircə-bircə sənə üçün danışsın
 Bizim axey gəmiləri yanındakı düşərgəyə
 Skirosdan gəmi ilə onu özüm aparmışam.
 510 Troyanın ətrafında biz məşvərət eləyəndə,
 Əvvəl başdan ən ağıllı təklif verən o olurdu.
 Məsləhətdə bir Nestordu ondan üstün, bir də ki, mən
 Troyanın düzlərində biz döyüşə girişəndə
 Heç bir zaman dal səflərdə vuruşmazdı Neoptolem,
 515 İgidlərlə bəhsə girib lap qabağa can atardı.
 Ən dəhşətli döyüşlərdə çox düşməni elədi məhv;
 Axeyləri nizesilə, qılıncıyla qoruyarkən
 Öldürdüyü düşmənlərin hesabını deyəmmərəm.
 Telef oğlu Yevripili öldürdüyü yadımdadır;
 520 Yevripillə birgə ketey dostları da həlak oldu;
 Onlar varlı bir qadından çox hədiyyə almışdılar.
 Güzəllikdə yalnız Memnon üstündə mərd Yevripildən.
 Biz Yepeyin düzəltdiyi taxta atda gizləndə,
 Neçə arqiv başçısının gizləndiyi həmin atın
 525 Qapısını bağlamaq, ya açmaq mənim hökümündəydi.
 Axeylərin müşavir və başçıları vahimədən
 Tir-tir əsib gözlərinin yaşlarını axıdırdı.

Ancaq heç vaxt görmədim ki, Neoptolem qorxusundan
 Ağarsın, ya gözlərinin yaşı axsın yanağından.
 530 Ancaq yaxşı yadımdadır: o, qılıncın dəstəyindən
 Və nizədən yapışaraq, məndən xahiş edirdi ki,
 İzn verim, atdan çıxsın, qırıb töksün düşmənləri.
 Priamın dik hasarlı şəhəri ki, fəth olundu,
 Ona düşən qənimətlə o gəmiyə minib getdi.
 535 Nə qılınc, nə əlbəyaxa döyüşündə yaralandı,
 Nə uzaqdan atılan ox, ya da nizə tutdu onu.
 Bilirsən ki, qızmış Ares fərq qoymayıb heç bir kəsə”.
 Mən bunları söyləyəndə yeyinayaq Axillesin
 Nəcib ruhu addımladı Asfodelom çəməninə;
 540 Sevindi ki, onun oğlu döyüşlərdə ad qazanıb.
 Qalan bütün ölülərin ruhu qəmgin dayanmışdı.
 Danışmağa can atırdı hamı ürək sözlərini.
 Yalnız Ayaks, Telamonun oğlu Ayaks dinməz durub
 Qəzəb dolu gözlərini düz üzümə zilləmişdi;
 545 Axillesin silahına sahib olmaq yarışında
 Üstünlüyü mənə verdi troyanlar və Afina.
 Bu yarış Axillesin öz anası düzəltmişdi.
 Kaş ki, heç mən o yarışda zəfər çalmış olmayaydım!
 Gör bir necə igid öldü bu yar-yaraq ucbatından!
 550 Telamonid Ayaks boyda, cəsarətdə, yaraşıqda
 Peley oğlu Axillesdən sonra təkdi, misilsizdi.
 Mülayim bir səslə ona müraciət edib dedim:
 “Cəsur Ayaks Telamonid, sən öləndən sonradamı
 Başımıza çox bəlalar gətirmiş yar-yaraq üçün
 555 Mənə qarşı kin və qəzəb bəsləməkdən çəkmirsən əl?
 Ey axeylər havadarı, bil ki, sənə ölümünə
 Axillesin ölümünə yandıqımıztək yanırıq.
 İnan ki, bu məsələdə müqəssir tək Zevs özüdür:
 O nizədar danayların arasına nifaq salıb,
 560 Əbəs yerə sənə ölüb getməyinə səbəb oldu.
 Di gəl, Ayaks, yaxın gəl ki, eşidək bir-birimizi,
 Qəzəbini və ruhunu cilovlayıb al əlinə!”
 Belə dedim. Cavabında Ayaks bir söz danışmadı;
 O da başqa ruhlar kimi getdi Erebbə hissəsinə.
 565 Əgər başqa ölülərin kölgəsilə görüşməyə

Getməseydim, acıqlı da, qəzəbli də olsa Afaks,
Ya o, ya mən bir dil tapıb, şirin söhbət edəcəkdik.
Ulu Zevsin kamil oğlu Minosu da gördüm orda,
Əlində bir qızıl əsa, yenə divan qurmuşdu o.
570 Dayanalar, əyləşənlər mühasirə edib onu,
Məhkəmənin başlanması anlarını gözləyirdi.
Ondan sonra Orionun gördüm nəhəng cüssəsini,
Asfodelom çəməninə vəhşiləri qovurdu o.
O bir vaxtlar tuncdan tökmə və əyilməz əsasıyla
575 Uca dağlar yamacında qovardı bu heyvanları.
Mən Qeyanın məşhur oğlu Titini də gördüm orda,
Doqquz peletr yer tutaraq uzanmışdı torpaqda o.
Bir çalağan sol yanında, biri sağda dayanaraq,
Onun qara ciyərini dimdikləyib didirdilər.
580 Qovammırdı onları o. Lelto keçib Panopeydən
Pifona üz qoyduğu vaxt Titi onu zorlamışdı.
İşgəncəyə məhkum olan Tantalı da gördüm orda.
Xirtdəyəcəni su içində olsa belə gölməçədə,
Susuzluqdan qovrulurdu, ağzı suya çatmayırdı.
585 Əyilərək qoca sudan içməyə meyl edən kimi,
Su çəkilib geri gedir, ayağının altında yalnız
Gölün lili görünürdü, qurudurdu Allah suyu.
Sulu armud, al yanağı parıldayan alma nə var,
Şirin əncir, zeytun kimi bar gətirən ağacların
590 Meyvə dolu budaqları ona sarı əyilmişdi.
Əl uzadıb qoca dərmək istəyəndə meyvələrdən,
Külək barlı budaqları qaldırırdı yuxarıya.
Əzablara məhkum olan Sizifi də gördüm orda,
Nəhəng daşı əllərilə bir təpəyə qaldırırdı.
595 Var gücünü sərf eləyib ayağı və əllərilə
Dağ başına qaldırdığı daş zirvəni haqlayaraq,
Zirvədəki aşırımdan o tərəfə aşhaaşda
Yuvarlanıb yenə dağın lap dibinə qayıdırdı.
Sizif daşı yenə dağa qaldırmağa çalışırdı,
600 Tərə batır, bulud kimi toz qalxırdı başı üstə.
Daha sonra pak Heraklın teyfi ilə qarşılaşdım.
Teyfi burda, özü isə şux arvadı Heba ilə
Allahların eys-ışrət məclisində kef çəkirdi.

Heba Şimşəksaçan Zevslə şux Heranın qızı idi.
605 Ürküdülmüş quşlar kimi ruhlar teyfin üzərində
Uçurdular o tərəfə bu tərəfə hay-küy ilə.
Oxlu yayın kirişinin çəkib Herakl, zülmət kimi
Dayanmışdı, elə bil ki, oxu indi atacaqdı.
Köksü üstə dəhşətsaçan çarpaz qayış görünürdü,
610 Xas qızıldan tökmə qayış üzərində vəhşi qaban,
Gözlərindən dəhşət yağan qızmış aslan, nəhəng ayı,
Gərgin döyüş səhnələri, qan, ölüm həkk olunmuşdu.
Bir sənətkar zövqü ilə bəzədilmiş həmin qayış
Ustasını həmişəlik yaşatmaqçın kifayətədi.
615 Gözlərinə sataşantək o tanıdı məni dərhal,
Kədərlənib bu qanadlı sözlər ilə etdi xitab:
“Sən ey Allah törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
O işıqlı dünyada mən rast gəldiyim bələlara
Görünür ki, indi də sən rast gəlirsən, ey bəxtikəm!
620 Zevsin oğlu olsam da mən, başıma çox bəla gəldi.
Məndən çox-çox ləyaqətsiz bir adama tabe olub,
Hey yerinə yetirməli oldum onun buyruğunu.
Əmr etdi ki, bu dünyadan it aparım onun üçün,
Düşündü ki, icrası mümkün olan bir iş deyil.
625 Lakin hünər göstərərək iti burdan apardım mən.
Afinayla Hermes mənə kömək etdi bu səfərdə”.
Bunu deyib döndü yenə Herakl Aid ələminə.
Mən yerimdə gözlədim ki, qədimlərdə həlak olmuş
İgidlərdən bəlkə yenə biri gəldi görüşümə.
630 Qalsam görə bilərdim də çoxdan ölüb getmiş olan
Allahların törəməsi çar Tezeyi, Pirifoyu...
Lakin güclü bir axıntək axdı ruhu ölümlərin;
Qopan müdhiş qışqırtıdan vəhmələndim, qaçdı rəngim.
Elə güman elədim ki, sərt ilahə Persefona
635 Dəhşətsaçan Qorqonanı göndərəcək üzərimə...
Tez gəmiyə qayıdaraq yoldaşlara əmr etdi ki,
O gəmini sahile bənd edən ipi açsınlar cəld.
Dərhal avar arxasında tutdu hər kəs öz yerini.
Okean-çay sularında üzduk üzəşəği biz,
640 Öncə avar, sonra külək alıb getdi gəmimizi”.

ON İKİNCİ NƏĞMƏ

“Çox keçmədi, Okean-çay sularını qət edərək,
Yolları gen, dalğaları səsi-küylü dəniz ilə
Gəlib çatdıq Eeyaya. Bu adadır Eos evi,
Rəqqasların gen meydanı, günəşlərin doğduğu yer.
5 İtgedən gəmimizi qumsallığa çəkib dərhal,
Heç vaxt səsi kəsilməyən dənizin gen sahilində
Pak Eosun doğmasını gözləyərək yuxuladıq.
Erkən doğan al saçaqılı Eos çıxdı qaranlıqdan.
Yoldaşları Sirseyanın sarayına göndərdim ki,
10 Yelpenorun meyitini tez sahile gətirsinlər.
Sahildəki ağaclıqdan tonqal üçün odun qırdıq.
Sonra yaxın dostumuzun başladıq dəfn ayinini:
Silahıyla bir yandırıb Yelpenorun meyitini,
Bir təpəcik ucaldaraq üstə məzar daşı qoyduq.
15 Təpəciyin dik yerinə sancdın avar kürəyini,
Nə lazımsa hamısına əməl etdik bircə-bircə...
Sirseyaya məlum oldu bizim geri dönməyimiz,
Geyinərək-keçinərək yanımıza gəldi dərhal,
Kənzilər də çoxlu çörək, ət və şərab gətirdilər.
20 İlahələr ilahəsi düz ortaya gəlib dedi:
“Ah dəcəllər! Ölməmişdən o dünyaya baş çəkdimiz!
Hamının bir, sizin iki ölümünüz vardır demək!
İndi isə axşamədək yeyin, için, ləzzət çəkin.
Sabah səfəq sökər-sökmez, qalxıb yola düşərsiniz.
25 Özüm sizə yol göstərüb, məsləhətlər verərəm ki,
İstər dəniz yollarında, istər quru yollarında
Heç bir kəsin hiylə-şəri sizə belə yollamasın”.
İlahə bax belə dedi. İtaətlə qulaq asdıq.
Günəş qürub edənədək biz orada əyləşərək
30 Doyunca ət yeməkləri yeyib, şirin şərab içdik.
Elə ki, gün qürub edib zülmət sardı yer üzünü,

Gəmilərə yaxın yerdə yatdı bütün yoldaşlarım.
Yolçulardan uzaşdırıb oturdu qum üstə mənə,
Özü yerə uzanaraq sorğu-sual verdi peri.
35 Başımıza gələnləri bir-bir nağıl etdim ona,
İlahələr ilahəsi sonra mənə belə dedi:
“Nə lazımsa eləyibsen. İndi eşit sözlərimi,
Dediyimi allahların buyruğunu yadda saxla.
Sirenlərin lap yanından düşəcəkdir öncə yolun;
40 Onlar bütün yolçuları yoldan edir nəğmə ilə.
Naşılıqdan kim onlara qulaq asıb yaxınlaşsa,
Öz evinə dönmə bilməz. Evdə arvad-uşaq onun
Gəlişinə sevinərək, qabağına yüyürməzlər.
Göy otluqda əyləşərək sirenlər çox adamları
45 Sehləyir nəğmə ilə. Onların dörd tərəfində
Dağdır insan sümükləri; Hər sümükdə bir az dəri.
Düz keç ordan, dostlarının qulağını tıxa mumla,
Sirenlərin mahnısını qoy heç biri eşitməsin.
Ancaq özün istəsən ki, nəğmələri dinləyəsen,
50 Qoy əlini, ayağını dor ağacı dirəyinə
Möhkəm-möhkəm sarınsınlar, ayaq üstə duran yerdə.
Beləliklə sən həzz ala bilərsən o mahnılardan.
Yalvararaq qayıqları açmağı ömr etsən əgər,
Qoy dostların daha da bərk sarınsınlar səni dora.
55 Elə ki, yol yoldaşların sirenləri dalda qoydu,
Hansı yolla getmək haqda mən məsləhət verəmmərəm.
Gedəcəyin yolu özün fikirləşib seçməlisən,
Təsvirini verə billem mən yalnız o iki yolun:
O yollardan birisində qayalığa rast gələrsən,
60 Mavi gözlü Amfitrita dalğaları çırpır ona.
Səyyar qaya adı verib allahlar o qayalara.
O qayalar üzərindən quş da, Zevsə amvrosya
Daşıyan pak göyərçinlər özləri də uça bilmir;
Hər uçuşda hamar qaya birisini həlak edir;
65 Əvəzində atamız Zevs başqasına həyat verir.
Yaxın gedən hər gəmiyə fəlakətdir o qayalar:
Dalğalarla od selinin gen dənizə apardığı
Taxta, bir də meyit qalır məhv olan o gəmilərdən.

Yalnız Eet hökmdarın görüşündən qayıdanda
70 Məşhur Yason sağ qurtarıb ordan Arqo gəmisində.
Yasonu çox sevən Hera müşayiət etməseydi,
O gəmi də qayalığa dəyib tezəcə məhv olardı.
İkinci su yolunda da iki qaya vardır yenə,
Onun biri çox ucadır, buludlara çatır başı.
75 O qayanın zirvəsindən eskik olmur qara bulud;
Nə payızda, nə də yayda açılmayır orda hava.
İyirmi əl-ayağı da olsa əgər bir adamın,
Nə dırmaşa bilər ora, nə də ordan enə bilər,
Sürüşkəndir çünki qaya, sanki kimsə hamarlayıb.
80 O qayanın ortasında qaranlıq bir mağara var,
Girəcəyi onun qərbə, düz Erebe tərəf baxır.
Mərd Odisey, o qayanın yanından düz sür gəmini,
Çünki mahir ox atanın bir gəmidən atdığı ox
Gedib o boş mağaranın axırına çata bilməz.
85 Dəhşətsaçan Ssilla o mağarada qərar tutub,
Onun səsi bir küçüyün hürməsinə çox oxşayır.
Ancaq özü çox qorxuncdur; kim görürsə dəhşətlənir.
Heç Allah da istəməz ki, Ssillanı görsün gözü.
Düz on iki ayağı var Ssillanın nazik və süst,
90 Çiyini üstə altı boyun uzanmışdır; hər boyunda
Qorxunc bir baş çarpır gözə; hər ağızda üç cərgə diş;
Ələ keçən hər insana sərt ölümdür bu sıx dişlər.
Gövdəsinin tən yarısı mağaranın içindədir,
O altı baş dəhşət saçan mağaradan çıxıb çölə,
95 Hamar qaya üzərindən uzanaraq balıq tutur:
Delfin, köpək balıqları, nəhənglərdir ovladığı;
Belə iri heyvanları çox bəsləyir Amfitrita.
Heç bir gəmi sürücüsü lovğalanıb deyəmməz ki:
“O qayanın yanından mən tələfatsız keçib geldim!”
100 Ssillanın hər bir başı bir yolçunu şikar edir.
Əvvəlkindən bir az alçaq bir qaya da görəcəksən,
Cəmi bir ox mənzilidir arası o qayaların.
Sıx yarpaqlı vəhşi əncir ağacı var o qayada,
O əncirin düz altında pak Xaribda tüğyan edir.
105 Gündə üç yol udub suyu, üç yol geri qaytarır o,

Bax, o, suyu udan zaman yaxınına getməyəsən!
Yertitrdən özü belə qurtarmmaz onda səni!
Ssillaya yaxın yerdən tezçə keçsən, qazanarsan:
Çünkü bütün gəmidəki adamları itirməkdən
110 Altı nəfər dənizçini itirməyin məsləhətdir”
Bax, ilahə bunu dedi. Mənsə belə cavab verdim:
“Ey ilahə, indi mənim bu sorğuma düz cavab ver:
Xarıbdadan xilas olsam, Ssilla biz yolçuları
Ovlamağa başlayanda öhdəsindən gələrəmmi?”
115 İlahələr ilahəsi cavabımda bunu dedi:
“Ey xatakar! Vurub-tutmaq heç başından çıxmır sənin!
Ölməzlərin özünə də, demək, meydan oxuyursan!
Unutma ki, Ssilla da fani deyil, əbədidir,
Çox güclüdür, yırtıcıdır. Onunla cəng etmək olmaz.
120 Güc işlətmək havayıdır. Gərək qaçıb qurtarasan.
Ləngiyərək sən onunla vuruşmaya girsən əgər,
Qorxuram ki, yenə sizin gəminizə hücum edib,
Hər başıyla dostlarından birisini şikar edə.
Bacardıqca tez qaç ordan, Krateida deyə-deyə,
125 İnsanları qırıb-çatan Ssillanı o doğubdur;
Övladının o saxlaya bilər təkrar hücumunu.
Sonra yolun Trinakriya adasına düşər sənin.
Heliosun sürüləri otladığı yerdir o yer;
Yeddi sürü kök qoyunu, yeddi naxır inəyi var.
130 Hər sürü də əlli başdır, əllisi də balaverməz,
Əllisi də ölümsüzdür. Çobanları pərilərdir;
Biri gursaq Faertulsa, biri gursaq Lampetyadır. –
Ataları Heliosdur, anaları Neeradır.
Neera bu pəriləri doğub boya çatdırınca,
135 Yurdumdan çox uzaqdakı bu adaya göndərüb ki,
Heliosun sürüsünə, naxırına göz olsunlar.
Yurda dönmək xatirinə sürülərə dəyməsəniz,
Əzabla da olsa gedib İtakaya çatarsınız.
Sürülərə toxunsanız, həm gəminiz məhv olacaq,
140 Həm də bütün yoldaşların. Tək özün sağ qalacaqsan.
Evinə də tək və tənha, həm də çox gec çatacaqsan”.

Sirseyə bax belə dedi. Qızıl taclı Eos doğdu,

İlahələr ilahəsi qalxıb getdi öz evinə.
Mən gəmiyə qayıdaraq yoldaşlara əmr etdim ki,
145 O gəmini sahilə bənd edən ipi açsınlar cəld.
Tez gəmiyə minib onlar yapışdılar avarlardan,
Kürəklərin zərbəsilə döyəcləndi mavi dəniz.
Bizim qara gəmimizin arxasınca əsən külək.
Hey qabartdı yelkənləri. Bizə bu səmt küləyini
150 Gözəl saçlı, insan dilli sərt ilahə göndərmişdi.
Dikəldib dor ağacını biz rahatca əyləşmişdik,
Səmt küləyi və sükançı aparırdı gəmimizi.
Dərdli-qəmli, dalgın halda belə dedim yoldaşlara:
“İlahələr ilahəsi Sirseyanın dediyini
155 Mən bilməyim kafi deyil, gərək siz də biləsiniz.
Ölümümüz labüddürmü, yoxsa ondan xilas olmaq
Mümkün olan şeydir, ya yox? Söyləyəm, siz bilərsiniz.
Əvvəla o bildirdi ki, xoşavazlı sirenlərin
Nəğməsinə, göy çəməne şirnikməyib çıxacaq gedək.
160 O nəğməni dinləməyə yalnız mənə izn verdi.
Amma gərək möhkəm-möhkəm sarınam dor ağacına;
Sarındığım ip ucları bağlana dor ağacına.
Yalvararaq kəndirləri açmağı əmr etsəm əgər,
Onda gərək qayıyla da mənə dora sarasınız.
165 Bu minvalla mən hər şeyi izah etdim yoldaşlara.
Bizim möhkəm gəmimizi səmt küləyi qova-qova
Xoş nəğməli Sirenlərin adasına tez çatdırdı.
Gözlənmədən kəsdi külək, suyun üzü hamarlandı:
Aşır-daşır dalgaları yatırırdı pak ölümsüzlər.
170 Yoldaşlarım qalxıb dərhal yelkənləri yığışdırdı,
Yerə qoyub, avarların arxasında əyləşdilər.
Kürəklərin zərbəsində köpükləndi suyun üzü.
İri bir mum parçasını böldüm xırda hissələrə,
Öz qüvvətli əllərimlə yumşaltmağa başladım mən;
175 Var gücümle özdim onu, çox keçmədi yumşaldı mum,
Bir yandan da Heliosun nuru çatdı köməyimə;
Yolçuların qulağını bircə-bircə mumladım mən
Onlar isə qayıqlardan hörülmüş sərt iplər ilə
Mənim əl və ayağımı sarıdılar dora möhkəm.

180 Sonra avar arxasına keçib işə başladılar.
 Bağirtinin çatacağı məsafəyə yol qalanda,
 Üzən gəmi yayınmadı sirenlərin nəzərindən.
 Bu sözləri nəğmə kimi uca səslə oxudular:
 “Axeylərin şan-şöhreti mərd Odissey, bura buyur!
 185 Öz gəmini saxlatdırıb, dinlə bizim nəğməmizi.
 Bizim şirin nəğməmizi dinləməmiş hələ heç kəs
 Gəmisini sürüb burdan elə-belə keçməmişdir,
 Dinləyənlər ləzzət alıb, bizdən çox şey öyrəniblər.
 Biz bilirik, Troyada allahların hökmü ilə
 190 Arqivlilər nələr çəkib, troyanlar nələr çəkib.
 Həyatverən yer üzündə nə baş verir – biz bilirik”.
 Ürəkaçan səslərlə onlar belə oxuyurdu.
 Mən həvəslə dinləyərək əmr etdim ki, açın məni!
 İşarəylə başa saldım; avarını çəkdi onlar.
 195 Perimedlə Yevriloxsa yerlərindən sıçrayaraq,
 Sarğılarım üzərinə bir sarğı da artırdılar.
 Elə ki, o sirenləri çox arxada qoydu gəmi,
 Xoş səsləri, nəğmələri eşidilməz oldu artıq,
 Hər kəs mənim tıxadığım mumu atdı qulağından,
 200 Açıb qayıq kəndirləri məni sərbəst buraxdılar.
 Sirenlərin yaşadığı o adadan uzaşınca,
 Nəhəng dalğa və buğ gördüm, gurultulu səs eşitdim.
 Vahimədən yolçuların əllərindən avar düşdü,
 Həm avarlar, həm də gəmi hərəkətsiz qaldı suda;
 205 Ağziiti avar daha qovammadı gənimizi.
 Mən bu qorxmış adamlara ürək-dirək vermək üçün
 Hər birinə yaxınlaşıb toxtadıçı sözlər dedim:
 “Dostlar, biz ki, hər möhnətə qatlaşmağı öyrənmişik!
 Qarşıdakı bu bəla da bizi taygöz Polifemin
 210 Mağarada zorla dustaq etməsindən yaman deyil.
 Mənim ağlım və hünərim sizi xilas etdi ordan.
 Bir zaman bu fəlakət də xatirəyə çevriləcək.
 İndisə mən dediyimə gəlin birgə əməl edək:
 Hərə keçsin öz yerinə, işə salın avarları.
 215 Kron oğlu Zevsin özü bəlkə bizi hədələyən
 Bu xatadan xilas olub uzaşmağa qoyacaqdır.

Ey sükançı, nə qədər ki, sən bu sükan başındasan,
 Dediymi yaxşı-yaxşı xatirədə saxla hər an:
 Cəhd et o gur dalğalardan və buxardan uzaq olaq,
 220 Birdən ora yaxınlaşıb bizi bədbəxt eləyərsən.
 Bax o hündür qayalığa tərəf yönəlt gənimizi...
 Belə dedim, qulaq asdı onlar mənim sözlərimə,
 Lakin labüd fəlakətdən, – Ssilladan söz açmadım.
 Bilirəm ki, bunu desəm, daha avar çəkməzdilər,
 225 Vahimədən qaçıb hərə bir bucaqda gizlənərdi.
 Sirseyanın bir əmrini tamam yaddan çıxartdım mən,
 O demişdi: Ssillayla vuruşmağa cəhd eləmə.
 Geyib döyüş paltarını, iki nizə aldım ələ,
 Birçə anda addımladım gəminin uc tərəfinə.
 230 Orda durub gözlədim mən başa bəla Ssillanı,
 Öz-özümə dedim: indi gözümüzdə dəyəcəkdir.
 Ancaq bir şey görəmədim, gözlərimə tor gəlmişdi,
 Çünki gözüm duman sarmış o qayaya çox baxmışdı.
 Dar boğazla yol gedirdik, ürəyimiz səksəkəli;
 235 Ssilla bir yanımızda, Xaribda bir yanımızda.
 Xaribda gur dalğaları udurdu çox dəhşət ilə,
 Udduğunu qaytaranda yer-göy gur-gur gurlayırdı:
 Sanki nəhəng bir qazanda su pıqqapıq qaynayırdı
 Ağ köpüklər zirvəsinə qalxırdı cüt qayaltığın.
 240 O yenidən udan zaman dənizin şor sularını,
 Daxilini görüb, ordan eşidirdik gurultunu,
 Qayaların lap dibində qapqara qum görünürdü.
 Yolçuların vahimədən rəngi dümağ ağarmışdı,
 Canda ölüm vahiməsi seyr edirdik Xaribdanı.
 245 Elə bu vaxt gəmimizin heyətindən altı nəfər
 Cəld və güclü yol yoldaşım Ssillanın oldu yemi.
 Mən bir iti gəmimizə nəzər saldım, bir də göydə
 Çapalayan dostlarımın əl və ayaq çalmasına.
 Dəhşətsaçan bağırtyla axırını dəfə onlar
 250 Öz adımla çağıraraq, məndən kömək istədilər.
 Sanki uzun bir tilova mal buyuzunu bağlayaraq,
 Balıqçı yem atır xırda balıqlara bir qayadan,
 Onları öz tilovuna bu kələklə keçirir o;

255 Balıqlarsa qıvrılarak ip ucunda düşür yerə,
Dostların da o balıqlar kimi göydə qıvrılırdı.
Ssilla öz kahasında yeyəndə bu adamları,
Bağrıaraq əllərini mənə sarı uzatdılar.
Başım dəniz sularında çox bəlalər çəkibse də,
260 Belə acı bir səhnənin heç şahidi olmamışam!
Qayalıqdan, Ssilla və Xaribdadın uzaqlaşdıq,
Sonra gəlib Heliosun adasına yetişdik biz.
Hökmürəvan Heliosun enlialın inəkləri,
Ətli-canlı qoyunları bu adada otlayırdı.
265 Ağıllarda inəklərin, qoyunların mələməsi
Gəmi hələ yolda iken gəlib bizə yetişirdi.
Bu səsləri eşidəndə fivli falçı Tiresinin,
Eeyalı Sirseyanın sözlərini xatırladım.
Heliosun fanilərə çox xoş gələn adasında
Əluzunluq etməməyi tapşırmışdı onlar mənə.
270 Dərdə-qəmə dalğın halda yoldaşlara belə dedim:
“Siz ey başı bəlalər çəkmiş dostlar, qulaq asın,
İstəyirəm Sirseyanın etdikləri tövsiyəni.
Heliosun fanilərə çox xoş gələn adasında
275 Əluzunluq etməməyi tapşırmışdı onlar mənə.
İndi gəlin bu xatalı adadan yan keçək gedək!”
Belə dedim. Yolçuların parçalandı sanki qəlbi.
Yevrilox tez cavab verib bu tikanlı sözü dedi:
“Odissey, sən davamlısan, gücün çoxdur, yorulmazsan!
280 Bər-bədənin elə bil ki, başdan-başa demirdəndir!
Biz yorğunluq, yuxusuzluq; amma bizi bu adada
Dincəlməyə qoymayırsan. İzn versən burda düşüb
Özümüzlə ləzzətli bir şam yeməyi hazırlarıq.
Bizi ora buraxmayıb; istəyirsən bu gecə də
285 Sisli dəniz sularının qucağında veyllənək.
Lakin gecə gəmilərçün təhlükəli yellər əsir.
Əgər gecə zülmətində birdən-birə Not başlasa
Və ya ölməz allahların istəyinə baxmayaraq,
Gəmiləri qərq eleyen coşqun Zefir tüğyan etsə,
290 Ölüməndən bir nəfərimiz xilas ola bilərmiz, de?
Biz gecəyə tabe olsaq, mənəcə, daha məsləhətdir;

Burda düşüb, gəmimizin yanında şam hazırlayaq,
Səhər tezdən yenə qalxıb düzələrik yolumuza.
Yevriloxun təkliflə razılaşdı yoldaşlarımız.
295 Hiss etdim ki, bizə bəla göndərəcək ölümsüzlər.
Uca səslə Yevriloxa bu qanadlı sözü dedim:
“Yevrilox, mən təkəm, siz çox. Məni güclə yendiniz siz.
Ammə gərək qabaqca siz böyük bir and içəsiniz:
Əgər burda inək, qoyun sürüsünə rast gələrsək,
300 Heç kəs yersiz hərəkətə, azgınlığa yol verərək,
Nə bir inək, nə bir qoyun tuta bilməz sürülərdən!
Sirseyə nə veribdirse, ona qane olmalıyıq”.
Belə dedim. Onlar əmrə tabe olub and içdilər.
Elə ki, yol yoldaşlarımız and içdilər, qurtardılar,
305 Birbaş sürdük gəmimizi sərt qayalı o körfəzə
Və gəmidən düşdük yerə; içməli su yaxındaydı.
Təcrübəli yolçular tez şam yeməyi hazırladı.
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Ssillanın gözlənmədən gəmimizdən ovladığı
310 Əziz səfər dostlarını yada salıb yaş axıtdıq,
Sonra yaşlı gözümüzü qapadı bir şirin yuxu.
Sübh vaxtına az qalmışdı, batırdılar ulduzlar da,
Buludığan qüdrətli Zevs Kron oğlu gözlənmədən
Şiddətli bir yel əsdirdi, duman sardı yeri, göyü,
315 Asimandan yer üzünə qap-qara bir zülmət endi.
Erkən doğan al saçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan,
Gəmimizi sudan dartıb, çəkdik dərin mağaraya,
Rəqs etməyə toplasardı pərilər o mağaraya.
Mən öz səfər dostlarımı toplayaraq belə dedim:
320 “Dostlar, yüngül gəmimizdə yemək də var, içki də var,
Mal-qaraya əl vurmasaq başımız da bəla çəkməz.
İnəklər də, qoyunlar da Heliosun mallarıdır,
Helios hər şeyi görür, eşidir nə danışılsa”.
Belə dedim. Canla-başla qəbul etdi onlar bunu.
325 Tamam bir ay not küləyi əsdi, bir an dayanmadı,
Bu bir ayda əsən yalnız bir Not oldu, bir də ki, Yevr.
Yoldaşlarımız nə çörəkdən korluq çəkdi, nə də sudan,
Ətə tamah salsalar da mal-qaraya dəymirdilər.

330 Gəmidəki azuqəməz bitər-bitməz yoldaşlarım
İstəməyə-istəməyə ov etməyə başladılar.
Quşdan tutmuş, əllərinə hər nə keçdi ovladılar,
Yaman aclıq çəkib, balıq ovlamağa başladılar.
Mən dostlardan uzaqlaşıb, yalvardım ki, allahlardan
Biri bizə yol göstərsin, çıxıb gedək evimizə.
335 Elə ki, mən sahildəki yoldaşlardan uzaqlaşdım,
Yeltutmayan bir yer tapıb, əllərimi təmiz yudum,
Olimpdəki ölməz, nəcib allahlara dua etdim...
Allahlarsa mənə şirin bir yuxuya qərq etdilər.
Yevrilox bəd bir məsləhət verib bu vaxt yoldaşlara:
340 "Siz ey başı çox bələlər çəkmiş dostlar, qulaq verin.
Hansı ölüm olur-olsun, insan üçün qorxuludur;
Lakin aclıq əzabıyla ölmək daha dəhşətlidir.
Heliosun naxırından seçək ən kök inəkləri,
Geniş səma sahibləri allahlara qurban kəsək.
345 Doğma ata torpağına – İtakaya dönəndə də,
Heliosun şərəfinə bir məbədgah ucaldaraq,
O məbədi ən qiymətli şeylər ilə bəzəyərək.
Helios öz heyvanları üçün bizə qəzəblənib
Allahlarla razılaşıb gəminizi batırırsa,
350 Dənizin şor sularını udub dərhal həlak olmaq,
Boş adada əziyyətlə məhv olmaqdan daha xoşdur".
Yevriloxun təkliflə razılaşıb dərhal hamı,
Naxırlardan ən kök, qəşəng inəkləri ayırıblar.
Alın geniş, astayeriş bu inəklər yaxınlıqda
355 Bizim qara gəmimizin lap yanında otlayırmış.
İnəkləri tutub onlar. Arpa yoxmuş gəmimizdə;
Əvəzinə uca palıd ağacından yarpaq dərib,
O ölümsüz allahlara qurban kəsib, yalvarıblar.
Sonra isə, dərisini soyublar o inəklərin,
360 Buddan kəsib ikiqat piy laylarına bürüyüblər.
Yerdə qalan çiy ətləri qalayıblar üzərinə.
Lakin şərab olmadığı üçün, yanan bud ətinə
Su səpiblər. Sonra içi-ıçalatı qızardıblar.
Yandırıb bud ətlərini, ıçalatdan dadan kimi,
365 Qalan əti parçalayıb dərhal şişə keçiriblər.

Elə bu vaxt şirin yuxu gözlərimdən uçub getdi,
Tez sahile, gəmimizin dayandığı yerə gəldim.
Haçaquyruq gəmimizə yaxınlaşar-yaxınlaşmaz,
Cızhacıyla yanan piy-yağ iyini hiss etdi burnum,
370 Bir inilti qopdu məndən allahları harayladım:
"Ey Zevsi ata, ey Olimpın başqa nəcib allahları!
Bərk yatırıb mənə, böyük bir fəlakətdən törətdiniz!
Burda qalan yoldaşlarım yaman günah işləyiblər!"
Uzundonlu Lampetiya inəklərin kəsilməsi
375 Xəbərini bircə anda atasına çatdırmışdı.
Helios bərk qəzəblənib allahlara xitab etdi:
"Ey Zevs ata, ey Olimpın başqa nəcib allahları!
Laert oğlu Odisseyin dostlarına cəza verin!
Onlar mənə çox sevdiyim inəkləri öldürüblər.
380 Mən ulduzlar səpələnmiş asimana qalxanda da,
Enəndə də yerə, ləzzət alırdım o inəklərdən.
Əgər cəza verməsəniz, mən Aidə enəcəyəm,
İşığımı orda yalnız ölümlərə saçaçağım!"
Buludytğan Zevs də on cavab verib belə dedi:
385 "Yox, Helios, sən nurunu allahlara saçmalısən,
Bərəkətli yer sakini fəzilərə saçmalısən.
Tünd-qırmızı dənizin lap ortasında Odisseyin
Gəmisini ildırımınla parça-parça edəcəyəm!"
Mən bunları gözəl saçı Kalipsodan eşitmişdim,
390 Ona isə Zevs qasidi Hermes belə çatdırmışdı.
Elə ki, mən gəlib yetdim gəmi duran o sahile,
Yoldaşlara bircə-bircə yanaşaraq töhmətlədim;
Amma çarə qalmamışdı: inəkləri kəmişdilər.
Çox keçmədi, allahlar bir əlamət də göstərdilər:
395 İnəklərin dəriləri öz-özünə süründülər,
Şişlərdəki tikələr də canlı kimi böyürdülər.
Heliosun ən say-seçmə mallarının əti ilə
Mənə səfər yoldaşlarım düz altı gün yemləndilər.
Kronidin hökmü ilə yeddinci gün gəlib çatdı.
400 Aramsız esən külek və qasırga durdu birdən.
Tez gəmiyə minib sürdük gen dənizin qucağına,
Dikəldib dor ağacını, asdıq bəyaz yelkənini.

Arxamızda qaldı ada, quru tamam gözdən itdi,
Mavi sudan, mavi göydən başqa bir şey görünmədi.
405 Gəmimizin üzərinə qara bulud göndərdi Zevs;
Uc-bucaqsız dənizi də sardı qatı bir qaranlıq.
Gemi azca getmişdi ki, bərk hay-haray qaldıraraq,
Qərb küləyi bir fırtına qopartdı ki, gəl görəsən.
Dor ağacı iplərini qırdı güclə əsən külək,
410 Dal tərəfə yıxıldı dor. Qırdı qalan ipləri də,
Gəmidəki avadanlıq yerlə-yeksan oldu tamam.
Dor ağacı sükançının təpəsinə düşdü birdən;
Qafa taşı xıncım-xıncım parçalanan o sükançı
Dalğic kimi batdı suya, çıxdı canı sümüyündən.
415 Zevs gurlayıb bir ildirım atdı bizim gəmimizə,
İldırımın zərbəsindən gəmi suda dövrə vurdu,
Kükürd iyi yayıldı və yolçuları aldı dəniz.
Cəmdəkləri qarğalartək dəstə-dəstə üzdü suda,
Zevs onları doğma yurda qayıtmaqdan məhrum etdi...
420 Dalğalar yan taxtaları tirdən ayrı salanadək
Gah o başa, gah bu başa getdim gəmi içində mən.
Su həm tiri, həm yerindən qopmuş doru alıb getdi,
Dor dalınca onun qayış örkəni də uzanırdı.
Bu örkənlə bir-birinə bağladım mən tirle doru
425 Və onlardan bərk yapışdım; külək alıb getdi bizi.
Bir az sonra qasırgalı Zefir susub-sakitleşdi.
İndi də Not ürəyimi təlatümə saldı mənim;
Qorxdum mənə Xaribdaya tərəf çəkib apara Not.
Üzdüm bütün gecəni mən, gün doğanda gördüm yenə
430 Qayalıqda Ssillayla Xaribdanın yanındayam;
Xaribda şor sularını udurdu o dar boğazın.
Mən sıçrayıb tutdum əncir ağacının gövdəsindən,
Yarasatək xeyli müddət sallanaraq qaldım orda;
Nə ayağım yerə çatdı, nə yuxarı qalxa bildim.
435 Onun kökü dərinləydi, budaqları əlçatmazda;
Sıx budaqlar Xaribdanın üstə kölgə salmışdılar.
Mən asılı vəziyyətdə çox gözlədim, axırı ki,
Xaribda o tir və doru qaytardı su ilə geri.
Bəzən hakim istintaqı-məhkəməsi uzun çökür,

440 Axşamdan çox keçmiş gedir evinə şam eləməyə,
Xaribdanın tir və doru qusması da ona çəkdi,
Mən o əncir gövdəsindən əllərimi üzüb birdən,
Atıldım və o tirlərin düz yanına gəlib düşdüm
Çıxıb tirlər üzərinə əllərimlə avar çəkdim.
445 Ölməzlərin, fanilərin atası Zevs Ssillanın
Gözlərindən yayındırdı mənə, yoxsa məhv olardım.
Düz doqquz gün üzdüm suda, ölümsüzlər onuncu gün
Kalipsonun yaşadığı Oqiyaya atdı mənə.
Gözəl saçlı, insan dilli, dəhşət saçan o ilahə
450 Mənə sevib əzizlədi. Lakin bunu niyə deyim?
Bu barədə dünən sənə, sənənin gözəl arvadına
Hərtərəfli danışmışam. Danışılmış əhvalatı
Yenə başdan təkrar etmək xoşagələn bir şey deyil”.

ON ÜÇÜNCÜ NƏGMƏ

O qurtardı söhbətini. Ala-toran zalda hər kəs
Odisseyi sükut ilə dinləyərək valeh oldu.
Çar Alkinoy Odisseyə cavab verib belə dedi:
“Alicənab mərd Odissey, bir halda ki, yolun bizim
5 Mis kandarlı, uca damlı evimizə düşüb, bil ki,
Yolçuluğun sona çatar, qayıdarsan öz evinə.
Siz ey feak başçıları, bir təklifim vardır sizə,
Qulaq verin sözlərimə, ey qesrimdə şərab içib,
Ürəkaçan nəğmələri dinləyərək həzz alanlar:
10 Cilalanmış bir sandığa xeyli paltar qoyulmuşdur,
Xeyli qızıl məmulatı və cürbəcür hədiyyələr
Öncə peşkeş edibsiniz bu möhtərəm müsafirə.
Qoy indi də bir qazanla, bir üçayaq verək ona.
Bu şeylərin əvəzini əhalidən toplayarıq:
15 Bir bu qədər töhfə vermək bizim üçün çətin olar”.
Alkinoyun təkliflə razılaşdı müşavirlər;
Sonra qalxıb yatmaq üçün getdilər öz evlərinə.
Alsacaq Eos lakin çıxan kimi qaranlıqdan,
Hərə öz mis töhfəsilə qaçdı gəmi duran yerə.
20 Feak çarı Alkinoyun özü çıxıb göyertoyə,
Gətirilən töhfələri elə yığdı gəmiyə ki,
Avarçəkən adamlara bir maneə törətməsin.
Alkinoyun sarayında onlar məclis düzəldilər,
Gələnlərə ev sahibi Alkinoy bir cəngə kosdi.
25 Varlıqların hökmdarı Kronid Zevs şərəfinə
Bud ətini yandırdılar, sonra isə hamılıqla
Qonaqlığa başladılar. El-obanın sevimlisi
İlahi, pak Demodok da forminq çalib nəğmə dedi.
Lakin tez-tez qərbə tərəf boylanırdı pak Odissey;
30 İstəyirdi gün tez batsın, getməyə çox tələsirdi.

Elə bil ki, bir əkinçi tələsir şam yeməyinə;
O, kotanla bütün günü tarlasını əkə-əkə,
Günün yerə endiyini gören kimi sevinir ki,
Şam yeməyin vaxtı çatıb, yorğun-argın getməlidir.
35 Odissey də görüb günün batdığını çox sevindi.
Avarsevən feaklara, feak çarı Alkinoya
Müraciət eləyərək bu sözləri erz elədi:
“Feakların ən yaxşısı, şərəflisi, çar Alkinoy!
Mey ayini icra edib, məni yola salın gedim.
40 Görürəm ki burda mənim istəyimcə olur hər şey;
Töhfələr də, getməm üçün hazırlıq da qəlbimcədir.
Qoy ölümsüz Uranidlər hiyf eləsin feakları!
Arvadımı sadıq görüm, əzizlərim sağ olsunlar!
Siz də burda öz qanuni arvadınız və istəkli
45 Balalarla qalasınız! Allah xoşbəxt etsin sizi!
Qoy bu feak xalqı heç vaxt yaman günə rast gəlməsin!”
Mərifətlə deyilmiş bu sözlər ilə razılaşıb,
Belə təklif etdilər ki, onu yola tez salsınlar.
Alkinoy öz qasidinə əmr eləyib söylədi ki:
50 “Pontonoy, sən kraterdə meylə suyu qarışdırıb
Payla bütün qonaqlara; Zevs ataya dua edib,
Öz sevimli vətəninə yola sala q müsafiri”.
Pontonoy tez baldaşirin meylə suyu qarışdırıb,
Hərəyə bir qədəh verdi; geniş göyün sahibləri
55 Allahların şərəfinə onu yerə tökdü hər kəs.
Sonra qalxdı öz yerindən Odissey o necib insan,
Aretaya qoşa qulplu meylə camını təqdim etdi,
Sonra da üz tutub ona bu qanadlı sözü dedi:
“Çar arvadı, ömrünün son gününədək şad olasan!
60 Bir qocalıq, bir də ölüm hamımızın qismətidir.
Mən gedirəm vətənimə, Sən bu uca sarayında
Övladların, xalqın və çar ərin ilə xoşbəxt yaşa!”
Belə deyib allahsifət mərd Odissey çıxdı evdən
Odisseyi sahilədəki gəmiyədək ötürməyə
65 Alkinoy öz qasidini bələdçitək qoşdu ona.
Areta da kənizləri Odisseylə saldı yola.

Biri təmiz plaqları, xitonları daşıyırdı,
İkincinin daşdığı möhkəm, qeşəng sandıq idi,
Üçüncünün çörək, birdə köpüklənən meydi yükü.
70 Sahildəki o gəmiyə gedib çatan kimi onlar,
Töhfələri, azuqəni qəbul edib avarçılar
İçəriyə daşıyaraq tez yerbəyər elədilər.
Qonaq bütün yol uzununu oyanmadan yatsın deyə,
Göyertədə səfədən, xalçadan yer düzəldilər.
75 Odissey səs-səmirsizcə gedib girdi yatağına.
Keçib cüt-cüt əyləşdilər avarçılar yerlərində,
Ovulmuş daş dəliyindən borazları açdı onlar.
Avarçılar əyilərək işə saldı kürəkləri.
Ölümə çox yaxın olan dərin yuxu, şirin yuxu
80 Odisseyin qapadı tez hər iki göz qapağını.
Saysız qamçı zərbəsindən götürülən dörd köhlən at
Düzənlikdə gərdunəni çox sürətlə daşıyarkən,
Yerdən qabaq qıçlarını necə üzüb-ayırırsa,
Gəminin də ön hissəsi sudan belə aralıydı.
85 Onun arxa hissəsində su sırımı hay salmışdı.
Gəmi elə gedirdi ki, ən sürətli bir quş olan
Şahin belə uçub ona yetişməkdən aciz idi,
Dalğaları yara-yara gəmi iti gedirdi çox,
Allah qəder derrakəli bir adamdı sərnəşini.
90 İgidlərlə vuruşmada, dalğalarla çarpışmada
Onun başı nə bəlalər, nə zillətlər çəkməmişdi!
İndi bütün əzabları unudaraq yatmışdı bərk.
Al səfəqin bir az sonra doğacağı xəbərini
İnsanlara bildirməkçün qalxdı göyə dan ulduzu.
95 Yaxınlaşdı İtakaya çox sürətlə gedən gəmi,
İtakada bir körfəz var, ta qədimdən o körfəzə
Forkin adı verilmişdir, Forkin dəniz allahıdır.
O körfəzə iki yandan iki qaya uzanmışdır,
Dalğaların hücumuna qarşı onlar sədd çəkiblər.
100 Qayalarla hasarlanmış o körfəzə girən gəmi
Borazsız da dayandığı yerdə qərar tuta bilir.
Körfəzin lap axırında uzunyarpaq zeytun bitib,

Yanında da yaraşlıq, zil qaranlıq mağara var,
Nayad adlı pərilərcün ibadətəh vardır orda.
105 Daş küplər və kraterlər çoxdur həmin mağarada,
Öz ehtiyat ballarını ora yığır bal arısı.
Yenə daşdan çoxlu dəzgah çarpır gözə o kahada;
Gözel paltar toxuyurlar nayadlar o dəzğahlarda.
Mağaranın bir bulağı, iki giriş yolu vardır:
110 İnsanların girecəyi birinci yol şimaldadır,
Allahların girecəyi ikinci yol cənubdadır.
Allahlara məxsus olan yoldan insan keçə bilməz.
Bələd olan avarçılar gəmini düz bura sürdü.
Avarçılar küləkləri elə güclə çəkдилər ki,
115 Yarıyacan çıxdı gəmi o körfəzin üzərinə.
Möhkəm gəmi yarıyacan sahilə ki çıxdı, dərhal
Odisseyi mələfəylə xalçaların arasında
Yatmış halda göyertədən alıb yerə endirdilər,
Yatmış halda sahil qumu üzərinə uzatdılar.
120 Afinanın təhrikilə feakların Odisseyə
Verdikləri töhfələri daşıldılar daha sonra,
Bu şeyləri iri zeytun ağacının kölgəsində,
Yoldan kənar qoydular ki, Odisseyi yatmış görüb,
Keçib gedən adamlardan heç birisi aparmasın.
125 Feak gəmisürənləri üzüb geri qayıtdılar.
Yertitrədən Odisseyə təhdidi yada salıb,
Məsələni həll etməkcün müraciət etdi Zevsə:
“Ey zevs ata, allahların nəzərindən düşdüm daha:
Çünki mənim öz törəməm olan fani feaklar da
130 Daha mənə nə ehtiram göstərirlər, nə sayırlar.
Misal üçün Odisseyi göstərək: o, gümanımca
Çox meşəqət çəkib sonra çatmalıydı vətəninə.
Sən başını tərpedərək çünki belə vəd etmişdin.
İndi onu yatmış halda İtakaya gətiriblər;
135 Özünə də çoxlu qızıl, mis və qumaş paltar verib
İntahasız töhfələrlə yola salıb feaklılar.
Troyadan İtakaya maneəsiz qayıtsaydı,
Ona düşmən qənimət də çatmazdı bu töhfələrə”.

Buludyığan Zevs ona tez cavab verib belə dedi:
140 “Sən ey böyük hökmü olan Yertitrədən, bu nə sözdür?
Ölməzlərcün hörmətlisən, axı sənək şanlı, qədim
Bir allahın hörmətini saxlamamaq olarmı heç?
Gücdə qat-qat zəif insan səni saymaq istəmirsə,
Hər vaxt onun cəzasını vermək sənin əlindədir.
145 Xətrin necə istəyirsə elə də et, ey Poseydon”
Dərhal Zevsə cavab verib belə dedi Yertitrədən:
“Buludyığan! Necə dedin, mən də elə edəcəyəm.
Mənim qorxum təkə sənin qəzəbindən idi yalnız.
İstəyirəm elə bu gün sis-dumanlı dəniz ilə
150 Geri dönen qəşəng feak gəmisini parçalayım.
Bir də onlar hər qərbi öz yurduna daşmasın!
Onlar olan şəhəri də dağ çevrəyə alacaqdır”.
Buludyığan Zevs etiraz edib, ona belə dedi:
“Əzizim, sən belə etsən, mənə daha yaxşı olar:
155 Şəhərlilər görünə ki, gəmiləri dönüb gəlir,
Qurudan bir az aralı daşa çevir o gəmini,
Görkəmini saxla onun, hamı baxıb heyran qalsın.
Şəhərəsə dağdan hasar çəkilməsi lazım deyil”.
Bu cavabı eşidəndə yertitrədən Poseydon cəld
160 Feakların yaşadığı Sxeriyaya yola düşdü.
O gözlədi. Birdən gördü itigedən gəmi gəlir,
Yertitrədən su allahı o gəmiyə yaxınlaşdı,
Ovucuyla vurub onu bir qayaya çevirdi və
Su dibinə perçimləyib uzaqlaşdı o qayadan.
165 Şanlı dəniz övladları, uzunavar feaklılar
Bunu görüb töəcəblə danışmağa başladılar;
Bəziləri belə dedi yanındakı yoldaşına:
“Aman Allah! Yurdumuza dönüb gələn gəmimizi
Kim saxladı birdən-birə, gözümüzün qabağında?”
170 Belə dedi çoxu, ancaq bilmədi ki, bu nə işdir.
Çar Alkinoy feaklara xitab edib belə dedi:
“Fəlakətdir! Gerçək olur nə deyibsə bir vaxt atam.
O deyirdi: Poseydonun bir gün hirs tutacaqdır,
Çünki hər kim olursa, biz çatdırırıq öz yurduna.

175 O deyirdi: vaxt gələcək, bizim qəşəng bir gəmimiz
Vətəninə qayıdarkən Allah onu məhv edəcək,
Şəhəri də uca dağlar arasına alacaqdır.
Atamın o dedikləri indi tutur öz yerini.
İndi mənə qulaq asıb, nə deyirəm, əməl edin:
180 Fanilərdən kim olursa olsun yolu düşsə bura,
Onu doğma vətəninə çatdırmayacaq bundan belə.
Poseydonun şərəfinə on iki kök buğa kəsək,
Bəlkə dağlar hasarına almaz onda bu şəhəri”.
Belə dedi. Onlar qorxub buğaları getirdilər.
185 Sonra bütün feakların müşavir və başçıları
Durub mehrab ətrafında Poseydonu yalvardılar...
Bu arada Odissey də ayıldı öz vətəninə.
Çoxdan bəri görmədiyi üçün onu tanımadı.
Bir də ulu Zevsin qızı bayquşgözlü pak Afina
190 Tanınmasın deyə sise qərç etmişdi bu yerləri.
İstəyirdi Odisseylə hərtərəfli söhbət etsin:
İstəyirdi subaylardan qisasını alanadək,
Nə arvadı, nə dostları, nə xalq onu tanımasın.
Buna görə burda hər şey Odisseyə yad göründü.
195 Dağa qalxan cığırlar da, körfəzin saf aynası da,
Sıx yarpaqlı ağacların başı da, dik qayalar da
Tez yerindən sıçrayaraq ətrafına nəzər saldı.
Əllərini dizlərinə çırpıb fəryad qopartdı o,
Canına bərk qorxu çökdü, öz-özünə belə dedi:
200 “Yazıq canım! Yenə gören hansı yerə gəlib çıxdım?
Vəhşidirmi, azğındırmı, əyridirmi burdakılar,
Yoxsa allah xofu olan qonaqpərvər adamlardır?
Bu qiymətli töhfələri indi harda gizlədim mən?
Mən hardayam? Niyə feak torpağında qalmadım mən?”
205 Başqa güclü bir hakimə sığmsaydı bəlkə də o,
Məni sevib öz dost-doğma vətənimə yollayardı.
Bu şeyləri hara qoyum? Qoysam qalsın öz yerində,
Qorxuram ki, tamam başqa adamlara qismət ola.
Görürəm ki, feakların müşavir və başçıları
210 Mənə qarşı o qədər də ağıllı iş görməyiblər!

Məni doğma İtakaya aparmağı vəd eləyib,
Gör haraya gətiriblər, vədə xilaf imiş onlar.
Köməksizlər havaları Zevs onlara versin cəza;
İnsanlara o göz qoyur, günahkardan qisas alır.
215 İndi sayım, görüm hər şey yerindədir, yoxsa onlar
Qayıdana, gəmi ilə töhfələrdən aparıblar?”
Belə deyib saydı öncə üçayağı və tasları,
Sonra saydı qızılları, zərif qumaş paltarları.
Gördü hər şey yerindədir. Sonra vətən həsrət ilə
220 Gəzilməyə başladı o qumlu dəniz sahilində.
Birdən qoyun sürüsünü otaran gənc bir çobanın
Görkəmində pak Afina yaxınlaşdı Odisseyə;
Əsilzadə gəncləritək təhər-tövrü xoşdu onun,
Çiyindəki geniş plaş məharətlə tikilmişdi,
225 Əlində bir nizə vardı, ayağında qəşəng sandal.
Bu cavanı gören kimi Odisseyin güldü üzü,
Ona tərəf gedə-gedə bu qanadlı sözü dedi:
“Bax, əziz dost, bu torpaqda ilk gördüyüm adam sənə.
Salamat ol. Ricam budur: haqqımda bəd fikrə düşmə,
230 Bu şeyləri saxla, mənim özümə də havadar ol.
Dizlərinə düşüb sənə allah kimi yalvarıram,
Bir də mənə düzünü de, yaxşı-yaxşı bilim mən də:
Bu torpağın adı nədir? Sakinləri kimdir onun?
Uzaqlardan gözə dəyən adadırmı, ya dənizin
235 İçlərinə çox uzanmış quru yarımadasıdır?”
Bayquşgözlü pak Afina ona belə cavab verdi:
“Qərrib, sen ya ağılsızsan, ya çox uzaq bir eldənsən,
Yoxsa məndən soruşmazdın bu torpağın adını sən.
Tanımayan yoxdur onu. Gündoğanda sakin olub,
240 Şəfəqi, gün doğmasını qarşılayan adamlar da,
Sisli qərbdə olanlar da tanıyırlar bu adanı.
Qayahqıdır; arabada gəzmək burda çətin işdir.
Sahəsi çox olmasa da, o qədər də yoxsul deyil,
Burda taxıl bol yetişir, bol da şərab hasil olur,
245 Çünki çoxdur yağıntısı, xeyli şəh də düşür yerə.
İri-xırda mal-qaranın otlamağa yeri çoxdur,

Burda çoxdur meşəlik də, axar su da, şələlə də.
Qərib, axey torpağından çox uzaq da olsa, yenə
Troyaya qədər çatıb İtakanın şan-şöhrəti”.
250 Qalxantutan Zevsin qızı Afinanın dediyi söz
Sınaqlardan mətin çıxmış Odisseyi sevindirdi.
İlahəyə xitab edib bu qanadlı sözü dedi;
(Lakin əsl həqiqəti açıb ona söyləmədi,
255 Çünki onun sinəsində çox kələklər gizlənmişdi):
“İtakanın tərifini mən Kritdə eşitmişəm.
İndi bu var-dövlət ilə özüm gəlib çıxdım bura.
Bu qədər də uşaqlarçün qoyub orda özüm qaçdım,
Torpaqları nəhayətsiz olan Krit adasında
260 İdomeney Oğlu yeyin Orsiloxu öldürmüşəm.
Kritlilər arasında birinciydi o qaçmaqda.
Gətirdiyim qəniməti istəyirdi məndən ala.
Bu qənimət uğrunda mən Troyada vuruşmuşam,
Coşqun dəniz sularında məşəqqətlər çəkib başım.
265 O düşməndi mənə, çünki Troyada bir vaxt onun
Atasına tabe ikən öz dəstəmi düzəltmişdim.
Bir dostumla mən pusquya yatıb yolun kənarında
O, tarladan qayıdanda qılıncımla həlak etdim.
Qatı gecə qaranlığı göyü elə sarmışdı ki,
270 Bizi heç kəs tanımadı, xəlvətdə baş verdi bu iş.
Elə ki, mən həlak etdim onu iti qılıncımla,
Finikiyalı dostlarımla gəmisinə tərəf qaçdım.
O tükənmez qəniməti onlara vəd eləyərək,
Yalvardım ki, onlar məni ya Pilosa aparsınlar,
275 Ya da şanlı epeylərin pak Elida şəhərinə.
Lakin onlar istəmədən, yolumuzu dəyişdi yel;
Yox, yox, onlar aldatmağa çalışmırdı əsla məni;
Gecədən bir xeyli keçmiş biz buraya gəlib çıxdıq,
Çətinliklə avar çəkib bu körfəzə girə bildik.
280 Ac olsaq da şam etməyi tamam yaddan çıxartmışdıq.
Gənimizdən düşən kimi uzandıq qum üzərinə,
Yorğunluqdan şirin yuxu yaxaladı dərhal məni.
Dostlar mənim şeylərimi tez gəmidən endirərək

Yatdığım bu sahil qumu üzərinə daşıyıblar,
285 Özlərisə yollanıblar gözəl Sidon diyarına.
Mən sahilə dərddli-qəmli, dalğın halda tək qalmışam”.
Bax bunları deyəndə, o gülümsədi pak ilahə,
Odisseyi sığalladı. İndi gözəl, boy-buxunlu,
290 Əl işində mahir qadın görkəmini almışdı o,
Uca səslə Odisseyə bu hikmətli sözü dedi:
“Fəndgirlikdə sənin ilə bəhşə girə bilməz heç kim,
Nə baş oğru, nə kələkbaz; heç allah da girə bilməz.
Həmişəki kələkbazsan, həmişəki məkrlisən!
Doğma yurda çatanda da uydurmadan əl çəkmirsən,
295 Körpəlikdən yalan şeylər uydurmağı xoşlayırsan.
Bu barədə danışmıyaq, fəndgirlikdə bərabərik:
Sən həm sözdə, həm də işdə fənilərdən çox üstünsən,
Mən də kəskin düşüncədə, hiylə-kələk işlətməkdə
Ölümsüzlər arasında böyük şöhrət qazanmışam.
300 Doğrudanmı Zevsin qızı Afinanı tanımadın?
Mən ki, daim yanıdayam, daim səni qoruyuram.
Feaklarda sənə qarşı məhəbbəti mən oyatdım.
Gəldim birgə fikirləşək, görək sonra neyləyəsən;
Gəldim – mənim təhrikimlə sənə nəcib feakların
305 Verdikləri bu qiymətli töhfələri gizlətməyə.
Gəldim deyəm: öz evində başına nə gələcəkdir.
İstədin, ya istəmədin sən hər şeyə dözməlisən,
Sənin ağır səyahətdən öz evinə dönməyini
Nə bir qadın bilməlidir, nə bir kişi; susmalısən,
310 Dözməlisən zorakılıq edənlərin hər felinə”.
Odissey də Afinanın cavabında belə dedi:
“Ey ilahə, təcrübəli belə olsa fani insan,
Yenə səni tanıyammaz: hər görkəmə düşürsən sən.
Bilirəm ki, axeylilər Troyada vuruşanda,
315 Sən hər zaman mənə çox-çox xeyirxahlıq göstərdirdin.
Priamın uca sədli şəhərini fəth eləyib
Qayıdarkən allahlar ki, pərən-pərən saldı bizi,
O zamandan, ey Zevs qızı, bir dəfə də görmədim ki,
Sən gəmiyə gəlib məni bələlərdən qoruyasan.

320 Dənizlərdə uzun zaman dərddi, üzgün dolaşdım mən,
Axır məni allahlar bu müsibətdən xilas etdi.
Varlı feak torpağına yalnız onda gedib çatdım,
Sən də ürək verib mənə, yola saldın o şəhərə.
Atan Zevsin xatirinə, söylə görüm mən hardayam?
325 Heç inana bilmirəm ki, gəldiyim yer İtakadır.
Yox, başqa bir diyardayam; sən də məni elə salıb
Gülmək üçün bu sözləri söylədin, ey Zevsin qızı!
Doğrudanmı mən öz doğma vətənimə qayıtmışam?"
Odisseyin cavabında belə dedi Afina da:
330 "Sinəndəki ürək hər an bir cürədir, ey Odissey.
Bax bunun üçün sən bədbəxti təkbaşına qoyammıram.
Çünki sən həm ehtiyatlı, həm də ki, çox ağıllısan.
Bir başqası olsa idi belə uzun yoldan sonra
Dərhal arvad-uşağını görmək üçün tələsərdi.
335 Sual verib sən hər şeyi öyrənməyə çalışırsan.
Öncə sadıq arvadını sınamaqdır fikrin sənin;
Çoxdan sənin gəlişinə həsrət çəkən arvadının
Gündüzü də, gecəsi də göz yaşıyla, ahla keçir.
Mənsə sendən arxayındım; bilirdim ki, dostlarını
340 Qeyb etsən də əvvəl-axır vətəninə dönəcəksən.
Amma ki, mən Poseydonla bəhsə girmək istəmirdim;
Çünki doğma əmimdir o, sendən də çox yanıqlıdır.
Onun oğlu Polifemin gözünü sən çıxartmışsan,
İnanasan deyə sənə təsvir edim İtakanı.
345 Bax bu körfəz su allahı qoca Forkin adıdır.
Körfəzin lap axırında sıxyarpaqlı zeytun bitib.
Zeytunun da yaxınında zil qaranlıq mağara var.
Nayad adlı pərilər üçün ibadətqah vardır orda.
Uca tağlı mağarada pərilərin şərəfinə
350 Yüz heyvanlıq hekatomba qurbanı da kəsibsən sən
Bu da Nerit dağıdır ki, sıx meşəylə örtülübdür".
Bunu deyib ilahə sis örtüyünü yox elədi:
Göründü o doğma ada. Odisseyin qəlbi coşdu,
Öpdü doğma vətəninin bərəkətli torpağını.
355 Əl qaldırıb, dua edib belə dedi pərilərə:

"Zevs qızları, şux pərilər! Ağlıma da gəlməzdi ki,
Sizi bir də görə biləm! Salamlayıp qəlbim sizi!
Zevsin qızı ömür versə, oğlum boya-başa çatsa,
Keçmişlərdə olduğutək yenə sizin adınıza
360 Çox nəzirlər gətirəcək, çox qurbanlar kəsəcəyəm".
Bayquşgözlü ilahə də ona belə cavab verdi:
"Arxayın ol. Bu barədə düşünmək də lazım deyil.
Əvvəl gərək bu şeyləri bu ilahi mağarada
Yaxşı-yaxşı gizlədək ki, onlara əl toxunmasın".
365 Sonra isə nə eləmək bərsində düşünərik".
Bunu deyib ilahə qız münasib yer tapmaq üçün
Girdi zülmət mağaraya. Odisseyə feakların
Ona peşkeş etdikləri qızılları, mis şeyləri.
Eləcə də pal-paltarı daşdı o mağaraya.
370 Etibarlı bir guşədə gizlədərək bu şeyləri,
Girəcəyə böyük bir daş qoydu Zevsin qadir qızı.
Sonra zeytun ağacının altıda qoşa əyləşdilər,
Namizədlər dəstəsini məhv etməyi düşündülər.
Öncə sözə başlayaraq pak Afina belə dedi:
375 "Sən ey Allah törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
O həyasız cavanları ram etməyi yaxşı düşün.
Onlar sən sarayında üç il tamam hökm ediblər,
Arvadına elçi düşüb başlıq təklif eləyiblər.
Arvadımsa gözüyaşlı hər vaxt səni gözləyərək,
380 Nikah tələb edənlərə ayrı-ayrı ümid verir;
Ürəyində isə tamam başqa şeylər fikirləşir".
İlahənin cavabında belə dedi Odissey də:
"Bax, belə de! Öz vaxtında məni hal etməsəydin,
Şübhəsiz ki, Atrey oğlu Aqamemnon kimi mən də
385 Amansız bir xəyanətlə öz evimdə öləcəkdim.
Məsləhət ver: qisasımı mən onlardan necə alım?
Troyanın qalasını dağıdanda olduğutək
Yaxınımda durub, mənə cürət, hünər təlqin elə.
Ey ilahə, o vaxtkitək köməyimə çatsan yenə,
390 Təkbaşına öhdəsindən gəlləm otuz nəfərin də;
Təki mənim havadarım sən olasan, ey ilahə!"

Zevsin qızı Afina da ona belə cavab verdi:
“Yox, yox, işə başlamağın vaxtı gəlib yetişəndə,
Səni yaddan çıxardaraq tək qalmağa qoymaram mən.
395 Var–yoxunu talan edən namizədlər dəstəsindən
Çoxlarının qanı, beyni bəzəyər gen döşəməni.
Ancaq gərəkdir elə edəm, heç kəs səni tanımaya:
Sənin çevik bədəninin dərisini qırışdıram,
Töküb qumral saçlarını, çiyinə bir cındır atam,
400 Belə ki, hər görəndən üz döndərə ikrah ilə.
Gərəkdir göyçək gözlərinə bir tutqunluq verəm sənin;
Evdə bir vaxt yalnız qoyub getdiyim mərd arvadın da,
Övladın da, subaylar da ikrah ilə baxa sənə.
Sən əvvəlcə sizin donuz çobanının yanına get,
405 Onun sənə etibarını, sədaqəti dəyişməzdir;
Arvadının və oğlunun xatirini çox istəyir.
Onu Qarğa təpəsinin, Aretusa çeşməsinin
Yanında gəz; orda sənin donuzunu otarır o.
Donuzların orda qara sudan içib, qoza yeyir;
410 Belə suyla, belə yemlər donuzları piyləndirir.
Orda qalıb hər bir şeyi öyrən donuz çobanından.
Mənsə oğlun Telemaxı bura geri çağırmaqçın
Gözəl qızlar yurdu olan Spartaya getməliyəm.
Xor meydanlı Lakedemon şəhərinə gedib ki, o
415 Menelaydan xəbər alsın: sən dirisən, yoxsa ki, yox?”
İlahənin cavabında Odissey də belə dedi:
“Sən hər şeyi bilib–bilə niyə ona deməmişən?
Yoxsa talan olunduğu halda burda var–dövləti,
İstəyirdin dənizlərdə belaya rast gəlsin o da?
420 Odisseyə cavab verib pak Afina belə dedi:
“Qoy oğlunun dərdi səni çox narahat eləməsin,
Onu özüm göndərdim ki, bu səfərlə ad qazansın.
O çox rahat gedib çatıb Menelayın sarayına,
Qulağı dinc əyləşibdir, nəyi desən vardır orda.
425 Penelopa məftunları düzdür, indi pusqudadır,
Onu geri döndərən zaman istəyirlər öldürsünlər.
Ancaq bu, baş tutmayacaq, qara torpaq öz qoynuna

O məftunlar dəstəsindən çoxlarını alacaqdır”.
Belə deyib çubuğunu Odisseyə toxundurdu,
430 Dərhal çevik bədəninin dərisini qırışdırdı,
Töküb qumral saçlarını. Bədənini başdan–baş
Əldən düşmüş bir qocanın bədəninə çevirdi o,
Bir tutqunluq verdi onun gözəl–göyçək gözlərinə.
Kir–pasaqlı, dəlik–deşik, hissə batmış bir xitonla,
435 Əyninə lap didim–didim bir cındır da geyindirdi,
Tükü getmiş köhnə maral dərisi də saldı üstədən.
Əlinə bir skipetr verdi, bir də bir dağarcıq,
Bu yamaqlı dağarcıqın qayıışı da ipdən idi.
Məşvərətdən sonra onlar ayrıldılar. Zevsin qızı
440 Getdi gözəl Spartaya Telemaxı qaytarmağa.

ON DÖRDÜNCÜ NƏĞMƏ

Odissey dağ cığırıyla yuxarıya qalxdı ordan;
Afinanın ona nişan verdiyi o dağ başında
Allahsifət çoban Yevmey yaşayırdı. O, ağanın
İşinə can yandırmaqda kölələrdən seçilirdi.
5 Gördü, çoban öz evinin qabağında əyləşibdir.
Onun geniş həyəti çox etibarlı bir yerdəydi,
Daxma hasar arasına alınmışdı hər tərəfdən
Ağa yola düşən kimi nə xanımdan, nə Laertdən
İzn almadan daş sədd çəkib donuzlarçın yer düzəltdi.
10 Həmin uca daş hasarı vəhşi armud bəzəyirdi.
Palıd çağlar kəsib çoban qabağını təmizlədi,
Donuzluğu çöl tərəfdən aldı çaxçax arasına.
Donuzlarçın düz on iki ağıl hazır elədi o,
Bir-birinə yaxın olan ağılların hər birində
15 Çamırlıqda eşələnən əlli diş donuz vardı.
Dışarıda yatan erkək donuzların sayı azdı;
Çünkü nikah istəyənlər erkək kəsib yeyirdi hey.
Çoban Yevmey hər gün neçə yağlı erkək donuz seçib,
Bu gənclərin məclisinə ətlük üçün göndərirdi.
20 Sayı üç yüz altmış idi qalan erkək donuzların.
Dörd yirtici itdi çəkən donuzların keşiyini,
Baş çoban öz əllərilə bəsləmişdi bu itləri.
Xoşrəng buğa dərisindən ayağının ölçüsündə
Gön kəsərək ayaqqabı düzəldirdi Yevmey bu vaxt.
25 Üç çobanın hərəsi bir yanda donuz otarırdı;
Başçı Yevmey istəməyə-istəməyə dördüncüylə
Bir kök qaban göndərmişdi şəhərə ki, müftəxorlar
Kəsib yenə tıxasınlar eyşü-ışrət məclisində.
Odisseyin gəldiyini görüb itlər hürə-hürə
30 Ona sarı yüyüdürlər. Odissey tez çökdü yerə,
Əlindəki döyənək də elə bu vaxt düşdü yerə.

Az qaldı öz sürüsünün köpəkləri onu tuta,
Lakin Yevmey əlindəki gönü dərhal atıb yerə,
Oturduğu yerdən durub tez qonağa tərəf qaçdı.
35 İtlərinə uca səslə acıqlanıb, daşa basdı,
Qovub köpək sürüsünü ağasına belə dedi:
“Qoca, azca qalmışdı ki, itlər səni parçalaya!
Onda yəqin el içində lap biabır olacaqdım!
Onsuz da çox bəlalara düşər edib Allah məni
40 Bax oturub sahibimin həsrətini çəkirəm mən,
Donuzları isə başqa adamların bəsləyirəm.
Bəlkə də o özü indi ac-yalavac dolaşaraq,
Gəzir başqa şəhərləri, yad adamlar diyarını
Gəzir, hələ yaşayırsa, baxırsa gün işığına.
45 Qoca, əvvəl arxamca gəl, gedək evə, öncə ye-iç,
Gözün-könlün doysun, sonra özün haqda danışarsan:
Billəm əslin haralıdır, nə bəlalər çəkib başın”
Belə deyib Odisseyi daxmasına apardı o.
Evdə onu üstü keçi dərisilə döşənilmiş
50 Göy budaqlar üzərində oturtdu ki, orda qonaq
Rahatlana bilsin bir az. Odissey ev yiyəsinin
Göstərdiyi bu hörmətdən razı qalıb belə dedi:
“Çoban, sən ki, belə qəbul etdin məni, o ulu Zevs
Və allahlar səni hər bir istəyinə çatdırırlar!”
55 Odisseyin cavabında belə dedin sən ey Yevmey:
“Qərib, səndən zəlili də gəlsə, qəbul edəsiyəm;
Dilənçini və qəribi çünki bizə Zevs göndərir
Sədəqəm çox olmasa da, canla-başla verirəm mən
Üstümüzde tamam yeni ağalar ki, peyda olur,
60 Biz kölələr çox sədəqə verməyə də çəkinirik.
Əvvəlkinin dönməsinə mane oldu ölümsüzlər;
O dönsəydi məni qəlbən sevər, hər şey bağışlardı:
Ev verərək evləndirər, bir parça da yer verərdi.
Allahların köməyilə kölə yaxşı işləyəndə,
65 Mərd ağası nə verərsə, hamısını verərdi o.
Öz işimin öhdəsindən bacarıqla gəlirəm mən.
Ağam burda olsa idi hər bir şeyim vardı indi.
O məhv oldu, kaş ki, dölü məhv olaydı Yelenanın,

Çünki onun ucbatından büküldü çox mərdin dizi!
70 Troyada Aqamemnon şərəfini qorumağa
Getdi mənim sahibim də, getdi yadla vuruşmağa”.
Belə deyib xitonunun üstədən kəməri bağlayaraq,
Çoşqaların saxlandığı ağıla üz tutub getdi.
İki qəşəng çosqa seçib öldürdü hər ikisini,
75 Tüklerini ütdü, tikə-parça edib taxdı şişə,
Qızardaraq üstlərinə dümağ arpa unu səpdi,
İsti-isti Odisseyə verdi həmin o şişləri.
Balıdan şirin şərab süzdü sonra taxta piyaləyə,
Qabaq-qəşər əyləşərək qonağına belə dedi:
80 “Qərib qonaq, çəkinmə, ye kölələrə düşən paydan!
Çosqadır, ye, gənc ağalar yeyir erkek donuzları,
Qəlbələrində nə mərhəmət, nə də Allah qorxusu var.
Bəd əməldən xoşu gəlmir ancaq nəcib allahların;
Ədalətli işlərini xoşlayırlar adamların.
85 Adamlar var – şəhər-şəhər dolaşırlar yad elləri,
Zevs atanın sayəsində qənimətlər əldə edib,
Gəmilərə vurub, yənə yurdlarına qayıdırlar;
Onların da ürəyində qorxu hissi vardır hətta
Bunlar hansı allahınsa əşidiblər sədasını,
90 Biliblər ki, o ölübdür; onun gözəl arvadına
Nə elçitək elçi düşür, nə evindən əl çəkirlər,
Evini, var-dövlətini arxayınca talayırlar.
Zevsin gecə-gündüzünün nə sayı var, nə hesabı;
Bir, iki yox, gündə neçə heyvan kəsib tıxanırlar.
95 İçdikləri şərabin da ölçüsünü deyəmmərəm.
İri-xırda mal-qarası çoxdu mənim sahibimin:
Nə İtaka adasında, nə quruda əyanlardan
Heç birinin nə bu qədər malı vardır, nə donuzu.
Onunkundan azdı varı düz iyirmi dövlətlinin.
100 Qoy onları sayım: onun qarada on iki inək,
O qədər də qoyun-keçi, donuz-qaban sürüsü var.
Muzdlu çoban və kölələr otarır bu sürüləri.
İtəkinin ucqarında on bir keçi sürüsü var;
Ən qayğıkeş adamlardır göz olan o sürülərə.
105 Hər çoban öz sürüsündən kök bir keçi seçib hər gün

Örgənlərin məclisinə növbə ilə pay aparır.
Mənsə donuz çobanıyam, donuzlara göz oluram,
Hər gün kök bir donuz seçib bir adamla göndərirəm”.
Belə dedi. Qərib eti iştahayla yeye-yeye
110 Düşünürdü: Necə qırsın o məftunlar dəstəsini.
Elə ki, et yeməyini yeyib, içki içdi qonaq,
Köpüklənən şərab ilə doldurdu öz qədəhini
Verdi donuz çobanına. Məmnunluqla aldı o da.
Sonra qərib bu qanadlı sözlə xitab etdi ona:
115 “Sevimli dost, söylə görüm, dediyin o ağa kimdir?
Sözlərindən görünür ki, o çox varlı və güclüymüş.
Dedin: ölüb Troyada, Aqamemnon irzi üçün.
Adını de. Bəlkə onu harda isə görmüşəm mən.
Birçə Zevsə, bir də başqa allahlara məlumdur ki,
120 Mən çox yerlər dolaşmışam; bəlkə ondan xəbərim var”.
Sürülərin baş çobanı Odisseyə belə dedi:
“Yox, ey qoca, ondan xəbər gətirərək gələnlərdən
Heç birisi nə xanımlı qane edib, nə oğlunu.
Muştuluq və çörək üçün hey dolaşan avaralar
125 Həqiqətlə uyuşmayan ağ yalanlar uydururlar.
İtakaya gələn belə avaralar dərhal gedib
Xanıma nəql eləyirlər uydurulmuş, yalanları.
Ərləri yad ölkələrdə itmiş bütün qadınlartək
Gələnləri o da candan dinləyərək, qonaq edir,
130 Qəlbən yaman kədərlənir, göz yaşları tökür xanım.
Əgər biri xiton, pləş versə idi sənə, qoca,
Yəqin sən də dürlü-dürlü uydurmalar uydurardın.
Yox, o çoxdan ölüb gedib, köpəklərlə vəhşi quşlar
Çoxdan onun dərisini bədənindən ayırıblar!
135 Ya dənizin balıqları yeyib onu; sümüyü sən
Haradasa qalıb sahil qumlarının alt qatında;
Məntək yaxın dostlarını yası qoyub ölübdür o.
Onun kimi ağa hanı! Nə zamansa doğulduğum,
Boya-başa çatdığım öz ata-ana ocağıma
140 Və ya başqa bir diyara yollansam da, bilirəm ki,
Elə həlim və xeyirxah bir ağaya rast gəlmərəm.
Düzdür, ata-anamı da istəyərdim görə, ancaq

Mən onlara sahibimə yandıgım tək yanammaram.
Məni yalnız Odisseydir dərdə-qəmə qərq eləyən,
145 Canü-dildən sevib məni hər qayğıma qalardı o, –
O yoxsa da, adı ilə çağırmaqdan çəkinirəm
Və “əzizim!” deyə ona müraciət eləyirəm!”
Qərib qonaq ona yenə xitab edib belə dedi:
“Ey dost, demək inanmırsan, inam hissi yoxdur səndə;
150 Tamamilə əminsən ki, o bir daha dönməyəcək...
Elə-belə söyləmirəm, and içərək deyirəm ki:
Odissey öz vətəninə dönəcəkdir! O qayıdıb
Öz evinə girən kimi, bu şad xəbər əvəzində
155 Mənə qəşəng bir paltarla, pləş, xiton verməlisən.
Ehtiyacım olsa da, mən indi heç nə istəmirəm.
Ehtiyacı rəf etməkcün uydurmalar çərənləyən
Hər kəs mənə o dünyanın qapısı tək iyrenc gəlir.
And içirəm ulu Zevsə, and içirəm bu süfrəyə,
And içirəm Odisseyin bu qonaqcıl ocağına,
160 Deyəcəyim bütün sözlər tutacaqdır öz yerini:
Elə bu il qayıdaraq gələcəkdir mərd Odissey!
Göydə gezen ay yerinə təzə bir ay gələn kimi,
Öz evinə qədəm basıb, arvadını və oğlunu
Təhqir edən adamlardan qanlı qisas alacaqdır”.
165 Ey donuzabaxan Yevmey, sənə ona belə dedin:
“Yox, ey qoca, xoş xəbərçün sənə xələt çatmayacaq;
Çünki heç vaxt Odissey öz ocağına dönməyəcək.
İçkini iç, söhbəti də deyiş, başqa şeydən danış,
Çünki hər kəs xatırlatsa mənə əziz sahibimi,
170 Ürəyimi bir amansız qüsse-kədər, həsrət sarır.
And içməyə dəyməz, qərib! Təki gəlib çıxsın ağam;
Bunu mən də, arvadı da, əldən düşmüş atası da,
Allahsifət Telemax da lap ürəkden istəyirik.
Odisseyin oğlunun da dərdi məni götürübdür.
175 Allahların yetirməsi bir cavandır indi o da.
Mən deyirəm, yəqin o da böyüyəndə atasıtək
Boy-buxunca seçiləcək bütün başqa cavanlardan.
Ölməzlərdən, fənilərdən kimsə yerdən etdi onu,
Atasının soracağıyla getdi Pilos şəhərinə.

180 Penelopa məftunları ona ada yaxınında
 Gizli pusqu düzəldiblər; istəyirlər bu yol ilə
 İtakada Arkeysinin nəslini məhv eləsinlər.
 Daha ondan danışmayaq; yad əllərə keçəcəkm,
 Ya Zevs xilas edəcəkm onu dardan, – bilmək olmaz.
 185 İndi, qoca, öz başına gələnlərdən danış mənə,
 Olanları düzgün danış, yaxşı-yaxşı bilim mən də.
 Kimsən? Atan-anan kimdir? Şəhərinin adı nədir?
 Hansı yolla gətirdilər gəmiçilər səni bura?
 Səni qonaq gətirən o gəmiçilər kimdir, danış?
 190 Bilirəm ki, ayaq ilə bura gəlmək mümkün deyil”.
 O çoxbilmiş Odissey də ona cavab verib dedi:
 “Mən başıma gələnləri olduğutok danışaram.
 Bil ki, uzun zaman üçün azuqəmiz çatsa idi,
 Günürlə boyu arxayınca qonaqlığa məşğul olub,
 195 Bu daxmada öyləşərək, başqasını işlətsəydik,
 Allahların hökmü ilə başım çəkən bəlaları
 Tamam bir il danışsaydım, yəcnə sözüm tükənməzd.
 Bəli, başım çox çəkibdir allahların hökmü ilə!
 Mən fəxr ilə deyə billəm: əslim geniş Kritdəndir.
 200 Varlı-hallı bir adamın sarayında doğulmuşam.
 Neçə oğlu vardı onun qanuni arvadından da.
 Anam qeyri-qanuniydi, satınalma bir kənizdi.
 Xilak oğlu Kastor idi fəxr etdiyim atam mənim;
 Qanuni bir oğul kimi istəyirdi xətrimi o.
 205 Hilakidi var-dövləti, ləyaqətli oğulları
 Kritdə bir allah kimi şan-şöhrətə çatdırmışdı.
 Lakin ölüm Kerarları atdı onu o dünyaya.
 Hilakidin təkəbbürlü oğulları qürə atıb
 Bütün ata mirasını pay-pay edib bölüşdülər,
 210 Mənə cüzi bir pay ilə, bir də ki, ev verdi onlar.
 Amma igid, alicənab və ağıllı olduğumçün
 Varlılardan bir nəfəri öz qızını verdi mənə.
 İndi artıq o günlərdən bir əlamət qalmamışdır!..
 Dörd-qəm əldən salıb mənə, amma köyşən görəndə də
 215 Bilirsən ki, bu köyşənlik bir vaxt necə tarla imiş.
 Afinayla Ares mənim cəsərdən yarıtmışdı.

Çox yarmışam yad səfini. Düşməni məhv etmək üçün
 Mərd yoldaşlar seçib pusqu düzəldərdim yolda-izdə.
 Məni ölüm vahiməsi sarsıtmayıb heç bir zaman.
 220 Pusqudakı adamlardan ən birinci mən sıçrayıb
 Çataraq yad arxasından nizəm ilə məhv etmişəm.
 Amma doğma uşaqlara bəxtiyarlıq qazandıran
 Çöl işini, ev qayğısı çəkməyi heç sevməmişəm.
 Xoşlanmışam çoxavarlı gəmiləri, döyüşləri,
 225 Hamarlanmış nizələri, ucu sivri mis oxları.
 Çoxlarına dəhşət verən döyüşlər xoş gəlib mənə,
 Allahlar həkk eləyiblər könlümə bu məhəbbəti,
 Birinə bir şey xoş gəlir, o birinə bir başqa şey.
 Hələ bizim axeylilər Troyaya yollanmamış,
 230 Mərd dostlarla doqquz kərə yad ellərə soxulmuşam.
 Qənimətim az olmayıb: bir qismini öz gücümlə,
 Bir qismini qürə atmaq yolu ilə pay almışam.
 Var-dövlətim gündən-günə başdan aşıb,
 Məndən qorxub hörmətimi saxlayıblar kritlilər.
 235 Elə ki, zevs çox mərdlərin dizlərini bükmüş olan
 O yürüşü hazırladı, yola düşən gəmilərə
 Başçılığı İdomeney ilə mənə tapşırıdılar.
 Bundan boyun qaçıрмаğa imkan yeri qalmamışdı;
 Haqqımda çox söz danışib, dedi-qodu yayardılar.
 240 Düz doqquz il Troyada vuruşduq biz axeylilər.
 Onuncu il fəth eləyib Priamın şəhərini
 Qayıdanda pərən-pərən saldı allah gəmiləri.
 Mən bədbəxtə Kronion daha artıq zülm elədi.
 Cəmi bir ay öz evimdə arvadımla, uşağımla
 245 Öz varımın-dövlətimin gördüm ağız ləzzətini.
 Sonra Misrə səfər eşqi düşdü mənim ürəyimə;
 Yaxşı dostlar toplayaraq, saz gəmilər hazırladım,
 Çox çəkmədi doqquz gəmi doldu səfər dostlarıyla.
 Bundan əvvəl düz altı gün mən onlara kef vermişdim.
 250 Yemək üçün, allahlara nəzir-niyaz vermək üçün
 Çoxlu heyvan ehtiyatı görmüşdüm mən bu müddətdə.
 Yeddinci gün axır Krit adasından çıxdıq yola,
 İti şimal küləkləri gəmiləri alıb getdi.

255 Elə bil çay axarıyla asanlıqla üzürdük biz,
Maneəyə rast gəlmədən arxayınca yol gedirdik,
Sükançı və səmt küləyi aparırdı gəmiləri.
Beşinci gün gəlib çatdıq Misrin qəşəng məcrasına.
Haçaquyruq gəmiləri həmin çayda saxlatdırıb,
Onları çay sahilinə çıxartmağı əmr elədim,
260 Dedim, qalib özləri də gəmilərə göz olsunlar.
Müşahidə qülləsinə gözətçilər çıxsın dedim.
Amma ki, bu gözətçilər güclərinə güvənərək,
Misrin barlı düzlərini talayaraq boş qoydular,
Kişiləri qırıb, arvad-uşağını qul etdilər.
265 Bağırıtı və haray səsi düz şəhərə gedib çatdı,
Misirlilər eşidib bu səsi gəldi səhər tezdən,
Silahlanmış piyada və atlılarla doldu səhra.
Yolçuların üreyinə qorxu saldı Şimşəksaçan;
Heç birisi düşmənlə üz-üzə gəlmək istəmədi.
270 Hər tərəfdən üstümüzə yağdı ölüm təhlükəsi.
Yolçulardan bir qismini tunc qılıncdan keçirdilər.
Bir qismini diri tutub işlətməyə apardılar.
Mənə isə Kronid Zevs başqa fikir aşladı.
Ah, kaş elə onda məni haqlayaydı mənhus ölüm!
275 Demə məni qarşıda bir başqa belə gözləyirmiş.
Başdan möhkəm sərpuşumu, çiyнімdən mis qalxanımı,
Tunc və iti nizəmi də bir tərəfə tolazlayıb,
Gələn çara yaxınlaşıb öpdüm onun dizlərindən,
Mərhəmətə gələrək o, müdafiə etdi məni.
280 Gərdunədə ayləşdirib yola düşdü sarayına.
Arxamca çox itiuclu nizə atdı misirlilər;
Mənə qarşı onlar yaman qəzəbli və kinli idi.
Çarsa Zevsin qəzəbindən qorxub məni qoruyurdu:
Qonaqpərvər Zevs xoşlamır axı qonaqsevmezləri...
285 Düz yeddi il orda qalib, xeyli dövlət-var topladım;
Misirlilər çünki mənə çox hədiyyə verirdilər.
Elə ki, vaxt gəlib keçdi, səkkizinci il yetişdi,
Hiyləgər və yalançı bir finikiyalı gəlib çıxdı.
Çoxlarının başına o müsibətlər gətirmişdi.
290 Finikyada var-dövləti olan həmin fırılacaqçı

Dilə tutub məni ora aparmağa nail oldu,
Tamam bir il Finikyada qaldım onun yanında mən.
Elə ki, gün gün dalınca keçdi. Ay da ay dalınca,
Elə ki, il tamam olub, yenə bahar fəslı gəldi;
295 Satmağa mal aparmaqda ona kömək edim deyə
Məni də öz gəmisində Liviyaya apardı o.
Demə yaxşı bir qiymətə satacaqmış orda məni.
Ürəyimə damdısa da istəmədən getdim amma.
Güclü şimal küləyinin sürətilə üzdü gəmi,
300 Krit qaldı arxamızda. Qəsdı varmış demə Zevsin.
Elə ki, yox oldu Krit, quru tamam gözədən itdi,
Hara baxdıq gözümüzə bir göy dəydi, bir də deniz.
Gəmimizin üzərinə qara bulud göndərdi Zevs,
Uc-bucaqsız dənizi də sardı qatı bir qaranlıq.
305 Zevs gurlayıb ildırımla vurdu bizim gəmimizi,
İldırımın zərbəsindən gəmi suda dövrə vurdu,
Kükürd iyi yayıldı və yolçuları aldı dəniz;
Cəmdəkləri qarğalartək dəstə-dəstə üzdü suda
Zevs onları doğma yurda qayıtmaqdan məhrum etdi...
310 Mənə isə – sarsılaraq lap özümü itirmişkən –
Burnuqara gəmimizin çatdırdı dor ağacını,
Bu minvalla məni yeri bir bəladan qurtardı o,
Yapışdım dor ağacından, alıb getdi külək məni.
Düz doqquz gün üzüb getdim, onuncu gün gecə vaxtı
315 Fesprotlar diyarına atdı məni gur dalğalar.
Fesprotlar çayı Fedon məni yaxşı qəbul etdi.
Çar Fedonun oğlu məni qum üstündə yorğun, üzgün,
Soyuqdan bitab uzanmış görən kimi qaldıraraq
Qollarıma girib, çarın sarayına gətirmişdi.
320 Evdə mənə xiton, plaş verib dərhal geyindirdi.
Odisseydən danışaraq Fedon mənə bildirdi ki,
Vətəninə qayıdanda burda qonaq qalmışdı o.
Odisseyin gətirdiyi qızılları, mis şeyləri,
İşlənməsi çətin demir şeyləri də göstərdi o.
325 Hökmdarın sarayında var-dövləti çoxdu onun,
Başqasının lap onuncu nəslinə də çatardı bu.
Odisseyin Dodonaya getdiyini söylədi çar

Gedibdir ki, kərəmətli pak palıddan bilsin görək,
 İtəkanın bərəkətli torpağına necə dönsün. –
 330 Madam çoxdan çıxıb, ordan açıq dönsün, ya xəlvəti?
 Mey nəziri süzüb yerə, allahlara and içdi ki,
 Odisseyi doğma ata diyarına aparmaqçın
 Gəmi suya salımbdır, avarçılar ayrılıbdır.
 Elə bu vaxt təsadüfən bol taxılı Dulixiyə
 335 Yollanan bir gəmi ilə əvvəl məni göndərdi çar.
 Məni Akast hökmdara çatdırmağı tapşırdı o;
 Demə onlar mənə qarşı tamam bəd bir fikirdəymiş...
 Demə azlıq eləyirmiş çəkdiklərim hələ mənə!
 Uzaqlaşan kimi gəmi fesprotlar sahilindən,
 340 Dənizçilər məni qula döndərməyi düşündülər.
 Paltarımı – xitonumu, pləşımı soyundurub
 Əynimə bir köhnə xiton, bir də cındır geydirdilər.
 İndi sənin gördüyün də həmin cındır paltarlardır.
 Gəmi axşam çatdı gəndən gözə çarpan İtakaya.
 345 Mənim möhkəm gəmidə bərk bağlayıb əl-ayağımı.
 Şam yeməyi yemək üçün tez sahile töküldülər.
 Ancaq ölməz allahların sayəsində fesprotlar
 Kəndirləri möhkəm-möhkəm bağlamağı unutmuşdu;
 Mən onları asan açdım, başıma bir cındır salıb,
 350 Tutdum sükan kürəyindən, endim sahil sularına.
 İki əlli üzə-üzə düz səthini yardım suyun,
 Ordan tezcə uzaqlaşıb çıxdım dəniz kənarına.
 Çıxdığım yer çiçəklənən sıx kollarla örtülmüşdü,
 O kolluqda sindim yerə. Onlar məni çox gözdilər;
 355 Axtarışı lakin davam etdirməyi artıq bilib,
 Yenə geri qayıdaraq tez gəmiyə əyləşdilər.
 Ölümsüzlər asanlıqla daldalayıb məni orda,
 Sonra müdrik bir kişinin daxmasına gətirdilər.
 Görünür ki, hələ ölüm anım gəlib çatmayıbmış!”
 360 Ey donuzabaxan Yevmey, sənsə ona belə dedin:
 “Ey bəxtikəm yolçu, məni yaman tutdu hekayətin.
 Diyar-diyar dolaşarkən nələr çəkib başın sənin!
 Odisseydən dediklərin amma əqlə batan deyil,
 O barədə söylədiyin qanə edə bilməz məni.

365 Bir də ki, nə mənası var belə yalan danışmağın?
 Özüm yaxşı bilirəm ki, o bir daha dönməyəcək.
 Görünür ki, allahların ondan xoşu gəlməyibdir:
 Troyada və ya geri qayıdanda dost qolları üzərində
 Can versəydi, axeylilər ona qəbir ucaldardı,
 370 Telemax da həmişəlik şan-şöhrətə yetişərdi.
 Harpilər ən şərəfsiz bir ölüm qismət edib ona.
 Mən burada tək yaşayıb, şəhərə az-az gedirəm.
 Arada bir Penelopa öz yanına çağırır ki,
 Gələn təzə adamların xəbərinə qulaq asım.
 375 Odisseyin yoxluğuna qəlbən yanan qohumları
 Və ya onun var-yoxunu talan edən soyğunçular
 Müsafirə sorğu-sual yağdırmağı xoşlayırlar.
 Etolyalı bir adamın aldatdığı gündən bəri
 Mən heç kəsə ağam haqda sual vermək istəmirəm.
 380 Bir nəfəri öldürərək, diyar-diyar gəzən o şəxs
 Axır gəlib bura çıxdı, yaxşı qəbul etdim onu.
 İdomneyle Odisseyi o Kritdə görüb guya.
 Odissey öz zədələnmiş gəmisini sazlayırmış.
 Guya yayda, ya payızda topladığı qənimətlə,
 385 Yanındakı yoldaşlarla o buraya dönəcəkdir.
 Bədbəxt qoca! Allahlar ki, bura salıb gūzarını,
 Yalanlarla mənə ürək-dirək vermək havayıdır.
 Buna görə sənə hörmət eləmirəm, – rəhmim gəlir,
 Bir də qonaq seven Zevsin qəzəbindən qorxuram mən”.
 390 Həmin donuz çobanına Odissey də belə dedi:
 “Köksündəki o ürəkdə heç bir şeyə inam yoxdur,
 And içirəm, yenə mənim sözlərimə inanmırsan.
 Gəl indi biz ikilikdə burada bir şert bağlayaq;
 Şertimizə Olimpdəki allahlar da şahid olsun.
 395 Əgər ağan öz evinə-əşiyinə qayıdarsa,
 Sən bir pləş, bir də xiton verib mənə, özümü də
 Can atdığım Dulixiyə tezcə yola salmalısan.
 Əgər sözlüm yalan çıxıb, ağan geri qayıtmazsa,
 Nökərlərin məni hündür bir qayadan tullasınlar
 400 Ki, hər yetən bir də sizi aldatmağa cəhd etməsin”.
 Odisseyə allahsifət çoban belə cavab verdi:

“Əvvəl səni qonaq kimi qəbul edib, yer vermişkən,
Sonra uca bir qayadan atdıraraq məhv eləsəm,
Həm bu günün, həm gələcək nəsillərin arasında
405 Əcəb ad-san qazanardım, əcəb hörmət qazanardım!
Saf ürəklə onda Zevsə dua edə bilərdinmi?
Şam vaxtıdır. Çobanlarda indi çöldən qayıdacaq.
Onlar gəlsin, dadlı-dadlı şam yeməyi hazırlayaq”.
Belə söhbət eləyirdi Odisseylə çoban Yevmey,
410 Çox keçmədi sürüsüylə gəldi donuz çobanları.
Heyvanları ağıllara doldurdular dərhal onlar.,
Donuzlar cır səsləriylə axışdılar ağıllara.
Dostlarını haraylayıb belə dedi çoban Yevmey:
“Ən yaxşı bir donuz seçin, kəsim əziz qonaq üçün,
415 Qoy doyunca özümüz də onunla bir yerdə yeyək.
Zəhmətini az çəkmirik bu ağdışlı donuzların,
Zəhmətini biz çəkirik, ləzzətini yadlar görür!”
Bunu deyib odun yardı Yevmey iti baltasıyla.
Beşyaşar bir yağlı donuz gətirərək yoldaşları,
420 Kəsilməkçün ocağa lap yaxın yerdə saxladılar.
Yevmey ölməz allahları unutmadı; o ağ dişli
Donuzun baş tükündən bir çəngə kəsib atdı oda.
Allahlara dua edib yalvardı ki, ağıl kanı
Odisseyi doğma yurdu İtakaya qaytarsınlar.
425 Sonra palıd odununu çırpdı donuz kəlləsinə,
Çıxdı canı. Tüklərini təmizləyib, doğradılar.
Hər üzvündən bir az kəsib Yevmey бүkdü piy qatına.
Üstə arpa unu səpib atdı oda yansın deyər.
Allahların nəzirini bu qaydayla verdi Yevmey,
430 Qalan əti doğrayaraq taxdılar şiş çubuqlara.
Ehtiyatla qızardıb, şiş çubuqlardan siyirdilər,
Bu qızarmış ətləri bir masa üstə qaladılar.
Yevmey qalxıb qayda ilə bölüşdü bu ətləri,
Tən bölünmüş yeddi paydan hər adama bir pay verdi.
435 Mayya oğlu Hermesə və pərilərə bir pay çıxıb,
Yerdə qalan altı payı verdi altı öyləşənə.
Qabanın bel sümüyünü əti ilə tamam kəsib
Odisseyə verdi Yevmey, xoşhal etdi onu xeyli.

Çox ağıllı Odissey də ona xitab edib dedi:
440 “Yevmey, sən ki, məni bunca uca tutdum, əzizlədin,
Zevs ata da uca tutub səni belə əzizləsin!”
Çoban Yevmey, sən də ona cavab verib belə dedin:
“Ye, ey qeyri-adi qonaq, ye, ürəyin ləzzət alsın.
Birisini verən Allah, birisini vermir bizə,
445 Nə istəyir onu edir; hər şey onun əlindədir”.
Əvvəl başdan ölməzlərin nəzirini vermək üçün
Əlindəki dolu camın şərabını səpdi yerə,
Sonra camı Odisseyə verib keçdi öz yerinə.
Çöreyi də paylaşdıran Mevsaliydi, Yevmey onu
450 Odisseyin evdən uzaq düşdüyü vaxt qul almışdı.
Bu baredə nə xanımdan soruşmuşdu, nə Laertdən;
Tafosludan onu satın almışdı öz hesabına.
Əyləşənlər əllərini yeməklərə uzatdılar,
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
455 Artıq qalan yeməkləri yığışdırdı Mefsali cəld.
Yeyib doymuş çobanların yatmaq vaxtı gəlib çatdı.
Aysız, zülmət bir gecəydi, xeyli yağış yağdırdı Zevs,
Aramsızca əsib coşdu bol yağışlı qərb küləyi.
Odissey öz çobanını sınağa qət edərək,
460 Ya özünün, ya da başqa çobanlardan birisinin
Plaşını alıb ona verməsini ona xahiş etdi:
“Yevmey, sən də, dostların da sözlərimə qulaq verin.
İstəyirəm qarşınızda bir az öyüm öz-özümü;
İçdiyim bu köpüklü mey yaman tutub məni, dostlar.
465 Mey adamı oxudar da, güldürər də, süzdürər də,
Gizlənməsi vacib olan sözü açıb dedirdər də.
Madam sözə başlamışam, axıradək deyəm gerek.
Kaş gəncliyim, gənclikdəki güc-qüvvətim qayıdaydı!
Yadımdadır: TROYADA biz dəstəylə pusqudaydıq.
470 Dəstəmizin başçıları Odisseylə Menelaydı,
Üçüncü də məndim: məni onlar özü çağırmışdı.
Elə ki, biz Troyanın yanaşdıq dik hasarına,
Hasarın lap dibindəki kolluqlarda yaddıq yerə,
Qalxanları üstümüze tutub sindik qamışlığa.
475 Gecə oldu, sübhə kimi əsdi buzlu şimal yeli,

Buludlardan çəngə-çəngə yağdı yerə quşbaşı qar,
Qalxanların üzərində göründü buz təbəqəsi.
Plaşı da, xitonu da vardı döyüş dostlarımin,
480 Qalxanıyla kürəyini örtüb onlar yatdı rahat.
Plaşımı düşərgədə qoyub gələn tək mən idim.
Axmaqlıqdan düşünmədim – gecə soyuq olacaqdır.
Bircə parlaq kəmərimgə qalxanıma götürmüşdüm.
Gecənin düz üçdə biri qaldı, bir-bir söndü ulduz.
Mən yanımda uzanmış mərd Odisseyi dümsüklədim,
485 Mənə sarı dönəndə o, bu sözləri dedim ona:
“Sən ey Allah törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
Bu gecədən sağ çıxıram, soyuq məni əldən salıb.
Plaşsızam. Nəs bir allah mənə təlqin elədi ki,
Xitonla da getmək olar. Ayaz düşdü birdən-birə”.
490 Mən bunları söyləyəndə Odissey bərk fikrə getdi, –
Döyüşdə və məsləhətdə o beləydi, hər vaxt belə, –
Mənə tərəf əyilərək pıçıldadı qulağıma:
“Yavaş danış! Axeylilər eşidərlər dediyini!”
Dirseyinə söykənərək bu sözləri dedi bərkdən:
495 “Qulaq verin, dostlar! İndi bir ilahi yuxu gördüm.
Gəmilərdən çox aralı düşmüşük biz, qoy bir adam
Sərkərdəmiş Aqamemnon hüzuruna gedib dərhal,
Xahiş etsin, kömək üçün bir az adam göndərsin o”.
500 Dərhal qalxdı; al-qırmızı plaşını soyunaraq,
Gəmilərə tərəf qaçdı; mən Foantın plaşını
Öz üstümə salıb yatdım qızıl şəfəq doğanadək.
Kaş gəncliyim, gənclikdəki güc-qüvvətim qayıdaydı!
Bəlkə onda hünərimə, bir də qonaq olmağıma
505 Hörmət edib adamlardan biri plaş bağışlardı.
Əynimdəki cın-cındırdan ürküb hamı qaçır məndən”.
Çoban Yevmey, Odisseyə sən də belə cavab verdin:
“Çox maraqlı, çox gözəldir, qoca, sənin hekayətin,
Danışdığın əhvalatın bir sözü də yersiz deyil.
510 Nə paltardan, nə bir şeydən ehtiyacın olmayacaq,
Bu gün nəyə möhtacsansa, alacaqsan, ey bəxtikəm.
Sabah cındır paltarını geyəcəksən amma yenə.

Bizdə artıq nə plaş var, nə də ki, bir artıq xiton.
Çobanların hərəsinin vur-tut bir dəst paltarı var.
515 Odisseyin oğlu geri qayıdantək qürbət əldən,
Özü sənə plaş, xiton bağışlayar geyinərsən
Və ürəyin istədiyi yerə səni yola salar”.
Bunu deyib çarpayını oda yaxın çəkdi Yevmey,
Qoyun, keçi dərisindən yumşaq yataq hazırladı.
520 Odissey öz yatağına girib yatdı. Yevmey isə
Enli, isti plaşını saldı üstə Odisseyin.
Onu soyuq günlər üçün saxlayırdı o baş çoban.
Qonağını çoban Yevmey bu minvalla rahatladı,
Qalan cavan çobanlarsa ətrafında yatdı onun.
525 Yevmey isə donuzlardan uzaq düşmək istəmədi,
Hazırlayıb çıxdı çölə. Öz malının – heyvanının
Belə möhkəm qorunması sevindirdi Odisseyi.
Yevmey iti qılıncını çiyini üstəndən aşıraraq,
Küləklərdən qorunmaqçın üstündən yun plaş geydi.
530 Onun üstəndə tüklü keçi dərisinə bürələndi.
İtdən, yaddan qorunmaqçın nizəsini aldı ələ,
Getdi tağlı qayalığa: orda bəyazdiş donuzlar
Güclü Borey küləyindən qorunaraq yatmışdılar.

ON BEŞİNCİ NƏGMƏ

Bu arada Odisseyin şanlı oğlu Telemaxı
Vətəninə tez dönməyə təşviq etmək niyyətilə
Getdi geniş Lakedemon şəhərinə pak Afina.
Nester oğlu Pisistrat və Telemax şan-şöhrətli
5 Menelayın sarayında yatmışdılar həmin gecə.
Zevsin qızı gördü şirin yuxudadır Pisistrat.
Yuxu yenə bilməmişdi lakin hələ Telemaxı,
Öz sevimli atasını düşünürdü yenə bu gün.
Telemaxa yaxınlaşıb belə dedi pak ilahə:
10 "Evdən bunca uzaq düşmək yaxşı deyil, ey Telemax!
Həyasızlar ümidinə qalıb orda var-dövlətin.
Onlar tələf edə bilər sənin olub-qalanını,
Onda sənin səfərin də havayı bir səfər olar!
Menelaydan xahiş elə, səni tezəcə yola salsın,
15 Onda doğma ananı da evinizdə görərsən sən.
Qardaşları və atası onu dilə tuturlar ki,
Yevrimaxa ərə getsin, bütün ərəgən cavanlardan
Başlığı və hədiyyəsi daha çoxdur Yevrimaxın.
Anan sənədən xəbərsizcə evinizdən şey aparar.
20 Sən ki, qadın üreyinə bələdsən: o istəyər ki,
Təzə ərini ev-eşiyi əvvəlkindən dolu olsun.
Təzə ərə gedən qadın nə öz doğma övladını,
Nə də ölmüş köhnə əri yada salıb-xatırlayar.
Öz evinə tez qayıdıb, işlərini sahmana sal;
25 Sədaqətli bildiyin bir qaravaşa tapşır evi,
O göz olsun, Allah sənə layiqli yar verənədək.
Bir sözüm də vardır, onu canla-başla qəbul elə:
İtakayla qayalı Zəm arasında dar körfəzdə
Neçə cəsur pərəstişkar durub sənin marlığında,
30 Qayıdanbaş onlar səni öldürməkçün dayanıblar.
Ancaq bu baş tutmayacaq: malımı qəsb edənləri
Qara torpaq yaxınlarda alacaqdır öz qoynuna.

Gecə ikən, keç yanından sən həmin o adaların.
Bil ki, səni mühafizə edən Olimp allahları
35 Gəmin gedən səmtə tərəf bir külək də əsdirəcək.
İtakaya çatan kimi sən düş, səfər dostlarını
Və gəmini yolla getsin düz şəhərə, dayanmadan.
Özün isə əvvəl-əvvəl çoban Yevmey yanına get,
40 Donuzlara yaxşı baxan, sənə sadıq sobandır o.
Gecə onun yanında qal. Müdrik, aqıl anana da
Sənin dönmək xəbərini, əmr edərsən, o aparar,
Deyər, qumlu Pilosdan sən sağ-salamat qayıtmısan”.
Pak Afina bunu deyib getdi Olimp dağlarına.
Telemaksa dabarıyla oyadaraq Nestoridi,
45 Bu qanadlı sözlər ilə müraciət etdi ona:
“Nestor oğlu Pisistrat! Qalx, o yüyrək atları qoş;
Boyunduruq vur onlara. Bizim getmək vaxtımızdır”.
Nestor oğlu Pisistrat etirazla belə dedi:
“Tələssək də gecənin bu zülmətinə gedəmmərik.
50 Onsuz da sübh səfəqinin doğmasına çox qalmayıb.
Mərd nizədar Atrey oğlu Menelayı bir az gözlə,
Qoy o gəlib töhfələri qoysun bizim gərdunəyə,
Xeyir-dua verib sonra bizi yola salsın özü.
Qonağımı gülər üzle qəbul edən adamları
55 Qonaq heç vaxt unutmayıb xatirinə salır tez-tez.
Belə dedi. Elə bu vaxt qızıl taxtlı Eos doğdu.
Sıx hörüklü Yelenanın yatağından ayrılıraq
O gur səslə Menelay da yaxınlaşdı cavanlara.
Odisseyin əziz oğlu Menelayı görən kimi,
60 Parıldayan xitonunu öz əyninə geyindi tez,
Uzun və gen plaşını atıb enli kürəyinə,
Qabağına yeriyərək bu sözləri dedi ona:
“Atrey oğlu çar Menelay! Sən ey Allah yetirməsi!
Daha məni burax gedim öz sevimli vətənimə.
65 Qəlbim yaman tələsir öz yuvasına qayıtmağa!”
O gur səslə Menelaya telemaxa belə dedi:
“Allahsifət Odisseyin oğlu, səni yubatmaram,
Madam getmək istəyirsən, get, etiraz eləmirəm.
Qonağı lap çox saxlayan qonaqpərvər adamları,
70 Ya da onu tezəcə başdan eləyən ev sahibini

Mən özüm də xoşlamıram; ölçüsü var hər bir şeyin.
Qonaq, qalmaq istəyirsə, onu qovmaq yaxşı deyil.
Çıxıb getmək istəyəni saxlamaq da yaxşı deyil.
Qonaq gəldi qəbul elə; gedim desə mane olma.
75 Bir az gözlə, töhfələri gərdunəyə qoyum sənin,
Özün də bax. Qoy əmr edim kənzilərə, evdə olan
Azuqədən nahar üçün yaxşı yemək bişirsinlər.
Siz bizim bu məmləkətdən tox getsəniz, şad olaram.
Bu, mənimçün bir şərəfdir, sizin üçün can sağlığı.
80 Elladadan və Arqosdan keçib getmək istəyənsən,
Beledçiniz mən olaram; qoyun, qoşum gərdunəni.
Şəhərdəki adamlarla sizi tanış eləyəyəm,
Heç kəs əliboş buraxmaz, hərə bir şey töhfə verər:
Birisi mis qazan verər, ya da ki, mis üçayaqlı.
85 Ya bir qızıl kasa, ya da bir cüt işlək qatır verər”.
Dərrakəli Telemax da Menelaya bunu dedi:
“Sən ey Allah yetirməsi, Atrey oğlu çar Menelay!
Evə dönmək istəyirəm. Çünki yola çıxanda mən
Var-dövləti heç bir kəsə tapşırımadan çıxıb gəldim.
90 Mərd atamı axtarırkən birdən özüm həlak ollam,
Ya da ki, var-dövlətimiz əlimizdən çıxar tamam!”
Eşidincə bu sözləri o gur səslə çar Menelay,
Arvadına və xidmətçi qadımlara əmr etdi ki,
Evdə olan azuqədən bol-bol yemək bişirsinlər.
95 Yeteoney Boyefomid yaxınlıqda yaşayırdı;
O, yerindən təzəcə qalxıb Menelaya yaxınlaşdı.
Menelay əmr etdi ki, o od qalayıb, ət qızartсын.
Hökmdarın əmrinə o canla-başla əməl etdi.
Menelaya Yelenayla Menapənfi götürərək,
100 Xoş etirlər saçan geniş zirzəmiyə tərəf endi.
Var-dövləti saxlanılan o anbara gələn kimi,
Qoşaquplu tökmə gümüş bir krater seçib dərhal,
Əziz oğlu Meqapənfe götürməyi əmr elədi.
Bu arada Yelena da bir sandığa yaxınlaşdı;
105 Öz əl işi çoxlu peplos saxlanırdı o sandıqda.
O gözəllər gözəli bir peplos seçdi içlərindən,
Bu paltarın özü gəndi, naxışları xoşagəlim.
Lap altdaydı ulduz-ulduz parıldayan həmin peplos.

110 Bir otaqdan keçib onlar, Telemaxa yanaşdılar.
Xurmayısac mərd menelay belə dedi qonağına:
“Ey telemax, qoy Heranın ildırımlar saçan əri
Ürəyincə etsin sənin vətəninə dönməyini!
Öz evimdə çoxdan bəri qoruyaraq saxladığım
115 Ən qiymətli bir əşyanı sənə peşkeş eləyirəm.
Çox zərif bir əl işidir mən verdim bu krater;
Özü tökmə gümüşdəndir, ağzı isə xalim qızıl.
Hefestin bu əl işini Fedim mənə bağışlayıb.
Mən qəsriyi tərk edəndə həmin sidon hökmdarı
Qonaqlıqda verdi bunu. Mənim töhfəm budur sənə”.
120 Belə deyib qoşaqlı krateri təqdim etdi.
Həmin par-par parıldayan tökmə gümüş krateri
Gənc Meqapenf Telemaxın qarşısında qoydu yerə.
Gözəl üzlü Yelena da Telemaxa yaxınlaşıb
Gətirdiyi qəşəng donu təqdim edib belə dedi:
125 “Bax, bu qəşəng töhfəni də mən verirəm, əziz oğlum!
Həsretini çəkdiyini yad toyda geysin bu paltarı;
Sən də baxıb Yelenanın əllərini yadına sal.
Evlənənə qədər amma ver anana, o saxlasın.
Öz sevimli vətəninə, öz evinə qayıdasan!”
130 Bunu deyib verdi donu. O, sevinclə etdi qəbul,
Pisistrat gərdunəyə qoydu bütün töhfələri.
Nestorid bu töhfələrə baxaraq lap valeh oldu.
Menelay hər iki gənci dəvət etdi öz evinə,
Evdə hamı kreslo və kürsülərdə əyləşdilər.
135 Əllərini yumaq üçün kənz qızıl bir dəstidə
Su gətirdi, gümüş tasda yudu onlar əllərini.
Sonra kənz cilalanmış masa çəkdi önlərinə.
Mötəbər bir açarçı da masa üstə çörək qoyub,
Neçə cürə yemək verdi evdə olan azuqədən.
140 Boyefoid parçalayıb ət payladı qonaqlara,
Şan-şöhrətli Menelayın oğlu isə mey payladı.
Qonaqlar əl uzatdılar dərhal hazır yeməklərə.
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Alicənab Nestor oğlu və Telemax tez qalxdılar,
145 Gərdunənin atlarını qoşub, mindi özləri də,
Keçib tağlı sütunları, darvazaya yetişdilər.

Xurmayısac Menelay da gedənləri izləyirdi,
Sağ əlində meylə dolu bir piyalə tutmuşdu o;
İstəyirdi gedənlərin dallarınca şerab səpsin.
150 Gərdunənin qabağında durub dedi bu sözləri:
“Gənclər, sizə uğurlu yol! Qonşuların ağsaqqalı
Nestora da salam deyin; bizim Axey övladları
Troyada vuruşanda o atalıq edib mənə”.
Dərrakəli Telemax da ona belə cavab verdi:
155 “Sən ey Zevsin yetirməsi! Arxayın ol, çatan kimi
Sözlərini çatdıraram. İtakaya qayıdanda
Əziz atam Odisseyi dəxi dönmüş görədim kaş.
Sən mənə göstərdiyin ehtiramın, məhəbbətin,
Bəxş etdiyən töhfələrin barəsində danışaydım”.
160 Elə bu vaxt başlarının üzərində, sağ tərəfdən
Caynağında iri ağ qaz tutmuş qartal uçub keçdi,
Arvad, kişi qışqıraraq qaçırdılar arxasınca.
O ağ qazı qartal həmin o həyətdə ovlamışdı.
Gərdunənin və atların sağ yanından uçdu qartal,
165 Onlar bunu gören kimi qəlbən yaman sevindilər.
Nestor oğlu Pisistrat Menelaya belə dedi:
“Sən ey Zevsin yetirməsi, el başçısı Atrid, söylə,
Bu əlamət sənincünmü, bizimcünmü göndərilib?”
Bu vaxt Ares sevimlisi Atreyoğlu fikrə getdi:
170 Nestoridə necə cavab versin ki o, səhv olmasın.
Menelayı qabaqlayıb Yelena tez belə dedi:
“Qulaq asın! Allahların xəbər vermək istədiyi
Hadisəni açıb deyim və dediyim olacaqdır:
Ərsəyə dağ zirvəsində gəlib, orda bala vermiş
175 Bu qartalın ev qazını aparması göstərir ki,
Odissey də uzun sürən məşəqqətli səyahətdən
Öz evinə qayıdacaq və intiqam alacaqdır.
Bəlkə də o indi gəlib, qanlı qisas hazırlayır”.
Dərrakəli Telemax da ona belə cavab verdi:
180 “Pak Heranın şimşəksaçan əri belə bir iş görse,
Harda olsam Allah kimi sənə səcde edəcəyəm!”
Belə deyib gərdunənin atlarını qamçılıdı.
Çapa-çapa şəhərdən üz qoydu atlar düzə sarı,
Bütün günü gərdunəni çəkə-çəkə qaçırdılar.

185 Axır günəş qürub etdi, yollar-izlər kölgələndi.
Onlar Feri şəhərində Diokleyə qonaq oldu.
Alfey oğlu Ortioxun övladıydı pak Diokley,
Qonaqlara yer verdi o, onlar orda gecələdi.
Erkən doğan al saçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan,
190 Ala-bəzək gərdunəni qoşub mindi hər ikisi.
Keçib tağlı sütunları, darvazaya yetişdilər,
Pisistrat qamçıladi, atlar dərhal götürüldü,
Uca Pilos şəhərinə yetişdilər bir az sonra.
Nestoridə üz tutaraq belə dedi Odisseid:
195 “Nestor oğlu, bir söz desəm, ona əməl edərsənmi?
Axı bizə atamızdan keçib dostluq, gedib-gəlmək,
Yaşımız da bərabərdir, bir gəlmişik bu dünyaya,
Bizim birgə səfərimiz möhkəmlətdi bu dostluğu.
Odur gəyim. Məni onun qarşısında düşürət yerə.
200 Qorxuram ki, qoca atan qonaqçılıq göstərərək,
Saxlar məni. Halbuki tez çatmalıyam İtakaya”.
Belə dedi. Nestoridsə öz-özünə fikirləşdi:
Neyləsin ki, bu təklifə daha yaxşı əməl etsin.
Bax bu fikir Nestoridə hər fikirdən xoş göründü:
205 Dənizdəki o gəmiyə tərəf sürdü atlarını.
Menelayın bəxş etdiyi paltarları, qızilları,
Başqa nadir töhfələri tez gəmiyə daşdı o.
Telemaxa ürək verib bu qanadlı sözü dedi:
“Di dayanma, min gəmiyə, minsin səfər dostların da.
210 Çatmamışdan, əhvalatı danışaram qocaya mən.
Bunu yaxşı bilirəm, o dediyindən dönmə deyil:
Səni qonaq eləməmiş, getməyinə razı olmaz;
Düz buraya gələr özü, sənsiz geri addım atmaz.
Dediyini eləməsin acığını tutdurasan”.
215 Bunu deyib gərdunəni sürdü Pilos şəhərinə.
Qalın yallı atlar onu tez çatdırdı evlərinə.
Telemaxsa ruhlandırıb dedi avarçəkənlərə:
“Dostlar, qara gəmimizi tez sazlayın səfər üçün,
Sonra minək özümüz də, yola düşmək vaxtı çatıb”.
220 Gəmi hazır vəziyyətə gətirildi, tez mindilər,
Dərhal avar arxasında hər kəs tutdu öz yerini.
Gəmisinin qarşısında Afinaya dua edib,

Nəzir verən telemaxa bir yadelli yaxınlaşdı.
Arqosda bir adam qetlə yetirərək qaçmışdı o,
225 Özü Melamp nəsindənə, adlı-sanlı fal açanda.
Melamp bir vaxt bol sürülü Pilosda ömür eləyirdi,
O, Pilosda ən dövlətli, gözəl evli bir adamdı.
Şan-şöhrətli Neleydən öz yaxasını qurtarmaqçın
Vətəninə tərək edərək yad ölkəyə sığınmışdı.
230 Neley onun var-yoxunu bir zaman qəsb eləmişdi;
Neley qızı ucbatından Melamp bu vaxt buxovlanıb
Filakın ev zindanında çox əziyyət çəkməyəmiş.
Sərt ilahə Erinninin ona tələqin elədiyi
Bir məhəbbət korluğuyla bu zilləti çəkirmiş o.
235 Lakin ölüm gücsüz çıxdı; inəkləri Filakadan
Pilosa nəql edə bildi. Neleydən də heyf aldı.
Qardaşının arvadını öz evinə gətirdi o.
Bundan sonra ilxıları bol Arqosa qaçıb getdi.
Yığın-yığın arqoslunun hökmdarı çarı kimi
240 Bu ölkədə ömür sürmək demə onun qismətiymiş.
O, Arqosda evlənərək uca damlı ev ucaltdı,
Antifat və Manti adlı iki oğlu oldu onun.
Antifatın oğlu isə qəlbi möhkəm Oikleydi,
Oikleynən törəmişdi herb carçısı Amfiaray.
245 Apollon Zevsə əziz olmasına baxmayaraq,
Amfiaray qocalığın qapısına yetişmədi,
Qızılsevin arvadının ucbatından öldürüldü.
Amfiloxla Alkmaonun atasıydı Amfiaray.
Mantinin də iki oğlu oldu: Klit və Palifeyd.
250 Həmişəlik allahların arasında yaşamaqçın
Klit gözəl olduğundan Eos onu oğurladı.
Amfiaray ölən kimi onun oğlu Palifeydi
Olacağı xəbər verən falçı etdi feb-Apollon.
Atasından inciyərək Giperesyada olurdu o.
255 Orda ömür sürüb, orda işlədirdi falçılığını.
Telemaxa yaxınlaşan Palifeydin oğlu idi;
Feoklimen idi adı. Telemax pak allahların
Şərəfinə mey süzərək dua edib yalvarırdı.
Qərrib ona uca səsle bu qanadlı sözü dedi:
260 “Yaxşı oldu ibadətde ikən gördüm səni, ey dost!

Kəsəcəyin qurbanların, allahların xatirinə,
 Öz başının, dostlarının başlarının xatirinə,
 Sözlərimə düzgün cavab ver, heç nəyi gizlətmədən:
 Kimsən? Atan–anan kimdir? Söylə hansı şəhərdənsən?”
 265 Dərrakəli Telemax da ona cavab verib dedi:
 “Ey yadelli, düzü nədir açıb sənə söyləyəyəm:
 İtakada doğulmuşam, atam məşhur Odisseydir.
 Düzü, bir vaxt atamdı o allahsifət; indi ölüb.
 Mənim bura gəlişimin səbəbi də budur ancaq;
 270 Gəlmişəm ki, xəbər bilim itkin düşmüş Odisseydən”.
 Allahsifət Feoklimen ona belə cavab verdi:
 “Öz tayfamdan bir nəfəri öldürərək qaçmışam mən.
 Qohumları, qardaşları çoxdur Arqos şəhərində,
 Axeylilər arasında çoxdur güc və nüfuzları,
 275 Hər vaxt ölüm gözləyirdim onun qohum–qardaşından.
 Yad elləri dolaşmaqdır indən belə işim ancaq.
 Yalvarıram bu qaçqını öz gəminə qəbul elə,
 Yoxsa mənə öldürərlər. Yəqindir ki, izləyirlər”.
 Dərrakəli Telemax da ona cavab verib dedi:
 280 “Sən ki, etmək istəyirsən, xahişini rədd etmərəm.
 Qalx gəmiyə. İtakaya çatanda da qonağımsan”.
 Belə dedi. Yadellinin nizəsini alıb ondan,
 Qoydu onu gəmidəki taxta səki üzərinə.
 Sonra özü dəxi mindi itigedən o gəmiyə,
 285 Keçib arxa tərəfində öyləşdi öz qonağıyla.
 Gəmidəki kəndirləri tez açdılar avarçılar.
 Telemax ömr elədi ki, avadanlıq hazır olsun;
 Avarçılar itaətlə ömrə əməl elədilər,
 Qaldırıb dor ağacını bərkitdilər öz yerinə.
 290 Sonra onun iplərini uc tərəfə bərkitdilər,
 Hörmə qayıq örkən ilə qaldırdılar ağ yelkəni.
 Pak Pallada Afina da yol səmtinə yel əsdirdi,
 Suyu duzlu o dənizdə gəmi iti getsin deyər
 Çox şiddətli əsdi o pak ilahənin səmt küləyi.
 295 Krunlardan, Xalkidadan keçdi gəmi sürət ilə.
 Bu arada Günəş batdı, yollar izlər kölgələndi.
 Zevsin güclü küləyilə üzən gəmi yepcylərin
 Yaşadığı Elidadan keçib Feyə səmtə üzdü.

Telemax öz gəmisini adalara tərəf sürdü.
 300 Düşünürdü: ələ keçib öləcəkmi, qalacağımı?
 Elə bu vaxt çoban Yevmey Odisseylə şam edirdi;
 Onlarla bir öyləşmişdi yerdə qalan çobanlar da.
 İstədiyi qədər hər kəs yeyib–içib doyan kimi,
 Odissey öz çobanını sınamaqçın soruşdu ki:
 305 Ona burda bu daxmada qalmağa yer verəcəkmə,
 Yoxsa ki, o baş götürüb şəhərəmi getməlidir?
 “Çoban Yevmey, sən də eşit, qoy eşitsin dostların da!
 Yük olmayım deyər sənə, sənin çoban dostlarına,
 Səhər tezdən mən şəhərə, dinləməyə gedəcəyəm.
 310 Mənə yaxşı məsləhət ver, bələdçi də qoş yanıma,
 O aparsın mənə ora. Orda özüm dilənərəm,
 Yəqin bir çörək verər, başqası bir udum şərab.
 Orda birbaş Odisseyin sarayına gedəcəyəm,
 Onun aqıl arvadına ondan xəbər yetirərəm.
 315 Bəlkə elə namizədlər məclisinə girər bildim,
 Yəqin onlar bol yeməkdən mənə də bir pay verərlər.
 Onda onlar nə istəsə mən yerinə yetirərəm.
 Bir də sənə bir söz deyim, yaxşı–yaxşı dinlə mənə:
 İnsanların əməyinə gözəllik və şöhrət verən
 320 O xeyirxah Hermes mənə hər cəhətdən yarıtmışdır.
 Fənilərdən heç birisi mənimlə bəhs edə bilməz:
 Yaxşı odun daşıyıram, balta ilə doğrayıram,
 Ət doğrayıb, qızardıram, kraterə mey süzürəm,
 Ağa adi adamlardan nə umursa, bacarıram”.
 325 Yevmey, yaman qəzəblənib, sən qonağa belə dedin:
 “De, bu nədir? Niyə belə yaman fikrə düşdün, qərrib?
 Namizədlər dəstəsinə qarışmağa can atmaqla,
 Görünür ki, sən özünü məhv eləmək istəyirsən.
 Yərə–göyə sığan deyil onlardakı heyasızlıq!
 330 İşlərini görənlər də sənin kimi qoca deyil;
 Onlar gəncdir; yaxşı xiton, yaxşı plaş geyinirlər.
 Hamısının üzü gözəl, saçları da ətirlidir.
 Bax bələdir o nökrələr. Ətin, meyın və çörəyin
 Çoxluğundan düz masalar az qalır ki, öyilələr.
 335 Yox, burda qal. Sən heç kəsin yerini dar eləməzsən,
 Burda qalsan, mən də, başqa çobanlar da şad olarıq.

Qürbət eldən Odisseyin oğlu geri qayıdantək,
Özü sənə plaş, xiton bağışlayar, geyinərsən
Və ürəyin istədiyi yerə səni yola salar.
340 Dözümüçox Odissey də ona belə cavab verdi:
“Sən ki, məni əzizlədin, səni də Zevs əzizləsin!
Qapı-qapı dolaşmaqdan ağır bir dərd ola bilməz!
Yurdsuzluğa, fəlakətə, dərdə düşər olan zaman,
345 Bu zəhrimar qarın bizi çox bəlaya salır, düzü.
Telemaxı görüm deyə madam məni saxlayırsan,
Odisseyin allahsifət atasından, anasından
Bir xəbər ver; o gedəndə onlar tamam qocalmışdı.
Onlar hələ sağ-salamat baxırmı gün işığına?
350 Yoxsa ölüb gediblərimi artıq Aid aləminə?”
Odisseyə o baş çoban Yevmey belə cavab verdi:
“Əziz qonaq, bu bərədə düz xəbəri məndən eşit:
Laert sağdır. Gecə-gündüz Zevsə dua eləyir ki,
Daha onun bədəninə olan canı alsın ondan,
355 Nə oğlunun fərağına dözür, nə də arvadının.
Arvadını itirməyi onu yaman salıb əldən,
Arvadını itirməyi onu yaman qocaldıbdır.
Arvad isə Odisseyin həsrətinə dözəmməyib,
Ağır dərdlə ölüb getdi. Mən öz əziz dostlarımdan
360 Heç birinin belə dərdlə ölməyini istəmərəm.
Sağlığında dərdi başdan aşısa belə, mənə onun
Söz-söhbəti, sualıma cavabları xoş gəlirdi.
Uzundonlu Ktimena və mən ondan dərs almışıq.
Ktimena axırıncı qızı idi çarıçanın,
365 Antikleya öz qızını məndən bir az çox sevirdi.
İllər ötdü, hər ikimiz çatdıq genclik yaşlarına.
Keyli başlıq alıb onu Zama ərə köçürdülər.
Mənə isə Antikleya bir xiton, bir plaş, bir də
Ayağıma geymək üçün bir cüt qızıl səndəl verdi.
370 Özümü də kəndə yola saldı. Daha çox istədi.
Onlar artıq keçmiş ola! Ancaq nəcib ölümsüzlər
Burda mənə öz işimdə nailiyyət qazandırr.
Özümün və qonağımın yeməyi də burdan çıxır.
Penelopa məftunları lakin evə soxulalı,
375 Xanımdan bir ürəkaçan söz eşidə bilməmişik.

Halbuki biz azadlıqdan məhrum qullar istərik ki,
Xanım ilə söhbət edib, məsləhəti ondan alağ.
Onunla bir yeyib-içib, heç olmasa bir töhfəylə
Yenə çölə qayıtmağı biz kölələr çox sevirik”.
380 Ağıl kanı Odissey də cavabında bunu dedi:
“Yazıq Yevmey! Deməli, sən lap balaca yaşlarından
Öz atandan, öz anandan və yurdundan gen düşübsən!
Heç bir şeyi gizlətmədən indi mənə danış görüm,
Bir zamanlar atan-anan yaşadığı rahat, qəşəng
385 Gen küçəli şəhəriniz viranəmi qaldı, yoxsa
Səni qoyun, ya qaramal sürüsünü otararkən
Yadlar ələ keçirərək, bir gəmiyə mindiriblər,
Sonra baha bir qiymətə satıblar öz sahibinə?”
O baş çoban Yevmey isə ona belə cavab verdi:
390 “Sən ki, bunu bilmək üçün sual verdin, dinlə, qonaq.
Dinlə məni səs-səmirsiz, əyləşib mey içə-içə.
İndi gecə çox uzundur. Şirin söhbət etməyə də,
Şirin-şirin yatmağa da vaxt var; erkən yatmaq nəçün?
Çox yatmağın özü də biz adamları usandırır.
395 Ancaq kimin qəlbi, ruhu istəyirsə, gedib yatsın,
Tez yatsın ki, göydə şəfəq görününce, yeməyini
Tezce yeyib, sonra çölə sürsün donuz sürüsünü.
Qonaq, bizsə bu daxmada yeyib-içib, əylənərik,
Başımıza gələnləri söylərik bir-birimizə.
400 Baş çox-çox bəla çəkmiş sərgərdanın müsibəti
Artıq keçib gedibdirsə, xatırlamaq ləzzət verir.
Sənin bilmək istədiyin nədir onu danışaram.
Bir ada var, Siryadır, bəlkə sən də eşidibsən?
Ortiqiyadan üst tərəfdə, günün dönüş nöqtəsində.
405 Əhalisi az olsa da, yaşamaqçm yaxşı yerdir:
Heyvan üçün otağı çox, üzümlüyü, taxılı bol.
Orda heç vaxt aclıq olmur. İnsanlara əzab verən
Çox dəhşətli naxoşluq da o adada olan deyil.
Amma həmin o adanın sakinləri qocalınca.
410 Öz ağrısız oxlarıyla canlarını almaq üçün
Apollonla Artemida enib gəlir yanlarına.
Orda torpaq iki şəhər arasında tən bölünüb.
Bir zaman o şəhərlərin hökmdarı Ktesiydi;

Ormen oğlu allahsifət o şəxs mənim atam idi.
 415 Fırıldaqda ad qazanmış finikyanlar gəldi bir yol,
 Satmaq üçün bir xeyli mal gətirmişdi özlərilə.
 Bizim evdə finikiyalı gənc bir qadın yaşayırdı;
 Boy-buxunlu, gözəl-göyçək, əl işində mahirdi o,
 O hiyləgər fanikyanlar tovladılar o qadını.
 420 Gəmiyə çox yaxın yerdə paltar suya çəkirmiş o,
 Bir finikiyan o qadınla sevişərək birgə yatıb.
 Zərif cinsdən ön namuslu qadını da azdırır eşq.
 Finikiyalı sonra ondan sorub hardan olduğunu,
 Bizim evi göstərərək qadın belə cavab verib:
 425 "Finikiyanın Sidon adlı şəhərində doğulmuşam,
 Var-dövləti başdan aşan Aribantın qızıyam mən.
 Məni, çöldən qayıdanda tutub tafos quldurları,
 Sonra bura getiriblər. Bax, o evdə ömür sürən
 Dövlətliyə satıb məni onlar baha bir qiymətə".
 430 O qadınla gizli yatan finikiyalı belə deyib:
 "Elə isə gəl bizimlə vətəninə qayıt yenə,
 Qayıt və gör öz atanın damı hündür evini də,
 Gör atanı-ananı da; onlar sağdır, çox varlıdır".
 Sonra qadın bu sözləri deyib həmin finikiyana:
 435 "Əgər məni sağ-salamat öz yurduma çatdırmağa
 Söz verərək, and içsəniz, buna razı olaram mən".
 Belə deyib. Tez and içib finikiyalı dənizçiləri
 Elə ki, and içib bütün müsafirlər qurtarıblar,
 Qadın yenə xitab edib Finikiyadan gələnlərə:
 440 "Yaxşı, susun! Əgər sizdən biri mənə yolda-izdə
 Və ya bulaq başında rast gəlersə, dindirməsin.
 Heç kəs bizim evə gəlib, məndən mənim sahibimə
 Söz deməsin. Çünki ağam bunu bilsə, dərhal məni
 Sarıtdırar; sizi isə məhv etdirər bircə anda.
 445 Dediymi unutmayın, alveri də tez qurtarın.
 Elə ki, siz malınızı gəminizə yüklədiniz,
 Tez bir adam mən olduğum evə gəlib xəbər versin;
 Bacardığım qədər qızıl götürərəm; ondan başqa,
 Yol haqqını ödəməkçün başqa şey də götürərəm;
 450 Axı varlı bir adamın uşağına baxanam mən.
 Çox ağıllı uşaqdır o. Gəzdirən tək mənəm onu.

Mən onu da gətirərəm. Hansı elə aparsanız,
 Xeyli ağır bir qiymətə onu sata bilərsiniz".
 Bunu deyib, cah-cəlalı evə tərəf gedib qadın.
 455 Finikyanlar bütün ili qalıb bizim o şəhərdə,
 Cürbəcür mal alıb həmin o gəmiyə yükləyiblər.
 Elə ki, o böyük gəmi yüklənərək hazır olub,
 Dərhal qasid göndərilib xəbər üçün o qadına.
 Yadımdadır, bizim evə gələn fəndgir finikiyalı:
 460 Qızıl hilli bir kəhrəba boyunbağı gətirmişdi.
 Kənzilər və əziz anam əllərilə yoxlayaraq,
 Mat-mat baxıb, onu baha bir qiymətə istədilər.
 Gələn həmin finikiyalı gözü ilə qaşı ilə
 O kənzə nəsə deyib, sonra evdən çıxıb getdi.
 465 O, əlimdən tutub mənim evdən çıxmaq istəyəndə,
 Birdən qabaq otaqdakı masaların üzərində
 Yığılmamış camlar gördü; qonaqlarsa getmişdilər.
 Onlar şəhər meydanına məşvərətə yollanmışdı.
 Üç qədəhi çırpışdırıb, yaxasında gizlətdi o,
 470 Evdən çıxdı. Axmaqlıqdan mən də onu təqib etdim.
 Elə bu vaxt Günəş batdı, yollar-izlər kölgələndi.
 Yeyin-yeyin yeriyərək biz limana gəlib çıxdıq.
 Finikiyadan gələn gəmi orda hazır dayanmışdı,
 Elə ki, biz mindik ona, yola düşdük dayanmadan.
 475 Şimşəksaçan Kronion əsdirdi səmt küləyini,
 Düz altı gün, altı gecə dayanmadan yol getdik biz.
 Zevs bu günlər üzərinə yeddincini artıranda,
 Artemida o qadını vurdu səssiz oxu ilə,
 Qadın tirtap düşdü gəmi dibindəki durğun suya.
 480 Tez dənizə atdılar ki, suiti, ya balıq yesin.
 Dərdə-qəmə qərq olaraq mən gemidə yalqız qaldım,
 Dalğalar və külək qovdu gemimizi İtakaya.
 Laert məni satın aldı burda baha bir qiymətə,
 Beləliklə bu diyarı uşaq ikən gördü gözüm".
 485 Allahsifət Odissey də Yevmeyə bu sözü dedi:
 "Yevmey, yaman təsirləndim söylədiyən əhvalatdan.
 Çox müfəssəl nəql elədin öz başına gələnləri.
 Lakin səni atamız Zevs həm incidib, həm yaradıb,
 Başın belə çəkibse də, mərd adama rast gəlibsən,

490 Ağan sənə nə yeməkdən, nə içkidən korluq verib.
Güzəranın pis deyildir; amma ki, mən diyar-diyar
Dolaşaraq, ən nəhayət, sizə pənah gətirmişəm”.
Odisseylə çoban Yevmey belə söhbət eləyirdi.
Hər ikisi yatdı axır; Amma ki, çox çəkmədi bu:
495 Parıldadı qızıl şəfəq. Telemaxın adamları
İtakaya yaxınlaşıb, açdılar dor və yelkəni,
Avarları işə salıb isikəyə yan aldılar,
Daş lövbəri atıb suya, borazları bərkitdilər.
Gəmini tərək edib sonra sahilə üz qoydu onlar.
500 Sonra yemək hazırlayıb, su qatdılar tünd şəraba.
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Dərrakəli, gənc telemax belə dedi adamlara:
“İndi qara gəmimizi düz şəhərə sürün, dostlar!
Çobanlara baş çəkməkçün özüm burda qalacağam,
505 Mala-mülkə göz gəzdirib axşam evə dönəcəyəm.
Bu qayıtmaq şərəfinə sabah məclis quracağam,
Sizi qonaq edəcəyəm şirin meyvə, bişmiş ətə”.
Allahsifət Feoklimen ona cavab verib dedi:
“Əziz balam, hər tərəfi daş-qayalı İtakada,
510 Söylə görüm, bəs mən kimin qapısına gedəcəyəm?
Yoxsa sizə – düz ananın yanına gedim birbaş?”
Dərrakəli Telemaksa ona belə cavab verdi:
“Keçmiş zaman olsa idi öz evimə apararaq,
Lap ürəyin istəyəntək səni qonaq saxlayardım.
515 Lakin mən ki, orda yoxam, sənün günün yaxşı keçməz
Anam ona vurğunların salonuna az-az gəlir.
Üst qatdakı otağına çəkilərək çit toxuyur.
Ancaq biri var, o səni canla-başla qonaq saxlar.
Anam ilə evlənməyə o hamıdan çox can atır,
520 Yevrimaxdır adı. Ona Allah kimi baxır hamı.
Əyanların arasında o hamıdan ad-sanlıdır,
Bir çar kimi Odisseyi əvəz etmək istəyir o.
Ancaq bircə Kron oğlu ulu Zevsə əyandır ki,
Yevrimaxa qadın qismət olacaqdır, yoxsa ölüm”.
525 Belə dedi. Bu vaxt sağdan bir qızılquş uçub keçdi.
Apollonun elçi quşu sivri, iti caynağında
Tutduğu bir göyərçini didirdi və lələkləri

Tökülürdü Telemaxla qara gəmi arasına.
Telemaxı bir tərəfə çəkib falçı Feoklimen,
530 Əllərini bərk-bərk sıxdı və adını çəkib dedi:
“Ey Telemax, Allah hökmü ilə sağdan keçdi o quş!
Baxan kimi bildim: o quş gələcəkdən xəbər verir.
İtakada çaryetirən nəsliniztek nəsil yoxdur,
Bu iqtidar daim sizin əlinizdə qalacaqdır”.
535 Telemax da o falçının cavabında bunu dedi:
“Qərib, kaş ki, söylədiyin sözlər tamam çin olaydı!
Onda məndən dostluq görər, xeyli xələt alardım sən:
Rast gələnlər sənün xoşbəxt olduğununu deyərdilər”.
Bunu deyib yaxın dostu Pireyə o xitab etdi:
540 “Eşit, dostum Pirey, eşit, bizim Pilos səfərində
Bütün gəmi heyətindən mənə qulaq asan səndin.
Qulaq as bu sözüme də qonaq apar bu qəribi,
Mən qayıdıb gələncən ona yaxşı hörmət elə”.
Telemaxa belə cavab verdi nizəvuran Pirey:
545 “Dost, burada çox qalası olsan da, sən arxayın ol,
Qoymaram bu qərib qonaq heç bir şeydən korluq çəkə”.
Belə deyib tez gəmiyə mindi; qalan dostlarına
Əmr etdi ki, minməmişdən yığsın onlar örkənləri.
Tez gəmiyə minib avar arxasına keçdi onlar.
550 Bu arada Odisseyin oğlu geydi səndəlləri,
Göyertədən aldı sivri, mis ucluqlu nizəsini.
Onun səfər yoldaşları borazları azad edib,
İtələyə-itələyə suya saldı o gəmini,
Telemaxın əmri ilə İtakaya yollandılar.
555 Telemaksa böyük donuz pəyəsinə gəlib çatdı;
Donuzların nə hesabı vardı orda, nə də sayı,
Orda yatıb-dururdu öz ağasına sadıq çoban.

ON ALTINCI NƏGMƏ

Şəfəq sökdü. Odisseylə allahsifət çoban Yevmey
Ocaq çatıb, özlərinə sübh yeməyi bişirdilər.
Başqaları sürüsüylə artıq yola salınmışdı.
Yaxınlaşan Telemaxa hürmədi bir çoban iti,
5 Yalnız quyruq buladılar. Odissey hiss etdi bunu,
Duydu ayaq səslerini; bildi ki, bir gələn vardır,
Dərhal donuz çobanına bu qanadlı sözü dedi:
“Yevmey, gələn vardır. Çoban dostlarından deyil ki bu?
Yoxsa başqa bir tanışdır? Köpəklər də hürmür ona,
10 Ancaq quyruq bulayırlar. Ayaq səsi eşidilir”.
O, sözünü qurtarmamış, əziz oğlu gəlib çatdı.
Heyrət ilə sıçrayaraq öz yerindən qalxdı çoban,
Al şəraba su qatdığı qab əlindən düşdü yerə,
Özü isə Telemaxın qabağma yeridi cəld,
15 Öpdü gözəl gözlərindən, əllərindən və başından,
Gözlərinin güclü yaşı axıb getdi yanağından.
Elə bil ki, həsrətlə tapılmış bir balasını,
Əziyyətlə boya-başa çatmış, on il qürbət çəkmiş
Tək oğlunu qoca ata öz bağrına basıb öpür.
20 Yevmey də gənc Telemaxı elə qucub öpürdü ki,
Sanki ölüm pencesindən xilas olub gəlmişdi o.
Çoban ona xırlıqla bu qanadlı sözü dedi:
“Mənim şirin Telemaxım! Nə yaxşı ki, dönüb gəldin!
Sən gedəndən, inanmırdım, bir də səni gözüm görə.
25 Di yaxşı, gəl içəri gir, gəl doyunca baxım sənə!
Öz evində-əşiyində olasan bu gündən belə!
Onsuz da biz çobanların yanına sən az gəlirsən,
Şəhərdə gün keçirirsən. O talançı destəsinin
İyrənc, rəzil varlıqları doğrudanmı üzümür səni?
30 Dərrakeli Telemaxsa ona belə cavab verdi:
“Belədir ki, var ay, ata, mən yanına gəlmişəm ki,
Öz gözümle görüm səni, olanlardan xəbər tutum;

Anam hələ evdədirmi, yoxsa çıxıb ərə gedib?
Odisseyin yeri boşmu qalıb yataq otağında
35 Və hörümçək toru ilə, qalın tozla örtülübmü?”
Telemaxın cavabında çoban Yevmey belə dedi:
“Yox, anan öz evindədir; əvvəl necə – yenə elə.
Dərd əlindən nə gecəsi, nə gündüzü vardır onun;
40 Göz yaşları tökə-tökə, nə dincəlir, nə də yatır”.
Belə deyib sivri uclu mis nizəni aldı ondan,
Telemax daş astanadan addımlayıb keçdi evə.
Öz oğlunu görən kimi Odissey dik qalxdı yerdən.
Telemaxsa onu tutub uca səsle belə dedi:
“Əyləş, qonaq! Daxmamızda bizimçün də yer tapılar,
45 Bax bu adam mənimçün də ayrıca bir yer düzəldər”.
Belə dedi. Odissey də öz yerinə qayıtdı tez.
Yevmey yaşıl budaqların üzərinə dəri saldı,
Odisseyin əziz oğlu həmin yerdə əyləşincə,
Yevmey taxta məcməyidə et getirdi onlar üçün;
50 Dünənki şam yeməyindən qalmışdı bu qızarmış ət.
Bundan başqa bir səbətdə xeyli çörək götürərək,
Sonra taxta bir ləyəndə meylə suyu qarışdırdı,
Axırda da Odisseyin qarşısında əyləşdi o.
Əllərini uzatdılar onlar hazır yeməklərə.
55 İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Allahsifət çobana üz tutub dedi mərd Telemax:
“Bu yadelli kimdir, ata? Hardan, hansı diyardandır?
İtakaya onu hansı dənizçilər gətiriblər?
Axı, mənə, ayaq ilə gəlmək olmaz bu adaya”.
60 Telemaxın cavabında belə dedin sən, ey Yevmey:
“Əziz balam, bu barədə bildiyimi danışaram;
Geniş Krit adasından olduğunu söyləyir o.
Adamların yaşadığı çox şəhərlər dolaşdır,
Allah belə ayırıbdır bu qəribin bəxt ipini.
65 Fesportlar gəmisindən qaçıb gəlib indi bura,
Bu komaya sığınanı sənə təqdim eləyirəm.
İndi buyruq səninkidir. Amma kömək istəyir o”.
Dərrakəli Telemaxsa ona belə cavab verdi:
“Yevmey, sənin bu sözlərin yaraladı ürəyimi.
70 Ancaq onu necə qəbul edə bilərəm öz evimdə?”

Mən bir yeniyetmə gəncəm, ona biri sataşarsa,
Qonağımı qorumaqçın elə güclü deyil qolum.
İki fikrin arasında qalıb mənim əziz anam:
Biri budur: burda qalıb keşiyini çəksin evin,
75 Çəkinib el tənəsindən, qorusun ər yatağını.
Birisini də budur: adlı-şöhətli bir axeyliyə,
Hamıdan çox başlıq verən bir cavana ərə getsin.
Madam ki, bu uzaqelli adam sənə qonağındır,
Köynək, plaş verib onu yaxşı-yaxşı geyindirirəm.
80 İki ağız kəsən qılınc, ayağına səndəl verib,
Özü hara istəyirsə, ora yola salaram mən.
İstəyirsən elə özün öz yanında saxla onu,
Mən həm paltar göndərəm onun üçün, həm də yemək,
Qoy nə sənə, nə də başqa çobanlara yük olsun o.
85 İstəmirəm namizədlər olan yerə ayaq bassın;
Çünki onlar həddən artıq həyasız və quduzdurlar,
Ələ salıb incidirlər onu, mənə bir dərd olar.
Az deyillər, heç onlarla mən özüm də bacarmıram;
Bir nəfər nə qədər güclü olsa çoxla bacarammaz.
90 Dözümü çox Odissey də Telemaxa belə dedi:
“Sevimli dost, heç pis olmaz mən qarışsam bu söhbətə.
Az qalır ki, ürəyimi parçalaya sözləriniz.
Sənə kimi bir adamla hesablaşmaq istəməyib,
O bədzatlar evinizdə nə azgınlıq törədirlər!
95 De görüm, öz xoşunlamı sən onlara əydin boyun?
Allahların salıb yoxsa səni xalqın nəzərindən?
Bərk ayaqda köməyinə yoxsa ümid bəslədiyim
Yaxın qohum-qardaşınımı yetişməyir köməyinə?
Kaş mən indi sənə kimi yeniyetmə gənc olaydım,
100 Odisseyin ya mərd oğlu olaydım kaş, ya da özü.
Qoy bunu da deyim: onun gəlməyinə ümid çoxdur!
Onun uca evindəki zala qədəm basar-basmaz,
O həddini azmışlara qanlı divan tutmasaydım,
Öz başımı verərdim mən rast gəldiyim ilk yolçuya.
105 Onlar məni təkləyərək hətta qalib gəlsələr də,
Bir halda ki, hər gün, hər an bəd əməllər görür göztüm,
Bir halda ki, mənim əziz qonağımı incidirlər,
Bir halda ki, yatağında zorlayırlar kənziləri,

110 Bir halda ki, zərərini ödəmədən, evdə olan
Bütün ərzaq və şərabi tələf edib tıxayırlar,
Onda ölmək yaşamaqdan daha xoşdur, şərəflidir!”
Dərrakəli Telemaksa cavabında belə dedi:
“Qərib, sənin sözlərinə düzgün cavab verəcəyəm:
Nə nifrəti vardır mənə xalqın, nə də ədavəti.
115 Şikayətim yoxdur qohum-qardaşdan da; bilirəm ki,
Ən dəhşətli qırğında da qardaş atmaz qardaşını,
Təkövladlı yaratmışdır Kronion bizim nəslini:
Ulubabam Arkesidən yalnız Laert törəmişdir,
Laertın də birçə oğlu olub, o da Odisseydir,
120 O da mənə bu dünyaya gətirərək, atıb gedib.
Bu səbəbdən evimizdə düşmənlərin artıb sayı.
Adaların nə qədər ki, adlı-sanlı cavanı var:
Dulixi, Zam, sıx meşəli Zakinf, daşlı İtakadan
Qolu zorlu bütün gənclər Odisseyin arvadına
125 Elçi düşüb, talan edir evimizdə olan varı.
Anam nə işə nikaha razı olur, nə onları
Rədd etməyə gücü çatır; onlar işə evimizi
Talan edir; çox çəkməz ki, özümü də məhv edərler.
Bütün bunlar yalnız qadir allahlara aşikardır.
130 Yevmey ata, durma, tez ol, get anamın yanına sən,
Xəbər ver ki, mən Pilosdan sağ-salamat qayıtmışam.
Sən qayıdıb gələndək mən burada gözləyirəm.
Bir anamdan başqa bunu bir axeyli bilməsin ha!
Ayağımdan çəkənlərin az deyildir çünki sayı”.
135 Çoban Yevmey, sənə ona cavab verib belə dedin:
“Bildim. Elə mən özüm də bu barədə düşünürdüm.
Ancaq mənə heç bir şeyi gizlətmədən bunu da de:
Bu xəbəri bəxtidönük Laertə də çatdırımmı?
Doğrudur o, Odisseyin həsrətini çox çəkirdi,
140 Lakin buna baxmayaraq göz qoyub çöl işlərinə,
İstəyəndə nöqərlərlə bir yeyib, bir içirdi də.
Sən gəmiylə qumlu Pilos adasına gedən gündən,
Deyirlər ki, boğazından nə su keçir, nə də çörək.
Baxammır çöl işlərinə; ağlayıb ah çəkə-çəkə
145 Qərqli olub qəm deryasına. Bir sümükdür, bir də dəri”.
Dərrakəli Telemaksa belə dedi o çobana:

“Çox təəssüf! Lakin ona bu xəbəri vermək olmaz.
Əgər hər kəs arzusuna, istəyinə yetişsəydi,
Mən atamın İtakaya dönməsini istəyərdim.
150 Bu xəbəri sən anama çatdıraraq, qayıt geri.
Yox, yox, Laert olan sənə təburulmağın lazım deyil.
Anama de, açarçıyla o göndərsin bu xəbəri.
Mənim geri dönməyimi Laertə qoy o çatdırsın”.
Telemaxın əmri ilə çoban yola hazırlaşdı:
155 Ayağına səndəl taxıb tez şəhərə yollandı o.
Afinanın nəzərindən yayınmadı bu hadisə.
Uca boylu, yaraşlıqlı, əl işində məhəretli
Gözəl qadın görkəmində o komaya yaxınlaşdı;
Astanada durdu; yalnız Odisseyə oldu əyan,
160 Telemaksa ilahənin gəlişini hiss etmədi:
Allahların gəlişini hamı görə bilmir indi.
Köpəklər də gördü onu, lakin hüərə bilmədilər,
Zingildəyə-zingildəyə qaçıb gözden yayındılar.
Afina qaş tərpedincə, Odissey cəld başa düşüb
165 Evdən çıxıb getdi həyət hasarının arxasına,
İlahənin qarşısında durdu. Dedi pak Afina:
“Sən ey Allah törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
Daha siri öz oğlundan gizlətməyin yeri deyil.
Yağılardan öc almağın tədbirini birgə çəkin,
170 Şəhərə də bir yollanın. Sizi çox da tək qoymaram.
Döyüslərə girmək mənim özümü də cəlb eləyir”.
Belə deyib Odisseyə toxundurdu zər çubuğu,
Ona təmiz pləş ilə, təmiz xiton geyindirdi.
Ucaldıb boy-buxununu, cavan etdi görkəmini,
175 Üzü yenə əsmərleşdi, qırışıqlar yoxa çıxdı,
Sıx və qara saqqal yenə bəzədi üz kənarını.
Odisseyi Afina bu şəkllə salıb çıxdı getdi.
O, daxmaya qayıdanda həyrət sardı Telemaxı,
Baxışını yayındırdı, dedi, bəlkə allahdır bu!
180 Telemax öz atasına bu qanadlı sözü dedi:
“Qərib bir az əvvəlkinə heç bənzərin yoxdur indi;
Paltarın da başqalaşmış, bədəninin dərisi də.
Yəqin geniş göy sahibi allahlardan birisən sən!
Rəhm et, sənə yaxşı nəzir verib, qurban kəsərik biz.

185 Qızıl şey də verrik həttə; yalnız rəhmin gəlsin bizə!”
 Sınaqlardan mətin çıxmış Odissey də belə dedi:
 “Yox, yox, allah deyiləm mən; niyə allah bildin məni?
 Mən atanam. Səni dərdə-qəmə salan atan mənəm.
 Azğınlara baş əyməyin yalnız mənim ucumdandır”.

190 Belə deyib gözü yaşlı öpdü ata öz oğlunu
 O əvvəllər göz yaşını saxlamağı bacarırdı.
 Telemaksa inanmayıb o, Odissey olduğuna,
 Atasına xitab edib bu hikmətli sözü dedi:
 “Yox, Odissey deyilsən sən. Allahlardan yəqin biri

195 Aldadır ki, məni sonra daha artıq əzab çəkim.
 Fani insan öz ağıyla bu işləri törədəmməz.
 Yalnız qüdsi ölümsüzlər ölərilər qarşısında
 Cavan, ya da qoca şəkli alıb zahir ola bilər.
 Bir az əvvəl sən cındırdan paltar geymiş bir qocaydın,

200 İndi geniş göy sahibi allahlara oxşayırsan!”
 Telemaxın cavabında Odissey bu sözü dedi:
 “Atan sənin qabağında dayanmışkən, bir bu qədər
 Heyrətlənmək, şübhələrə qapılmaq boş şeydir, oğul!
 Çünki başqa bir Odissey heç vaxt bura gəlməyəcək.

205 Mən çox eller dolaşaraq, əzab çəkmiş Odisseyəm.
 Tamam on il dolaşaraq vətənimə qayıtmışam.
 Gördüyün bu dəyişiklik Afinanın əməlidir,
 Elə bir iş yoxdur ki, o pak ilahə bacarmasın.
 Bir az əvvəl məni qoca dilənçiyə döndərən də,

210 Xoş geyimli, güclü gəncə çevirən də Afinadır.
 Bizə gözəl görkəm vermək, ya eybəcər şəkllə salmaq
 Sonsuz səma sahibləri allahlarçın çox asandır”.

Belə deyib əyləşdi o. Telemaksa ağlayaraq
 Nəcəbətli atasını öz bağına basdı birdən.

215 Odissey də, Telemax da ağlamaqdan doymurdular.
 Elə bil ki, bir qartalın. Ya da ki, bir çalağanın
 Kimsə ətcə-balasını yuvasından aparmışdı, –
 O quş kimi ata-oğul uca səslə ağlayırdı.
 Nə atanın, nə oğulun dayanmırdı göz yaşları.

220 Telemax öz atasına bu sualı verməsəydi,
 Gün batana qədər onlar göz yaşları tökəcəkdilər:
 “Əziz ata, söylə görüm. Səni doğma İtakaya

Hansı gəmi gətirmişdir, gəmiçilər kimlər idi?
 Hər halda sən İtakaya ayaq ilə gəlməmişsən”.

225 Sınaqlardan mətin çıxmış Odissey də belə dedi:
 “Əziz balam, heç bir şeyi gizlətmədən deyim sənə:
 Dənizsevər feaklardır məni bura gətirənlər;
 Onlar bütün qeribləri çatdırır öz yurdlarına.
 Onlar məni yatmış halda gətiriblər bir gəmidə

230 Və bir yığın töhfə ilə çıxarıblar bu sahile.
 Mis və qızıl, gözəl paltar, bir çox başqa hədiyyələr
 Bir ölməzin köməyi ilə mağarada gizlədilib.
 Məni bura pak Afina göndərmiş ki, yağılardan
 Qanlı qisas almaq üçün tədbiri bir yerdə çəkək.

235 Anan ilə evlənməyə namizədlər kimdir – danış,
 Görüm, onlar nəçidirlər, sayları nə qədər olar?
 Danış. – mən də bir götür-qoy edim, görüm, bu gənclərlə
 Qanlı vuruş aparmağa biz ikimiz qadirikmi,
 Özümüze yoxsa başqa köməkçilər tapmalıyıq?”

240 Dərrakəli Telemaksa Odisseyə belə dedi:
 “Ata, sənin haqqında mən çox təriflər eşitmişəm,
 Eşitmişəm, həm güclüsən, həm ağıllı məsləhətçi.
 Ancaq məni dəhşət alır; necə yəni iki nəfər
 Bir yığın güc sahibinin öhdəsindən gələ bilər?

245 Çünki nikah talibləri nə ondur, nə iyirmidir.
 Onlar sayca nə qədərse, sən özün də görəceksən.
 Tək Dulixi adasından əlli iki adam gəlib,
 Həmişə gənc, əsilzadə, yanlarında altı nökrər.
 İyirmi dörd adlı-sanlı cavan isə Zamdan gəlib.

250 Düz iyirmi əyan oğlu gəlib Zakinf adasından;
 Bizim yerli zadəgandan elçi düşən on ikidir.
 Qasid Medont, xoş avazlı allahsifət Femi, bir də
 İki mahir ətdoğrayan xidmət edir bu gənclərə.
 Saydığım bu adamların hamısına qarşı çıxsaq,

255 Qanlı, qorxunc həmləsinə rast gələrik biz onların.
 Yox, bacarsan sən əlavə köməkçilər dəvət elə,
 Elə olsun, canla-başla dadımıza yetişsinlər”.

Sınaqlardan mətin çıxmış Odissey də cavab verdi:
 “Qulaq as gör nə deyirəm, yaxşı-yaxşı yadda saxla:
 260 Əgər bizim Afinayla Zevs olarsa köməkçimiz.

Onda başqa bir köməkçi axtarmağa dəyərmə heç?"
 Dərrakəli Telemax da belə dedi atasına:
 "Adlarını çəkdiqlərin ən mötəbər köməkçidir:
 Göydə qərar tutsalar da, onlar bütün fanilərin,
 265 Eləcə də allahların canına çox qorxu salır".
 Sınaqlardan mətin çıxmış Odissey də cavab verdi:
 "Adres mənim sarayında cəng işinə başladımı,
 Nikah tələb edənlərlə biz döyüşə girişdikmi,
 Nə Afina, nə də ki, zevs bir kənar da qala bilməz.
 270 Sən dan yeri qızarılanda yola düş düz evimizə,
 Penelopa məftunları dəstəsinə qoşul, dərhal.
 Bir az sonra mən də çoban Yevmey ilə gəlləm ora,
 Gəlləm qoca dilənçitək kirli, cındır bir paltarda.
 Onlar məni təhqir edib, əziyyət də vermiş olsa,
 275 Vursalar da, söysələr də, ürəyini sıxmayasan.
 Ayağımdan tutub məni salon boyu sürüselər,
 Üstümə şey atsalar da, sən özünü saxla; yalnız
 Dilə tut ki, onlar belə ağılsızlıq etməsinlər.
 Ancaq ağlım çətin kəsir, onlar sözə qulaq asa,
 280 Çünki artıq hamısının ölümləri çatıb daha.
 Qoy sənə bir söz də deyim, qəlbən qəbul elə onu.
 Pak Afina elə bu an mənə təlqin etdi bunu:
 Mən başımı terpədicə, sən otaqda gözə çarpan
 Bütün döyüş silahını başdan-başa yığışdırıb,
 285 Qaldır birbaş yuxarıya, gözdən uzaq yerdə gizlət.
 Nikah tələb eləyənlər səbəbini soruşsalar,
 Nəvazişlə cavab verib bu sözləri de onlara:
 – Mən onları apardım ki, tüstü xarab eləməsin;
 Axı onlar Odisseyin vaxtıdakı kimi deyil,
 290 Hamısını od-ocağın hisi basıb, korlanıblar.
 Bir də ki, Zevs Kronion ürəyimə damdırdı ki,
 Siz çox içib ölüm-dirim davasına qalxarsınız,
 Qonaqlığı, elçiliyi burnumuzdan tökərsiniz:
 Kef zamanı axı silah öz-özünə çıxır qından! –
 295 Ancaq bizim hərəməzə bir qılınc, bir nizə saxla,
 Döyüşlərə başlayanda əlimizə almaq üçün
 Hərəməzə mal gönübdən bir qalxan da saxlayarsan.
 Afinayla Zevs onların kütləşdirər şüurunu.

Qoy sənə bir söz də deyim, qəlbən qəbul elə onu:
 300 Əgər mənim oğlumsansa, qanın mənim qanımdansa,
 Qoy bilməsin evdə heç kəs mənim gəlib çıxdığımı:
 Qoy nə Laert bilsin bunu, nə donuza baxan Yevmey,
 Nə evdəki xidmətçilər bilsin, nə də Penelopa.
 Bir sən, bir mən imtahana çəkək bütün qadınları.
 305 Qullardan da bəzi-bəzi adamları bir sınaq,
 Görək məni, səni sevən, bizdən qorxan hansılardır,
 Saymayanlar, pisləməkdən çəkinməyən hansılardır".
 Odisseyin oğlu yenə belə dedi atasına:
 "O qədər də çəkməz, ata, özün əmin olarsan ki,
 310 Zəiflikdən, acizlikdən çox uzaqdır qəlbim mənim.
 Ancaq sənə tədbirini biz yerinə yetirərsək,
 İnanmıram xeyri ola, – bu barədə yaxşı düşün.
 Mülkündəki adamları öyrənmək çox vaxt aparar.
 Nikah tələb edənlərsə bu müddətdə rahat-rahat
 315 Yeyib-içib, nəyimiz var, axırına çıxıb bilər.
 Qadınları lap indi də yoxlayaraq, bilmək olar –
 Səni bədnam edən kimdir, kim təmizdir, ismətlidir.
 Kişilərə gəldikdəsə, çobanların oylağında
 İmtahana çəkib, indi yoxlamağın vaxtı deyil.
 320 Zevs işarə edən kimi onları da sınaq".
 Odisseylə Telemaxın bu haqdaydı söhbətləri.
 Telemaxı vətəninə qaytararaq gələn kimi
 Yaxınlaşmaq üzrə idi bu əsnada İtakaya.
 Dərin körfəz sularına gəmi gedib çatan kimi,
 325 Onu çəkib çıxardılar qumlu sahil üzərinə.
 Tez sahilə daşdılar gəmidəki silahları,
 Klitgilə daşdılar xidmətçilər töhfələri.
 Telemaxın gəldiyini anasına demək üçün
 Odisseyin sarayına tez bir qasid göndərildi.
 330 Dedilər, qoy, Penelopa bilsin – oğlu çöldə qalıb
 Və əmr edib: qara gəmi tez şəhərə yollansın ki,
 Penelopa ürəyini üzüb daha ağlamasın.
 Qasid ilə çoban Yevmey bir-birinə rast gəldilər;
 Hər ikisi Penelopa üçün xəbər aparırdı.
 335 Hər ikisi eyni vaxtda çatdı evə. Kənzlərin
 Qabağında dayanaraq bu sözləri dedi qasid:

"Xanım, sənin öziz oğlun dönüb gəldi İtakaya!"
O baş çoban Yevmey isə yaxınlaşıb xanımına,
Telemaxın sözlərini lap yavaşdan dedi ona.
340 Tapşırığı öz yerinə yetirərək çoban Yevmey
Evdən çıxıb getdi çölə – donuzları olan yerə.
Penelopa məftunları bu xəbərdən pertləşdilər.
Evdən çıxıb hündür heyət hasarının o tayında –
Darvazanın lap yanında fikrə dalğın əyləşdilər.
345 Polib oğlu Yevrimax öz dostlarına belə dedi:
"Telemax ən böyük işin öhdəsindən gəlib, dostlar!
Biz nagüman olduğumuz bir səfəri başa vurub.
İndi gərək qara, qeşəng bir gəmini yola salaq,
Təcrübəli avarçılar əyləşdirək o gəmidə,
350 Pusqudakı yoldaşları onlar geri çağırınsınlar".
O sözünü qurtarmamış, Amfinom bir saz gəminin
Dərin liman sularına girdiyini gördü birdən,
Dənizçilər avarları və yelkəni yığırdılar.
Amfinom bir qah-qah çəkib belə dedi dostlarına:
355 "Xəbər vermək lazım deyil, onlar artıq limandadır!
Ya bir allah xəbər verib, ya özləri görüblər ki:
Yaxınlıqdan gəmi keçdi, ancaq ona çatmayıblar".
Belə dedi. Qalxıb hamı getdi dəniz sahilinə.
Qumlu sahil üzərinə çıxarıldı həmin gəmi.
360 Xidmətçilər gəmidəki silahları daşıdılar.
Tələblilər sonra şəhər meydanına yollandılar.
Qoymadılar nə qoca, nə gənc onlara yaxınlaşsın.
Yevpeyt oğlu Antinoy bu yığılmaqda nitq elədi:
"İş xarabdır! Ölümsüzlər bu adamı xilas etdi.
365 Bütün günü bizimkilər küləkli dağ zirvəsində
Durub keşik çəkirdilər. Gün batandan sonra isə
Yuxumuza haram qatıb, itigedən gemimizlə
Suda üzüb Telemaxın pusqusunda dururduq ki,
Onu ələ keçirərək, nəfəsini kəsək getsin.
370 Demə, allah sağ-salamat onu bura yetiribmiş.
Gəlin, indi fikirləşib onu ələ məhv edək ki,
Bu tələdən yaxasını qurtarmağı bacarmasın.
O nə qədər sağdır, biz öz arzumıza çatamırıq,
Qərar qəbul etməkdə çünki artıq kamilləşib.

375 Bizə yerli camaatın rəğbəti də azalıbdır.
Əhalini o, meydana toplamamış olsun gərək.
Bilirəm ki, yubandıran deyil o bu tədbirini
Və acığı soyunamış açıb xalqa deyəcək ki,
Bizim sui-qəsdimizdən necə yaxa qurtarıb o.
380 Yəqindir ki, bu sui-qəsd xalqı razı salmayacaq,
Bəlkə də xalq bizi tamam qovacaqdır bu diyardan,
Onda gərək İtakadan yad yellərə köçüb gedək.
Ən yaxşısı budur ki, biz onu şəhər kənarında
Ya da yolda həlak edib, var-yoxunu zəbt eleyək,
385 Heç bir kəsi incitmədən aramızda bölüşdürək.
Evi isə anasıyla, gedəcəyi ərə qalsın.
Bu təklifi xoşlamayıb, onun diri qalmasına,
Vara sahib olmasına əgər hamı tərəfdarsa,
Onda gərək burdakı bu kef-damağı dayandıraq,
390 Kim bacarır, çox şey verib, razı salsın çarıcanı.
Allahların hökmü ilə xanım kimin qismətidir
Və kim artıq başlıq verir, qoy ona da ərə getsin".
Antinoy bu sözü dedi, qalanları dinmədilər.
Tək Amfinom onlara üz tutub dedi sözlərini.
395 Çar Aretin nəslindəndi, Nisin şanlı oğluydu o.
Böl taxılı, göy otlaqlı Dulixidən gəlmiş olan
Cavanların başçısıydı. Penelopa Amfinomun
Ağıllı söz-söhbətini, idrakını xoşlayırdı.
Nikah tələb edənlərə o bu sözlə xitab etdi:
400 Telemaxı məhv etməyi mən heç zaman istəməzdim.
Çar nəslindən olanları həlak etmək cinayətdir!
Əvvəl gərək allahların məramını öyrənək biz.
Əgər bizim bu tədbiri Zevs bəyənə, Telemaxı
Mən öldürərəm və hamını bu işə cəlb eleyərəm.
405 Allaha xoş getmirsə bu, dinc durmamız məsləhətdir!"
Amfinomun təkliflə razılaşdı həmkarları.
Tezəcə qalxıb Odisseyin sarayına yollandılar,
Evə gircək kreslolar üzərində əyləşdilər.
Düşüncəli Penelopa bu vaxt başqa fikrə düşdü
410 Dərhal lovğa məftunların salonuna endi xanım.
Bilirdi ki, Telemaxın qətlinə can atır onlar;
Qasid Medont eşidərək qəsdə, xəbər gətirmişdi.

Kənzilərlə birgə endi Penelopa gen salona.
 Qadınların arasında ilahətək gözəl xanım
 415 Yan otağa gedən yolun payasına söykənərək,
 Sifətini parıldayan baş şalıyla gizlətdi və
 Antinoya üz tutaraq çox məzəmmət etdi onu:
 “Antinoy, sən həm məkrli, həm utanmaz bir adamsan.
 Burda hamı deyir ki, sən yaşıdların arasında
 420 Ən ağıllı və natiqsən. Ancaq belə deyilsənmiş.
 Quduzsanmış! Telemaxı məhv etməyə hazırsanmış!
 Bilmirsən ki, Zevs arxadır ondan kömək umanlara?
 Öz dostunun ölümünə susayanlar günahkardır.
 Qorxub xalqın qəzəbindən atan bura qaçdığını
 425 Yoxsa yaddan çıxarıbsan? Atan quldur tafoslarla
 Əlbir olub, ta qədimdən bizimlə dost və müttəfiq
 Fesprotlar tayfasını soyub, qərət eləmişdi.
 Xalq qərara gəlmişdi ki, atanı məhv eləsinlər,
 Olub-qalan varını da müsadirə eləsinlər.
 430 Qeyzə gəlmiş camaatın qarşısını ərim aldı.
 İndi onun arvadını alıb, mal və əmlakını
 Qəsb etmək, oğlunu da həlak etmək istəyirsən.
 Bu fikirdən həm sən özün, həm dostların qoy əl çəksin!”
 Polib oğlu Yevrimaxın belə oldu ona sözü:
 435 “Sən ey qoca İkarinin aqıl qızı Penelopa!
 Heç narahat olma, səni qoy sıxmasın bu fikirlər.
 Bil ki, sənin əziz oğlun Telemaxa əl qaldıran
 Adam yoxdur, olmayıbdır, sonralar da olmayacaq.
 Nə qədər ki, gözüm Günəş işığını görür olmaz.
 440 Qoy sənə bir söz də deyim, öz yerinə tutacaq söz:
 Kim ona qəsd edim desə, tökəcəyəm al qanını.
 Çünki bir vaxt qalayıxan mərd Odissey, uşaqqən mən,
 Dizi üstə çox oturdub, qızarmış ət verib mənə,
 Tünd-qırmızı şərab ilə doldurubdur piyaləmi,
 445 Bax, bununçün Telemaxı mən hamıdan çox sevirəm.
 Burda olan cavanlardan Telemaxa xətər yetməz,
 Allah verən ölümünə qabağını almaq olmaz”.
 Belə dedi. Özü indi ona ölüm hazırlayan.
 Penelopa üst qatdakı otağına çıxıb getdi.
 450 Pak Afina gözlərini qapayana qədər onun,

Əziz əri Odisseyi yada salıb ağladı hey.
 Odisseylə Telemaxın yanına şər qarışanda çatdı Yevmey.
 Onlar yaşı təzə bitmiş bir donuzu boğazlayıb
 Özlərinə şam yeməyi bişirməklə məşguldular.
 455 Afina öz çubuğunu toxundurdu Odisseyə;
 Odissey bir an içində ixtiyara döndü yenə.
 Cırıq-cındır paltarlarla örtüdü yenə vücudunu,
 Çünki birdən çoban Yevmey onu görüb tanıyardı
 Və şəhərə qaçardı ki, xanımına xəbər versin.
 460 Telemax öz çobanını görüb ondan sual etdi:
 “Yevmey, söylə sən şəhərdən nə xəbərle qayıdıbsan?
 Qatillerim pusqunu tərək edib geri qayıdıblar,
 Yoxsa hələ gözləyirlər ki, mən gəlib keçim ordan?”
 Çoban Yevmey, Telemaxa sənə belə cavab verdin:
 465 “Yox, bunları soruşaraq öyrənməyə girişmədim.
 Mən şəhərə yollananda fikrim ancaq bu idi ki,
 Tapşırığı tez yerinə yetirərək dönüm geri.
 Yolda səfər dostlarının qasidinə rast gəldim mən.
 Məndən qabaq xanıma o çatdırmışdı bu xəbəri.
 470 Ancaq sizə öz gözümlə gördüyümü danışaram:
 Mən şəhərdən dönüb Hermes təpəsinə çatar-çatmaz,
 Gördüm iti gediqli bir gəmi girdi iskoləyə.
 O gəmidə xeyli adam çarpdı mənim nəzərimə.
 Bir də çoxlu qoşaumlu nizə ilə qalxan gördüm.
 475 Dedim: gören onlardımı? Ancaq bir şey öyrənmədim”.
 Telemax bu əhvalatı eşidincə gülümsədi,
 Atasına baxdı xəlvət. Yevmey bunu hiss etmədi.
 İşlərini qurtararaq, öyləşdilər şam etməyə,
 Doyanacan yedi hamı, qalmadı bir məğmun olan.
 480 İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
 Yatmaq yada düşdü, şirin yuxudan da həzz aldılar.

ON YEDDİNCİ NƏGMƏ

Erkən doğan al saçaqı Els çıxdı qaranlıqdan,
Allahsifət Odisseyin oğlu qalxdı yatağından.
Yaraşığı səndəlini dərhal geydi ayağına,
Əlinə çox yaxşı yatan bir nizə də götürdü cəld,
5 Sonra yola çıxhaçıxda belə dedi Yevmeyə o:
“Anam mənə görsün deyə düz şəhərə gedirəm mən.
Nə qədər ki, öz gözüylə görməyibdir mənə anam,
Nə acı göz yaşlarını kəsəcəkdir, nə ahını.
Tapşırığım budur: sən də bu qocanı apar ora;
10 Qoy şəhərdə dilənçilik eləməklə dolansın o,
Rəhmi gələn orda ona ya mey verər, ya çörək.
Gəlmələrin hamısını qəbul edə bilmərəm mən,
Onsuz da öz dərdim-qəmim lap başımdan asıb mənim.
Qonaq bundan inciyərsə, öz işini pisləşdirər.
15 Danışanda həqiqəti danışmağı sevirəm mən”.
Ağıl kanı Odissey də ona belə cavab verdi:
“Sevimli dost, mən özüm də burda qalmaq istəmirəm,
Orda hər kəs bir sədəqə verər yaqın bu qocaya.
Şəhər yeri dilənçiyə kənd-kəsəkdən daha xoşdur,
20 Elə yaşda deyiləm ki, burda qalıb çobanların
Hər əmrinə qulaq asıb, dediyinə əməl edim.
Yaxşı, sən get, mənə isə Yevmey edər bələdçilik.
Qoy qızınım odda bir az, qızsın günün işığı da,
Paltarım da yaxşı deyil; naxoşladar sübh ayazı.
25 Axı bayaq dediniz ki, şəhər burdan uzaqdadır”.
Belə dedi. Öc almağı fikirləşən Telemaksa
Keçib çoban heyətindən tez şəhərə yol başladı,
Elə ki, o rahat, qəşəng evlərinə gəlib çıxdı,
Nizəsini evin hündür sütununa söykədi tez,
30 Özü isə dan kandanı adlayaraq keçdi evə.
Öncə daye Yevrikleya gördü onun gəldiyini;

Kreslofər üstə qoyun dəriləri salırdı o,
Sevincindən ağlayaraq Telemaxa yaxınlaşdı.
Dalınca da Odisseyin kənziləri axışdılar.
35 Telemaxın gah başından öpdü onlar, gah çiyindən.
Afrodita, Artemida yaraşığı Penelopa
Bir az sonra rahat yataq otağından çıxıb gəldi,
Gözü yaşlı qucaqladı Telemaxı əllərilə,
Parıldayan gözlərindən və başından öpüb onun,
40 Dərdli-qəmli, dalğın halda bu hikmətli sözü dedi:
“Mənim şirin Telemaxım, demək gəldin! Sən Pilosa
Gedən gündən inanmırdım bir də səni gözüm görə.
Öz atanın sorağına düşdün məndən xəbərsizcə.
Hərtərəfli söylə görüm, nə xəberlə döndün geri?”
45 Dərrakəli Telemaxsa ona belə cavab verdi:
“Ana, məni gəl ağlatma, ürəyimi parçalama,
Çünki ölüm pəncəsindən axam yeni qurtarıbdır.
Ən yaxşısı budur: get çim, təmiz paltar gey əyninə,
Kənzilərlə bir yerdə qalx üst qatdakı otağına.
50 Orda ölməz allahlara hekatomba nəzri vəd et;
Bəlkə Zevsin köməyiylə qisas aldıq yağılardan.
Mən özümlə gətirdiyim qonağı da çağıraraq
Burdan şöhər meydanına gedəcəyəm İtakanım.
Öncə sadıq dostlarımla onu yola saldım bura.
55 Tapşırıdım ki, Pireygilə aparsınlar o qəribi,
Mən gəlincə Pirey ona layiqincə hörmət etsin”.
Belə dedi. Penelopa söz tapmadı cavabında.
Dərhal gedib yuyundu o, sonra təmiz paltar geydi,
Allahlara vəd etdi ki, düz yüz qurban kəsəcəkdir.
60 Bəlkə Zevsin köməyiylə onda qisas-öc alına.
Telemax da yenə alıb nizəsini çıxdı evdən,
Çox yırtıcı iki it də qaçdı onun arxasınca.
Afina da ona nadir bir gözəllik bəxş elədi,
Telemaxı bu görkəmdə görənləri heyrət aldı.
65 Penelopa məftunları yığışdılar tez başına.
Fikirləri bəd olsa da, söhbətləri bəd deyildi.
Pərəstişkar dəstəsindən ayrılaraq tezliklə o,
Mentor, Antif və Alifers olan yerə yaxınlaşdı;

70 Onlar köhnə dostlarıydı Laert oğlu Odisseyin.
Əyləşdilər. Onlar sorğu-sual verdi Telemaxa,
Bu vaxt məşhur nizəatan Pirey ora yaxınlaşdı,
O, şöhərdən keçirərək qonağı da gətirmişdi.
Telemax öz qonağını görüb ona tərəf gəldi.
Öncə Pirey Telemaxa xitab edib belə dedi:
75 “Telemax, əmr elə, qadın xidmətçilər bizim evdən
Menelayın verdiyi o töhfələri daşısınlar”.
Dərrakəli Telemax dərhal cavab verib dedi:
“Pirey, hələ bilmək olmaz bu işlərin axırını.
Nikah tələb eləyənlər öz evimdə məni xəlvət
80 Öldürərək paylaşsalar atamın var-dövlətini,
Menelayın töhfələri onlara yox, sənə qalsın.
Mən onları məhv edərsəm, o qiymətli töhfələri
Bizim evə gətirərsən, sən də, mən də şad olarıq”.
Belə deyib yadellini öz evinə apardı o.
85 Abad evə çatan kimi plaşları soyundular,
Qatlayaraq kreslo və kətil üstə qoydu onlar,
Sonra girib hər ikisi vannalarda yuyundular.
Çimizdirib, canlarına kənzilər yağ çəkdi sonra
Axırda da yun plaşla, yumşaq xiton geydirdilər.
90 Sonra gedib hərəsi bir kreslodə tutdu qərar.
Əllərini yumaq üçün kənz qızıl bir dəstidə
Su gətirdi, gümüş tası qoydu yerə önlərində,
Sonra da bir masa çəkdi gələnlərin qabağına.
Mərifətli açarçı da çörək qoydu o masaya,
95 Evdə olan ehtiyatdan neçə cürə yemək verdi.
Qapının yan payasına yaxın yerdə kresloya
Əyləşərək zərif iplik əyirirdi Penelopa.
Hazırlanmış yeməklərə uzatdılar əllərini.
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
100 Çox ağıllı Penelopa onlara bu sözü dedi:
“Oğlum, qalxım otağıma, yatağıma girim yenə.
Əziz ərim Atridlərlə Troyaya gedən gündən
O yatağı gecə-gündüz çəkdiyim ah bürümüşdür,
O yatağı gözlərimdən axan yaşlar suvarmışdır.
105 Odisseyin gəlməyindən əgər xəbər bilirsənsə,

O həyasız məftunlarım gəlməmişdən söylə, oğlum”.
 Derrakəli Telemaksa anasına belə dedi:
 “Elə isə, əziz anam, nə var sənə söyləyəyəm.
 Biz Pilosa müdrik Nestor sarayına getdik öncə.
 110 Uca damlı evində o məni yaxşı qəbul etdi.
 Uzun sürən bir səfərdən qayıdaraq yeni gəlmiş
 Öz sevimli övladını ata necə qarşılasa,
 Nestor, bir də oğulları məni elə qarşılıdı.
 Nestor dedi, Troyadan ayrılalı, Odisseyin
 115 Ölməsindən, qalmasından heç bir xəbər eşitməyib
 Spartaya mərd nizədar Menelayın paytaxtına
 Getmək üçün mənə möhkəm gərdunəyə at verdi o.
 Arqiv qızı Yelenanı Spartada gördüm, ana.
 O gözəlçün çox arqivli və troyan getdi bada.
 120 Məni görcək Atrey oğlu mərd Menelay soruşdu ki,
 Lagedemon diyarına nə məqsədlə gəlmişəm mən.
 Heç bir şeyi gizlətmədən həqiqəti açıb dedim.
 Çar Menelay onda mənə bu sözlərlə cavab verdi:
 “Necə yeni Odisseytək mərdin zifaf yatağına
 125 O cür miskin yaramazlar sahib olmaq istəyirlər!
 Bu iş ona benzəyər ki, körpə-körpə balasını
 Yatırdıb şir kahasında otlamağa gedə maral.
 Yaşıl otlu düzənlərdə, dərələrdə vaz atırkən
 Qüdrətli şir birdən-birə yuvasına dönüb gələ.
 130 Onda körpə balaların və maralın vay halına!
 Odissey də o gəncləri belə qırıb-çatacaqdır.
 Ey Zevs ata, ey Apollon, ey ilahə pak Afina!
 Lesbosdakı qüdrətilə qayıdaydı kaş Odissey!
 Lesbosda o Filomelid pəhləvanı qaldıraraq
 135 Yerə elə bərk çırpdı ki, axeylilər fərəhləndi.
 Ozamankı Odisseylə qarşılaşsa namizədlər,
 Ömürləri gödək olar, toyları da vaya dönər.
 İndi bilmək istədiyin suala da cavab verib,
 Heç bir şeyi gizlətmədən açıb sənə söyləyəyəm.
 140 Falçı dəniz qocasından eşitdiyim bir xəbəri
 İndi sənə danışaram tamam yerli-yerində mən.
 Odisseyi bir adada əzab çəkən görüb qoca,

O adada onu zorla dustaq edən Kalipsodur.
 Öz yurduna heç vəchlə qayıdamdır pak Odissey.
 145 Gur dalğalı dənizləri qət eləyib keçmək üçün
 Nə yoldaşı var, nə də ki çoxavarlı gəmisi var.
 Bəli, məşhur nizəatan mərd Menelay belə dedi.
 Bu xəbəri bilib döndüm. Səmt küləyi əsdirərək,
 Ölümsüzlər köməkləşib məni evə çatdırdılar”.
 150 Anasının ürəyini titrətdi bu sözlərlə o,
 Bundan sonra allahsifət Feaklimen qalxıb dedi:
 “Odisseyə hər cəhətdən layiq olan nəcib qadın!
 Bunu lap az adam bilir. Eşit mənim dediyimi,
 Heç bir şeyi gizlətmədən, düzü nədir, danışaram.
 155 And içirəm ulu Zevsə, and içirəm bu süfrəyə,
 And içirəm Odisseyin bu qonaqcıl ocağına
 Ki, Odissey İtakada bu an doğma yurdundadır,
 Ya əyləşib, ya yol gedir, məlumata qulaq asır,
 Bu həyasız aşıqləri məhv etməyə hazırlaşır.
 160 Biz gəmidə İtakaya gələn zaman bir quş bunu
 İşarəylə xəbər verdi, mən də dedim Telemaxa”.
 Çar arvadı Penelopa ona belə cavab verdi:
 “Qonaq, sənin dediklərin tutsa əgər öz yerini,
 Məndən çox-çox hörmət görüb, çox mustuluq alarsan sən.
 165 Onda sənə rast gələnler “nə xoşbəxtdir!” deyəcəklər”.
 Penelopa o qonaqla belə söhbət edirdilər.
 Penelopa məftunları bu vaxt evin qabağında
 Nizə ilə, disk ataraq əylənməyə məşğuldular.
 Bu meydanda onlar hər gün həyasızlıq edərdilər.
 170 Nahar vaxtı gəlib çatdı. Heyvanları hər günkütək
 Naxırçılar təmənnalı gənclər üçün gətirdilər.
 Bu həyasız cavanların rəğbət, hörmət bəslədiyi,
 Bir oturub-durduqları qasid Medont belə dedi:
 “Ey cavanlar, siz o ki var oynadınız, əyləndiniz,
 175 Daha bəsdür, gedək evə; birgə nahar hazırlayaq,
 Çünki nahar yeməyini gecikdirmək yaxşı deyil”.
 Penelopa məftunları sözə baxıb tez qalxdılar.
 Rahat evə girən kimi ptaşları soyunaraq,
 Qatlayıban kreslo və kətif üstə qoydu onlar.

180 Yağlı qoyun-keçiləri, kök və iri donuzları
Yağlı-piyli inəkləri boğazlayıb namizədlər
Doğradılar nahar üçün. Odisseylə çoban Yevmey
Bu vaxt şəhər səfərinə hazırlığa başlamışdı.
O baş çoban Yevmey sözə başlayaraq belə dedi:
185 “Qarib qonaq, sahibimin buyruğunca sən şəhərə
Günü bu gün getməlisən. Amma mənə qalsa idi,
Burda qalıb heyvanların üzərində göz olardın.
Ancaq ağa buyruğundan çıxmaq olmaz. Danlar mənə,
Axı ağa məzəmməti çox da xoşa gələn olmur.
190 Di gəl gedək. Vaxt tez keçdi. Çox çəkməz ki, axşam olar,
Axşam çağı olanda da hava yaman soyuqlaşır”.
Çox ağıllı Odissey də belə cavab verdi ona:
“Anlayıram. Elə mən də bu barədə düşünürdüm,
Yaxşı gedək. Qabağa düş. Dilənərək gəlim mən də.
195 Varsa hazır dəyənəyin, ver o mənə dayaq olsun,
Axı özün deyirdin ki, şəhər yolu sürüşkəndir”.
Belə deyib asılqanı ipdən olan, dəlmə-deşik
Və yamaqlı heybəsini çiyni üstədən aşırırdı o,
Öz ürəyi istəyən bir əsa verdi Yevmey ona,
200 Ağa ilə bələdçilik edən Yevmey düşdü yola;
Çobanlarla itlər qaldı mal-qaranı qorumağa.
Söykəndiyi əsasıyla, köhnə yırtıq paltarıyla
Laert oğlu yaşı ötmüş dilənçiyə oxşayırdı.
Çala-çuxur, daşlı yolla aşağıya endi onlar,
205 Daş divarlı, şəffaf sulu bir quyuya rast gəldilər;
Suyu bütün şəhərlilər bu quyudan aparırdı,
İtak, Nerit və Poliktor düzəlmişdi bu quyunu.
O quyunun dörd bir yanı qaraqovaq meşəsiydi,
Suyu isə yuxarıdan bir qayadan süzülürdü.
210 Yuxarıda məbəd vardı pərilərin şərəfinə;
Yolçu ona nəzir verib, sonra yola düzəlirdi.
Elə burda gəlib çatdı Melanfi o yolçulara,
Gənc ağalar yesin deyə kök keçilər aparırdı.
Melanfiyə iki başqa köməkçi də qoşulmuşdu.
215 Yolçuları gören kimi, o təhqirli sözlər dedi,
Bu sözlərlə Odisseyin qəlbini berk yaraladı:

“Bax, bir əclaf bələdçilik edər başqa bir əclafa!
Allah elə hər bir kəsi öz tayına rast gətirir!
Bu səfili hara belə aparırsan, çoban Yevmey?
220 Bu cansıxan, bu qab dibi yalamağı seven qoca
Çox qapıda sülənəcək; topladığı töhfə isə
Nə qılıncdır, nə də qazan, çörək qırıq-quruğudur.
Sən ver onu, bizim həyat-bacamıza keşik çəksin,
Mala baxsın, çəpişlərə şöy budaqlar daşısın hey,
225 Ayranına bəlkə keçi ayağı da ala bildi.
Amma onun pis peşədən çıxır başı, iş xoşlamır.
Adamlara yaxınlaşıb əl açmaqdan xoşu gəlir,
Sədəqəylə doydurmağa cəhd eləyir boş qarnını.
Bir söz deyim, bil ki, bu söz tutacaqdır öz yerini:
230 Allahsifət Odisseyin sarayına düşsə yolu,
Kürsüləri üzərinə yağdıracaq namizədlər;
Qabırğa və kəlləsini tamam şil-küt edəcəklər!”
Bunu deyib Odisseyə bir təpik də vurdu o gic;
Öz yoluna davam etdi, sarsıtmadı zərbə onu.
235 İki fikir tərəddüdə saldı bu dəm Odisseyi:
Əlindəki ağaclamı vurub candan etsin onu,
Yoxsa göyə qaldıraraq başı üstə vursun yerə.
Ancaq dözüb səbr elədi, Yevmey isə Melanfiyə
Söyüb, sonra əllərini qaldıraraq dua etdi:
240 “Siz ey bulaq pəriləri, ey Zevsin qız övladları!
Mərd Odissey əgər sizin adınıza çəpiş budu,
Quru budu yandırıbsa, rədd etməyin xahişimi!
O qayıtsın; onu bura çatdırsınlar ölümsüzlər!
O qayıtsa səndə olan bu qürrəni dağıdardı,
245 Bu qürrədir səni hər gün İtakaya sürükləyən.
Sürünənsə axırına çıxır fərsiz çobanların”.
Belə cavab verdi keçi sürüsünün baş çobanı:
“Gör bir nələr çərənleyir bu sərt, köpək, bu fitnəkar!
Bircə dayan, bu yaxında bir gəmiyə mindirərək
250 İtakadan uzaqlarda səni qultək satacağam.
Telemaxı ya Apollon oxla vurub öldürəydi,
Ya da əyan oğulları tökəydilər al qanını;
İtkin düşmüş atasının yolu ilə yollanaydı!”

255 . Belə deyib yeyinlədi, Odisseygil qaldı dalda.
Melanfi tez gedib çatdı Odisseyin sarayına,
Zala girib subaylarla bir süfrədə əyləşdi o;
Onu seven Yevrimax da qarşısında əyləşmişdi.
Xidmətçilər bir parça ət qoydu onun qabağına,
260 Yesin deyə, açarçı da xörək qoydu masa üstə.
Bir az sonra Odisseylə çoban Yevmey gəlib çatdı;
Yaxınlıqda dayandılar. Forminq səsi eşitdilər.
Oxumağa hazırlaşan Femiy idi onu çalan.
Odissey öz çobanının əllərindən tutub dedi:
“Çoban Yevmey, Odisseyin qəşəng evi yəqin budur!
265 Bu qədər ev arasında onu tapmaq çətin deyil.
Burda hər şey yerindədir. Həyəət tamam hasarlanıb,
Qoşa taylı darvazası möhkəmdir nə qədər desən,
Nə sındırmaq mümkündür bu darvazanı, nə də yixmaq.
Görürəm ki, çoxdur sayı bura qonaq gələnlərin,
270 Qızarmış ət iyi gəlir, forminq səsi eşidilir.
Axı bütün məclislərə forminq bəzək yaranıbdır.
Çoban Yevmey, Odisseyə sənə belə cavab verdin:
“Dediklərin tamam düzdür, sən hər işdə ağıllısan.
İndi gərək fikirləşək; bundan sonra neyləyək biz?
275 İstəyirsən sən daxil ol rahat, qəşəng evə öncə,
Məftunların dəstəsinə qarış, mənə burda qalım.
İstəyirsən sən burda qal, mən əvvəlcə daxil olum.
Ancaq burda çox ləngimə, birdən görən olar səni,
Bir şey atar, ya da döyər. Bax, bu haqda bir fikirləş”.
280 Sınaqlardan mətin çıxmış Odissey də ona dedi:
“Anlayıram. Elə mən də bu barədə düşünürdüm.
Əvvəl sən gir. Burda qalıb mənə bir az gözləyərəm.
Mənə çox şey atılıbdır, çox döyülüb–söyülmüşəm.
Mənim canım dözümlüdür. Həm davada, həm dənizdə
285 Yaman günə alışmışam; qoy biri də artıq olsun.
Amma aclıq yaman dərddir, yalnız onu yenmək olmur,
Az fəlakət gətirməyib adamların başına o.
Aclıq dərdi insanlara möhkəm gəmi düzəltdirib,
Coşqun dəniz sularında yağılara qan uddurur”.
290 Odisseylə çoban Yevmey belə söhbət edirdilər.

Odisseyin Arqus adlı iti qapı yanında idi;
O başını qaldıraraq şəkldə cüt qulağını.
Odissey öz əllərilə yemləyərdi həmin iti,
Troyaya gedən gündən it də qaldı ov etməkdən.
295 Gənclər onu maral, keçi, dovşan üstə aparardı,
İndi yoxdu sahibinin nəzərləri üzərində.
Arqus qapı yanındakı peyinlikdə uzanmışdı,
İnək, qatır peyinliyi təpə kimi qalanmışdı.
Qullar ağa tarlasına aparmalı idi onu,
300 İt gənəsi bürümüşdü peyinlikdə yatan iti.
Arqus birdən hiss elədi Odisseyin gəldiyini,
Quyruğunu bulayaraq, tez şəkldə qulağını,
Ancaq gücü çatmadı ki, sahibinə tərəf gedə.
Odissey gözücu baxıb göz yaşını sildi xəlvət.
305 İstəmədi Yevmey görsün və tələsik sual etdi:
“Qaribədir, Yevmey, peyin üzərində yatan bu it
Yaraşıqlı itdir. Ancaq bunu deyə bilmərəm ki,
Qaçışı da özü kimi bir vaxt gözəl olub, ya yox?
Bəlkə də o, ağasının süfrəsində hey yalmanan,
310 Görkəminə görə evdə saxlanılan itlərdənmiş?”
Çoban Yevmey, sənə ona cavab verib belə dedin:
“Sahibi çox uzaqlarda ölmüş olan bu köpəyin
Yaraşığı və cəldliyi hələ qalmış olaydı kaş!
Odisseyin Troyaya getdiyi vaxt sən bu iti
315 Görmüş olsan, çeviklik və qüvvətinə mat qalardın!
Heç bir meşə yırtıcısı ondan qaça bilməyirdi,
İy anlayıb ov izinə düşməkdə də birinciydi.
İndi tamam əldən düşüb, sahibi də harda isə
Ölüb gedib. Kənizlərsə əhəmiyyət vermir ona.
320 Əgər qul öz ağasının hökmünü hiss eləmirsə,
İşləməyə olan şövqü birçə anda sönüb gedir.
Açıq gözlü Zevs insanı qul halına salan zaman
Onun əsl qiymətinin yarısını alır geri”.
Belə deyib yaraşıqlı, rahat evə girdi Yevmey,
325 Namizədlər topladığı geniş zala daxil oldu.
Düz iyirmi ildən sonra sahibini görən iti
Qara bexti qara ölüm ağuşuna atdı birdən...

Yevmeyi ən əvvəl gören allahsifət Telemaxdı,
Onun evə girdiyini gören kimi gənc ağası
330 Tez başını tərpedərək dəvət etdi öz yanına.
Kətil çəkib əyləşdi o. Namizədlər qonaqlığa
Toplaşanda o kətildə ətpaylayan əyləşərdi.
O kətili Telemaxın masasının lap önündə
335 Yerə qoyub ağasıyla qabaq-qənşər əyləşincə,
Carçı ona et də verdi, səbətdəki çörəkdən də.
Bir az sonra Odissey də daxil oldu həmin zala,
Yaşı ötmüş dilənçiyə oxşayırdı o görkəmcə,
Əsa ilə yeriyirdi, cır-cındırın içindəydi.
340 Gəlib görürş çərçivənin kandarında əyləşərək,
Kürəyini qapının sərv payasına yarışdırdı.
Xarrat onu bir vaxt yonub, qaytanla da düzəltdi.
Mərd Telemax Yevmeyə gen səbətdən bir bütöv çörək,
Bir də iki əl tutumu qəder bişmiş ət verərək
Dilənçiyə aparmağı əmr eləyib belə dedi:
345 “Al bunları qonağa ver; özünə də de ki, tez-tez
Subaylara yanaşaraq hər birindən pay istəsin.
Utancaqlıq adamların ən yaramaz yoldaşdır!”
Yevmey əmrə qulaq asıb Odisseyə tərəf getdi,
Qarşısında dayanaraq bu qanadlı sözü dedi:
350 “Qonaq, bunu göndərərək Telemax ərz elədi ki,
Subaylara yaxınlaşıb tez-tez əhsan istəyəsən.
Dedi: həya yoxsulların ən yaramaz yoldaşdır”.
Çox ağıllı Odissey də Yevmeyə bu sözü dedi:
355 “Ey ulu Zevs! Xoşbəxtliyi Telemaxdan əsirgəmə!
Ürəyində nə arzusu varsa, ona çatdır onu!”
Belə deyib ikiəlli aldı oğul payını o,
Qoydu ayaq ucundakı köhnə-köşkül heybəsinə.
O yeməyə başlayanda, ucaldı xoş nəğmə səsi,
O yenməyi qurtaranda, müğənni də susub durdu.
360 Penelopa məftunları zalda hay-küy qaldırdılar.
Bu arada Odisseyə yanaşaraq pak Afina
Tapşırı ki, subaylara yaxınlaşıb pay istəsin;
Bu minvalla rəhmdillə rəhmsizi seçə bilsin.
Aman vermək istəmirdi Afina heç birisinə.

365 Dilənməyə sağ tərəfdən başlayaraq mərd Odissey,
Təcrübəli dilənçitək əl uzatdı hər birinə.
Təəccüblə baxıb ona subaylar pay verirdilər.
Bir-birindən sorurdular: bu kimdir və hardan gəlib?
Birdən çoban Melanfi bu suallara verdi cavab:
370 “Ey xanımla evlənməyə namizədlər, qulaq verin:
Bu yadelli dilənçini sizdən əvvəl mən görmüşəm.
Onu bizim yanımıza çoban Yevmey gətiribdir,
Ancaq əsil-nəsəbini sizə deyə bilmərəm mən”.
Belə dedi. Antinoy bərk töhmətlədi donuzçunu:
375 “Söylə görüm, bunu niyə gətiribsen bu şəhərə?
İtakada yoxsa azdır ev-əşiksiz avaralar,
Yoxsa azdır zəhlətökən, qabyalayan dilənçilər?
Sahibinin sərvətinə bunca adam darasmışkən,
Sən az bilib birini də dəvət edib gətirmisən?”
380 Çoban Yevmey, Antinoya sənse belə cavab verdin:
“Əsilzadə ola-ola, Antinoy, çox pis danışdın!
Özün düşdün: əlindən bir iş gəlməyən müsafiri,
Xeyirverməz bir adamı kim evinə dəvət edər?
Falçıları, həkimləri, məharətli xarratları,
385 Xoş nəğməli müğənnini dəvət edir bizdə hər kəs;
Bunlar dəvət edilirilər dünyanın hər guşəsində.
Dilənçini dəvət edən kimdir ki, xərc çəkə ona?
Xanım ilə evlənməyə namizədlər arasında
Odisseyin qullarına, şəxsən mənə sən çox sərtsən.
390 Nə qədər ki, dərrakəli Telemaxla, ağıl kanı
Penelopa bu evdədir, sözün mənə kar eləməz”.
Dərrakəli Telemax da Yevmeyə bu sözü dedi:
“Daha bəsdir, sus, bu qədər uzunçuluq eləmə, sus!
Bilirsən ki, Antinoy çox sevir qaba danışmağı,
395 Savaşımağı, özgəsini savaşa sövq eləməyi”.
Bundan sonra Antinoya bu qanadlı sözü dedi:
“Antinoy, sən ata kimi mənə qayğı göstərirsen.
Fikrin budur bu qonağı xoşagəlməz sözlər ilə
Öz evimdən qovum çölə. Allah, bizi bundan qoru!
400 Könlün hər nə istəyir, – ver; heyfim gələn deyil mənim.
Hətta xahiş eləyirəm. Nə anamdan çəkin, nə də

Odisseyin sarayında ömür sürən kölələrdən.
Lakin sənin ürəyindən keçən başqa bir fikirdir:
Almaqda çox tamahkarsan, verməkdəse əlin yoxdur”.
405 Belə dedi. Antinoy da belə cavab verdi ona:
“Bu nə sözdür, danışırsan, ay boşboğaz, quduz dəli!
Hər namizəd bu qədər pay versə ona tamam üç ay
Bu qapıya hərlənməyə cəsarəti çatmaz onun”.
Bunu deyib üstünə ağ ayağını uzatdı
410 Bir kürsünü masa altdan alıb onu hədələdi.
Qalan bütün məftunlarsa etlə çörək verib onun
Heybəsini doldurdular. Axeylilər verdikləri
Nemətlərdən yemək üçün astanaya qayıdarkən
Antinoya yaxınlaşıb belə dedi mərd Odissey:
415 “Dost, sən də ver; sən bu yerdə sonuncu yox
Birincilər səfindənsən. Görkəmindən çarlıq yağır.
Buna görə sən hamudan çox sədəqə verməlisən;
Mən də səni gen dünyanın hər yerində təriflərem.
Bir zamanlar mənim dəxi qəşəng, rahat evim vardı,
420 Varlı, xoşbəxt yaşayırdım, qəriblərə əl tuturdum,
Qərib hər kim olur olsun razı yola salırdım mən.
Qullarım da çoxdu, insan övladını xoşbəxt edən,
Onu zəngin adlandıran başqa varım–dövlətim də.
Nəyim vardı, məhv etdi Zevs. Yəqin belə istəyirmiş.
425 Bundan başqa, uzaq yolda tələf olub gedim deyə
Piratlarla məni Misir səfərinə sövq elədi.
İkiquyruq gəmiləri Misir–çayda saxlatdırıb
Onları çay sahilinə çıxartmağı əmr elədim,
Dedim: qalıb özləri də gəmilərə göz olsunlar,
430 Müşahidə qülləsinə gözətçilər çıxsın dedim.
Amma ki, bu gözətçilər güclərinə güvənərək,
Misrin barlı düzlerini talayaraq boş qoydular,
Kişiləri qırıb, arvad–uşağını qul etdilər.
Bağırtı və haray səsi düz şəhərə gedib çatdı,
435 Misirlilər eşidib bu səsi, gəldi səhər tezdən,
Silahlanmış piyada və atlılarla doldu çöllər.
Yolçuların ürəyinə qorxu saldı Şimşəksaçan.
Heç birisi düşmənlə üz–üzə gəlmək istəmədi,

Hər tərəfdən hədələdi bizi ölüm təhlükəsi.
440 Yolçuların bir qismini tunc qılıncdan keçirdilər,
Bir qismini diri tutub işlətməyə apardılar,
Məni isə İas oğlu Dmetora bəxş etdilər.
O, qüvvətli Kipr hakimi olub, Misrin qonağıydı.
Kiprdə çox bəla çəkib, axır gəldim çıxdım bura”.
445 Antinoy bərk qışqıraraq Odisseyə belə dedi:
“Qonaqlığı burnumuzdan tökmək üçün gəlibsən sən!
Mənə yaxın gəlmə! Çəkil məclisin düz ortasına.
Yoxsa elə vurram sənə, Misirlə Kipr yaddan çıxar!
Sənin kimi zəhlətökən bir dilənçi görməmişəm.
450 Sən hamıya yaxınlaşıb, bir yağın da pay alırsan.
Özlərinin malı deyil, heyifləri gəlsin ona,
Yad malıdır; özü də ki, nə həddi var, nə hesabı!”
Antinoydan uzaqlaşdı belə dedi Odissey də:
“Sənin qəlbin demə tamam əksi imiş zahirinin!
455 Öz evində duz istəyən olsa, duz da verməzsən sən.
Əlin altda xeyli çörək ola–ola, yad malından
Bircə parça verməməyin mənə, bunu sübut edir!”
Belə dedi. Antinoy da daha artıq qəzəblənib
Hirsli–hirsli baxıb ona, bu qanadlı sözü dedi:
460 “Görürəm ki, öz xoşunla zaldan çıxan deyilsən sən!
Təhqirə də yol verirsən, söyüşə də yol verirsən!”
Bunu deyib bir kürsünü qapıb atdı Odisseyə,
Sağ çiynindən dəydi, lakin yerindən də tərpənmədi,
Dayandı bir qaya kimi, sarsıtmadı zərbə onu.
465 Öc almağı düşünərək, baxıb yalnız baş buladı.
Tezəcə dönüb astanada əyləşərək, ağzınacan
Dolmuş olan heybəsini yerə qoyub belə dedi:
“Xanım ilə evlənməyə namizədlər, qulaq verin!
Ürəyimdən keçənləri istəyirəm deyəm sizə!
470 Bəyaz yunlu qoyununu, inəyini yağılardan
Qoruyarkən döyülərək kətək yeyən mal sahibi
Nə canında ağrı duyar, nə də giley–güzar edər.
Antinoysa məni qarnım ac olduğu üçün vurur.
Məlun aclıq nə bəlalar gətirməyib başımıza!
475 Erinnilər və allahlar havadarsa yoxsula da,

Arzum budur Antinoyun vaxat dönsün toy-büsətini!”
Yevpeyt oğlu Antinoy da ona belə cavab verdi:
“Ey yadelli, ya dinməz ye çörəyini, ya dur rədd ol!
Yoxsa gənclər yapışaraq əlindən və ayağından,
480 Dışarıya atıb səni qırırlar sür-sürməyünü!”
İnciyənlər az olmadı Antinoyun sözlərindən.
Təkəbbürlü cavanlardan bəziləri belə dedi:
“Antinoy, sən bu bədbəxti nahaq yerə incidirsən.
O, göydəki allahlardan biridirsə, öləcəksən!
485 Ölümsüzlər qərrib kimi gəzir bizim şəhərləri;
Hər görkəmə, şəkə girib göz qoyurlar insanların
Təkəbbürlü olanına, ədalətli olanına”.
Cavanlar bax belə dedi, ancaq ona kar etmədi.
Atasının döyülməsi Telemaxın ürəyini
490 Ağrıtsa da, göz yaşını mətanətlə saxladı o,
Öc almağı düşünərək baxıb dinməz baş buladı.
Yadellinin döyülməsi sədəsini eşidincə
Düşüncəli Penelopa kənzilərə belə dedi:
“Sərrastvuran Apollonun oxuna rast gəlsin onu!”
495 Yevrinoma açarçı da belə dedi xanımına:
“Öz yerinə yetəydi kaş etdiyimiz bu qarğışlar:
Bu qudurmuş zadəganlar sabaha sağ çıxmıyadı!”
Zəkavətli Penelopa açarçıya belə dedi:
“Anacığım, onlar bədxah və nifrətə layiqdirlər.
500 Antinoy isə içlərində qara ölüm Kerasıdır.
Zalda hansı bir qərribse yanaşıb hər zadəgana
Bir az yemək xahiş edir, ehtiyacı vardır yəqin,
Boş çantası dolanadək hamı ona yemək verdi.
Tək Antinoy kürsü atıb vurdu onu sağ çiyindən!”
505 Xanım yataq otağında kənzilərlə söhbətdəyəkən,
Allahsifət mərə Odissey zalda nahar eləyirdi.
Mərə Yevmeyi çağıraraq Penelopa belə dedi:
“Əziz Yevmey, get yadelli o qonağı bura çağır,
Burda onu danışdırıb xəbər almaq istəyirəm:
510 Bəlkə mətin Odisseydən bir şey bilir, yaxud görüb.
Görkəmindən bilinir ki, dünyagörmüş adamdır o”.
Çoban Yevmey, cavabında sənə ona belə dedin:

“Xanım, əgər məftunların bu səs-küyə son versələr,
O qərrib öz söhbətilə səni xoşal eləyərdi.
515 Öz daxmamda tamam üç gün onu qonaq saxlamışam,
O gəmidən qaçan kimi düz yanıma gəlib mənim.
Öz başına gələnləri ancaq deyib qurtarmayıb.
Allahların nəğmə təlim elədiyi xanəndənin
Ürəkləri valeh edən, könül açan nəğməsini
520 Dinləməkdən insan necə doymayırsa, mən də elə
Heyran-heyran dinləmişəm bu qərribin söhbətini.
Atamızdan keçib, deyir, Odisseylə mənə dostluq.
O, Kritdə Minos nəslə vətəninə doğulmuşdur.
Çox belələr çəkə-çəkə buraya da ordan gəlib.
525 Deyilənə görə burdan o qədər də uzaqda yox,
Fesprotlar diyarıdır düşdüğü yer Odisseyin.
Bol töhfəylə yola çıxıb ordan bura gələcəkdir”.
Zəkavətli Penelopa Yevmeyə bu sözü dedi:
“Sən özünü çağır onun, qoy yaxından görsün gözüm.
530 Məftunların ya sarayın qabağında, ya da evdə
Kef çəkməyə məşğul olsun. Niyə də kef çəkməsinlər?
Hamısının çünki evdə toxunulmaz durur malı.
Çörəyini, şərabını evdəkilər yeyir yalnız,
Özlərisə hər gün bizim evimizə soxularaq,
535 Yağlı keçi, qoyun, cöngə boğazlayıb tıxayırlar,
İçilən saf şərabın da nə həddi var, nə ölçüsü.
Hər nə var məhv eləyirlər. Evimizdə Odisseytək
Kişi olsa məlunlardan qoruyar bu var-dövləti.
Kaş o yenə qayıdaydı doğma yurdu İtakaya,
540 Oğlu ilə birləşərək xainlərdən öc alaydı!”
Telemaxın asqırtısı eşidildi elə bu vaxt,
Bütün evi tutdu səsi. Penelopa güldü buna
Və Yevmeyə üz tutaraq bu hikmətli sözü dedi:
“Durma, Yevmey, yadellini tez yanıma çağır, gəlsin!
545 Görmürsənmi dediyimi təsdiq etdi bu asqırıq!
Demək axır nəfəsidir bu insafsız subayların,
Heç birisi ölümdən öz yaxasını qurtarammaz.
Qoy bir söz də deyim sənə, yaxşı-yaxşı saxla yadda:
Sözlərinin düzliyinə inanarsam o qərribin,

550 Məndən qəşəng xiton, plaş, başqa paltar alacaqdır”.
Bu sözləri eşidincə Odisseyə yaxınlaşıb
Çoban Yevmey ağasına bu qanadlı sözü dedi:
“Qonaq, səni Penelopa öz yanına dəvət edir;
Xanım tamam əllərini üzübə də öz ərindən,
555 Yənə ondan xəbər bilmək arzusuyla vurur qəlbi.
Əgər sənin sözlərinin düzlüyünə inanarsa,
Sənə ən çox gərək olan xiton, plaş verəcəkdir.
Yeməyini isə yenə qapı-qapı dolaşaraq
Camaatdan yığacaqsan, kim nə istər, onu verir”.
560 Dözümü çox Odissey də belə dedi o çobana:
“İkarinin aqıl qızı Penelopa üçün Yevmey,
B ildiyimi danışaram, heç bir şeyi gizlətmərəm.
Odisseylə bir dərddiyik, çoxdur ondan deyəcəyim.
Bu qudurğan namizədlər çəkindirir məni lakin:
565 Onlardakı həyasızlıq yerə-göyə sığan deyil!
Elə bu gün heç bir kəsi incitmədən dolaşırkən
Bax bu adam var gücüylə sağ çiyimdən vurdu mənim.
Nə Telemax imdadıma çatdı mənim, nə başqası.
Get xanıma xəbər ver ki, həddən artıq tələssə də,
570 Gün batana qədər dözüb gözləsin öz otağında.
Onda ocaq kənarında söyləyəyəm xoş xəbəri.
Bir də özün bilirsən ki, əynim-başım tökülübdir,
Bunun üçün mən ki, əvvəl səndən xahiş eləmişəm”.
Belə dedi. Çoban bunu eşidincə çıxıb getdi.
575 O qapıdan girən kimi Penelopa xəbər aldı:
“Tək gəlirsən, Yevmey? Niyə bəs gəlmədi o yadelli?
Ya çekinir, ya bu evdə görünməkdən həya edir.
Utancaq yurd-yuvasızın ağır keçər güzəranı”.
Çoban Yevmey, xanımına sənə belə cavab verdin:
580 “O çox düzgün cavab verdi. Abırsızdan abırını
Qoruyan hər müdrik adam ancaq belə cavab verir:
Gün batana qədər onu gözləməyi tapşırırdı o.
Xanım, sənin özünçün də qərrib ilə tək oturub
Söhbət etmək, sözlərinə qulaq asmaq yaxşı olar”.
585 Düşüncəli Penelopa ona belə cavab verdi:
“Kim olursa olsun qərrib, dedikləri ağıllıdır.

Yer üzündə, ölməliyə arasında bunlar kimi
Həyasızlıq və cinayət törədənlər az tapılar”.
Belə dedi. Yevmey isə deyəcəyi sözü deyib
590 Gənc əyanlar yığnağına qarışdı bir an içində.
Başqaları eşitməsin deyə bir az öyilərək,
Bu qanadlı sözlərini Telemaxa pıçıldadı:
“Dost, mən gedim donuzlara, mal-qaraya bir baş çəkim,
Sən də burda – öz evində bu qərribdən muğayat ol.
595 Ancaq əvvəl özün haqda düşün, bir iş baş verməsin:
Bu adamlar arasında bədxahların az deyildir.
Bizə belə törətməmiş Zevs alaydı canlarını!”
Dərrakəli Telemaxsa ona cavab verib dedi:
“Ata, sözün çin olacaq. Ancaq əvvəl ye, sonra get.
600 Dan sökəndə qurban üçün mal gətirib gəlməlisən.
Allahların köməyiylə buranı mən yola verrəm”.
Belə dedi. Yevmey rahat kreslodə əyləşərək,
Könlü-gözü doyanacan yemək yedi, içki içdi.
Evdən çıxıb sonra getdi donuzları olan çölə.
605 Penelopa məftunları bütün günü axşamədək
Oxumaqla, oynamaqla kef çəkdilər, həzz aldılar.

ON SƏKKİZİNCİ NƏĞMƏ

- Gəlmə bir dilənçi vardı. İtakanı başdan-başa
Dolanmaqdı işi-gücü. Yaman qarınquluydu o.
Boy-buxunca nəhəng olan, qarıdoymaz dilənçinin
Nə elə bir gücü vardı, nə elə bir iqtidarı.
- 5 Ona əziz anasının verdiyi ad Anrey idi,
İtakalı cavanlarsa İr deyərək çağırırdı,
Onlar hara buyursalar o tez xəbər çatdırırdı.
Odisseyi öz evindən qovmağa cəhd elədi İr,
Onu təhqir eləyərək bu qanadlı sözü dedi:
- 10 “Rədd ol, qoca, yoxsa tutub ayağından sürüyərəm.
Bir bax, hamı göz vurur ki, ayağından tutub səni
Dışarıyla fırlıdadım. Mənim üzüm gəlmir buna.
Di yubanma, əlbəyaxa olmamışkən dur ayağa!”
“Hirsli-hirsli baxıb ona, Odissey bu sözü dedi:
- 15 “Axı, sənə bir yamanlıq eləmədim, sataşmadım!
Mənim üçün fərqi yoxdur, kim nə verir, versin sənə.
Qapı ağzı nə sənincün darlıq edir, nə mənimcün.
Hər ikimiz yoxsul ikən niyə gerek hesəd çəkək?
Əlimizdən nə gələr ki, varı verən allahlardır.
- 20 Çox da əl-qol atıb məni hirsələndirmə; qocalsam da,
Ağzın-burnun, bərbədonin al qanına qəltan olar.
Onda bil ki, sabah daha rahat olar burda yerim.
Səni əmin edirəm ki, onda sənin ayaqların
Laert oğlu Odisseyin sarayına bir də dəyməz!”
- 25 Avara İr qışqıraraq Odisseyə belə dedi:
“Aman Allah! Gör bir nələr çərənləyir bu lüt qoca!
Sanki mətbəx qarısıdır! Dayan, sənə göstərərəm!
Zəmidə göy sünbülləri məhv edən bir donuz kimi
Əzişdirib, dişlərini qırıb tökər sət yumruğum!

30 Di toqqalan! Burdakılar şahid olsun davamıza!
Səndən gəncin zərbəsinə görək necə tablaşırsan!”
Uca qapı qarşısında hamarlanmış astanada
Onların bu sözləşməsi qızışdıqca qızışdı hey.
Yevpeyt oğlu Antinoyun nəzərindən qaçmadı bu.
35 Sevinərək gülə-gülə dostlarına belə dedi:
“Dostlar, belə bir əyləncə görünməyib burda hələ.
Gör allahlar bizə nə xoş bir tamaşa qismət edir!
Bu yadelli adamla İr bir-birilə savaşırlar,
Vuruşmayla bitəcək bu. Gəlin biz də qızışdıraq!”
40 Nikah tələ eləyənlər yerlərindən sıçradılar,
Toplaşdılar cındır geymiş adamların ətrafına,
Yevpeyt oğlu Antinoy, bax, belə dedi subaylara:
“Gənc dostlarım, sözlərimə yaxşı-yaxşı qulaq verin!
Keçilərin qanlı, piyli qarınların ocaqdadır,
45 Biz onları axşam çağı yemək üçün hazırladıq.
Kim bu iki vuruşandan rəqibinə qalib gəlsə,
Dediyim o qarınlardan birisini seçib yeyər
Və iştirak edə bilər bizimlə hər qonaqlıqda;
Burda başqa dilənçinin dilənməyə haqqı yoxdur”.
50 Antinoyun təkliflə razılaşdı dərhal hamı.
Odisseyə məqsədini bildirmədən belə dedi:
“Bir ehtiyac üzgününün – əldən düşmüş bir qocanın
Bir cavanla vuruşması mümkündürmü, əziz dostlar!
Məlun qarın vadar edir lakin məni bu vuruşa.
55 Ancaq görə siz də mənə and içib söz verəsiniz
Ki, sizlərdən heç biriniz ağır və sərt yumruğuyla
Məni vurub qələbəni İrə nəşib etməyəcək”.
Penelopa məftunları and içdilər Odisseyə.
Elə ki, söz verib ona, and içdilər qurtardılar
60 Dərhal sözbə başlayaraq Telemax bu sözü dedi:
“Qəlbin vuruş meydanına səsləyirsə əgər səni,
Axeylilər qoy təlaşa salmasınlar ürəyini!
Səni vuran çox adamla vuruşmalı olacaqdır.
Ev sahibi mənəm. Yəqin adlı-sanlı və ağıllı

65 Antinoy da, Yevrimax da mənə kömək edəcəklər”.
Telemaxın bu sözüylə razılaşdı bütün gənclər.
Odissey cır-cındırıyla ördü eyib yerlərini,
Açıq qaldı yalnız iri ombasıyla, enli çiyini.
Pak Pallada – Afina da yaxınlaşıb ona bu an,
70 Qüvvət verdi onun bütün əzasına, qollarına.
Penelopa məftunları bunu görüb mat qaldılar.
Bezisi öz yanındakı yoldaşına belə dedi:
“İrin işi bitdi daha. Əngəl açdı öz başına.
Cındır paltar altda qoca gör nə omba sahibiymiş!”
75 Onlar belə danışanda İr əsirdi qorxusundan.
Qullar onu güclə çəkib gətirdilər ortalığa.
İrin bütün bədəninin əzələsi titrəyirdi.
Antinoy öz adı ilə çağıraraq söydü onu:
“Lovğa! Gərəkdir ya öləydin, ya dünyaya gəlməyəydin!
80 Madam ki, sən yoxsulluqdan üzgün düşmüş bir qocanın
Qabağında titrəyəsən, doğulmasan yaxşı idi!
Bax, deyirəm və dediyim sözbə əməl edəcəyəm:
Əgər səndən güclü çıxıb, sənə üstün gəlsə qoca,
Səni qara bir gəmiyə süvar edib mən bir anda
85 Ehet çarın torpağına özüm yola salacağam.
Qoy o qanayerikləyən kessin burun-qulağını,
Biabırçı üzvünü də qopardaraq atsın itə!”
Bu sözlərdən İrin daha bərk titrədi bəz-bədəni.
Onu dartıb gətirdilər. Yumruqlar tez qalxdı göyə.
90 Öz-özünə sual verib fikirləşdi mərd Odissey:
Bir zərbədə uçursunmu ruhu onun bədənindən,
Yoxsa yüngül bir zərbəylə yalnız yerə sərsin onu?
Düşündü və qət etdi ki, yüngülvarı vursun İri,
Beləliklə heç bir kəsdə şübhə-filan oyatmasın.
95 Onlar bir az gəzişdilər. İr çiyindən vurdu onu.
Odisseyə qulağının lap dibinə vurdu İrin,
Əzdi boyun sümüyünü. Ağzından qan gəldi İrin,
Dişlərini bir-birinə vura-vura sərdi İr.
Ayağını döydü yerə. Əllərini qaldıraraq

100 Penelopa məftunları gülməkdən qəşş elədilər.
 Odisseyə ayağından tutub İri ön otaqdan
 Sürükləyib çəkdi həyəət darvazası yaxınına,
 Divara dik söykəyərək əlinə bir əsa verdi.
 Sonra isə bu qanadlı sözlə ona etdi xitab;
 105 “İndi əyləş, domuzlardan, köpəklərdən qorun ancaq,
 DİLƏNCİ VƏ QƏRİBLƏRƏ HÖKM ETMƏYİ YADDAN ÇIXART.
 Sən ki, belə qorxaqsanmış, bundan bətər olar günün!”
 Belə deyib, asılıqanı ipdən olan, dəlmə–deşik
 Və yamaqlı heybəsini çiyni üstədən aşırıdı o,
 110 Sonra yenə qayıdaraq astanada tutdu qərar.
 Subaylar da evə döntüb, onu təbrik elədilər:
 “Qərib qonaq, o ulu Zevs bir də başqa ölümsüzlər
 İstədiyən hər nədirsə səni ona çatdırsınlar!
 O acgözü yaxşı oldu başımızdan rədd elədin;
 115 Bir də burda sülənməz o. Çox çəkməz o avaranı
 Ehet çarın torpağına yola sallıq, çıxar canı”.
 Onların xoş sözlərindən xoşhal oldu Odissey də,
 Antinoy da ona yağlı keçı qarnı bağışladı.
 Amfinom da bir səbətdən iki bütöv çörək alıb,
 120 Odisseyə tərəf gedib çörəkləri verdi ona,
 Sağlıqma qızıl camda mey qaldırıb belə dedi:
 “Ey yadelli ata, şad ol! Düzdür indi qəmzədəsən,
 Barı bundan sonra bəxtiyarlıq qismət olsun!”
 Çox ağıllı Odissey də ona belə cavab verdi:
 125 “Sən haqlısan. Amfinom, sən çox ağıllı bir adamsan,
 Sənin atan barəsində çox təriflər eşitmişəm;
 Dulixili Nis həm varlı, həm də hünər sahibiydi.
 Deyirlər ki, görkəmçə də lap atana oxşayırsan.
 Bu səbəbdən sözlərimə yaxşı–yaxşı qulaq ver sən:
 130 Yer üzündə əmr eləyən, nəfə alan ya sürünən
 Canlıların arasında insanlar ən yazığıdır.
 İndi günü xoş keçirsə, ayaqları yer tutursa,
 Düşünmür ki, yaxınlarda bəla da baş verə bilər.
 Bir fəlakət göndərdimi ona Olimp allahları,

135 Ürəyindən olmasa da o möhnətə dözəsidir.
 Zevs atamız hansı fikri bu gün təlqin eləyibsə,
 Həmin gün o fikir gəzir başında yer övladının.
 El içində mən də bir vaxt varlı, xoşbəxt olasıydım,
 Ancaq neçə qardaşıma, atama və öz hökmümə
 140 Qürrələyib neçə–neçə nalayiq iş törətdim mən.
 İnsan gərək belə xəbis, bəd işlərə qurşanmasın.
 Allahların verdiyinə qane olsun, kirmişçə.
 Bu evdə də xəbis işlər görəndə neçə pərəstişkar:
 Yaxınlarda vətəninə, əziz qohum–qardaşına
 145 Qovuşacaq bir adamın varını qəsb edir onlar,
 Arvadını təhqir edir. Allah elə eləsin ki,
 Yad ellərdən qayıdaraq bura ayaq basanda o,
 Evə getmiş olaydın sən, görməyeydi burda səni.
 Öz evinə döndən kimi burdakılar ilə onun
 150 Arasına qan düşəcək, inan mənəm sözlərimə!”
 Yerə şirin mey carlayıb sonra özü nuş elədi.
 Dulixili sərkərdəyə verdi sonra mey camını.
 O, əldə cam gəzdı zalı, ürəyində gizli bir dərđ,
 Başı yerə dikilmişdi; duymuşdu ki, öləcəkdir.
 155 Afinanın hökmü ilə buxovlamb bu qəsrđə,
 Telemaxın nizəsilə dünyanı tərđ etməliydi.
 Gedib əvvəl əyləşdiyi kreslodə oturdu o.
 Pak Pallada Afinanın təlqinilə İkarinin
 Aqıl qızı Penelopa birdən belə fikrə gəldi;
 160 Nikah tələb edənləri gedib bir az qızıqdırsın,
 Eləcə də öz oğlunun, öz ərinin nəzərində
 Əvvəllərdə olduğundan daha artıq olsun əziz.
 Şübhəli bir təbəssümlə kənizinə belə dedi:
 “Yevrinoma, qəlbim mənə əmr edir ki, – zəhləm gedən
 165 Namizədlər dəstəsinin qarşısında öz oğluma
 Onun üçün faydalı bir söz söyləyib, öyüd verəm:
 Deyəm ki, o həyasızlar dəstəsinə qoşulmasın,
 Çünki onlar üzde yaxşı, batındəsə bədxahdırlar”.
 O açarçı Yevrinoma cavabında belə dedi:

170 “Mənim balam, başdan-başa haqlı sözdür dediklərin.
 Heç bir şeyi gizlətmədən get bunları oğluna de.
 Ancaq əvvəl get bir yuyun, ətirli yağ çək üzünə;
 Göz yaşının üzündəki izləri qoy bilinməsin.
 Hər bir şeyi unudaraq hey qəm çəkmək yaxşı deyil.
 175 Oğlun daha böyüyübdür. Gecə-gündüz yalvararaq
 Onu görmək istədiyən gənc yaşına gəlib çatıb”.
 Düşüncəli penelopa ona belə cavab verdi:
 “Təkid etmə, Yevrinoma, dərd başımdan aşağı-
 180 Nə çiməsi, nə üzümə ətirli yağ çəkəsiyəm.
 Odissey ki, əyriburun gəmisində üzüb getdi,
 Aldı Olimp allahları mənim hüsn-camalıma.
 Avtonoya, Qippodamya kənziləri çağır gəlsin,
 Müşayiət ələsinlər məni, zala enən zaman.
 Utanıram kişilərin yanına mən tək getməyə”.
 185 Xanım belə buyurunca qarı evdən çıxdı dərhal,
 Getdi həmin kənziləri yuxarıya çağırmağa.
 Pak Pallada Afina da başqa fikrə gəldi indi,
 Penelopa yatsın deyə şirin yuxu göndərdi o.
 Süstləşərək oturduğu yerdə yatdı xanım dərhal.
 190 Axeylilər tamam heyran qalsın deyə, pak ilahə
 Onda olan gözəlliyə əlavələr etdi yenə.
 Əvvəl başdan Afrodita işlətdiyi yağdan çəkib
 Daha gözəl bir cazibə verdi onun camalına, –
 Afrodita xaritlərlə rəqs edəndə bundan çəkib.
 195 Pak Afina sonra onun artırdı boy-buxununu,
 Dərisini cilalanmış fil sümüyü tək ağartdı.
 Bu işləri görüb getdi ilahələr ilahəsi.
 Elə bu vaxt bəyaz əlli kənzilər də gəlib çıxdı;
 Penelopa səs-küyünə oyandı bu gələnlərin.
 200 Üz-gözünü ovuşdurub, yuxusunu qovub dedi:
 “Dərd başımdan aşağı-əşa şirin yuxu tutub məni.
 Artemida kaş belə bir rahat ölüm göndərəydi,
 Dərd çəkməkdən həmişəlik qurtaraydı yazıq canım.
 Çoxcəhətli igidliyi axeylilər arasında

205 Məşhur olan ər həsrəti üzüməydi daha məni”.
 Belə deyib qəşəng yataq otağından zala endi.
 İki qadın xidmətçi də müşayiət etdi onu.
 Qadınlara ilahəsi Penelopa enib zala,
 Onun giriş qapısının yanında bənd alıb durdu.
 210 Parıldayan örpək altı gizlətməmişdi yanağını,
 Sağ-solunda iki kənz dayanmışdı ehtiramla.
 Məftunların alovlanan ehtirasdan əsdi dizi, –
 Penelopa ilə yatmaq arzusuna düşdü hər kəs.
 Uca səsle öz oğluna xitab edib dedi xanım:
 215 “Olub-qalan mətanətin yoxa çıxıb, oğlum, yəqin,
 Uşaq vaxtı indikindən daha mətin bir oğlandı.
 Düzdür, indi böyüyübsən, yeniyetmə yaşındasan.
 Səndə olan boy-buxunu, gözəlliyi-yaraşığı
 Görən deyər: ən bəxtiyar bir kişinin övladısan.
 220 Rəhmədillik nə qəlbində qalıb ancaq, nə başında.
 Yol verirsen evimizdə bədxahlıqlar peyda olur,
 Yol verirsen incidirilər qonağımız yadellini!
 İndi buna nə ad verək? Qonaq bizim evimizdə
 Adamlardan zorakılıq və istehza görürsə tək,
 225 El içində adın-sanın ləkələnib xar olmazmı?”
 Odisseyin dərrakəli oğlu ona belə dedi:
 “Əziz ana, məzəmmət üçün səndən incimirəm.
 İndi ruhen hiss edirəm yaxşı nədir, yaman nədir;
 Əvvəllərsə uşaq idim, seçəmmirdim mən bunları.
 230 Lakin yenə doğru-düzgün düşünməyi bacarmıram.
 Ürəkləri təmizlikdən uzaq olan bu adamlar
 Tez-tez məni hirsələndirir; yoxdur düz yol göstərənim.
 Savaşdırən bu adamlar deyil İrlə bu qocanı;
 Onlar özü savaşdılar qoca qalıb gəldi İrə,
 235 Ey Zevs ata, ey Apollon, ey Pallada Afina! Kaş
 Evimizə soxulmuş bu məftunların özləri də
 İrtək əldən düşmüş halda başlarını sallayaraq,
 Kimi həyət, kimi də ev divarına söykənəydi.
 İr indi də həyətdəki sədd dibinə əyləşərək,

240 Gözlərini dikib yerə; görən deyər sərxoşdur o.
Ayaq üstə dura bilmir, öz evinə gedə bilmir,
Bər-bədəni gücdən düşüb, taqətini itiribdir”.
Telemaxla Penelopa bu barədə danışdı.
Yevrimax da gəldi bu vaxt, o, xanıma belə dedi:
245 “Sən ey qoca İkarinin aqıl qızı Penelopa!
Əgər Arqos camaatı səni indi görseydilər,
Pərəstişkar cavanların sayı qat-qat çoxalardı,
Gün doğmamış gəlib bura qonaqlığa başlardılar.
Boy-buxunda, dərrakədə heç bir qadın çatmaz sənə”.
250 Düşüncəli penelopa ona belə cavab verdi:
“Yox, Yevrimax, məndə olan gözəlliyi, boy-buxunu
Arqivlilər İliona gedən gündən aldı fələk.
Nəcib ərim Odissey də gedənlərin içindəydi.
O qayıtsa və qayğımı çəksə idi mənim yenə,
255 Bundan daha gözəl olar, artardı şan-şöhrətim də.
Çoxdur qəmim. Allahlar çox dərdə düşər edib məni.
Yadımdadır doğma ata yurdunu o tərkdəndə,
Sağ əlimi biləyindən tutub mənə belə dedi: –
Əzizim, mən inanmıram dizlik geyən axeylərin
260 Hamısı o Troyadan sağ-salamat dönsün geri.
Deyirlər ki, troyanlar özləri də vuruşandır;
Onlar yaxşı nizə atır, yaydan yaxşı ox atırlar,
Gərdunəni məharətlə sürüb hücum eləyirlər,
Bu işə ən böyük hərbin taleyini həll eləyir.
265 Bilmirəm ki, Troyada öləsiyəm, ya dönəsi.
Burda görə sən muğayət olasan mal-mülkümüzə.
Mənsiz, indi olduğutək və ya ondan daha artıq
Həm atama, həm anama qayğıkeşlik göstərəsən.
Elə ki, sən boya-başa çatmış gördün oğlumuzu,
270 Evdən çıxıb istədiyən şəxsə ərə get, əzizim! –
O vaxt onun dedikləri indi tutur öz yerini.
Artıq nifrət elədiyim toy gecəsi gəlib çatıb.
Lənətləyib, xoşbəxtlikdən məni məhrum eləyib Zevs.
Başqa dərd də xırpalayır həm qəlbimi, həm ruhumu,

275 Evlənməli gənclər bir vaxt səxavətlə tanınardı.
Varlı-hallı ailədən qız istəyən mərd igidlər
Ona sahib olmaq üçün bir-birilə yarışardı.
Onlar özü qız evinə qoyun, cöngə getirərdi,
Qonaqlıqlar verib, qıza hədiyyələr bağışlardı.
280 Əvəzini ödəmədən yad malını yeməzdilər”.
Belə dedi. Bu sözlərdən razı qaldı Odissey də:
Bambaşqa da olsa fikri, Penelopa subayları
Şirin dilə tuta-tuta hədiyyələr ala bilir...
Yevpeyt oğlu Antinoysa xanıma bu sözü dedi:
285 “Sən ey qoca İkarinin aqıl qızı Penelopa!
Axeylilər sənə hər nə bağışlayır, qəbul elə,
Verilən bir hədiyyəni rədd eləmək yaxşı deyil.
Subaylardan sən birini seçib ərə getməyincə,
Bizdən heç kəs başqa bir qız qapısına getməyəcək”.
290 Penelopa məftunları bu təklifi bəyəndilər.
Hər kəs töhfə gətirməkçün yola saldı qasidini.
Ala-bəzək don gətirdi Antinoysa öz qasidi,
On iki zər ilgək vardı həmin donun üzərində.
O qədər də qarmaq vardı, – əyməsi çox yaraşıqlı.
295 Yevrimaxın qasidi bir boyunbağı gətirmişdi,
Qızıl hillər, kəhrəbalar bəzəmişdi onu tamam.
Yevridamant qasidi də bir cüt sırğa ilə gəldi,
Hər sırğada tuta bənzər üç dürr vardı – yaraşıqlı.
Poliktorid Pisandrin göndərdiyi qasid isə
300 Bərabəri az tapılan gərdənbəndlə gəlib çıxdı.
Yerdə qalan subayların hər biri bir töhfə verdi.
Penelopa üst qatdakı otağına qalxdı sonra
Dalınca da kənizləri töhfələri apardılar.
Subaylarsa yenə həmin zalda qalıb, axşamədək
305 Əylənərək zövq aldılar həm nəğmədən, həm rəqsdən.
Onlar kefə məşğul ikən çökdü axşam qaranlığı,
İşıqlansın deyə salon düz üç manqal getirdilər.
Hər manqala bir az əvvəl ağzı iti balta ilə
Doğranılmış quru odun parçaları qaladılar,

310 Odunları növbə ilə Odisseyin kənzləri
Talaşayla yandırır. Allahların törəməsi
Odissey bu kənzlərə üz tutaraq belə dedi:
“Çoxdan çıxıb getmiş olan Odisseyin kənzləri!
Yaxşı olar siz xanımın otağına qalxıb indi,
315 Orda cəhrə fırladaraq ona toxtaq verəsiniz,
Ya birlikdə əyləşərək yanında yun didəsiniz.
Mənqəllərə özüm baxıb nurlandıraram hər tərəfi.
Gənc ağalar qızıl taxtlı al şəfəqli gözləməli
Olsalar da mən bu işdən yorulmam – dözümlüyəm”.

320 Belə dedi. Kənzlərsə bir-birinə baxıb güldü.
Lakin ona üzdən gözəl Melanfo sərt cavab verdi;
Doli qızı Melanfonu xanım özü böyütmüşdü,
Geyindirib-gecindirib, qayğısına qalmışdı hey.
Lakin bu qız xanımının hörmətini saxlamayıb,
325 Yevrimaxla sevişərək əlaqəyə girişmişdi.
Odisseyə təhqiramiz sözlər dedi həmin kənz:
“Miskin qərrib, bu nə sözdür; yoxsa dəli olubsan sən?
Get dəmirçixanada, ya aşxanada yer tapıb yat.
Görürəm ki, ağzına nə gəlir burda danışsən,
330 Bunca adam arasında ədəbsizlik eləyirsən.
Çəkinmirsən. Şərab alıb belkə olan ağlını da,
Ya əvvəldən ağılsızsan, belə boş-boş danışsən?
Ya da səfil İrə qalib gəlməyindən ağlın çasıb?
İrdən daha güclü adam gəlsə, onda neyləyərsən?
335 O öz güclü yumruğuyla səni yaxşı əzişdirib,
Al qanıma qəltan edib evdən çölə atar bayaq!”
Hirsli-hirsli süzüb onu Odissey də belə dedi:
“Qancıq! Gedib sözlərini Telemaxa çatdıraram,
Bil ki, bunu desəm, səni tike-tike doğrayar o!”

340 Belə deyib vahiməyə saldı bütün kənzləri,
Əsə-əsə zaldan keçib hərəsi bir yana qaçdı,
Elə güman etdilər ki, dediyini edəcək o.
Odisseyə mənqəllərə tez-tez odun tullayırdı,
Qızlar haqda düşünmürdü. Göz qoyurdu hər bir şeyə,

345 Qəlbən coşur, görülmək işlər haqda düşünürdü.
Laert oğlu Odisseyin qəlbində qəm atəşini
Daha artıq alovlatmaq məqsədilə pak Afina
Odisseyə sataşmağı təlqin etdi subaylara.
Polib oğlu Yevrimax üz tutub zalda olanlara,
350 Onlar bir az gülsün deyə, belə dedi Odisseyə:
“Qulaq asın, ey xanımla evlənməyə namizədlər!
Ürəyimdən keçənləri qoyun bir-bir deyim sizə.
Allahlardır bu adamın güzarını bura salan.
O gəlib ki, daz başıyla işıqlatsın bu məclisi;
355 Bircə baxın, bir tük belə yoxdur onun təpəsində!”
Sonra isə qalayıxan Odisseyə belə dedi:
“Dost, mən səni qəbul etsəm, çöl işində işlərsənmi?
Sənin məndən alacağın zəhmət haqqı pis olmaz heç.
İşin isə ağac əkmək, qanqal yığmaq olacaqdır.
360 İstədiyin qədər yemək verdirərəm, qarnın doyar,
Yaxşı paltar ayağına qəşəng səndəl verdirərəm.
Ammə sənin dilənçilik peşəsindən çıxır başın,
Adamlara yaxınlaşıb əl açmaqdan xoşun gəlir,
Sədəqəylə doyurmağa cəhd edirsən boş qarnını!”

365 Ağıl kanı Odisseyə ona cavab verib dedi:
“Yevrimax, kaş bahar vaxtı sən mənimlə yarışasan,
Bilirsən ki, ömrü bahar günlərinin uzun olur.
Mən bir əyri deryaz alam öz əlimə, sən birini,
Ot çalmağa girişək biz, lap dan yeri qızaranan
370 Hər tərəfi bürüyənə qədər axşam qaranlığı.
Ya səninlə öküz qoşub yer şumlayam bir tarlada,
Eyni yaşlı və bəslənmiş iri, kürən öküzlərin
Gücləri də eyni ola; sahə birə dörd olsa da,
Bu şərtlə ki, həmin sahə əlverişli ola şuma,
375 Onda gözün görər – necə şırım açır bu ixtiyar;
Ya da ki, Zevs elə bu gün harda isə dava sala,
Mənim də ki, bir qalxanım, iki iti nizəm ola,
Gicgahıma qədər enən tunc dəbilqəm ola başda,
Onda mənə vuruşmanın ön səfində görüb gözün,

380 Qarınqulu deyə qaxınc sözlərini işlətməzdin.
Amma ki, sən çox lovğasan, təbiətin sərtidir yaman,
Buna görə sanırsan ki, həm güclüsən, həm də böyük.
Çünki aciz və əfəllər arasında keçir günün,
Odissey öz doğma yurdu İtakaya dönsə birdən,
385 İnan ki, bu gen qapılar dar gələrdi onda sənə,
Dönüb dala boylanmadan əkilərdin bu dəhlizdən!”
Belə dedi. Yevrimaxı başdan-başa sardı qəzəb.
Acıqlı bir nəzər salıb ona belə cavab verdi:
“Ay zavallı, bu sözlərin tez alaram heyfini mən!
390 Sən bu qədər adamdan nə həya edir, nə qorxursan.
Şərab alıb bəlkə sənin olub-qalan ağlını da?
Ya əvvəldən ağılsızsan, belə boş-boş danışırsan?
Ya da səfil lərə qalib gəldiyinçün çaşıb ağlın?”
Belə deyib, qışqıraraq bir kürsünü qapdı yerdən.
395 Diksinərək mərd Odissey, dulixili Amfinomun
Dizlərinə sığındı tez. Kürsü şərabpaylayanın
Sağ qoluna gedib dəydi, mey dəstisi düşdü yerə,
Saqi isə ufuldayıb üzüqoylu sərələndi.
Nimqaranlıq salondakı gənclər birdən küyləşdilər.
400 Bozileri yanındakı yoldaşına baxıb dedi:
“Kaş bu qərib gəlib bura yetişməmiş, yolda-izdə
Məhv olaydı. Bu qışqırıq, bu hay-haray qopmayaydı.
İki səfil üstündə gör biz necə də deyişirik.
Qan qaraldan qonaqlığın nə səfəsi, nə ləzzoti?!”
405 Telemax bu adamlara cavab verib belə dedi:
“Amma əcəb məxluqsunuz! Əməliniz azıb tamam!
Yeyib-içir, özünüzü ölə ala bilmirsiniz.
Allahlardan bəlkə biri sizi belə qızıdırır?
Məclis bitdi. Kim istəyir gedib yatsın, mən qovmuram”.
410 Telemaxın bu cürətli sözlərinə qulaq verib,
Namizədlər təəccübdən dişlədi dil-dodağını.
Aretiadin hökmdarı Nisin adlı-sanlı oğlu
Amfinom üz tutub orda olanlara belə dedi:
“Dostlar, onun haqq sözündən inciməyin yeri deyil;

415 Kin bəsləyib ona təhqir yağdırmaq da düzgün olmaz.
Artıq nə bu yad adamı, nə Odissey evindəki
Kölələrdən heç birini təhqir etmək lazım deyil.
Saqi yenə qədəhləri ağzınacan doldursun qoy.
Allahlara nəzir süzüb, sonra hamı gedib yatsın.
420 Qəribisə Odisseyin sarayında qoyub gedək;
Qoy Telemax rahatlasın. Axı onun evindədir”.
Belə dedi o, hamının ürəyinə yatdı bu söz.
Onun yaxın dostu Muli, Dulixinin carçəkəni
Kraterdə yenə meyvə bir anda su qarışdırıb,
425 Hərəyə bir qədər verdi. Allahların şərəfinə
Mey ayini icra edib, özləri də içdi sonra.
İstədiyi qədər hər kəs meydən içib doyan kimi,
Bütün gənclər evlərinə çıxıb getdi yatmaq üçün.

ON DOQQUZUNCU NƏGMƏ

- Odisseylə pak Afina böyük yemək otağında
Nikah tələb edənləri məhv etməyi düşünürdü.
Telexaxa üz tutaraq Odissey bu sözü dedi:
“Nə ki, döyüş silahı var, Telexax, sən çıxart zaldan.
5 Nikah tələb eləyənlər səbəbini soruşsalar,
Mülayimcə cavab verib bu sözləri de onlara:
Mən onları apardım ki, tüstü xarab eləməsin,
Axı, onlar Odisseyin vaxtındakı kimi deyil,
Hamısını od-ocağın hisi basıb, korlanıblar.
10 Bir də nəcib əbədlər ürəyimə damdırdı ki,
Siz çox içib ölüm-dirim davasına qalxarsınız,
Qonaqlığı, elçiliyi burnumuzdan tökərsiniz:
Keşləyəndə axı silah öz-özünə çıxır qından”.
Belə dedi. Telexax cəld əməl edib tapşırığa,
15 Harayladı üst qatdakı Yevrikleya dayəsini:
“Əziz ana, kənzləri qoyma çıxısın otaqlardan.
Qoy anbara daşıyam mən Odisseyin silahını,
Burda onlar xarab olur, hamısını his basıbdır.
Atam gedib, indiyədək mən də hələ uşaq idim.
20 Gərəkdir gizlədim ki, tüstü xarab eləməsin”.
Dayə qadın Yevrikleya belə cavab verdi ona:
“Mənim balam, heç olmasa indən belə var-dövləti,
Mülkü-malı qorumağın qayğısına qalmalısan.
Bəs səninlə kim gedəcək, yola işiq salmaq üçün?
25 Axı səni ötürməyə qoymayırsan kənzləri”.
Dərrakəli Telexax da ona belə cavab verdi:
“Bax, bu qərrib ötürəcək, uzaqdan da gəlmiş olsa.
Çörəyimi kim yeyirsə, onu işsiz qoymaram mən!”
Belə dedi. Yevrikleya söz tapmadı cavabında.
30 Kənzləri otaqlardan dışarıya buraxmadı.
Odisseylə onun şanlı oğlu qalxdı yerlərindən.

Nizələri, sərpuşları və qabarıq qalxanları
 Daşınmağa başladılar. Öndə gedən pak Afina
 Tutduğu zər çırağıyla işıqlatdı yollarını.
 35 Telemax öz atasını səsləyərək belə dedi:
 “Ata, böyük bir möcüzə çarpır mənim gözlərimə!
 Geniş zəlm divarları, dərin taxça – zeh yerləri,
 Hündür cökə sütunları, dam tirləri – hər şey, hər şey
 Parlayır göz qabağında, sanki yanğın baş veribdir.
 40 Göy sahibi allahlardan yəqin biri buradadır!”
 Ağıl kanı Odisseyse ona cavab verib dedi:
 “Öz fikrini cilovla, sus, sorğu-sual vermə daha!
 Olimpdəki allahlara xas olan bir haldır bu hal.
 Ancaq sən get, yerində yat; mənse burda qalacağam.
 45 İstəyirəm ananı və kənzləri bir sımayım,
 Yəqin gözü yaşlı anan məndən çox şey soruşacaq”.
 Belə dedi. Telemaxsa atasına itaətlə
 Əldə məşəl, çıxdı zaldan, getdi yataq otağına.
 Nə vaxt yatmaq istəsəydi bu otaqda yatırdı o.
 50 Pak Eosu gözləyərək yatdı yenə bu otaqda.
 Odisseylə pak Afina qalıb qonaq otağında
 Nikah tələb edənləri məhv etməyi düşündülər.
 Afrodita, Artemida, yaraşlıq Penelopa
 Bu arada rahat yataq otağından çıxıb gəldi.
 55 Onu ocaq yanındaki kreslodan oturdular.
 İkmalinin əl işi o kreslonun bər-bəzəyi
 Gümüş və fil sümüyündən ibarətədi başdan-başa.
 Ayaq qoymaq üçün kiçik kürsüsü də vardı onun,
 Yumşaq qoyun dərisi də salınmışdı üzərinə.
 60 Penelopa əyləşəntək kənzilər də enib gəldi.
 Masaları, qonaqlıqdan artıq qalmış yeməkləri,
 Cavanların mey içdiyi qədəhləri yığışdırıb,
 Məqallarda qalan odu yerə töküüb, əvəzinə
 Təzə odun qoydular ki, istilik və işıq versin.
 65 Melanfo mərə Odisseyi yenə təhqir edib dedi:
 “Yadelli, de, bütün gecə zəhləmizi tökəcəksən?
 Boylanaraq qadınlara gözmü qoymaq istəyirsən?
 Di rədd ol get! Bol-bol yedin, qarının doydu – daha bəsdir!

Çıx get yoxsa bir kəsövlə döyüb səni sallam yola!”
 70 Kınli-kınli baxıb ona Odissey bu sözü dedi:
 “Nə olub ki? Mənə qarşı niyə belə qəzəblisən?
 Buna kirli olmağımı, cırıq-cındır geyimimi,
 Yoxsa ki, rast gəldiyimə əl açmağım səbəbkardır?
 Axı qərrib və yoxsulu ehtiyacdır diləndirən.
 75 Bir zamanlar mənim dəxi qəşəng, rahat evim vardı,
 Varlı, xoşbəxt yaşayırdım; qəriblərə əl tuturdum.
 Qərrib hər kim olur olsun, razı yola salırdım mən.
 Qullarım da çoxdu, insan övladını xoşbəxt edən,
 Onu zəngin adlandıran başqa varım-dövlətim də.
 80 Nəyim vardı, məhv etdi Zevs. Yəqin belə istəyirmiş.
 Ondən qorx ki, səni bütün kənzlərdən fərqləndirən
 Gözəlliyin, yaraşığın bir gün edən çıxatamam.
 Bəlkə bir gün sən xanımın qəzəbinə gələcəksən.
 Ya Odissey qayıdacaq; axı hələ ümid vardır.
 85 Əgər ölmüş olsa belə, dönməyəcək olsa belə.
 Apollonun kərəmindən oğlu boya-başa çatıb.
 İndən belə kənzlərdən heç biri bəd əxlaqını
 Telemaxdan gizlədəmməz; daha uşaq deyildir o”.
 Belə dedi. Penelopa eşitdi bu danışığı,
 90 Çox məzəmmət eləyərək belə dedi kənzinə:
 “Ey həyasız qancıq! Mənə məlumdur bəd əməllərin.
 Bu işlərcün öz başınla mənə cavab verəcəksən!
 Dönə-dönə demişəm mən, sən də yaxşı bilirsən ki,
 Bu qərribə ərim haqda sual vermək istəyirəm.
 95 Bilirsən ki, onsuz mənim nə gecəm var, nə gündüzüm”.
 Yevrinoma açarçıya sonra belə dedi xanım:
 “Yumşaq dəri salıb üstə, tez bir kətıl gətir bura
 Qonaq onda əyləşərək qoy eşitsin sözlərimi,
 Cavab versin sualıma, cavab versin sorğuma o”.
 100 Penelopa belə dedi. Açarçı tez əməl edib
 Yumşaq dəri döşənmiş bir üstü hamar kətıl verdi,
 Sınaqlardan mətin çıxmış Odisseyi əyləşdirdi.
 Sözə ilkin başlayaraq xanım ona belə dedi:
 “Əziz qonaq, əvvəl başdan mən soruşmaq istəyirəm:
 105 Kimsən? Atan-anan kimdir? Şəhərinin adı nədir?”

Ağıl kanı Odissey də ona belə cavab verdi:
 "Xanım, heç kəs yer üzündə səndə eyib tapa bilməz,
 Şöhrətinin səs-sorağı göylərə də gedib çatıb.
 Sən bir yığın camaatı ədalətlə dolandıran
 110 Dindar, güclü və ləkəsiz hökmdara bənzəyirsən.
 Beləsinin ölkəsində haqq-ədalət hökm sürür.
 Qara torpaq güllü taxıl, ağaclar bol bar yetirir,
 Artır heyvan sürüləri, dənizlər bol balıq verir,
 Xalq da belə hökmdarın sayəsində xoşbəxt olur.
 115 Bir də mənə başqa sual versən daha yaxşı olar;
 Vətənim, qəbiləmi istəmirəm bilirsiniz.
 Mən onları anan zaman dərdim daha artıq olur.
 Onsuz mən yer üzündə bədbəxtlərin bədbəxtiyət;
 Yad bir evdə yaş axıdıb inləmək də yaxşı deyil.
 120 Unudub hər şeyi, daim yas saxlamaq yaxşı deyil.
 İstəmirəm ya sən özün, ya da sənün kənzlərin
 Deyəsiniz: çox içməkdən göz yaşını saxlayammmır!"
 Zəkavətli Penelopa ona belə cavab verdi:
 "Yox, ey qərib, məndə olan gözəlliyi, boy-buxunu
 125 Arqivtilər İliona gedən gündən aldı fələk.
 Nəcib ərim Odissey də gedənlərin içindəydi.
 O qayıtsa və qayğımı çəksə idi mənim yenə,
 Bundan daha gözəl olar, artardı şən-şöhrətim də.
 Çoxdur qəmim. Allahlar çox dərdə düşər edib məni.
 130 Adaların nə qədər ki, adlı-sanlı cavanı var:
 Dulixi, Zam, sıx meşəli Zakinf, daşlı İtakada
 Qolu zorlu bütün gənclər mənim ilə evlənməyə
 Can ataraq, talan edir evimizdə olan varı.
 Bu səbəbdən nə qərib, nə dilənçinin, nə də xalqa
 135 Xidmət edən carçıların halı təsir etmir mənə.
 Odisseyin dərdi yalnız parçalayır ürəyimi.
 Nikah tələb edənlərə kələk gəlib aldadıram:
 Allahlar çit toxumağı öncə təlqin etdi mənə.
 Üst qatdakı otağıma xeyli böyük dəzgah qoyub,
 140 Zərif parça toxuyaraq belə dedim subaylara:
 – Siz ey cavan aşıqlərim, Odissey məhv olubsa da.
 Bir az dözü, mənə vadar etməyin tez ər seçməyə.

Bu kəfənlik toxumanı, qoyun, başa çatdırım mən!
 Adlı-sanlı qoca Laert bəlkə öldü bu yaxında;
 İnsanları qırıb-tökən ölüm onu yaxalasa,
 145 İstəmirəm mənə axey arvadları sözə qoyub
 Desin: belə varlı adam kəfənə də sarınmadı! –
 Belə deyib məftunların ürəyini yumşaltdım mən.
 Bəs sonrası? Bütün günü toxumaqla məşğul olub,
 Gecə meşəl işığında sökürdüm o kəfənliyi.
 150 Beləliklə üç il mənə inandıılar axeylilər.
 Elə ki, vaxt ötüb keçdi, dördüncü il yaxınlaşdı,
 Günler bir-bir gərdisini başa vurub, aylar ötdü,
 Aşıqlərim bu kələyi bir kənzdən öyrəndilər.
 155 Toxumanı sökən zaman tez üstümü aldı onlar.
 İstəmədən öz işimi qurtarmalı oldum mən də.
 İzdivacdan daha boyun qaçırmağı bacarmıram.
 Bunun üçün hətta yeni bəhanə də tapammıram.
 Qohumlar da evlən deyir. Oğlum dözmür bu talana.
 160 O hər şeyi qanır daha; ulu Zevsin sayəsində
 Ad qazanıb, təsərrüfat işindən də başı çıxır.
 İndi də sən söylə mənə: kimlərdənsən, haradansan?
 Nağıldakı kimi axı nə daşdansa, nə palıddan".
 Ağıl kanı Odissey də ona belə cavab verdi:
 165 Odisseyin ad-sanına layiq olan uca qadın!
 Sən təkidlə mənim əsil-nəsəbimi soruşursan.
 Bu hekayət dərdim üstə dərd qoysa da danışaram.
 Mənim kimi vətənimdən uzun zaman ayrı düşən,
 Görmədiyi şəhərləri əziyyətlə gəzib görə
 170 Adamların güzəranı elə belə keçib gedir.
 Ancaq buna baxmayaraq cavab verərəm sualına:
 Tünd suların qucağında Krit adlı bir ada var,
 Çox zəngindir gözəlliyi, vəsfə gəlməz həmin ada.
 Şəhərlərin sayı doxsan, xalqı saysız-hesabsızdır.
 175 Neçə dilə rast gələrsən. Axeylilər, kidonlular,
 Eteokrit tayfasına rast gələrsən o adada;
 Düz üç dori sülaləsi, pak pelasq tayfası var.
 Knos böyük şəhəridir bütün Krit adasının.
 Orda doqquz il sürürdü Minosun hər çarlıq dövrü.

180 Onun oğlu Devkalion mənim doğma atam idi.
 İdomeney ilə mənəm Devkalion oğulları.
 İdomeney Atridlərlə əyriburun gəmilərdə
 İliona üzüb getdi. Məşhur Efon mən özüməm.
 İdomeney həm böyükdür məndən, həm də hünərlidir.
 185 Odisseyi mən Kritdə görüb qonaq saxlamışam.
 O Maleya yaxınından Troyaya yollanarkən
 Sərt bir külək onu Krit adasına gətirmişdi.
 İlifiya mağarası olan Amnis limanında
 Gəmisini çətinliklə fırtınadan qurtarmışdı.
 190 Şəhrə gircək İdomeney haqda sorğu-sual etdi.
 Deyirdi ki, İdomeney ilə gediş-gəlişi var.
 İkiqyruq gəmisində İdomeney Troyaya
 Gedən gündən şəfəq on, ya on bir dəfə görünmüşdü.
 Odisseyi gülər üzle özüm qəbul eləyərək
 195 Evdəki bol azuqənin hesabına qonaqladım.
 Laert oğlu Odisseylə onun səfər dostlarının
 Gülsün deyə könülləri, əhalidən gülgün şərab,
 Bir qədər də kök məl əti, bir də ki, un toplatdırdım.
 Allahsifət axeylilər düz on iki gün qaldı bizdə.
 200 Güclü şimal küləkləri ləngidirdi qonaqları.
 Bilirdim ki, allahlardan hansınınsa işidir bu.
 Külək yalnız on üçüncü gün dayandı. Onlar getdi”.
 O, doğruya oxşar olan yalanlardan çox danışdı.
 Xanımın göz yaşı axıb isladırkı yanağını;
 205 Sanki Zefir küləyinin dağ başına yağdırdığı
 Qar ərilib isladırkı yeri Yevrin təsirilə.
 Qar suları tez doldurur gen çayların məcrasını.
 Qarşısında əyləmiş öz mərd ərinin həsrətilə
 Xanım da göz yaşı töküüb isladırkı yanağını.
 210 Arvadını ağılar görüb kövrəlsə də mərd Odissey,
 Buynuz kimi, dəmir kimi möhkəm durub, ağlamadı.
 Lakin xanım Penelopa ağlamaqdan doyan kimi,
 Yadellinin sözlərinin doğru-düzgün olduğunu
 Bilmək üçün ona yenə xitab edib belə dedi:
 215 “İstəyirəm, imtahana çəkim səni, qərrib qonaq!
 Mənə nağıl elədiyən kimi əgər doğrudan da

Odisseylə dostlarını qonaq qəbul edibsənsə,
 Söylə görüm, o əyninə nə cür paltar geyinmişdi;
 Onun özü necə idi, kimdi səfər yoldaşları?”
 220 Ağıl kam Odissey də belə dedi cavabında:
 “Bunu demək çox çətindir, çünki üstədən çox keçibdir.
 Odisseyin mənim doğma vətənimə tərk edərək
 Getməsinin azı-azı iyirmi il keçib üstədən.
 Lakin yenə danışaram xatirimdə nə qalıbsa.
 225 İkiqat və tünd-qırmızı bir plasdı əynindəki
 Cüt ilgəyə keçən qızıl qarmaq vardı kəmərinde;
 Qarmağın da üst tərəfi şəkilli bir lövhə idi:
 Ala-bəzək, gənc maralı bir it qabaq pəncələri
 Və dişlə tutmuş idi. Qızıldandı hər ikisi.
 230 İt maralı boğur, maral əldən çıxıb qaçmaq üçün
 Ayağını ümitsizcə yerə vurub çırpınırdı.
 Plaş altından geyindiği xitonu da yadımdadır;
 Nazikliyi quru soğan qabığına bənzəyirdi, –
 Zərif parça Günəş kimi şölə saçıb parlayırdı.
 235 Qadınlar çox heyrət ilə baxırdılar bu xitona.
 Qoy bunu da deyim sənə, yaxşı dinlə sözlərimi.
 Heç bilmirəm evində də bunlarını geyirdi o,
 Yoxsa yola düşən zaman onları bir dostu verib,
 Ya da ki, yol gedən zaman yol yoldaşı bağışlayıb.
 240 Axı onu sevən çoxdu; axeylilər içrə təkdi.
 Mən də ona tünd-qırmızı, haşiyəsi yaraşıqlı
 İkiqat bir xiton verdim, bir də qılncı bağışladım.
 Özünü də öz davamlı gəmisində yola saldım.
 Odisseyin özündən gənc qasidi də yanında idi.
 245 Qasidin də görkəmini sənə təsvir edə biliməm:
 Qıvrımsaçlı, donqartəhər və əsmər bir cavandı o.
 Yevribatdı adı onun; Odissey bu qasidini
 Hamıdan çox istəyirdi, tuş gəlirdi fikirləri”.
 Qərrib elə hərtərəfli təsvir etdi Odisseyi
 250 Ki, daha da qubarlanıb yaş axıtdı Penelopa.
 Lakin xeyli yaş axıdıb ağlamaqdan doyan kimi,
 Odisseyə müraciət eləyərək belə dedi:
 “Qərrib qonaq, mən əvvəlcə acıyırdım sənə qəlbon.

255 Lakin indi ən hörmətli qonağısən sən bu evin.
 Sən dediyin paltarları öz əlimlə qatlayaraq
 Anbardan mən götürmüşdim. Yaraşlıq olsun deyə
 Kəməri də mən qoymuşdum. Təəssüf ki, gözüm daha
 Odisseyin doğma yurdu döndüyünü görməyəcək!
 260 İçi oyuq gəmisində o dəhşətli Troyaya
 Onu çəkən, görünür ki, amansız bir tale imiş!”
 Ağıl kanı Odissey də cavabında bunu dedi:
 “Odisseyin ad-sanına layiq olan uca qadın!
 Daha onun həsrətilə soldurma gül camalımı.
 Səni bundan çəkirdisəm, düzdür, haqlı olmazdım mən:
 265 Səninkinə çatmasa da, ər itirən qadın ağlar;
 Çünki sevgi yatağında birgə yatıb, uşaq doğub.
 Deyirlər ki, sənin ərini allahlara bərabərmiş.
 Lakin kəs bu göz yaşını, dediyimi eşit, düşün.
 Gizlətmədən həqiqəti olduğutək deyim sənə.
 270 Eşitmişəm, Odissey öz vətəninə tez dönəcək.
 Yaxındadır. Bərəkətli fesprotlar torpağından
 Bol töhfəylə yola düşüb öz evinə dönür indi;
 Bu töhfələr neçə-neçə xalqdan ona hədiyyədir.
 275 Trinakriya adasından ayrılarda öz gəmisini
 Və dostları qər q olublar. Bu adamlar Heliosa
 Aid olan inəkləri oğurlayıb yeyib deyə,
 Qəzəblənib Heliosla Zevs batırıb hamısını
 Tək Odissey gəmi tiri üzərində xilas olub,
 Dalğa onun allahların törəməsi feakların
 280 Torpağına atıb. Orda Allah kimi qarşılanıb.
 Feaklar çox töhfə verib, özünü də sağ-salamat
 İtakaya yollayıblar. Çoxdan gəlib çıxardı o.
 Amma əvvəl el-el gözib yaxşı sərvət toplamağı,
 Sonra bura qayıtmağı üstün bilib o çoxbilmiş.
 285 Fanilərdən heç birisi öz xeyrini düşünməkdə
 Odisseylə müqayisə edilməyə layiq deyil.
 Bunu mənə fesprotlar hökmdarı Fedon deyib,
 And içdi, mey carladı ki, allahların şərəfinə
 Odisseyi istədiyi məmləkətə aparmaqçın
 290 Gəmi suya salınıb və avarçılar hazırkırlar.

Ancaq əvvəl mənə yola saldı; çünki taxılı bol
 Dulixiyə yollanırdı Fesprotun bir gəmisini.
 Odisseyin topladığı şeyləri də göstərdi çar.
 295 Mən gördüyüm o var-dövlət o qədər, o qədər ki,
 Lap onuncu nəslinə də çatardı bir başqasının.
 Odisseyin Dodonaya getdiyini dedi Fedon,
 Gedibdir ki, İtakaya geri dönmək bərəsində
 Sırlı palıd ağacından öyrənsin Zevs məramını:
 Öyrənsin ki, öz evinə gizli getsin, yoxsa açıq?
 300 Deməli, o salamatdır və tezliklə qayıdacaq.
 Qohum-qardaş, yurd həsrəti çox da uzun çəkməyəcək.
 İnandırmaq üçün səni and da içə bilərəm mən.
 And içirəm ulu Zevsə, and içirəm bu süfrəyə,
 And içirəm Odisseyin bu qonaqcıl ocağına!
 305 Dediklərim başdan-başa tutacaqdır öz yerini.
 Elə ki, ay öz yerini yeni aya verdi göydə,
 Yəni bu il qayıdacaq Odissey öz sarayına”.
 Müdrik, aqıl Penelopa ona belə cavab verdi:
 “Kaş, ey qərib, dediklərin tuta tamam öz yerini!
 310 Onda məndən dostluq görər, hədiyyələr alardın bol;
 Onda sənə rast gələnlər “Nə xoşbəxtdir!” – deyərtilər.
 Ürəyimə damıb amma: bu baş tutan deyil heç vaxt:
 Nə Odissey qayıdacaq, nə də səni vətəninə
 Yola salan olacaqdır. Odisseyi əvəz edən
 315 Ev kişisi yoxdur indi. Getməmişdən o beleydi! –
 Qərbləri yaxşı yola salar, yaxşı qarşılardı.
 Qızlar, tezəcə yuyundurun, qonağa yer hazırlayın:
 Çarpayısı, yastıqları, yorğanı da isti olsun:
 Qızıl taclı Şefəq tülü edənədək rahat yatsın.
 320 Səhər tezdən çimizdirin, yağ da çəkin bədəninə,
 Salonda da Telexla bir əyləşib yemək yesin.
 Vay o kəsin halına ki, xatirinə dəysin bunun,
 Belə adam qəzəbindən, hikkəsindən partlasa da,
 İndən belə bu sarayda məndən heç nə gözləməsin.
 325 Qərib, əgər kirli halda, əynindəki cır-cındırla
 Səni yemək masasının arxasında əyləşdirsəm,
 Mənim ağıl-dərrəkəcə bütün başqa qadınlardan

Daha üstün olduğumu necə təyin eləyərdin?
 Sərt adamın niyyəti də özü kimi çox sərt olur.
 330 Beləsinə sağlığında hamı pis gün arzulayıb;
 Öləndə də məsxərəyə qoyub, tənə yağdırırlar.
 Amma yaxşı adamların niyyəti də yaxşı olur.
 Qeriblər də tərifini hər tərəfə yayır onun,
 Adamların çoxu onu mərd, xeyirxah adlandırır”.
 335 Ağıl kanı Odissey də cavabında dedi onun:
 “Odisseyin ad-sanına layiq olan uca qadın!
 O gündən ki, uzunavar bir gəmiyə əyləşərək
 Qarlı Krit dağlarını tərk eləyib düşdüm yola,
 340 İsti yorğan və yastıqda uyumağı yadırgadım.
 Çoxdan adət etdiyimlə gözəlaçıq uzanaram.
 Gecələrin çoxusunu narahat bir yatacaqda
 Qızıl taxth al şefəqi mən beləcə gözləmişəm.
 Ayağımı yumaq dəxi ürəyimdən deyil mənim.
 İstəmirəm evinizdə olan cavan kənzilərdən
 345 Heç birisi su gətirib ayağımı yusun mənim.
 Bəlkə burda mənim kimi başı çox-çox bəla çəkmiş
 Dünyagörmüş, yaşı keçmiş, qanacaqlı qarı ola, –
 Ayağıma toxunmağa yalnız onu qoyaram mən”.
 Müdrik, aqıl Penelopa ona belə cavab verdi:
 350 “Əziz qonaq! Bura gələn uzaq elli qeriblərdən
 Heç birini sən kimi düşüncəli görməmişəm.
 Danışdığın bütün sözlər anlaşıqlı, ağıllıdır!
 Evimizdə bir qarı var, – ağıl-kamal sahibidir.
 Bəxtidönük Odisseyi öz anası doğar-doğmaz
 355 Öz əkilə tutub qarı, yedizdirib körpə ikən.
 Tamam əldən düşübsə də yuya bilər ayağını.
 Mənim müdrik Yevrikleyam, ayağını yu qonağın.
 Odisseyin yaşdığıdır; bəlkə elə ağanın da
 Əl-ayağı indi bunun əl-ayağı kimi olub;
 360 Dərd-bəlayla keçən ömür tez qocaldır adamları”.
 Belə dedi. Əllərilə üzünü bərk qapayaraq,
 Töküb isti göz yaşını, qəmgin halda dedi qarı:
 “Yazıq bala! Əlimdən nə gələr! Zevsə sən ehtiram
 Elədiyin halda, sənə gör bir necə xor baxır ol

365 Şimşək saçan Kronidə hansı fani sən qədər
 Yüzheyvanlıq qurban kəşib, yağlı budlar yandırıb ki,
 Qocalığı öz evinə rahat-rahat qarşılıyıb,
 Adlı-sanlı övladını boya-başa çatdırmasın?
 Amma ki, Zevs qayıtmağı birçə sənə yasaq etdi.
 370 Bəlkə elə Odissey də bir varlığın evindədir;
 Burda səni bu köpəklər incitdiyitək onu da
 Ələ salıb incidirlər həmin evin kənziləri!
 Ey yadelli, tənəsindən qurtarmaqçün bu qızların,
 Ayağını yumağa da qoymayırsan sən onları.
 375 Mən xanımın dediyini canla-başla eləyəərəm.
 Tək xanımın xətri üçün deyil, bir də sən qərbin
 Xətri üçün ayağını yaxşı-yaxşı yuyaram mən.
 Tələtümə gəldi qəlbim. Eşit, gör bir nə deyirəm.
 Bizim evə çox boxtikəm yolçuların yolu düşüb,
 380 Heç birisi Odisseyə sən qədər oxşamayıb:
 Sanki səsin, ayaqların və görkəmin onunkudur”.
 Ağıl kanı Odissey də cavabında belə dedi:
 “Düzdür, qarı kim ki, bizim ikimizi birdən görüb,
 Bizdə olan oxşarlığı deyib bizim özümüzə.
 385 Sən özün də bu barədə haqlı dedin, düz danışdın”.
 Ayaq üçün olan tası gətirdi tez Yevrikleya;
 Dayə qadın ancaq ayaq yuyardı o parlaq tasta.
 Əvvəl soyuq, sonra isti su tökərək soyuqladı.
 Tez üzünü qaranlığa tərəf tutdu Laert oğlu.
 390 Ürəyinə gəldi: birdən ayağını yuyan zaman
 Çapığından tanınar o və açılar işin üstü.
 Ayağını yumaq üçün yaxınlaşan Yevrikleya
 Tez tanıdı o çapığı, – qaban diş yarasını.
 Nə zamansa Avtolikin oğulları Odisseylə
 395 Şikara bir getmişdilər. Məşhur oğru və yalançı
 Avtolik mərd Odisseyin doğma ana babasıydı.
 Oğurluğu və yalanı Hermes ona öyrətmişdi,
 Çünki quzu, çəpiş budu yandırmışdı o, Hermesə.
 Əvəzində Hermes ona rəhbər oldu bu işlərdə.
 400 O bir dəfə İtakaya gəlib gördü qızı doğub.
 Yeməyini qurtarantək Yevrikleya bu uşağı

Babasının dizi üstə qoyub, ona belə dedi:
“Avtolik, öz qız nəvənə istədiyini adı ver sən,
Axı oğlan olmağımı yaman arzu eləyirdin”.
405 Avtolik də uca səslə dayəyə bu sözü dedi:
“Ey qızım və kürəkənim! Ona adı mən verirəm.
Öz evimdən çıxıb sizə yollananda bizim yerli
Bir çox qadın və kişiye qəzəblənib çıxdım yola. –
Qoy Odissey olsun adı: qəzəblənən deməkdir bu.
410 Böyüyəndə ana yurdu Parnasa da səfər eylər.
Axı mənim var–dövlətim Parnasda hifz olmaqdadır.
Ona yaxşı pay verərək İtakaya sallam yola”.
Odissey bu məqsəd üçün Parnasa yol aldı bir gün.
Avtolik və oğulları onu yaxşı qarşıladı.
415 Əllərini bərk–bərk sıxıb, çox mehriban danışdılar.
Qoca nənə Amfiteya Odisseyi qucaqlayıb,
Nəvəsinin başından, saf gözlərindən öpdü, öpdü...
Avtolik ömr elədi ki, ad qazanmış oğulları
Tezəcə yemək bəşirsilər. Əməl etdi onlar buna.
420 Tez beşyaşar bir cöngəni qovub çöldən gətirdilər.
Boğazlayıb dərisini soydular və doğradılar,
Xırda–xırda tikələrə bölüb şişə keçirdilər,
Ehtiyatla qızardaraq adambaşı paylaşdılar.
Beləliklə bütün günü qonaqlığa sərf etdilər,
425 Doyanadək yedi hamı, qalmadı bir məğmun olan.
Bu arada Günəş batdı, yer üzünə çökdü zülmət.
Uzanaraq yatdı hamı, rahatlandı ləzzət ilə.
Qaranlığı yarıb Eos göy üzündə görününce,
Yanında ov tulaları Avtolikin oğulları
430 Odisseyi götürərək ov etməyə yollandılar.
Hər tərəfi sıx meşəli uca Parnas dağlarına
Qalxıb tezəcə yetişdilər ala–toran bir meşəyə.
Sakit axan Okean–çay sularından çıxıb Günəş
Tarlaların üzərinə səpdi tezə şöləsini.
435 Ov dəstəsi dərədəki dərinliyə teylənirdi.
Hər bir şeyi qoxlayaraq qaçan itlər arxasınca
Avtolikin oğulları və Odissey gedirdilər.
Nizə tutmuş pak Odissey çox yaxında tulalara.

Sən demə sıx kol içində nəhəng qaban gizlənibmiş.
440 Bu kolluğa nə küləyin nəm nəfəsi girə bilir,
Nə Günəşin yandırıcı şölələri yol tapırdı.
Sıx yarpaqlar yağışı da aşağıya buraxmırdı.
Kollar altıda quru yarpaq qalaq–qalaq qalanmışdı.
Səs getdikcə çoxalırdı. Qaban it və adamların
445 Eşidərək hay–küyünü çıxdı kollar arasından,
Qabardaraq tez belini, baxdı yanan gözlərilə.
Gələnlərə yaxınlaşdı. Açıb güclü qollarını
Odissey öz nizəsilə tezəcə nişan aldı onu.
İstəyirdi ata, lakin qaban onu qabaqladı;
450 Onu qılnc dişi ilə dizi üstədən yaraladı.
Yandan vurub bud ətinin götürdü bir parçasını
Diş sümüyə işləmədi. Odissey tunc nizəsilə
Qabanın sağ kürəyindən vurdu, çıxdı sol çiyindən,
Tez sərildi qaban yerə, xırıldadı, çıxdı canı.
455 Avtolikin oğulları əvvəl cumub qaban üstə,
Sonra isə allahsifət Odisseyin yarasını
Sarıyaraq, axan qanı ovsunlayıb saxladılar.
Bu işləri görüb evə yetişməyə tələsdilər.
Odisseyin yarasını dayıları sağaltdılar.
460 Avtolik öz nəvəsinə xeyli sərvət bağışlayıb
Oğulları ilə onu İtakaya yola saldı.
Avtolik və oğulları razı qaldı bu səfərdən.
Razı qaldı Odisseydən atası da, anası da;
Soruşdular: necə olub qaban ona hücum edib.
465 Avtolikin oğulları ilə ova getdiyini,
Yırtıcının hücumunu bir–bir dedi mərd Odissey...
Yevrikleya Odisseyin ayağını sığayarkən
Çapıq yerə çatar–çatmaz, tez yanına düşdü əli.
Ayaq tasa düşdü yenə, cingildədi onun misini,
470 Yanı üstə çevrildi tas, suyu yerə axdı tamam.
Yevrikleya həm sevindi, həm kövrəlib qubarlandı.
Bir qışqırıq qopdu ondan, gözlərinin axdı yaşı.
Ağasının çənəsinə toxunaraq belə dedi:
“Ah, Odissey, əziz balam, demə bu sən özünsənmiş!
475 Çapıqma əl vurandan sonra səni tanıdım mən!”

Belə deyib gözlərini xanımına zillədi o,
 Sevinərək istədi ki, desin: budur əziz ərin!
 Lakin xanım ona sarı baxmadı, bir şey sezmədi. –
 Afina bu mənzərədən yayındırdı diqqətini.
 480 Odissey sağ əli ilə tutdu onun boğazından,
 Sol əlilə yaxımına çəkib belə pıçıldadı:
 Yoxsa mənə məhv eləmək keçir sənin xəyalından?
 Sən ki, mənə öz döşündən süd verərək bəsləmişən.
 Nə əzabla iyirmi ildən sonra evə qayıtmışam.
 485 Madam mənə allahların təlqinilə tanıdın sən,
 Sus, evdəki adamların heç birinə bir söz demə!
 Qulaq as, gör nə deyirəm və nə desəm – olacaqdır:
 Allahların köməyilə subayları susdurdummu,
 Xəyanətkar kənziləri qıracağam; hətta mənə
 490 Əmizdirmiş olsan da sən, xain çıxsan, aman umma!”
 Dərrakəli Yevrikleya ona belə cavab verdi:
 “Bu nə sözdür dişlərinin çəpərindən uçdu, oğlum?
 Özün yaxşı bilirsen ki, mən inadam və möhkəməm.
 Dəmir kimi, ya daş kim saxlaram hər sirtini mən.
 495 Qoy başqa bir söz də deyim, qəlbən qəbul elə bunu:
 Allahların köməyilə subayları susdurdunmu,
 Kənzilərdən hansı xain çıxıb – sənə bildirərəm,
 Bildirərəm – kim adını ləkələyib, kim təmizdir”.
 Ağıl kanı Odissey də cavabında belə dedi:
 500 “Anacığım, sən onları bildirməyin nə lazımdır.
 Xaini və pakı seçmək mənim üçün çətin deyil.
 Sən ancaq sus. Qoy allahlar əncam çəksin bu işlərə”.
 Odisseyin bu sözündən sonra evdən çıxdı qarı,
 Getdi təzə su gətirsin; əvvəlki su tökülmüşdü.
 505 Ağasının ayağını yuyub, üstədən yağ da çəkdi.
 Odissey öz kürsüsünü çəkdi ocaq kənarına,
 Çapığını cındırıyla örtüb odda qızındı o.
 Düşüncəli Penelopa ona yenə sual verdi:
 “Qərrib qonaq, mənim sənə yenə sorğu-sualım var.
 510 Bir o qədər çəkməz, şirin yuxu vaxtı gəlib çatar;
 Hamının – lap dərdlinin də gözlərini yumar yuxu.
 Allah mənə verdiyi dərd yerə-göyə sığan deyil.

Gündüzləri ağlamaqla, ah çəkməklə günüm keçir,
 Kənzilərin işlərinə nəzarətlə vaxt ötürür.
 515 Gecələrsə hamı yatıb rahatlanıb dincələndə,
 Mən yerimdə uzansam da, qəlb sıxılıb dərd əlindən,
 Könlümü bir qayğı, kədər içəridən yeyib töktür.
 Pandareyin açıq-sarı bülbül qızı Aeda da
 Bahar fəslə gələr-gəlməz budaq-budaq doluşaraq,
 520 Sıx yarpaqlı ağacların zirvəsində əyləşərək,
 Öz səsinin ahəngini dəyişdirib nəgmə deyər,
 Zəfərdən olan İtil adlı oğluna yas tutub ağlar;
 Öz oğlunu tunc qılıncla bir vaxt səhvən öldürüb o. –
 Aedatek iki yolun ayrıcında qalıb qəlbim:
 525 Oğlumlamı qalıb burda mülkə-mala, var-dövlətə,
 Hündür damlı ev-əşiyə, evdə olan kənzilərə,
 Bir də ərim Odisseyin yatağına keşik çəkim,
 Ya da məftun cavanlardan hansı daha şöhrətlidir,
 Hansı artıq başlıq verir – çıxıb ona ərə gedim?!
 530 Nə qədər ki, oğlum hələ ağılkəsməz bir uşaqdı,
 Onu qoyub ərə getsəm hamı mənə qınayardı.
 İndi artıq o böyüyüb, ağıllı bir cavan olub,
 Özü təklif eləyir ki, evdən çıxıb ərə gedim:
 Axeylilər evi talan etməsinə dözmür artıq.
 535 Bir də, qərrib, mən gördüyüm bir yuxunu şərh et mənə.
 Gördüm ki, düz iyirmi qaz suda üzən buğdaları
 Dənləyirlər. Mən tamaşa eləyərək şadlanıram.
 Birdən dağdan uçub gələn əyricaynaq nəhəng qartal
 Hamısının boğazını üzüb atdı bir tərəfə,
 540 Yerdə qaldı cəmdəkləri. Qartal yenə pərvazlandı.
 Mən yuxuda çox ağlayıb inildədim; bağırtıma
 Gəldi gözəl saçlı axey qadınları axın-axın.
 Qazlarının məhv olması qəmləndirdi onları da.
 Birdən qartal uçub gəldi, qondu damın dirəyinə,
 545 İnsan kimi dil açaraq mənə toxtaq verib dedi:
 – Adlı-sanlı İkarinin aqıl qızı, ruhdan düşmə!
 Gördüklərin yuxu deyil, baş verəcək həqiqətdir.
 Qazlar sənə taliblərin, qartal isə mənəm, ancaq
 İndi ərin Odisseyəm. Axır gəlib çıxdım evə.

550 Azğınlaşmış namizədlər əlimlə məhv olacaqlar! –
O bunları dedi. Mənim şirin yuxum qaçdı dərhal.
Göz açınca qazlarımı dışarıda gördüm yenə,
Gördüm ki, dən çanağından dən götürüb dənlenirlər”.
Ağıl kamı Odissey də ona cavab verib dedi:
555 “Bu yuxunu başqa cürə yozmaq mümkün deyil, xanım,
Odisseyin özü sənə, olacağı xəbər verib.
Nikah tələb edənlərin hamısı məhv olacaqlar.
Bu ölümdən heç birisi xilas ola bilməyəcək!”
Müdrək xanım Penelopa ona belə cavab verdi:
560 “Qərrib, lakin qeyri aydın yuxular da görür insan;
Onları şərh etmək olmur. Düz çıxmayan yuxu da var.
Candan məhrum yuxuların iki cürdür qapıları:
Birincilər buynuzdandır, ikinci fil sümüyündən.
O yuxu ki, fil sümüyü qapısından keçib gəlir,
565 Həqiqəti pərdələyib çaşbaş salır adamları.
O yuxu ki, hamar buynuz qapısından keçib gəlir,
Həmin yuxu gerçək olur, tez çevrilir həqiqətə.
Zənnimcə mən görənlər yuxu o qapıdan keçməmişdir,
Halbuki mən, bir də oğlum istərdik ki, belə ola.
570 Qoy bir söz də deyim sənə, qəlbən qəbul elə onu.
Yaxınlaşır mənhus səhər, mən bu evdən getməliyəm,
Lakin burdan ayrılmamış yarış elan edəcəyəm.
Odissey on iki balta tiyəsinə bir cərgəyə
Düzüb zalda, özü isə keyli dala çəkilərdi;
575 Atıb, oxu hamısının sap yerindən keçirərdi.
İstəyirəm məftunlarım girsin bu ox yarışına.
Odisseyin kamanına girişini kim bənd edib,
Baltaların sap yerindən oxu sərrast keçirərsə,
Öz ərimin varlı-hallı və mehriban sarayını
580 Tərk eləyib, o adama qoşularaq gedəcəyəm.
Lakin sonra mən bu evi yuxuda da görəcəyəm!”
Ağıl kamı Odissey də cavabında belə dedi:
“Odisseyin ad-sanına layiq olan uca qadın!
Bu oxatma yarışından məbada vaz keçə qəlbin!
585 Məftunların əl vurmamış cilalanmış yaya hələ,
Ağıl kamı Odisseyin özü gəlib çıxacaq və

Oxu atıb baltaların sap yerindən keçirəcək”.
Müdrək xanım Penelopa ona belə cavab verdi:
“Qərrib, əgər sən sözünə davam etmək istəsəydin,
590 Sevincimdən səhərəcən oyaq qalib göz yummazdım.
Yuxusunu lakin insan hər vaxt, hər an qova bilmir.
Allahların hökmüdür bu. Ölümsüzlər fanilərçün
Bərəkətli yer üzündə hər bir şeyə hədd qoyublar.
Daha qalxım yuxarıya, üst qatdakı otağıma.
595 Girim yenə dərd-qəmimə məhrəm olan yatağıma.
Əziz ərim lənətlənmiş Troyaya gedən gündən
O yatağı gecə-gündüz göz yaşımı suvarıram.
Mən yatım öz otağımda. Sən də bizim bu evdə qal.
Ya yerdə, ya çarpayıda yataq salmaq olar sənə”.
600 Belə deyib Penelopa qalxdı yataq otağına.
Müşayiət etdi onu evdə olan kənzilər də.
Kənzilərlə yuxarıya qalxan xanım Penelopa
Pak Afina gözlerini qapayan son ana qəder
Əziz əri Odisseyi yada salıb inildədi.

İYİRMİNCİ NƏĞMƏ

Özü üçün dəhlizdə yer hazırladı mərd Odissey.
Aldan cöngə dərisini, üstədən isə namizədlər
Öldürdü yə qoyunların dərisindən saldı xeyli.
Uzanınca Yevrikleya üstə yorğan saldı onun.
5 Nikah tələb edənləri məhv eləmək barəsində
Düşündü o, yatağında. Qaravaşlar gülə-deyə
Zaldan bura doluşdular. Xanım ilə evlənməyə
Namizədlər bu qızlarla çoxdan beri sevişirdi.
Odissey bu əlaqəni görüb yaman qəzəbləndi;
10 Uzun müddət çaşbaş qalıb bilmədi ki, heç neyləsin:
Dərhal qalxıb könizlərin hamısını qırsın, yoxsa
Oynaşlarla keçirməyə qoysun bu son gecəni də.
Qəlbi, ruhu sinəsində nəre çəkib bağırırdı.
Öz doğduğu küçükləri tapdanmaqdan qoruyaraq
15 Yad adamı qapmaq üçün mınıldayan bir it kimi
Odisseyin ürəyi də quduzlaşmış çırpınırdı.
Sinəsinə vurub, birdən belə dedi öz qəlbinə:
“Səbr et, könül! Sən ki, bundan yaman gündə səbr etməsən
Sənin qoçaq dostlarını zorlu, acgöz Təpəgözün
20 Yediği gün səbr elədin, ümid yoxkən sağ qalmağa;
Səbr elədin fəndgirliyin sizi xilas edəndək”.
Bunu deyib köksündəki ürəyini danladı o.
Ürək dözdü ətrafına baş verən bu bəd işlərə;
Özü isə gah bu böyrü üstə döndü, gah o biri.
25 Yağlı-qanlı mal qarnını qıpqırmızı od üstündə
Qızartmaqda olan adam qarın yaxşı bişsin deyə,
Onun gah bu, gah da ki, o tərəfini oda verir;
Odissey də gah bu səmtə, gah o səmtə çevrilərək,
Düşünürdü: necə qırsın bu sarıqlar dəstəsini,
30 Elə bu vaxt pak Afina Odisseyə yaxınlaşdı;
Göydən yerə enən kimi o bir qadın şəkli aldı.

Odisseyin başı üstə durub ona belə dedi:
“İnsanların ən bədbəxti! Niyə yuxun gəlmir sənin?
Bu ki, sənin öz evindir, arvadın da bu evdədir.
35 Bu da oğlun. Kim istəməz oğlun kimi oğlu ola?”
Ağıl kamı Odissey də cavabında belə dedi:
“Ey ilahə, söylədiyən sözlər tamam həqiqətdir.
Amma mən bir məsələni həll etməyi bacarmıram:
Düşünürəm: necə qırım bu sırtıqlar dəstəsini.
40 Təkbaşına bu sürünün öhdəsindən necə gəlim?
Ürəyimə qorxu salan bir məsələ vardır daha:
Sən və Zevsin köməyiylə mən onları qırıb-çatsam.
Sonra qaça bilərəmmi intiqamdan? Bunu düşün”.
Pak Pallada Afina da ona belə cavab verdi:
45 “Yenə dedi dediyini! Bir halda ki başqaları
Ağlı naqis bir faniyə dost deyərək bel bağlayır.
Halbuki mən ilahəyəm, dar ayaqda, yaman günde
Havadarın mən oluram; eşit, gör bir nə deyirəm:
Əsgərləri vurub-tutan düz iyirmi bölük qoşun
50 Bizi döyüş meydanında mühasirə etsələr də,
Qalib gəlib biz onların alardıq mal-qarasını!
Di yat. Bütün bir gecəni oyaq qalmaq çətin işdir.
Çox çəkməz ki, bədbəxtliyin əlindən can qurtararsan”.
Belə deyib onun yuxu səpələdi gözlərinə.
55 Bundan sonra doğma Olimp dağlarına uçub getdi.
Can dincliyi, qəm dərmanı yuxu sardı Odisseyi.
Elə bu vaxt Penelopa qalxdı şirin yuxusundan,
Əyləşərək yatağında tökdü acı göz yaşları.
Penelopa çox ağlayıb ürəyini boşaldınca,
60 Artemida ilahəyə dua edib belə dedi:
“Zevsin qızı Artemida, ey qüdrətli pak ilahə!
Kaş bu saat tuşlayaydın oxunu düz ürəyimə!
Ya da güclü bir qasırğa mənə yerdən ayıraydı;
Zil qaranlıq yollar ilə uzaqlara aparaydı,
65 Burulğanlı Okean-çay mənəsbinə tullayaydı!
Pandareyin qızlarını tufan belə aparmışdı.
O qızların ataları, anaları ölmüşdülər,
Evdən qalan yetimləri Afrodita pendir ilə,

Al-qırmızı şərabilə, şirin balla bəsləmişdi.
70 Hera ağıl və gözəllik bəxş elədi o qızlara,
Artemida o qızların ucaldı boy-buxununu,
Afina əl işlərini öyrətdi bu gözəllərə.
Bir gün gözəl Afrodita qalxıb Olimp dağlarına,
Gələcəyi yaxşı bilən, şimşəksaçan atasından
75 O qızları varlı ərə verməsini xahiş etdi.
Zevs bilirdi insanları nə gözləyir, nə gözləmir.
Harpiyalar oğurlayıb elə bu vaxt o qızları,
Dəhşətsaçan Erinnilər dərğahına apardılar.
Ölümsüzlər kaş mənə də beləcə məhv edəydilər;
80 Ya ilahə Artemida oxla vurub öldürəydi, —
Heç olmasa yer altında görəydim mərd Odisseyi,
Bir namərdin əyləncəsi olmaqdan can qurtaraydım!
Gündüzləri başdan-başa qəm çəkərək, qan-yaş tökən,
Lakin gecə yata bilən kəslər dərdə döze bilir;
85 Çünki yuxu qapayınca insanın göz qapağını,
Qəm-qüssə də unudulur, ömrün zövqü-səfası da.
Yuxunun da ən pisini göndərir, bax, Allah mənə.
Odisseyə oxşar bir şəxs qucmuşdu bu gecə mənə.
Troyaya gedən zaman necəydisə, eleydi o.
90 Elə bildim, yuxu deyil, həqiqətdir; çox sevindim”.
Bunu dedi. Elə bu vaxt qızıl taxtlı Eos doğdu.
Arvadının ağlaması Odisseyə çatdı birdən.
Əvvəl ona elə gəldi xanım onu tanımışdır
Və əyilib baş üstə axıdır göz yaşlarını.
95 Üzərində uzandığı dəriləri və yorganı
Yığışdırıb salonda bir kreslonun üstə qoydu.
Əllərini qaldıraraq Zevsə belə dua etdi:
“Ey Zevs ata, ey allahlər! Mənə əzab verə-verə
Doğma ata diyarıma təsadüfi atmadınız.
100 Evdə hər kim oyanıbsa qoy uğurlu bir söz desin,
Bayırdasa əlamətdar xəbər gəlsin qoy Zevsdən!”
Bax, o belə dua etdi. Duasını eşitdi Zevs.
Parlaq Olimp zirvəsində bir gurultu saldı bulud.
Odissey bu əlaməti görəndə kimi fərəhləndi.
105 Un üyüden kənizdən də uğurlu bir söz eşitdi, —

Qızlar unu baş sərkərdə üçün əzib-üydürdü. –
 Düz on iki kənz burda əlləşirdi bütün gün,
 Arpa unu, buğda unu çəkirdilər kirkirədə.
 Öz işini bitirənlər artıq gedib yatmışdılar,
 110 Əldən düşmüş olsa belə bu zəif qız yatmamışdı.
 Kirkirəni saxlayıb o, bu uğurlu sözü dedi:
 “Ey Zevs ata, ey fanilər və allahlar hökmdarı!
 O ulduzlu səmalarda sən nə yaman guruldadın!
 Bulud yoxkən guruldamaq yəqin ki, bir əlamətdir;
 115 Kimə isə xəbərdir bu. Mən bədbəxti eşit, ey Zevs:
 Odisseyin sarayında hazırlanan bu qonaqlıq
 Kəbin tələb edənlərin qoy olsun son qonaqlığı!
 Dizlərimi bu üzücü zəhmət ilə qatlayanlar
 İndən belə heç bir zaman nə kef görsün, nə qonaqlıq!”
 120 Belə dedi. Odisseyi həm gurultu sevindirdi,
 Həm bu sözlər. Yağılardan öc almağı qət elədi.
 Odisseyin sarayında olan bütün qaravaşlar
 Toplaşaraq bir araya böyük ocaq qaladılar.
 Elə bu vaxt allahsifət Telemax da qalxdı yerdən,
 125 Paltarını geyib, açdı çiyni üstədən qılıncını,
 Taxtı bəyaz ayağına gözəl, zərif səndəlini.
 Ucu iti, özü möhkəm nizəsinə aldı ələ,
 Astanada Yevrikleya qarşıya üz tutub dedi:
 “Əziz dayə, yadellini rahatlaya bildinizmi?
 130 Yedirdib, yer saldınızımı? Yoxsa elə baxımsızdır?
 Ağillı da olsa anam, o buna yol verə bilər:
 Ləyaqətsiz bir adama həddən artıq hörmət-izzət,
 Ləyaqətli bir adama hörmətsizlik edə bilər”.
 Düşüncəli Yevrikleya ona belə cavab verdi:
 135 “Yox, ay bala, nahaq yerə gəl məzəmmət etmə onu!
 Anan ilə əyləşərək, qərrib xeyli şərab içdi.
 Xanım yemək təklif etdi, qonaq yemək istəmədi.
 Elə ki, o yatmaq vaxtı çatdığını xatırlatdı,
 Penelopa yer salmağı əmr elədi kənzlərə.
 140 Lakin o da bütün səfil, bəxtidönük adamlartək
 Yorğan altı, yumşaq, rahat yerdə yatmaq istəmədi.
 Qurumamış inək, qoyun dəriləri üstündə o

Dəhlizdəcə yuxuladı. Yorğanı biz saldıq sonra”.
 Belə dedi. Telemaksa nizəsinə alıb çıxdı,
 145 İki oynaq tulası da arxasınca qaçdı onun.
 Birbaş şəhər meydanına tərəf getdi mərd Telemax...
 Yevrikleya kənzləri harayladı bu arada.
 O pak qadın Opun qızı, Pensenorun nəvəsiydi:
 “Di başlayın! Su çileyib döşəməni tez süpürün,
 150 Kreslolar üzərinə tünd-qırmızı parça salın.
 Masaları süngər ilə yaxşı-yaxşı silib sonra,
 Nə qədər ki, krater var, hamısını təmizləyin,
 Qoşaquplu camları da təmiz-təmiz suya çəkin.
 Kənzlərin bir hissəsi bulaq suyu daşısın qoy.
 155 O qədər də çox çəkməz ki, gənc ağalar qayıdalar,
 Bu gün lap tez gələcəklər, hamısının bayramıdır”.
 Belə dedi; canla-başla əməl etdi qaravaşlar,
 İyirmisi bulaqdan su gətirməyə getdi dərhal,
 Qalanları dağılıb evdə işə başladılar.
 160 Odunları doğramaqçın nökrələr də gəlib çıxdı,
 Bulaqdan su gətirməyə gedən qızlar qayıtdılar.
 Onların da arxasınca çoban Yevmey gəlib çıxdı.
 O üç qaban gətirmişdi, üçü də kök, seçmə, iri.
 Qabanları o, həyəət buraxdı ki, yemləsinlər,
 165 Özü isə Odisseyə yaxınlaşıb belə dedi:
 “Qərrib qonaq, axeylilər rəftarını dəyişibmi,
 Yoxsa onlar dünənkitək hörmətsizlik göstərirlər?”
 Ağıl kanı Odissey də ona belə cavab verdi:
 “Qoy onları Allah özü intiqama çəksin, Yevmey!
 170 Utanmaq nə olduğunu zərrə qədər hiss etmədən
 Yad evində biabırçı işlər görür bu əclaflar!”
 Odisseylə çoban Yevmey bu barədə danışarkən
 Keçilərin baş çobanı Melanfi də yaxınlaşdı,
 Ağaları üçün o da kök keçilər gətirmişdi,
 175 İki başqa çoban dəxi ona kömək ələyirdi.
 Keçiləri tağlı sütun kölgəsində bənd etdilər.
 Odisseyə istehzayla Melanfi bu sözü dedi:
 “Sən yenə də adamların zəhləsini tökə-tökə
 Dilənirsən? Sən hələ də burdan çıxıb getməyirsən?

180 Görünür ki, xoşluq ilə ayrılısı deyilik biz.
Yaman üzlü dilənçisən; məndən yumruq yeyəcəksən.
Axı başqa evlərdə də var axeyli qonaqlığı!”
Belə dedi. Odissey bu təhqirlərə dözüb susdu.
Ürəyində qisas eşqi, baş buladı yalnız ona.
185 Sonra ora çobanbaşı Filotinin düşdü yolu,
Kök keçilər, bir də düyə gətirdi o, qonaqlığa.
Dənizçilər gətirmişdi bu malları İtakaya,
Adam dəxi daşıyırdı adaya bu dənizçilər.
Filoti də heyvanları sütunlara elədi bənd.
190 Sonra donuz çobanına yaxınlaşıb sual etdi:
“Yevmey, bizim evimizə gələn təzə qonaq kimdir?
Fəxr etməyə layiq olan əsli-kökü varmı onun?
Tayfasının adı nedir? Doğulduğu yer haradır?
Bəxti gözəl olmasa da, görkəmindən çarlıq yağır.
195 Çox dolaşan adamları allahlar pis günə salır
Hökmdar da olsa hətta bədbəxtliyə düşür yenə!”
Belə deyib, sağ əlilə salamladı Odisseyi,
Yaxınlaşıb uca səslə bu sözləri dedi ona:
“Ey yadelli ata, şad ol! Düzdür indi bəxtikəmsən,
200 Barı bundan sonra sənə bəxtiyarlıq qismət olsun!
Ey Zevs ata! Allahların amansızı sən özünsən,
İnsanı sən törətsən də, rəhmin gəlmir ona əsla.
Onu çox-çox bədbəxtliyə, dərde düşar ələyirsən!
Səni gördüm ağlamağım tutdu, qərrib, batdım tərə;
205 Odisseyi xaturladım, dedim, yəqin o da indi
Harda isə, salamatsa, görürsə gün işığını,
Sənin kimi cır-cındırdan paltar geyib qəmgin gəzir.
Əgər ölüb, gedər-gəlməz dünyasına gedibdirsə,
Yazıq mənim bu günümə! Çünki hələ uşağ ikən
210 Kefallenlər diyarında o naxırçı qoyub məni.
Sürüdəki inəklərin lap çoxalıb indi sayı,
Bir adamın sürüsündə bu qədər çox inək yoxdur.
Yad əmrilə mən onları indi yada yedirdirəm,
Nə oğlundan həya edir, nə Allahdan çəkinirlər.
215 Onlar hələ doğma vətən didərgini Odisseyin
Varmı da bölüşməyə, paylaşmağa hazırlaşır.

Hərdən mənim ürəyimə bax, belə bir fikir gəlir:
Bir halda ki, Odisseyin oğlu onun yerindədir,
Mən sürünü yad ellərə apararsam düzgün olmaz.
220 Burda qalıb, adamların yad malını yeməsini
Seyr eləmək ondan qat-qat artıq əzab verir mənə.
Buna gözmək çox çətindir. Çoxdan çıxıb gedərdim mən,
Sürünü də başqa çarın torpağına haylayardım.
Amma hələ deyirəm ki: bəlkə ağam gəlib çıxdı,
225 Bu azğınlar sürüsünü dağıtdı öz evlərinə”.
Ağıl kanı Odissey də ona belə cavab verdi:
“Çoban, sən nə pis adama, nə axmağa oxşayırsan,
Derrakəli olduğunu özüm yaxşı hiss edirəm.
Ən böyük bir and içərək sənə xəbər verə bilərəm:
230 And içirəm ulu Zevsə, qonaqpərvər bu süfrəyə,
And içirəm sığındığım bu evə, bu eşiyə ki,
Sən getməmiş mərd Odissey öz evində olacaqdır.
Öz gözünlə görə bilərsən ki, bu evdə hökm sürən
Namizədlər güruhunu o necə məhv edəcəkdir”.
235 Naxırçı da Odisseyə cavab verib belə dedi:
“Kaş ulu Zevs sən deyəni həqiqətə çevirəydi!
Onda özün görərdin ki, məndə necə güclü qol var!”
Yevmey kanı Odisseyin dönüş yolu yaxın olsun.
240 On üç nəfər bir-birilə bu barədə danışdı.
Pərəstişkar gənclər bu vaxt Telemaxın qəsdindəydi.
Bu arada sol tərəfdən bir qaraquş havalandı;
Caynağında tir-tir əsən bir göyərçin çırpınırdı.
Bunu gören Amfinom gənc dostlarına belə dedi:
245 “Dostlar, bizim niyyətimiz baş tutacaq niyyət deyil,
Telemax məhv olmayacaq. Gəlin keyfə hazırlaşaq!”
Amfinomun təklifini gənc dostları bəyəndilər.
Odisseyin sarayına çatan kimi soyundular,
Plaşları kreslo və kətil üstə qaladılar.
250 Yağlı qoyun-keçiləri, kök və iri donuzları,
Eləcə də cöngələri boğazlayıb bircə-bircə
İçlərini qızardaraq pay-pay bölüb paylaşdılar.
Kraterlər mey və suyun məhluluyla doldu tamam,
Yevmey qədəh, Filoti də çörək verdi qonaqlara,

255 Melanfi mey süzdü bir-bir hər bir kəsin qədəhinə.
 Əllərini uzatdılar hazır olan yeməklərə.
 Telemax fənd işlətməyi düşünərək, Odisseyi
 İçəri zal qapısının ağzındaça öyləşdirdi,
 260 Ona yönsüz bir kətillə, kobud masa təqdim etdi.
 Qabağına qızarmış iç qoydu qızıl piyalədə
 Tünd-qırmızı şərab verib bu sözləri dedi ona:
 “Qərib qonaq, burda otur, adamlarla birgə ye-iç.
 Kim sataşsa sənə, ona özüm cavab verəcəyəm;
 Axı bura bizim evdir, meyxanələr küncü deyil,
 265 Odissey bu imarəti mənim üçün hazır edib.
 Gənc ağalar! Əlinizi, dilinizi dinc saxlayın,
 Yoxsa burda bir sözləşmə, bir vuruşma qopacaqdır!”
 Belə dedi. Bu cürətli danışığa mat qalaraq,
 Penelopa məftunları çeynədi dil-dodağını.
 270 Yevpeyt oğlu Antinoy bu sözü dedi subaylara:
 “Telemaxın sözü sert də olsa, qəbul etməliyik;
 Gördünüz ki, yaman hədə qorxu gəldi indi bizə!
 Zevs qoysaydı onun çoxdan qapayardıq ağzını biz.
 Susdurardıq qışqırıqçı boşboğazı həmişəlik!”
 275 Antinoyun sözlərinə Telemax heç baş qoşmadı.
 Allahlara yüzheyvanlıq qurban nəzri vermək üçün
 Qasidlər hey önlərinə qatıb heyvan gətirirdi.
 Axeylilər Feb-Apollon meşəsinə toplaşmışdı.
 Bu arada şişlərdəki bişmiş əti siyirdilər.
 280 Məclisdəki adamlardan hər kəs aldı öz payını
 Allahsifət Odisseyin dərrakəli, əziz oğlu
 Telemaxın əmri ilə ətpaylayan xidmətçilər
 O paylardan birini də Odisseyə gətirdilər.
 Odisseyi daha artıq hirsələndirmək məqsədilə
 285 Afina hey qızışdırdı nikah tələb edənləri,
 İstehzal söz atmağı onlar davam etdirdilər.
 Cavanların arasında yolsuz-izsiz biri vardı;
 Onun adı Ktesippdi, Zamda idi ev-eşiyi.
 Atasının xeyli varlı olmasına güvənərək,
 290 O da almaq istəyirdi Odisseyin arvadını.
 Namizədlər dəstəsinə Ktesipp üz tutub dedi:

“İgid, cəsur zadəganlar, qulaq asın sözlərimə!
 Bu qonaq da bizim kimi layiqli ət payı aldı.
 Bu, belə də olmalıdır. Niyə gerek Telemaxa
 295 Qonaq gələn bir adamı özümüzdən incidək biz?
 Mən də ona pay verirəm: istəyir o həmin payı
 Su qızdıran qıza versin, ya Odissey qəsindəki
 Kələlərdən birisinə bağışlasın, – özü bilər!”
 Belə deyib səbətədeki iri bir mal ayağını
 300 Odisseyə tərəf atdı. O, başını yana eydi.
 Ürəyində istehzayla güldü ona mərd Odissey.
 Mal ayağı gedib dəydi evin möhkəm divarına.
 Telemaxsa Ktesippə açıqlanıb belə dedi:
 “Allahına şükür elə ki, ayaq ona toxunmadı,
 305 Əyilməklə xilas oldu qəfil yağ zərbəsindən.
 Ayaq ona toxunsaydı, nizom səni dələcəkdi,
 Atan da toy əvəzinə sənə matəm tutacaqdı.
 Sizin yersiz işinizə daha dözə bilmir ürək,
 İndi daha anlayıram yaxşı nədir, yaman nədir.
 310 Bir az əvvəl uşaq idim, hər şeyi dərk eləməirdim.
 Siz gözümün qabağında mal-qaranı boğazlayır,
 Çörəyin də, şərabin də axırına çıxırdınız.
 Səbr etməli olurdum mən. Siz çoxdunuz, mənse yalnız.
 Belə çirkin əməllərə yol vermərəm bundan belə!
 315 Əgər məni həlak etmək istəsəniz, mən razıyam.
 Bir halda ki, hər gün, hər an bəd əməllər görür gözüm.
 Bir halda ki, mənim əziz qonağımı incidirlər,
 Bir halda ki, yatağında zorlayırlar kənzləri,
 Bax bunları görə-görə yaşamaqdan ölüm xoşdur!”
 320 Belə dedi. Qonaqların heç birindən səs çıxmadı.
 Handan-hana Damastroid Aqelay bu sözü dedi:
 “Dostlar, onun sözü haqdır, inciməyin yeri deyil,
 Cavabında onu təhqir etmək də düzgün deyil.
 Daha nə bu yadellini, nə Odissey sarayında
 325 Olan başqa kələləri incitməyi qoyaq yerə.
 Telemaxla anasına xoş niyyətlə deməliyəm;
 Söylədiyim söz onların bəlkə yatdı ürəyinə.
 Nə qədər ki, qəlbinizdə o çox müdrik Odisseyin

330 Sağ-salamat öz evinə dönməsinə ümid vardı,
Sizin işi ləngitməyiniz bizi dilxor edəmməzdi,
Deyəmməzdik: “yubatmayın bizi!” çünki Odisseyin
Öz evinə qayıtması hamımızın qəlbindəndi.
İndi tamam aydındır ki, o qayıdıb gəlməyəcək.
335 Get ananı başa sal ki, kimin nəslə ucadırsa,
Kim başlığı çox verirsə seçib ona ərə getsin.
Sən öz ata mirasını sərf et ağız ləzzətilə,
O da gedib bir kişinin xanım olsun ocağına”.
Aqelaya dərrakəli Telemax bu sözü dedi:
340 “And içirəm Zevsə, bir də öz evindən ayrı düşmüş,
Ya da ölüb getmiş olan möhnətzədə atama ki,
Mən etiraz eləmirəm, hətta dilə tuturam ki,
İstədiyi bir adama anam çıxıb ərə getsin.
Bol töhfə də vəd edirəm. Əgər özü istəmirsə,
Evdən qovmaq bacarmaram. Allah buna yol verməsin!”
345 Telemaxın bu sözüne, Afinanın təlqinilə
Ağlı çəşmiş namizədlər qah-qah çəkib güllüşdülər.
Güllüş başqa şəkllə saldı üzünü bu adamların;
Əti çiy-çiy yedi onlar, gözləri qan-yaşla doldu,
Hər birinin ürəyinə damdı ki, son anlarıdır.
350 Allahsifət Feoklimen onlara bu sözü dedi:
“Ah bədbəxtlər! Üstünüzü alan belə nə qorxuncdur!
Başımızı, üzünüzü, dizinizi duman sarır.
Fəryadınız çatır mənə, üzünüzü yaş isladır,
Geniş salon divarları qan rəngində dəyir gözə,
355 Dehliz, otaq, həyət-baca teyflərlə dolub tamam.
O dünyanın zülmət Erebb hissəsinə uçur onlar,
Günəş batır, hər tərəfi sarır qatı bir qaranlıq!”
Penelopa məftunları güldü onun sözlərinə.
Polib oğlu Yevrimax bu sözlə cavab verdi ona:
360 “Yeni gəlmiş bu yadelli gör bir nələr çərənləyir!
Ey cavanlar! Madam onun gözlərinə duman dəyir,
Dayanmayın, köməkləşib atın onu dışarıya!”
Allahsifət Feoklimen ona belə cavab verdi:
365 “Yox, Yevrimax, ehtiyacım yoxdur sənə bələdçinə.
Gözüm də var, qulağım da, getmək üçün ayağım da.

Düşüncəm də yerindədir, zədələnmiş deyildir o.
Özüm çıxıb gedə billəm. Ancaq sizin üstünüzə
Amansız bir ölüm gəlir. Ondan heç bir pərəstişkar
370 Yaxasını qurtarammaz. Odisseyin evində siz,
Odisseyin adamına gülüb, ələ salırsınız!”
Belə deyib rahat, qəşəng imarəti tərkdərək,
Çıxıb getdi Pireygilə; güllərlə qarşılandı.
Namizədlər bir-birinə baxıb, sonra Telemaxı
Cinlətməkçün, qonaqları ələ salıb güllüşdülər.
375 Lovğalanan cavanlardan bəziləri belə dedi:
“Ay Telemax, amma sənə qonaqların lap əfəldir;
Birincisi zəhlətökən avaranın birisidir;
Öz qarnını otarmaqdan başqa bir şey bacarmayır,
Gücsüz-vecsiz bu avara artıq yüküdür torpağa da!
380 O biri də sinəsinə döyüb deyir: “mən falçıyam!”
Əgər bizim sözü müzə qulaq assan, heç bəd olmaz:
Gəl həm onu, həm də bunu bir gəmiyə qoyub dərhal
Sicilyaya yola salaq. Yaxşı qazanc əldə edək!”
Cavanların sözlərinə əhəmiyyət vermədi o.
385 Atasına baxıb səssiz, gözlədi ki, görsün haçan
Bu həyasız subayları şil-küt edib qıracaqdır.
Müdrək qoca İkarinin aqıl qızı Penelopa
Zalın qarşı tərəfində bir kətildə öyləşmişdi,
Zalda gedən danışqlar başdan-baş çatdı ona.
390 Namizədlər bu müddətdə xeyli heyvan boğazlayıb,
Gülə-gülə bol yeməkli bir ziyafət düzəldilər.
Amma ki, bu şam yeməyi Afinayla Odisseyin
Nikah tələb eləyənlər üçün təşkil etdikləri
Şam yeməyi məclisindən qan qaraldan olammazdı.

İYİRMİ BİRİNCİ NƏGMƏ

- Pak Pallada Afinanın təlqinilə İkarinin
Aqıl qızı Penelopa birdən belə fikrə düşdü:
Ər seçməyi tələb edən cavanlara yarış üçün
Odisseyin yayı ilə versin balta tiyələri.
5 Evin hündür pillələri ilə çıxdı yuxarıya.
Görkəmi yar-yaraşlıq, dəstəyi fil sümüyündən
Ucu əyri tunc açarı Penelopa götürərək
Yanıdakı kənzilərlə getdi evin anbarına
Odisseyə aid olan hər şey orda saxlanırdı:
10 İşlənməsi çətin olan dəmir, qızıl, mis, bir də ki,
Elastik yay saxlanırdı, yanında da bir ox qabı;
Ox qabında ölümsəçən oxlar səf-səf düzülmüşdü.
Bu ox-yayı Lakedemon diyarından Odisseyə
Yevrit oğlu allahsifət İfit peşkəş eləmişdi.
15 Ortiloxun sarayında görüşmüşdü onlar o vaxt,
Odissey öz borclarını toplamağa getmiş idi;
Həmin borcu Messenanın camaatı verməliydi.
Onlar bir vaxt İtakadan çobanları ilə birgə
Bir gömiyə dolduraraq üç yüz qoyun aparmışdı.
20 Odissey çox gənc olsa da ağsaqqallar və atası
Onu vəkil sifətilə Messenaya yollamışdı.
İfit isə yoxa çıxmış atlarını axtarırdı;
On iki madyan daylağıyla, bir də qatır yox olmuşdu.
O atların güdazın düşüb həlak oldu İfit.
25 Zevsin oğlu daş ürəkli Herakl ilə görüşdü o;
Çox hünərlər göstərərək ad qazanmış bu qəhrəman,
Öz evinə qonaq edib, öldürdü öz qonağını! –
Nə allahdan, nə açdığı o süfrədən həya etdi.
Xəyanətlə qonağını həlak edib öz evində,
30 Möhkəmdırnaq atlarını qanunsuzca mənimsədi.

Odisseylə o, atları axtaranda görüşmüşdü;
Böyük Yevrit yayını da o vaxt ona bəxş etmişdi,
Yevrit yayı öz oğluna miras qoyub vermişdi can.
Odissey də bir qılıncı nüzə verdi əvəzində,
35 Verdi ki, qoy aralıqda sonra gediş-gəliş olsun.
Ancaq onlar bir masanın arxasında oturmamış,
Allahsifət İfit qətlə yetdi Herakl əli ilə.
Ağıl kanı mərd Odissey minib qara gəmilərə
Uzaq-uzaq səfərlərə yollananda həmin yayı
40 Özü ilə götürməzdi. Dostdan əziz xatirətək
Evdə saxlar; İtakada gəzdirərdi yalnız onu.
O pak qadın Penelopa bir qapıya yaxınlaşdı,
Cilalanmış palıd kandar qarşısında dayandı o.
Nə zamansa xarrat onu qaytanlayıb düzəltmişdi,
45 Yan tərəfdən tirlər qoyub, asmışdı cüt qapısını.
Penelopa qayıqları açdı dərhal halqalardan,
Açar saldı, içəridən keçdi qapı rəzəsinə;
Dal tərəfə itələdi. Cırlıdadı möhkəm qapı, –
Elə bil ki, ot otlayan buğa nəre çəkdi çöldə.
50 Buğa kimi nərildəyib qapılar tay-tay açıldı,
Penelopa yubanmadan çıxdı hündür səki üstə.
Paltar ilə dolu olan sandıqlar yan-yana idi.
Qalxıb ayaq barmaqları üstə, aldı Odisseyin
Taxta mıxdan qoburuyla asılmış o sərt yayını.
55 Əyləşərək, dizlərinin üstə qoydu o qoru bu,
Ordan yayı çıxararaq uca səslə nalə çəkdi.
Elə ki, o doyanadək ağlayıb göz yaşı tökdü,
Durub getdi nəslə uca subayların hüsuruna.
Möhkəm yayla ox qabını əllərində tutmuşdu o;
60 Ox qabında öfumsaçan oxlar səf-səf düzülmüşdü.
Arxasınca kənzilər bir iri qutu gətirirdi.
Odisseyin mis və dəmir alətləri orda idi.
Qadımların ilahəsi Penelopa enib zala,
Onun giriş qapısının yanında bənd alib durdu.
65 Parıldayan örpək altda gizlətmışdi yanağını.
Sağ-solunda iki kənz dayanmışdı ehtiramla.

O üzünü ərgənlərin dəstəsinə tutub dedi:
“Siz ey necib aşıqlərim, qulaq verin sözlərimə!
Ev sahibi çoxdan bəri yoxdur deyə öz evində,
70 Siz hey yeyib-içərsiniz onun geniş sarayında.
Elçiləyib məni almaq təklifindən başqa sizin
Əlinizdə heç bir dəlil, ya bəhanə yoxunuzdur.
Nə deyirəm; bunun üçün yarışın bir-birinizlə.
Allahsifət Odisseyin böyük yayı bax, burdadır.
75 Kim o yayın kərişini asanlıqla darta bilse
Və oxu on iki balta yarığından düz keçirsə,
Mən bu varlı, əziz, qəşəng ər evini tərk edərək
Həmin yarış qalibinin arxasınca gedəcəyəm!
Lakin bu ev zaman-zaman yuxuma da girecəkdir”.
80 Belə deyib, Penelopa Yevmeyə əmr elədi ki,
Qoysun yay və baltaları ərgənlərin qarşısına.
Yevmey yay və baltaları yerə qoydu ağlayaraq.
Filoti də doluxsundu yay gözüne dəyən kimi.
Antinoy bu halı görcək, söyüş söyə-söyə dedi:
85 “Eh, kəndlilər! Burnunuzdan uzaq görənlər deyilsiniz!
Ay bədbextlər, deyin niyə göz yaşları tökürsünüz?
Niyə xarab edirsiniz bu qadının ürəyini?
Onsuz da ən əziz bir ət itirib o, dərdi çoxdur.
Kirimışca yerinizdə əyləşərək yeyin, için,
90 Ya da oxu-yayı qoyub, gedin çöldə ağlaşın siz.
Siz gedin ki, biz yarış maneəsiz başa vuraq,
O qədər də asan deyil dartmaq bu yay kərişini.
Çünki bizim aramızda Odisseyin yoxdur tayı,
Mən görmüşəm Odisseyi, heç vaxt onu unutmamam,
95 Bir uşaq da olsam o vaxt, xatirimdən çıxmayıbdır”.
Belə dedi. Lakin onun ürəyindən keçirdi ki,
Oxu atıb, baltaların sap yerindən keçirəcək.
Halbuki mərd Odisseyin oxu ona dəyəcəkdi;
O daha çox tapdamışdı Odisseyin şərəfini.
100 O bu işə sövq etmişdi başqa subay gəncləri də.
Telemaxın pak varlığı onda ona belə dedi:
“Müsibətə baxın ki, Zevs küt yaradıb məni tamam!

Gör nə qədər nadanam ki, mənim əziz, müdrik anam
Deyəndə ki, evdən çıxıb başqasıyla gedəcəyəm,
105 Mən ürəkdən sevinərək, ağılsıztək gülürəm də
Dayanmayın, di başlayın! Bu yarışın mükafatı
Olan gözəl qadına tay nə bu geniş Axeyada,
Nə Mikena, nə Arqosda nə qayalıq İtakada,
Nə pak Pilos torpağında, nə qitenin özündə var.
110 Siz ki, yaxşı bilirsiniz, mən deməyim nəyə gerek.
Bu sözlərin yeri deyil; yubatmayaq yarış biz,
Vaxtdır daha. Di başlayın. Biz də görmək istəyirik.
Mən özüm də istəyirəm öz gücümü bir sınamın.
Əgər oxu keçirərsəm baltaların sap yerindən,
115 Evdən çıxıb anam başqa birisilə gedir deyə,
Fikir edib, dərd çəkmərəm; bilərəm ki, öz atamın
Silahını işlətməyə artıq mənim gücüm çatır”.
Belə deyib tez soyundu al-qırmızı plaşını,
Ağziiti qılıncını qayıışıyla bir çıxartdı.
120 Baltaları sanmaq üçün öncə düz bir şırım açdı;
Qazıdığı o şırımı qaytanla da tarazladı.
Ayağıyla tapdaladı torpağı hər iki yandan,
Namizədlər baxdı onun səliqəli düzümünə,
Hərçəndi o əvvəlləri belə bir iş görməmişdi.
125 Düz üç kərə cəhd etdi ki, girişini çəksin yayın;
Çəkəmmədi; ancaq ona elə gəldi yayı əyib,
Öz oxunu baltaların sap yerindən keçirəcək.
Başıyla yox işarəsi etməsəydi mərəd Odissey,
O bir daha əyməyə cəhd edəcəkdi həmin yayı.
130 Telemaxın pak varlığı belə dedi adamlara:
“Ah, deyəsən ömrüm boyu gücsüz, zəif olacağam.
Yaxud hələ çox cavanam, elə güclü deyil qolum
Ki, hücumu keçən şəxsın cavabını verə bilim!
İndi məndən güclü gəlib bu girişini çəksin görək,
135 Yarışları başlamağın vaxtı gəlib çatıb daha”.
Belə deyib Laert oğlu Odisseyə mənsub yayı,
Hamar qapı taylarından birisinə söykədi o.
Ucu sivri oxları da dayadı yay kənarına,

Bir az əvvəl əyləşdiyi kreslodə tutdu qərar.
140 Yevpeyt oğlu Antinoysa subaylara belə dedi:
“Dostlar, indi növbə ilə bir cərgəyə düzülərək,
Saqinin mey payladığı yerdən bir-bir yaxınlaşın”.
Antinoyun bu təklifi məmnun etdi hamısını.
Ən birinci yaxınlaşan Oynop oğlu Leod oldu.
145 Gələcəkdən xəbər verən Oynop oğlu Leod daim
Bir bucaqda, kraterin lap yanında əyləşərdi.
Məftunların tövətədiyi bəd işləri sevməzdi o.
Odisseyin ox-yayını əvvəlcə o aldı ələ.
Astanada dayanaraq çəkdi yayın girişini.
150 Ox atmağa alışmayan zərif əli tez sustalıb,
Düşdü gücdən. Subaylara xitab edib belə dedi:
“Mənim gücüm çatan deyil! Başqaları dartsın görək!
Bu yay adlı cavanlardan çoxunu xar edəcəkdir.
Birimizi seçib ərə gedəcəyi vədi ilə
155 Bizi bura toplayanı əlimizdən verməkdənsə,
Ölüb getmək daha xoşdur. Bilərəm ki, içinizdə
Laert oğlu Odisseyin gözəl-göyçək arvadına
Sahib olmaq ümidini itirməyən vardır hələ.
Ancaq hər kəs əbəs yerə yayı dartmaq istəyirsə,
160 Qoy başqa bir qız taparaq başlıq verib, razı salsın.
Kim başlığı çox verərsə, qismətinə o düşübsə,
O da homin o adama könül verib ərə getsin”.
Uca səslə belə deyib, Odisseyə aid yayı
Haman qapı taylarından birisinə söykədi o,
165 Uca sivri oxları da dayadı yay kənarına
Bir az əvvəl əyləşdiyi kreslodə tutdu qərar.
Antinoy bu sözdən qızılıb həmlə çəkib belə dedi:
“Bu nə sözdür dişlərinin çəpərindən uçdu, Leod?
Belə sözlər eşidəndə hövsələdən çıxıram mən.
170 Madam ki, sən girişini çəkib onu əyəmmədin,
Demək bu yay çoxlarının ümidini qıracaqdır.
Yəqin səni əziz anan ona görə doğubdur ki,
Nə əlinə yay alasan, nə ox atmaq bacarasan.
Bu o demək deyildir ki, hamı sənətk hünərsizdir”.

175 Belə deyib sonra keçi çobanına əmr elədi:
“Menenfi, tez ocaq qala böyük nahar salonunda;
Yanına da bir kürsü qoy, üstə qoyun dərisi çək.
Evdə olan ehtiyatdan bir parça piy kəsib getir
Ki, onunla yağlayaq biz qızdırılmış həmin yayı.
180 Sınayaq öz gücümüzü, yarışımız çatsın sona”.
Melanfi tez od qaladı böyük yemək salonunda,
Yanına bir kürsü qoydu, üzərinə dəri çəkdi,
Evdə olan ehtiyatdan bir parça da piy gətirdi.
Gənclər yayı qızdıraraq güclərini sınaqda,
185 Amma gücü çatıb onu əyə bilən tapılmadı.
Tək Antinoy və Yevrimax toxunmadı həmin yaya;
Nəsli uca bu gənclərin ikisi də başçı idi.
Bu arada allahsifət Odisseyin naxırçısı
Filotile çoban Yevmey dışarıya birgə çıxdı.
190 Odissey də arxasınca çıxdı həmin adamların.
Həyətdəki darvazanın o tayına çatan kimi,
Odissey hər ikisinə yumşaqılıqla belə dedi:
“Ey naxırçı və ey çoban, heç bilmirəm deyim sizə,
Ya deməyim öz sözümlü? Ürəyim əmr edir ki: de!
195 Allahlardan biri hərəgah Odisseyin gūzarını
Bura salsa heç bilmirəm, siz o zaman neylərsiniz?
Onun, yoxsa subayların tərəfinə keçərsiniz?
Deyin görüm, ürəyiniz sizə necə əmr eləyir?”
Naxırçı tez Odisseyə cavab verib belə dedi:
200 “Ey Zevs ata! Kaş bu sözlər yalan deyil, gerçək ola!
Allahlardan kaş ki biri onu bura yetirəydi!
Onda özün görərdin ki, məndə necə güclü qol var!”
Yevmey dəxi bütün ölməz allahlara yalvardı ki,
Ağıl kamı Odisseyi qaytarsınlar öz evinə.
205 Naxırçının və çobanın məramını bilən kimi,
Odissey hər ikisinə xitab edib belə dedi:
“Bilin ki, o mən özüməm! Başıma çox bəla gəlib.
Düz iyirmi ildən sonra qayıtmışam vətənimə.
Kölələrdən tək sizsiniz dönməyimdən sevinc duyan.
210 Sizdən başqa mən heç kəsi görmədim ki, allahlara

Dua edib mənim geri dönməyimi arzulasın.
Baş verəcək hadisədən indi sizi halı edim:
Allahların köməyiylə yağları məhv eləsəm,
Sizi dərhal evləndirib, mal da, mülk də verəcəyəm.
215 Öz evimin lap yanında sizə də ev tikiləcək.
Telexaxın qardaşı və dostu sizi biləcəyəm.
Şübhə yeri qalmamaqçm məndəki bir nişanəni
İstəyirəm görəsiniz indi siz öz gözünüzlə. –
Qaban diş yarasını. Avtolikin oğulları
220 Və mən Parnas yaylığında ikən aldım bu yararı”
Belə deyib cındır altdan göstərdi diş yarasını.
Diqqət ilə baxdı onlar, o çapığı görəni kimi
İkisi də gözü yaşlı qucaqladı Odisseyi,
Həm başını, həm çiyini öpüşə qarq elədilər.
225 O da öpdü çobanların başlarından, əllərindən.
Gün batana qədər onlar bu minvalla ağladılar.
Odissey hər ikisini kiridərək belə dedi:
“Ağlamağı kəsin daha, birdən evdən çıxıb biri
Görüb bunu, evdə kim var, – hamısına xəbər verər.
230 Salona da bir yerdə yox, ayrı-ayrı daxil olun;
Əvvəlcə mən, sonra da siz. İşarəmi gözləyin siz.
Nə qədər ki, nəcabətli cavan vardır bu sarayda
Oxu-yayı mənə vermək əleyhinə olacaqlar.
Sən ey allahsifət Yemey, sən o yayı tez götürüb,
235 Düz yanıma gətirərək mənə təqdim eləyərsən.
Kənizlərə tapşırırsan otaqları bağlasınlar.
Hər kim kişi bağirtisi, ya gurultu eşidərsə,
Gizləndiyi otağından qoy bayıra atılmasın.
Öz yerində qalıb hər kəs, öz işilə məşğul olsun.
240 Mərd Filoti, sənə həyət qapısını tapşırıram:
Rəzəsini tez keçirib, kəndirlə də bağlayarsan”.
Belə deyib rahat, qəşəng sarayına daxil oldu,
Bir az əvvəl əyləşdiyi kürsü üstə tutdu qərar.
Odisseydən bir az sonra gəldi iki köləsi də.
245 Odisseyin yayı bu vaxt Yevrimaxın əlindəydi;
Qızmar odun üzərində qızdırırdı o bu yayı,

Lakin onu eyəmmədi. Ağır-ağır inildədi.
Qəzəblənib axırda da subaylara belə dedi:
“Özümün də, sizin də halınıza acıyırım!
250 Evlənməyin pozulması deyil yalnız üzən məni, –
İtakada olduğutək başqa-başqa yerlərdə də
İstədiyən qədər vardır axeyalı gözəl qızlar.
Lakin allah bərabəri Odisseyin qarşısında
Gör nə qədər gücsüzük ki, yayını da əyəmmədik.
255 Bu elə bir ləkədir ki, nəsil-nəsil söylənəcək!”
Yevpeyt oğlu Antinoysa ona belə cavab verdi:
“Yox, Yevrimax, özün yaxşı bilirsən: bu – belə deyil.
Apollonun şərəfinə bu gün bayram edir hamı.
Belə əziz gündə yayla oynamağın yeri deyil,
260 Qoy sabaha qalsın yarış. Baltalar da qalsın bu cür.
Bilirəm ki, Odisseyin girib uca sarayına
Heç kəs əmin baltaları götürməyə cürət etməz.
Qoyun indi meypaylayan şərab süzsün qədəhlərə,
Mey ayını icra edək, qoy sonraya qalsın yarış.
265 Melanfiyə tapşırıraq, sabah tezdən sürüdəki
Keçilərin yaxşısını seçib bizə gətirər tez;
Apollonun şərəfinə yandıraraq budlarını.
Bu oxatma yarışını sonra davam etdirərik”.
Antinoyun bu təklifi razı saldı hamısını.
270 Carçılar su tökdü, yudu əllərini zaldakılar.
Kraterlər ağzınacan içki ilə doldu tamam,
Camlar doldu, mey carlandı allahların şərəfinə,
Sonra hər kəs könlü-gözü doyanadək içdi meydən.
Məqsədini bildirmədən mərd Odissey belə dedi:
275 “Xanım ilə evlənməyə can atanlar, qulaq verin!
Ürəyimdən keçənləri istəyirəm deyəm sizə:
Əvvəl başdan Yevrimaxla pak Antinoy, siz dinləyin!
Antinoyun elədiyi təklif, sözsüz, ağıllıdır.
Toxunmayın yaya; işi qoy allahlar həll eləsin,
280 Onlar kimi istəyirsə, sabah ona zəfər verər.
Ancaq yayı verin, mən də öz gücümü bir sınayım,
Görüm bir vaxt bədənimdə, qollarımda olan gücdən

Və qüvvətdən hələ bir iz, bir əlamət qalıbdırmı;
Yoxsa yollar və ehtiyac onu yoxa çıxarıbdır?”
285 Namizədlər eşidincə bunu hay-küy qaldırdılar,
Qorxdular ki, bu yadelli ayı birdən əyə bilər.
Onu söyüb Antinoy bu sözlər ilə etdi xitab:
“Ay zavallı! Səndə ağıl əlaməti qalmayıbdır!
Belə coşqun cavanlarla bir məclisdə əyləşərək,
290 Yeyib-içmək, danışılan söhbətlərə qulaq asmaq
Demək sənə azlıq edir? İndiyədək heç bir qərib,
Ya dilənçi qulaq asa bilməyibdir sözüümüzə.
Görünür ki, şirin şərab dumanladıb düşüncəni;
Bu qaydadır: çox içənlər zərərini çəkir meyin.
295 Şanlı kentavr Yevrition qorxubilməz Pirifoyun
Sarayında lapiflərin müsafiri olan zaman
Həddən artıq içdiyindən dumanlatdı mey başını,
Xoşagəlməz işlər gördü Pirifoyun sarayında.
Qəhrəmanlar qəzəbləndi, onu evdən çölə atıb,
300 Burnunu və qulağını dibdən kəsib tulladılar.
Özünün bəd əməlinin, korluğunun bəhrəsini
Acılıqla dadan kentavr bu minvalla çıxıb getdi.
O zamandan lapiflərlə kentavrlar tutaşiblar.
Əvvəl-əvvəl çox içərək o özünə ziyan vurdu.
305 Əgər yayı darta bilsən başın çox-çox bəla çəkər,
İtakada heç kim sənə imdadına çatmayacaq.
Seni qara bir gəmiyə qoyub yola salarıq biz,
Faniyərin sərt qatili Ehet çarın torpağına.
Orda nicat olmaz sənə. Gəl dinc otur öz yerində,
310 Ye-iç. Vaz keç cavanlarla yarışlara qoşulmaqdan!”
Penelopa Antinoyun cavabında belə dedi:
“Yox, Antinoy, Telemaxın qonağını incitməkdə
Sən olduqca ədalətsiz hərəkətə yol verirsen!
Yəqin güman edirsən ki, Odisseyin yayını o
315 Qollarının qüvvəsinə güvənərək darta bilsə,
Öz arvadı kimi məni öz evinə aparacaq!
Belə bir iş, əlbəttə ki, fikrinə də gəlmir onun.
İçin; belə fikirlərlə üzməyin öz-özünü;

320 Xoşagəlməz belə bir iş heç zaman baş verə bilməz!”
Polib oğlu Yevrimaxsa belə cavab verdi ona:
“Sən ey qoca İkarinin aqıl qızı Penelopa!
Onun səni aparması barəsində düşünmürük.
Qadınların, kişilərin tənəsidir üzən bizi;
325 Bir də gördün Axeyanın bir qanmazı belə dedi:
– Mərd kişinin arvadına görün kimlər elçi düşüb!
Heç birisi Odisseyin yayını da əyə bilmir.
Amma səfil-sərkərdanın biri gəlib əyib yayı,
Baltaların sap yerindən oxu da düz keçiribdir. –
Belə sözlər əlbəttə ki, bizim üçün bir ləkədir”.

330 Düşüncəli Penelopa ona belə cavab verdi:
“Yox, Yevrimax, mərd kişinin sərvətini utanmadan
Tələf edən adamları gözleyir o şərəfsiz ad.
Heç bilmirəm burda sənə ağır gələn cəhət nədir?
Bu qərbin uca boyu, yaraşıqlı görkəmi var.
335 Dediyyə görə necib bir kişinin övladıdır.
Hamarlanmış həmin yayı bir ona da verin, görək!
Bir də sizə həqiqətə çevrilecək bir söz deyim:
Apollonun köməyiylə əgər yayı əyə bilsə,
Geysin deyə yaxşı paltar, yumşaq plaş, təmiz xiton,
340 İtdən və yad adamlardan qorunmaqçın iti nizə,
Qoşaagız bir qılıncı, bir də səndəl verəcəyəm,
Özünü də istədiyi səmtə yola salacağım”.

Dərrakəli Telemax da ona belə cavab verdi:
“Ana, yayı kime vermək mənə aid olan işdir.
345 Məndən başqa heç bir kəsin ixtiyarı yoxdur buna;
Nə bu daşlı İtakanın adlı-sanlı hakimləri,
Nə də yaşıl Elidaya yaxın ada hakimləri
Mafikdir bu ixtiyara. İstəsəm lap həmin yayı
Bu yadelli qonağıma həmişəlik bağışlaram.
350 Son qayıt, öz işini gör: ip əyirib, parça toxu,
Kənizlərə əmr et: hərə öz işilə məşğul olsun.
Ox atmaqsa kişilərə – mənə aid olan işdir.
Öz cvimdə hökmü rəvan olan yalnız mən özüməm!”
Penelopa bu sözlərə heyrət edib çıxdı getdi.

355 Oğlunun bu müdrik sözü yaman təsir etdi ona.
Kənizlərlə üst qatdakı otağına qalxar-qalxmaz
Pak Afina gözlərini qapayana qədər onun
Əziz əri Odisseyi yada salıb hey ağladı.
Allahsifət çoban Yevmey əyri yayı alıb getdi,
360 Salondakı namizədlər bunu görüb qışqırdılar.
Təkəbbürlü cavanlardan bəziləri belə dedi:
“Ey donuzabaxan Yevmey, yayı hara aparırsan?
Apollonla başqa necib allahlar rəhm etsə bizə,
Adamlardan xeyli uzaq donuzların arasında
365 Səni özün yemlədiyin öz itlərin yeyəcəklər”.

Cavanların nərəsindən vahiməyə düşüb Yevmey,
Apardığı yayı yarı yolda yerdə qoydu zalda.
Bu vaxt bərkdən qışqıraraq Telemax da hədələdi:
“Qulaq asma! Apar yayı! Axırı pis olacaqdır!
370 Aparmasın səni qovub dalınca daş atacağam!
Özüm cavan olsam da mən, bil ki, səndən çox güclüyəm!
Səndən necə güclüyəmsə evimizdə məskən salmış
Bu həyasız gənclərdən də bir o qədər güclü olsam,
Bu sırtıqlıq edənlərə bir elə toy tutardım ki,
375 Vahiməyə düşüb, burdan baş götürüb qaçardılar!”

Nikah tələb eləyənlər güldü onun sözlərinə,
Telemaxa beslənən güclü qəzəb söndü birdən.
Bu arada Yevmey yayı alıb zaldan keçirərək
Laert oğlu Odisseyə çatıb ona təqdim etdi.
380 Yevrikleya dayəni də çağırıb, o belə dedi:
“Yevrikleya! Telemaxın tapşırığı budur sənə:
Möhkəm bağla kəni olən otaqların qapısını,
Hər kim kişi bağirtəsi, ya gurultu eşidərsə,
Gizləndiyi o otaqdan qoy bayıra atılmasın.
385 Öz yerində qalib hər kəs öz işilə məşğul olsun”.

Yevrikleya danışıqsız qəbul etdi tapşırığı;
Qaravaşlar otağının qapısını kilidlədi.
Filoti də səssiz-küysüz çıxıb yemək salonundan,
Hasarlanmış həyətdəki darvazanı kilidlədi.
390 Papiusdan örkən vardı Kolonnada olan yerdə.

Darvazanın rəzəsini bağlayaraq döndü geri,
Bir az əvvəl əyləşdiyi kürsü üstə tutdu qərar.
Odisseydən göz çəkmədi. – O yayını yoxlayırdı.
Gah o yana, gah bu yana çevirərək düşünürdü:
395 Güvə xarab etməyib ki, görəsən, yay buynuzunu?
Bəzisi öz qonşusuna bu sözləri söyləyirdi:
“Yəqin mahir oxatandır, amma bunu izlədir o.
Bəlkə onun özünün də evdə belə bir yayı var,
Ya belə yay düzəldəcək? Gör bir yayı nə fırladır!
400 Düzü, gözüm heç su içmir bu sərsəri dilənçidən!”
Lovğalanan subaylardan bəzisi də deyirdi ki:
“Bu yadelli əgər yayı bu gün əyə biləcəksə,
Bundan sonra görüm onun bəxti gülsün bugünkütək!”
Namizədlər belə söhbət eləyərkən, Odissey də
405 Nəhəng yayı alıb ələ, diqqətlə göz gezdirirdi.
Sanki çalıb-oxumaqda mahir olan kifaraçı
Asanlıqla kökləyirdi simi təzə kök üstündə.
Bağırsaqdan eşilmiş o möhkəm kiriş uclarını
Odissey də asanlıqla berkitdi yay uclarına,
410 Sonra da sağ əli ilə yoxladı yay kirişini.
Göydəki bir qaranquştək səs çıxartdı kiriş dərhal,
Subayların ürəkləri əsdi, qaçdı rəngləri də.
Lap ucadan gurladı Zevs; işarəydi bu gurultu;
Sınaqlardan mətin çıxmış Odissey şad oldu buna,
415 Çünki fəndgir Kronun Zevs oğlundandı bu işarə.
O, əl atıb masadakı iti oxu aldı dərhal.
Yerdə qalan bütün oxlar ox qabında hazır idi.
Özlərində sınayacaq idi gənclər bu oxları.
Tutub yayın dəstəyindən, dartdı oxla kirişi o;
420 Kürsüsündən qalxmayaraq qəddin əyib, nişan aldı.
Ox heç yana toxunmadan bir-birinin arxasınca
Düzülmüş o baltaların keçib getdi sap yerindən.
Ağıl kanı mərd Odissey belə dedi Telemaxa:
“Telemax, de, səni xəcil etmədi ki, bu yadelli?
425 Nəhəng yayı asan dartıb, hədəfi düz nişan aldım.
Demək mən öz qüvvətimi-gücümü qeyd etməmişəm.

Bu ağalar mənə nahaq abırımı alıb, söylər.
İşıq gözlü hazırlayaq onların şam yeməyini.
Forminq çalıb nəğmə demək axı hələ qabaqdadır.
430 Məclislərin yaraşığı forminq çalıb oxumaqdır!”
Belə deyib qaşlarını oynatdı o. Bunu görəck
Telemax tunc qılıncını tez belinə bağlayaraq
Mıs ucluqlu nizəsini aldı ələ; parıldayan
Silahıyla Odisseyin lap yanında gəlib durdu.

İYİRMİ İKİNCİ NƏGMƏ

Əynindəki cır-cındırı atdı müdrik, mərd Odissey
Əlində ox dolu oxdan, bir də ki, yay, – sıçrayaraq
Çıxdı uca astanaya; ayaqları qarşısına
Səpib oxu, cavanlara üz tutaraq belə dedi:
5 “Başdan-başa təhlükəsiz yarış daha çatdı sona,
Tamam başqa bir hədəfi indi nişan alacağam.
Feb Apollon, görüm zəfər qazandırır mənə, ya yox!”
Belə deyib Antinoyu nişan alıb atdı oxu.
Qoşa qulplu zər qədəhi ovucları arasına
10 Almışdı ki, qaldıraraq içsin şirin şərəbini.
Antinoy öz ölümünü fikrinə də gətirmirdi.
Məclisdəki adamlardan kim düşüno bilərdi ki,
Hər nə qədər güc sahibi olsa belə. Bircə adam
Bu qədər gənc qəhrəmanın axırına çıxıb bilər.
15 Antinoyun xirtdəyinə girib oxu Odisseyin,
Nərmə-nazik peysörünü dəlib çıxdı o tərəfdən.
O tez yerə sərələndi, əlindəki cam da düşdü,
Dərhal burun deşiyindən axdı qatı insan qanı
Ayağıyla vurub yıxdı önündəki masanı da,
20 Döşəməyə səpələndi masadakı yeməklər də;
Qızarmış ət, bir də çörək batdı yerin çirkabına.
Antinoyu belə görüb namizədlər qışqıraraq
Kreslodan qalxıb zalda vurnuxmağa başladılar.
Divarların diblərində silah gəzdi nəzərləri,
25 Qorunmaqçın nə bir qalxan çarpdı gözə, nə bir nizə.
Qəzəblənib Odisseyə söyüş, təhqir yağdırdılar:
“Qərib, onu öldürməklə öz başına belə açdın!
Sən yarışdan çıxdın daha! Ölümün göz önündədir!
Öldürdüyün itakalı gənclərin ön şanlısıdır,

30 Bu qetl üçün qurda-quşa yem olacaq leşin sənin!
Namizədlər elə güman edirdi ki, qonaq qəsdən
Öldürməyib Antinoyu. Ağilsızlar bilmirdi ki,
Ölüm toru hamısının başı üstəndən asılıbdır.
Odissey sərt nəzərlərlə hamısını süzüb dedi:
35 “Ah, köpəklər! Yoxsa elə bilirdiniz Troyadan
Bir də geri dönmərəm mən? Siz evimi talayaraq,
Zor işlədib evimdəki kənizlərlə bir yatdınız,
Əri sağkən arvadımla evlənməyə can atdınız.
Qorxmadınız geniş göyün sakinləri allahlardan,
40 Demədiniz insanlardan biri axır qisas alar.
İndi sizin hamınızı qamarlayıb ölüm toru!”
Namizədlər eşidincə bunu, dümağ ağardılar,
Ölümdən can qurtarmaqçın hər yana göz gəzdirdilər.
Tək Yevrimax Odisseyə cavab verib belə dedi:
45 “İtakalı mərd Odissey doğrudan sən özünsənsə,
Dediklərin tamam düzdür. Doğrudan biz axeylilər
İstər evdə, istər çöldə çox fənalıq törətmişik.
Amma bütün bu işlərin səbəbkarı Antinoydur;
O da ölüb getdi artıq. Bu işləri törətməkdə
50 Antinoyun istədiyini heç də nikah deyil idi;
Niyəti bambaşqa idi, ona da Zevs mane oldu;
O bu gözəl İtakanın çarı olmaq istəyirdi.
Pusqu qurub oğlunu da o məhv etmək istəyirdi.
O qanuni öldürüldü, qırma bizi, biz sənənik!
55 Xalqdan yığıb, sənə dəyənlər zərərləri ödəyərək:
Əvəzini ödəyərək vurduğumuz ziyanların.
Üstəlik də iyirmi baş buğa neçə ələyirsən,
O dəyərdə mis, ya qızıl cəriməsi verər hər kəs.
Biz bunları ələməsək, hirsələnəkdə sən haqlısan”.
60 Acıqlı bir nəzər salıb Odissey bu sözü dedi:
“Yox! Əgər siz atanızın, özünüzdün nəyi varsa
Və üstəlik mənə başqa hədiyyələr versəniz də,
Siz bihəya cavanlardan qisasımı almayınca,
Sizi qırıb-məhv etməkdən əl götürən deyiləm mən.

65 İndi seçin: ya mənimlə vuruşmağa hazır olun,
Ya qaçıb canınızı qurtarmağa cəhd ələyin.
Bu qırğından sağ qurtarmaq amma çətin məsələdir!”
Eşidincə bu sözləri əsdi dizi cavanların.
Onlara üz tutub yenə Yevrimax bu sözü dedi:
70 “Öz amansız əllərini bu adam dinc qoymayacaq!
Madam ələ keçiribdir yayı ilə ox qabını,
Durub hündür astanada, qıracaqdır hamımızı.
Ən yaxşısı budur ki, biz birbaşa girək vuruşmaya!
Tez siyirin qılıncları! Ölümsəçən peykanları
75 Masalarla dəf ələyin. Gəlin birgə həmlə edək,
Sıxışdırıb astanadan birgə uzaq salağ onu,
Tez şəhərə üz qoyaraq haraylayağ camaatı.
Oxyağdıran əli onun onda düşər öz yanına!”
Belə deyib Yevrimax tunc qılınıcı çəkdi qından,
80 Nərə çəkib Odisseyin üzərinə etdi hücum.
Odissey də bu əsnada dartdı yayın kirişini,
Atdığı ox Yevrimaxın düz döşündən dəyib keçdi,
Dəldi qara ciyərinə, yerə saldı qılınıcı.
Ləngərlənib üzərinə düşdü yemək masası da;
85 Masadakı qoşaqulplu piyalə də, yeməklər də
Səpələndi döşəməyə. Üzüqoylu düşdü özü,
Bərk ağrıdan ayağını kresloya döyəclədi,
Çox çəkmədi gözlərinə çökdü qatı bir qaranlıq.
Nisin oğlu mərd Amfinom çəkib iti qılınıcı,
90 Dərhal hücum etdi igid Odisseyin üzərinə.
İstəyirdi onu bayır qapısından sıxışdırsın.
Lakin bu vaxt Telemaxın tunc nizəsi Amfinomun
Kürəyindən sancılaraq çıxdı köks qəfəsindən,
Haray çəkib birdən-birə üzüqoylu düşdü yerə.
95 Telemaxsa sıçrayaraq döndü geri, nizəsini
Amfinomun cəsədindən çıxartmağa can atmadı;
Qorxdu nizə çıxararkən bir axeyli vurub daldan
Ya qılıncla həlak edər, ya nizəylə yaralayar.
O, tələsik atasına tərəf qaçdı sürət ilə.

100 Ona yaxın dayanaraq bu qanadlı sözü dedi:
 “İstəyirəm, ata, sənə bir qalxanla, bir cüt nizə,
 Gicgahını yaxşı örtən bir də sərpuş götürüm mən.
 İstəyirəm Filtiylə Yevmeyə də silah verəm,
 Özüm dəxi silahlanam. Belə etsək yaxşı olar”.

105 Ağıl kamı Odissey də ona belə cavab verdi:
 “Nə qədər ki, ox qabında ox var hələ, tez get getir!
 Tək vuruşsam uzaşdırar onlar məni astanadan”.
 Belə dedi. Əməl edib oğul ata sözlərinə,
 Silahların saxlandığı gen anbara yollandı cəld.

110 Səkkiz nizə, dörd qalxan və saçaqları at tükündən,
 Altı dəri, üstü misdən dörd dəbilqə seçdi ordan,
 Bu şeylərlə gəldi əziz atasının yanına tez.
 Öncə özü yaraqlanıb taxdı parlaq silahları.
 Ondan sonra geydi döyüş paltarını iki kölə,
 Fənd ustası Odisseyin düzöldülər ətrafına.

115 Nə qədər ki, Odisseyin oxu vardı oxdanında,
 Namizədlər bir-birinin arxasınca oxlanaraq
 Cəsədləri bir-birinin üzərinə qalanırdı.
 Elə ki, çar Odisseyin bitdi bütün peykanları,
 Kamanının bir ucunu evin qapı payasına

120 Söykədi, bir ucunu da döşəmənin üstə qoydu.
 Dördqat gönlü o qalxanı çiyinləri üstə tutdu,
 Saçaqları at tükündən sərpuşu da qoydu başa
 Bu saçaqlar dəbilqəyə bir qorxunluq bəxş etmişdi.

125 Misi par-par parıldayan iki nizə aldı ələ.
 Odisseyin dayandığı astananın divarında
 Yan tərəfə açılan bir ayrı qapı dəxi vardı.
 Dar dəhlizin yoluydu bu, qapısı kip bağlanırdı,
 Odisseyin əmri ilə Yevmey onu qoruyurdu.

130 Ən qorxulu hücum həmin o qapıdan gözlənirdi.
 Aqelay üz tutub cavan dostlarına belə dedi:
 “Dostlar, bəlkə içinizdən biri çıxa bu qapıdan,
 Bağıraraq camaatı kömək üçün haraylaya!
 Odissey ox atmağından həmişəlik qalar onda!”

135 Aqelaya cavab verib dedi çoban Melanfi cəld:
 “Yox, Aqelay, mümkün deyil, dediyin bu qapı ki var,
 Dar dəhlizə açılır və həyətə də çox yaxındır.
 Gücü olan bir şəxs orda hamını dəf edə bilər.
 Mən anbardan amma sizə hər cür silah getirirəm.

140 Yəqin igid Odissey öz ləyaqətli oğlu ilə
 Silahları gizlətməkçün ancaq ora daşıyıblar”.
 Belə deyib keçiotaran Melanfi tez salondakı
 Dar keçiddən sivişərək qalxdı silah anbarına.
 Qalxanın da, nizənin də hərəsindən düz on iki,
 145 O qədər də tük saçaqlı, mis dəbilqə götürdü o,
 Tez subaylar dəstəsinə çatdırdı o silahları.
 Subayları silahlanan, nizələnən görün kimi
 Odisseyin ürəyinə qorxu düşüb, əsdi dizi.
 Hiss etdi ki, indən belə vuruş ağır olacaqdır.

150 Telemaxa üz tutaraq bu qanadlı sözü dedi:
 “Telemax, ya bu evdəki kənzilərdən bir nəfəri,
 Ya Melanfi bizə qarşı vuruşmanı qızıdırır!”
 Dərrakəli Telemaxsa ona cavab verib dedi:
 “Ata, günah özgəsində deyil, mənim özümdədir,

155 Mənəm silah anbarının qapısını açıq qoyan.
 Casusları fərli imiş bu sırtıqlar dəstəsinin.
 Yevmey, tez get qapısını bağla silah anbarının,
 Gör düşməne silah verən kənzidir, ya Melanfidir?
 Hamıdan çox Melanfidir bərk şübhəyə salan məni”.

160 Odisseylə Telemaxın bu haqdaydı söz-söhbəti.
 Melanfi bu zaman yenə getdi silah gətirməyə.
 Allahsifət çoban Yevmey bunu dərhal hiss elədi,
 Yanındakı Odisseyə xəbər verib belə dedi:
 “Sən ey Allah törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
 165 Haqlı yerə bizim şübhə etdiyimiz mənfur adam
 Silah üçün gedir yenə. Əmr et görüm neyləyim mən:
 Öhdəsindən gələ bilsəm oradaca gəbərdimmi,
 Yoxsa çəkib burayamı gətirim, öz törətdiyi
 Cinayətin cəzasını sən verəsən öz əlinlə?”

170 Ağıl kanı Odissey də belə cavab verdi ona:
 “Qurtarmağa nə qədər can atsalar da, mən bu nəcib
 Cavanların oğlum ilə qarşısını alacağım.
 Sizsə onun daldan bərk-bərk bağlayıb əl-ayağını,
 Atın silah anbarına, qapısını bərk bağlayın.
 175 Eşmə iplə sarıyaraq yenə arxa tərəfindən
 Sütun ilə yuxarıya çəkin, tirlər olan yere;
 Tez ölməyib qoy altını çəksin bədxah işlərinin”.
 Belə dedi. Onlar isə əməl etdi dediyinə,
 Onlar ora elə girdi, Melanfi hiss eləmədi;
 180 Anbardakı divarları axtarmaqla məşğuldu o.
 Onlar qapı payaları kənarında gizlənmişdi.
 Çıxmaq üçün Melanfi çöl qapısına tərəf gəldi.
 Bir əlində yaraşlıq sərpuş vardı, o birində
 Üstünü pas örtmüş iri, köhnə qalxan görünürdü,
 185 Bu qalxanı bir zamanlar cavan Laert işlədərdi,
 Qayıqların hətta tikiş yerləri də çürümüşdü.
 Atılaraq Melanfinin saçlarından tutdu onlar,
 Qorxmuş halda içəriyə çəkib yerə uzatdılar.
 İşgəncəylə dal tərəfə qanırıb əl-ayağını,
 190 Dözümlü və allahsifət Odisseyin dediyitək
 Eşmə iplə arxasında möhkəm-möhkəm bağladılar.
 Sonra yenə eşmə ipi o sarğıya keçirərək
 Sütun boyu qaldıraraq düz tavanda saxladılar.
 Çoban Yevmey onu belə alçaldaraq bunu dedi:
 195 “Ey Melanfi! Sənə layiq olan bax o yumşaq yerdə
 Səhərədək silahların keşiyini çəkəcəksən!
 Okean-çay sularından erkən çıxan al səfeqin
 Doğmasını çox yataraq nəzərindən qaçırtmazsan;
 Keçiləri tez qovarsan ağaların məclisinə”.
 200 Beləliklə ip ucundan asılıaraq qaldı çoban.
 O birilər yaraqlanıb, qapını bərk bağladılar,
 Yenə fəndgir Odisseyin hüzuruna qayıtdılar.
 Astanada indi dörd mərd cəsarətlə dayanmışdı.
 Dörd nəfərə qarşı zalda “adaxlılar” xeyli çoxdu.

205 Birdən-birə astanada zahir oldu pak Afina,
 O, səsini, görkəmini mərd Mentora bənzətmişdi.
 Onu görcək Odissey çox sevinərək belə dedi:
 “Mentor, bizə kömək elə; yad et əziz həmdəmini!
 Yaxşılığım keçib sənə, həm də mənim yaşadımsan!”
 210 Ancaq bildi: Afinadır, – onu cəngə dəvət edir.
 Penelopa məftunları bir qışqırıq qopardılar.
 Damastorid Aqelaydı Mentora ilk sözü deyən:
 “Mentor, uyub Odisseyin sözlərinə, bizə qarşı
 Vuruşma sən, ona qahmar və havadar çıxma, Mentor!
 215 Həqiqətə çevriləcək məramımız bax belədir:
 Elə ki, biz Odisseyi və oğlunu həlak etdik,
 Əgər qahmar çıxsan ona, səni də məhv edəcəyik.
 Başınla bəd əməlinin cavabını verəcəksən!
 Zoraklıq eləməkdən sizi məhrum edən kimi,
 220 Evində, ya evdən kənar nə qədər ki varın vardır,
 Odisseyin varı ilə qarışdırıb böləcəyik.
 Övladını qovacağıq yaşadığın imarətdən,
 Arvadını İtkadan dərhal sürgün edəcəyik!”
 Bu sözlərdən pak Pallada Afina bərk qəzəbləndi,
 225 Odisseyə üz tutaraq hirsli-hirsli belə dedi:
 “Yox, Odissey, nə əvvəlki hüner qalıb səndə, nə güc;
 O hüner ki, bəyaz əlli, nəcabətli Yelenanın
 Şərəfinə düz doqquz il Troyada qan elədin;
 Nə qədər mərd həlak etdin sən o qorxunc vuruşmada,
 230 Priamın şəhəri də tədbirinlə fəth olundu.
 İndi əlin öz evinə, öz varına çatmış ikon,
 Qarşıda bir yeni döyüş vardır deyə qəmlənirsən!
 Əziz dostum, gəl yanımda dayan indi, öz gözünlə
 Gör Alkimin oğlu Mentor yaxşılığın əvəzində
 235 Düşməninə necə hücum çəkib, necə qıracaqdır!”
 Belə dedi. Lakin ona tam qələbə bəxş etmədi.
 Öncə oğlu Telexla Odisseyin hünerini,
 Cürətini, qüvvətini sınağa qət elədi.
 Qaranquşa çevrilərək gen salonun tavanında

240 Üzərini hiss bürümüş bir tir üstə gedib qondu.
Damastorid Aqelayla, Poliktorid Pisandr və
Polib ilə Amfimedont, Yevrinomla Demonptolem
Qızıdırıb cavanları hər bə təhrik edirdilər.
Sağ qalaraq, ölüm-dirim davasına girənlərin
245 Arasında bu cavanlar birinci yer tuturdular.
Ox yağışı gözlerini qorxutmuşdu qalanların.
Aqelay üz tutub bütün cavanlara belə dedi:
“Dostlar, gücdən tez düşəcək amanbilməz qolu onun,
Lovğa-lovğa danışsa da, Mentor artıq çıxıb getdi.
250 Onlar qapı qabağında indi yalnız dayanıblar.
Nizələri ancaq birdən süzdürməyin ona sarı,
Altısını atn öncə. Bəlkə Zevsin köməyilə
Odisseyi həlak etdik; böyük ada-sana çatdıq.
O ölərsə, asanlıqla ölər yerdə qalanları!”
255 Belə dedi. Altı nəfər nişan alıb nizə atdı.
Afinanın köməyilə o nizələr yan ötdülər:
Nizələrdən biri gedib deydi qapı payasına,
O birisi gedib deydi möhkəm qapı taxtasına,
Üçüncünün tunc nizəsi sancıldı ev divarına.
260 Subayların atdığı bu nizələr ki, çıxdı boşa,
Dözümü çox Odissey öz dostlarına belə dedi:
“Əziz dostlar, indi sizə bir söz demək istəyirəm:
Ərgənlərin dəstəsinə nizələri birdən ataq.
Bizi qırmaq istəyirlər, suçları azmış kimi.
265 Belə dedi. Nişan alıb birdən nizə atdı onlar.
Odisseyin nizəsilə Demoptolem həlak oldu,
Yevriadi mərd Telemax, Yeləti mərd Yevmey vurdu,
Malotaran Filoti də Pisandri məhv elədi.
Onlar birdən düşüb yerə, nəm torpağı gəmirtilər,
270 Qalan bütün namizədlər çəkildilər dal tərəfə.
Hər kəs gəlib nizəsini çəkdi cansız cəsədlərdən.
Penelopa məftunların nizələri atdı yenə.
Afinanın köməyilə çoxu yenə çıxdı boşa.
Nizələrdən biri gedib deydi qapı payasına,

275 O birisi gedib deydi möhkəm qapı taxtasına.
Üçüncünün tunc nizəsi sancıldı ev divarına.
Amfimedont Telemaxı yaraladı biləyindən, –
Ancaq üzdən siyirmişdi nizə onun dərisini.
Ktesipp də mərd Yevmeyin siyirmişdi bir çiyini;
280 Uzun nizə çiyini cızıb, gedib yerə sancılmışdı.
O çoxbilmiş Odisseyin yaxın silah yoldaşları
Pərəstişkar cavanlara yenə nizə yağdırdılar.
Yevridamant Odisseyin nizəsilə oldu şəhid,
Amfimedont – Telemaxın, Polib – donuz çobanının
285 Nizəsilə oldu həlak. Filoti də Ktesippin
Düz köksündən vurub, sonra lovğa-lovğa belə dedi:
“Polifersin boş danışan oğlu, sənə yaraşmaz ki,
Öz-özünü bunca tərif eləyəsən! Qoy allahlar
Desin bunu. Çünki onlar səndən qat-qat üstüdürlər.
290 Zalı gəzib bir sədəqə istəyən bu Odisseyə
Atdığı mal ayağının əvəzidir bax bu nizə!”
Astaayaq inəklərin naxırçısı belə dedi
Damastorid həlak oldu Odisseyin nizəsilə,
Yevenorid Leokriti şəhid etdi mərd Telemax,
295 İti nizə qasığını delib keçdi o igitin.
Üzüqoylu düşüb birdən, yerə döydü öz başını.
Pak Afina tavanda öz dəhşətsaçan qalxanını
Tərpədicə qorxu sardı nikah tələb edənləri.
O tərəfə–bu tərəfə qaçırdılar zalda onlar.
300 Elə bil ki, yazın uzun günlərində göy çəməndə
Qovur inək sürüstünü gənələrin sıx dəstəsi.
Elə bil ki, öyricaynaq, öyridimdik şahin-şonqar
Birdən–birə dağdan enib cumurlar quş dəstəsinə.
Quş dəstəsi bulud kimi qaçıb düzə tökülüşür,
305 Şahinlərsə qırıb tökür; nə qoruna bilir quşlar,
Nə də uçub qaça bilir. Adamlar həzz alır bundan.
Odissey və adamları belə qovub subayları,
Ucu sivri nizələrlə belə qırıb-çatırdılar.
Fəryad zalı bürümüşü, döşəmə də qızıl qandı.

310 Leod adlı cavan birdən Odisseyə yaxınlaşdı,
 Dizlərini qucaqlayıb bu qanadlı sözü dedi:
 “Dizlərini qucaqlayıb yalvarıram, rəhm et mənə!
 Bir qadına yaman gözlə baxmamışam mən bu evdə.
 Yaman bir söz deməmişəm. Əksinə – cəhd eləmişəm
 315 Bütün başqa subaylar da bu bəd yoldan çəkinsinlər,
 Lakin onlar fənalıqdan əl çəkməyi bacarmadı.
 Tutduqları bəd əməlin cəzasıdır çəkir onlar.
 Mən günahsız bir falçıyam; suçum yoxkən niyə ölüm?
 Nə eybi var! Yaxşılığa biz əvəz də istəmirik!”
 320 Hirsli-hirsli baxıb ona, Odissey bu sözü dedi:
 “Sən öyünüb deyirsən ki: “ mən onların falçısıyam!”
 Elə isə, görünür, sən tez-tez dua eləyərək,
 Deyirsənmiş, mənim bura qayıtmağım baş tutmasın,
 Arvadımla evlənərək, oğul-uşaq törədəsən.
 325 Yox, ölümdən xilas ola bilməyəcək canın, Leod!”
 Belə deyib öldürülmüş Aqelayın mərd əlindən
 Yerə düşmüş qılıncını əyilərək götürdü o,
 Leodun lap peysərinin ortasından çaldı onu.
 O bağırıb qurtarmamış, baş torpağa diyirləndi.
 330 Subayların oxumağa güclə vadar etdikləri
 Terpi oğlu Femi yalnız möhv olmaqdan xilas oldu.
 Yan qapıda əldə forminq fikrə dalğın dayanmışdı,
 İki fikir arasında tərəddüddə qalmışdı o:
 Bilmirdi ki, zaldan çıxıb bir zamanlar Laert ilə
 335 Odisseyin tez-tez yağlı buğa budu yandırdığı
 Ulu Zevsin həyətdəki mehrabına sığınsınımı,
 Odisseyin dizlərini qucaqlayıb yalvarsınımı?
 Xeyli müddət fikirləşib ən nəhayət qət etdi ki:
 Odisseyin dizlərini qucaqlamaq məsləhətdir.
 340 Forminqini alıb tezəcə kraterlə gümüşmismar
 Kreslonun arasında döşəmənin üstə qoydu.
 Özü qaçıb Odisseyin dizlərini qucaqladı,
 Ona yalvar-yaxar edib bu qanadlı sözü dedi:
 “Dizlərini qucaqlayıb yalvarıram, rəhm et mənə!

345 Əgər məni həlak etsən, sonra peşman olacaqsan.
 Öləri və ölməzləri vəsf edən bir müğənniyəm!
 Özbaşına öyrənmişəm, allahdandır təbim mənim.
 Səni də bir Allah kimi vəsf etməyə hazırım mən.
 Gəl başımı kəsməginən, rəhm elə, rəhm elə mənə!
 350 Hətta sənin əziz oğlun Telemax da söyləyər ki,
 Bu sırtıqlar məclisində forminq çalıb oxumaqçın
 Sizin evə öz xoşumla gəlməmişəm heç bir zaman,
 Sayda, gücdə məndən üstün genclər zorla gətiriblər!”
 Müğənninin sözü çatdı Telemaxın qulağına,
 355 Tezəcə əziz atasına yaxınlaşıb bərkdən dedi:
 “Dayan, ata! Gəl öldürmə bu günahsız müğənnini!
 Gərək carçı Medonta da aman verək; çünki Medont
 Uşaq ikən mənə qayğı göstərirdir bizim evdə.
 Əgər Yevmey, ya Filoti vurmayıbsa, ya da sənin
 360 Ox ya nizə zərəinə rast gəlməyibsə, aman verək!”
 Belə dedi. Bu sözləri eşidirmiş demə Medont;
 Ölməməkçün bir kreslo altıda girib büzüşmüşdü,
 Üstə yeni öldürülmüş mal derisi çəkmişdi o.
 Gizləndiyi yerdən çıxıb, dərinə də tezəcə atdı,
 365 Qaçıb dərhal qucaqladı Telemaxın dizlərini.
 Ona yalvar-yaxar edib bu qanadlı sözü dedi:
 “Əziz dostum, mən burdayam! Qəzəblənmiş atana də
 Öz qüdrətli qılıncıyla məni həlak eləməsin.
 Evinizi soyub-sökən, səni nahaq təhqir edən –
 370 Anan ilə evlənməyə can atanlar dəstəsidir!”
 Gülümsünüb Odissey də ona belə cavab verdi:
 “Qorxma, Medont! Sənə bunu bildiyinçün ölüm yoxdur.
 Sonralar da adamlara başa sal ki, bu dünyada
 Xeyirxahlıq bədxahlıqdan, xəbislikdən çox yaxşıdır.
 375 Lakin sən də, bol nəğməli müğənni də zaldan çıxıb,
 Həyətdə – bu qətlgahdan uzaq yerdə qərar tutun.
 Mənim hələ görəcəyim işlərim var bu salonda!”
 Belə dedi. Hər ikisi çıxıb zaldan dışarıya,
 Ulu Zevsin mehrabına yaxın yerdə əyləşdilər;

380 Orda, ölüm vahiməsi canlarında, gözlədilər.
Odissey də bu müddətdə salona göz gəzdirdi ki,
Görsün diri qalan varmı həyasızlar dəstəsindən.
Ancaq onlar qan içində, hərəkətsiz uzanmışdı.
Elə bil ki, xırda gözlü toru ilə bir balıqçı
385 Ovladığı balıqları atıb dəniz sahilinə.
Duzlu dəniz sularından ayrı düşmüş o balıqlar
Sahil qumu üzərində qalaq-qalaq qalanmışdı,
Bəziləri qızmar günün altında hələ can verirdi.
Həlak olmuş gəncər də o balıqları andırırdı.
390 Ağıl kam Odissey mərd Telemaxa belə dedi:
“Telemax, get çağır gəlsin Yevrikleya qarı bura.
Ürəyimdə indi ona deyiləcək bir sözü var”.
Telemax öz atasının dediyinə əməl edib
Tez qapını silkələdi və dayəyə belə dedi:
395 “Ey bu evdə xidmət edən bütün kölə qadınlara
Nəzarətçi olan qarı, tez yerindən qalx, gəl bura!
Gəl, atamın indi sənə deyiləcək sözü vardır!”
Uca səslə dedi bunu. Qarı dinməz qulaq asdı
Rahət, qəşəng otağının qapısını açıb çıxdı.
400 Telemax öz arxasınca apardı ev dayəsini.
Odisseyi ölümlərin arasında gördü qarı.
O al qana batmış olan bir aslana benzəyirdi;
Bir buğanı təzə yemiş aslan kimi tərənirdi,
Həm sinəsi, həm də üzü qana batmış aslan kimi.
405 Ona gözlə baxmaq belə qorxu salır ürəklərə.
Əl-ayağı qana batmış halda idi Odissey də.
Bax bu qanlı mənşərəni – qana batmış meyitləri
Yevrikleya görün kimi istədi ki, haray sala;
Lakin ona mane oldu Laert oğlu mərd Odissey.
410 Uca səslə xitab edib bu qanadlı sözü dedi:
“Qarı nənə, sevinirsən səssiz sevin, haray salma!
Öldürülmüş adamları tərifləmək yaxşı deyil.
Onlara bəxt və bəd əməl ölüm hökmü çıxarıbdır,
Çünki onlar yer üzündə heç bir kəsi saymırdılar. –

415 Nə yaxşıya, nə də pisə fərq qoymurdu bu adamlar.
Bəd əməllər bu gənclərin bəd elədi iqbalmı.
Danış görüm, kənilərdən hansı mənə sadıq qalıb,
Hansı mənim namusumu ləkələyib öz evimdə”.
Yevrikleya Odisseyin cavabında belə dedi:
420 “Həqiqəti olduğutək danışram, oğlum, sənə.
Əlli qadın qulluqçusu xidmət edir bizim evdə,
Biz onlara bütün qadın işlərini göstərirlər.
Əlli nəfər cariyədən on ikisi pozulmuşdur,
425 Nə xanıma, nə də mənə hörmət qoyur bu kənilər.
Telemaxsa yeni-yeni boya-başa çatır indi;
Xanım onu qoymayırdı kənilərə hökm etməyə.
İcazə ver, xanıma da gedim işdən hali edim;
Allahlardan hansı isə onu lap bərk yatırıbdır”.
430 Ağıl kam Odissey də ona belə cavab verdi:
“Yox, oyatma hələ onu. Mənim burda olmadığım
Zamanlarda yoldan azan kəniləri bura çağır”.
Odissey bax belə dedi. Kəniləri aşağıya
Çağırmaqçın zaldan çıxıb yuxarıya qalxdı qarı.
435 Odisseyə Telemaxı, Filotini və Yevmeyi
Öz yanına çağıraraq bu qanadlı sözü dedi:
“Köməkləşib kənilərlə meyitləri daşıyın tez.
Sonra isə dəlmə-dəşik süngərləri isladaraq
Yaraşıqlı kreslo və masaları təmizləyin.
440 Elə ki, siz köməkləşib evdə sahman yaratdıınız,
Kəniləri palatadan dışarıya çıxararaq,
Xırım-xırda anbarıyla həyəət səddi arasında
Xəlvət yerdə hamısını qırın iti qılınc ilə.
Nikah tələb edənlərlə görüşməyi, seviməyi,
445 Afrodita əməlini həmişəlik unutsunlar!”
Qaravaşlar bir-birinə sızılaraq girdi zala,
Vahimədən və kədərdən axdı-axdı göz yaşları.
Öncə onlar meyitləri daşdıılar dışarıya;
Sədd boyunca portik altında düzdülər bu cəsədləri.
450 Odisseyin şəxsən özü əmr edirdi kənilərə, –

Könülsüz də olsa onlar əmrə əməl edirdilər.
Sonra onlar dəlmə-deşik süngərləri isladaraq
Yaraşlıq kreslo və masaları təmizlədi.
Bu müddətdə Telemaxla Filoti və çoban Yevmey
455 Salondakı döşəməni yaxşı-yaxşı qaşdılar.
Qadınlarsa sıyrıntını yığıb çölə daşdılar.
Elə ki, bir əlləşərək evdə sahman yaratdılar,
Kənzləri gen salondan dışarıya çıxararaq.
Dairəvi anbar ilə həyət səddi arasında
460 Qaçılması qeyri-mümkün dar bir yerə topladılar.
Dərrakəli Telemax o kənzlərə elə dedi:
“Sizi bakir bir ölümlə həlak etmək istəmərəm,
Bu həyasız cavanlarla bir yataqda yata-yata
Həm anama, həm də mənə böyük ləkə vurmuşsunuz”.
465 Belə deyib qara gəmi örkənini aldı ələ,
Günbəz üstədən aşıraraq bir dirəyə ilişirdi.
Kənzlərin boğazında ilmə vurub çəkdi ipi.
Bəzən ya bir qaratoyuq, ya göyərçin bir kolluqda
Gizlədilmiş tora düşür, yuvasına tələsirkən,
470 Həmin torda ona qorxunc bir rahathıq qismət olur. –
Eləcə də kənzlərin boynu ilgək gördü birdən,
Başlar çarpıb bir-birinə, əziyyətlə can verdilər.
Ayaqları çapaladı, amma çox yox, birçə anlıq.
Melanfi də elə bu vaxt həmin yerə gətirildi.
475 İti qılınc kəsdi onun qulağını və burnunu,
Biabırçı üzvünü də kəsib itə tulladılar.
Sonra hədsiz bir qəzəblə kəsdilər əl-ayağını.
Filoti də, Yevmey də öz əllərini yuyub təmiz,
Yenə zala, – Odisseyin hüzuruna qayıtdılar.
480 Yevrikleya qarşıya üz tutub dedi mərd Odissey:
“Qarı, mənə kükürd gətir; tüstü verək gərək zala.
Sonra çıxıb yuxarıya xanıma da xəbər ver ki,
Yanımdakı kənzlərlə aşağıya enib gəlsin.
Qalan bütün qızları da çağır, bura yığışsınlar”.
485 Yevrikleya Odisseyə cavab verib belə dedi:

“Əziz oğlum, lap vaxtında söyləyirsən bu sözləri,
Amma əvvəl sənin üçün xiton, pləş gətirim qoy.
Əynindəki cır-cındırla daha zalda görünmə sən,
İndi sənin bu görkəmdə görünməyin layiq deyil”.
490 Ağıl kam Odissey də cavabında belə dedi:
“Yox, əvvəlcə od qalamaq lazımdır bu gün salonda!”
Belə dedi. Yevrikleya deyilənə əməl etdi.
Dərhal gedib salona o, kükürd ilə od gətirdi,
Zala, evə və həyətə tüstü verdi mərd Odissey.
495 Yevrikleya qadınları işdən həli etmək üçün
Otaqlardan qadınları dəvət etdi aşağıya,
Əldə meşəl, qaravaşlar aşağıya tələsdilər.
Odisseyi aralığa alıb hamı qucaqladı,
Həm başından, həm çiyindən öpdülər, həm əllərindən.
500 Sevincindən Odissey də istədi ki, hönkürdəsin,
Çünki bütün xidmətçilər tanıdığı adamlardı.

İYİRMİ ÜÇÜNCÜ NƏGMƏ

Xanımının otağına qalxdı qarı sevinərək,
Qalxdı – ona xəbər versin ki, qayıdıb gəlib əri.
Yerimirdi, elə bil ki, uçurdu bu qoca qarı...
Xanımının başı üstə əyilərək belə dedi:
5 “Oyan, qızım Penelopa! Həsretini çox çəkdiyin
Bir adamı öz gözlənlə görmək üçün oyan, bala!
Gec də olsa Odisseyin dönüb gəlib öz evinə.
Malımızı tələf edən, Telemaxa qəsd ələyən,
Nikah tələb edənləri qırıb-çatıb başdan-başa!”
10 Penelopa etirazla ona belə cavab verdi:
“Ana, yəqin Allah sənin düşüncəni dumanladıb!
Axı onlar ağıllıyı ağılsıza çevirərək,
Düşüncəsi olmayanı düşüncəli edə bilir.
Əvvəl sən də ağıllıydın, indi Allah alıb onu.
15 Dərd qəlbimi üzmüş ikən sən də boş-boş danışaraq,
Mənə rişxənd ələyirsən. Gözlərimi şirin yuxu
Möhkəm-möhkəm qapamışdı, gəlib qovdun o yuxunu.
Allahsifət erim mənhus İliona gedən gündən
Mən indiki kimi möhkəm bir yuxuya getməmişdim.
20 Di yaxşı en aşağıya, sonra qayıt gəl yanıma!
Qadınlardan bir başqası qaçıb mənim otağıma,
Bu xəbəri versə idi və yuxudan oyatsaydı,
Mən danlayıb, onu dərhal yenə zala qaytarardım.
Amma səni qocalığın xilas edir bu cəzadan!”
25 Yevrikleya etirazla ona belə cavab verdi:
“Mənim əziz qızığızım, səni ələ salmıram mən,
Odisseyin öz evinə qayıtmağı həqiqətdir.
Demə, burda hamı təhqir edən qərib Odisseymiş.
Oğlun çoxdan xəbərdarmış atasının gəlməyindən.
30 Odisseyin niyyətini amma gizli tuturmuş ki,
Zorakılıq edənlərdən o, intiqam ala bilsin”.

Penelopa sevinərək dik atıldı yatağından,
Şadlığından öz bağına basdı qoca dayəni o,
Sonra xitab edib bu qanadlı sözü dedi:
35 “Anacığım, əhvalatı olduğutək danış mənə!
Əgər sənin dediyintək o doğrudan qayıdıbsa,
O həyasız subayların öhdəsindən necə gəldi?
Axı onlar bizim evə axın-axın doluşurlar!”
Yevrikleya etirazla ona belə cavab verdi:
40 “Özüm görə bilməmişəm, ancaq həlak olanların
Fəryadını eşidirdim. Çünki kənz otağında
Qapını da bərk bağlayıb qorxa-qorxa oturmuşduq.
Oğlun bizi çağırana qədər orda oturdum mən.
Çağırmağı Odissey əmr eləmişdi Telemaxa.
45 Odisseyi meyitlərin arasında tapdım zalda,
Onun dörd bir tərəfində, tapdalanmış döşəmədə,
Meyit qalaq-qalaq idi. Görsən könlün odlanardı.
O, qan-tərə batmış qorxunc bir aslana bənzəyirdi.
O meyitlər indi qapı arxasında – həyətdədir.
50 Odissey öz əllərilə böyük ocaq qaladı ki,
Bizim qəşəng evimizi versin kükürd tüstüsünə.
Məni bura o göndərdi. Çox yubanma, di gəl gedək.
Çox çəkdiniz; indi gərək siz də qəlbən güləsiniz!
O çoxdankı niyyətiniz axır tutur öz yerini,
55 Sağ-salamat qayıtdı o, gördü arvad-uşağını.
Talançılar Odisseyə az yamanlıq etməyiblər,
Ancaq o da heyfəni aldı bütün bu işlərin!”
Düşüncəli Penelopa ona belə cavab verdi:
“Əziz ana! Öyünmək və şadlıq etmək hələ tezdir!
60 Bilirsən ki, hamı onun dönməyini istəyirdi;
Ələlxüsus mən və mənim oğlum necə müntəzirdir!
Ancaq bunun doğru xəbər olduğuna inanmıram,
Bəd əməlli məftunların allahlardan hansınisa
Hirsəndirib; o da həmin sırtıqları qırıb-töküb.
65 O quduzlar yer övladı insanları saymırdılar,
Nə yaxşıya, nə yamana heç təfəvüt qoymurdular.
Bəd əməllər bu gənclərin bəd elədi iqbalmı.
Odisseyə dönən deyil, o qürbətdə həlak olub”.

Yevrikleya etirazla ona belə cavab verdi:
70 Bu nə sözdür danışsən, ağzından nə çıxdı, qızım?
Ərin evdə ola-ola, sən inanmaq istəmirsən,
Nə inamsız bir ürəyə maliksən, ay mənim balam!
Elə isə deyim sənə onda olan əlaməti:
Ayağında qaban diş çapığı var Odisseyin,
75 O çapığı özüm gördüm ayağını yuyanda mən.
İstəyirdim sənə deyim, o qapadı ağzımı tez,
Əmr etdi ki, bildirməyim; ehtiyatlı adamdır o.
Di gəl gedək. Mən başımdan keçərəm ki, bu belədir,
Əgər sözüm yalan çıxsa əziyyətlə öldürt məni!”
80 Düşüncəli Penelopa onda ona belə dedi:
“Mənim əziz anacığım, sən nə qədər bic olsan da
O ölümsüz allahların məramından baş açmazsan.
Yaxşı, gedək Telemaxın yanına, mən ölənləri
Və onları öldürəni özüm görmək istəyirəm”.
85 Xanım endi otağından; tərəddüddə idi qəlbi:
Bilmirdi ki, uzaqdanmı söhbət etsin əri ilə,
Yoxsa gedib əllərindən və başından öpsün onun?
Penelopa qapının daş kandarından keçib getdi,
Öz ərilə qabaq-qəşşər əyləşdi od kənarında.
90 Əri hündür bir sütuna söykənərək oturmuşdu,
İndi onu öz gözüylə görə nəcib arvadından
Söz eşitmək arzusuyla yerə baxıb gözləyirdi.
Heyrətindən uzun zaman xanım dinib-danışmadı:
Gah üzünə baxıb onu öz ərinə oxşadırdı,
95 Gah da cındır paltarları onu yada oxşadırdı.
Axır oğlu hiddətlənib anasına belə dedi:
“Ah anacan, sən nə hissiz, nə duyğusuz adamsanmış!
Niyə ondan gen əyləşib, yan-yanaşı oturmursan?
Niyə ona bir söz deyib, bir hal-əhval soruşmursan?
100 Çox bəlalar, müsibətlər çəkə-çəkə, vətəninə
Düz iyirmi ildən sonra çətinliklə dönmüş əri
İnanmıram, başqa qadın belə soyuq qarşılaya!
Yəqin sən sinəndəki ürək daşdan daha bərkdir!”
Düşüncəli Penelopa öz oğluna belə dedi:
105 “Əziz oğlum, bu əhvalat mənliliyimi lap sarsıdıb,

Dilim də söz tutmur, ona sual verib, bir söz deyim.
 Üzünə dik baxmağa da cəsəretim çatmır mənim.
 Amma ki, o Odisseyə, qayıdan o özüdürsə,
 Onda biri-birimizi asanlıqla tanıyarıq;
 110 Çünki elə əlamətlər var ki, yalnız biz bilirik”.
 Belə dedi. Odisseyə ona baxıb gülümsədi,
 Telemaxa üz tutaraq bu qanadlı sözü dedi:
 “Telemax, qoy anan məni imtahana çəkir, çəksin!
 Onda məni lap tezliklə və lap yaxşı tanıyar o.
 115 Özüm kirli, pal-paltarım cırıq-cındır olduğundan
 Bu gəlməyə kəmətinə baxıb deyir: bu – o deyil.
 Qoy hələ nə etməliyik, – bu barədə fikirləşək.
 Qan davası edən qohum-əqrəbası çox olmayan
 Bir adamı öldürən və doğma ata diyarını,
 120 Doğma qohum-qardaşını tərk edərək qaçmalıdır.
 Bizə bütün İtakanın adlı-sanlı gənclərini
 Məhv elədik başdan-başa. Bu barədə düşün, oğlum!”
 Dərrakəli Telemaksa ona belə cavab verdi:
 “Əziz ata, bu barədə sən düşünsən yaxşı olar.
 125 Hər kəs təsdiq eləyir ki, sən hamıdan ağıllısan,
 İnsanlardan heç birisi səninlə bəhs edə bilməz.
 Bizə canla-başla sən arxan ilə gedənlik,
 Gücümüzü əsirgəyən deyilik heç zaman səndən”.
 Ağıl kamı Odissey də ona cavab verib dedi:
 130 “Mənə belə gəlir ki, biz belə etsək yaxşı olar:
 Əvvəl təmiz yuyunaraq, əyninizə xiton geyin,
 Deyin, bütün kənzilər də geyinsinlər-gecinsinlər.
 Allahsifət müğənni də xoş sədalı forminq çalıb,
 Bizi rəqsə dəvət etsin, əyləndirsin şadü-xürrəm.
 135 Qonşuluqda yaşayanlar və ya yoldan ötüb keçən
 Eşidincə bu səsləri elə bilsin toy edirik.
 Elə olsun bu həyasız cavanların məhv olması
 İtakaya yayılana qədər çıxacaq biz aradan,
 Sıx ağaclı bağımıza gedib orda daldalanaq,
 140 Bəlkə Olimp hökəmləri göstərdi bir çıxış yolu”.
 Belə dedi. Onlar onun fərmanını qəbul etdi.
 Əvvəl təmiz yuyunaraq təmiz xiton geyindilər,

Qadınlr da bəzəndilər. Allahsifət müğənni də
 Forminqini alıb elə çaldı; bu səs hamısında
 145 Xoş nəğmələr oxumağa, rəqs etməyə oyatdı meyl
 Bərbəzəkli qadın, kişi ayağının tappıltısı
 Odisseyin gen qəsrini silkələdi başdan-başa.
 Şəhərdə bu həngaməni eşidənlər elə dedi:
 “Xanımla bir gənc əyanın bu gün yəqin toy günüdür,
 150 Arsız arvad! Öz qanuni əri geri dönenədək
 Onun geniş sarayını qorumağı bacarmadı!”
 Belə dedi çoxu, amma bilmədi ki, bu nə işdir.
 Yevrinoma bu arada Odisseyi yaxşı-yaxşı
 Çimizdirib bədəninə parıldayan yağ da çəkdi.
 155 Sonra ona yaxşı pləş, qəşəng xiton geyindirdi.
 Afina da bir gözəllik bəxş elədi üz-gözünə,
 Ucaltdı boy-buxununu; qıvrımlatdı saçlarını,
 Sanki sünbülçiçeyidir bu saçların hər qıvrımı.
 Ustalığı Hefest ilə Afinadan özə eləmiş,
 160 Sənətin hər sahəsində məharətli bir sənətkar
 Gümüş əşya üzərinə qızıl naxış vurduğutək
 Afina da parıldatdı Odisseyin camalını.
 O vannadan çıxan zaman allahlara bənzəyirdi.
 Bir az əvvəl əyləşdiyi kreslodə tutdu qərar.
 165 Qabaq-qənşər əyləşdiyi arvadına belə dedi:
 “Qoribəsən! Qadınlrın heç birində görünməyən
 Çox möhkəm bir ürək verib sənə Olimp allahları!
 Çox bəlalər, müsibətlər çökə-çökə vətəninə
 Düz iyirmi ildən sonra çətinliklə dönmüş əri
 170 İnanmıram başqa qadın belə soyuq qarşılaya.
 Dayə, mənə yer hazırla; görünür tək yatacağam.
 Bu qadının qəlbi yəqin ətdən deyil, dəmirdəndir!”
 Penelopa xatın onun cavabında belə dedi:
 “Qeribə sən özünsən! Mən nə lovğayam, nə də sənə
 175 Kin və qəzəb bəsləyirəm. Ancaq yaxşı yadımdadır:
 İtakanı gəmi ilə tərk edəndə sən necəydin.
 Hər nə isə... Yevrikleya onu özü düzəltdi
 Çarpayıda yer sal, ancaq otaqda yox, dışarıda.
 Üzərinə yumşaq qoyun derisindən bir örtük sal,

180 Sonra isə yastıq düzüb, yorğanla da bükələrsən”.
Belə deyib istədi ki, imtahana çəksin onu.
Qəzəblənib arvadına Odissey bu sözü dedi:
“Penelopa, bu sözlərin ürəyimi parçaladı!
De, yerini dəyişdirən kimdir mənim çarpayımın?
185 Dəyişdirə bilməz onun yerini baş bir usta da,
Yalnız Allah dəyişdirər yerini o çarpayımın.
İnsanlardan heç birisi, – hətta güclü bir cavan da
Çarpayımı öz yerindən tərpətməyə qadir deyil.
Bir sirri var – mən bilərəm; çünki mənəm düzəldəni!
190 Uzunyarpaq zeytun vardı o vaxt bizim bu həyətdə,
Onun iri gövdəsi bir sütun kimi yorğun idi.
Daş divarlar ucaltım mən o ağacın dörd yanında, –
Oldu yataq otağımız; sonra ördüm üstünü də,
Qapıları öz yerinə taxıb, rəzə vurdum ona.
195 Mən yuxarı hissəsini kəsdim həmin o zeytunun.
Kəsmədiyim kötüyü mən yonub, iplə hamarladım,
Tunc rəndəylə rəndələnmiş və şalbana dönmüş kötük
Çarpayıya ayaq oldu. Burğu ilə işləyərək
Bir çarpayı hazırladım, onun tamam bər-bəzeyi,
200 Naxışı fil sümüyündən, qızıldan və gümüşdəndi
Sonra isə al boyanmış qayış çəkdim üzərinə.
Penelopa, nişanları budur həmin çarpayımın!
Bilmirəm öz yerindədir, yoxsa zeytun kötüyünü
Kimse kəsib və yerindən tərpətib o çarpayımı?”
205 Belə dedi. Xanımın həm dizi əsdi, həm ürəyi,
Eşitdiyi nişanelər dəqiq idi başdan-başa.
Yaxınlaşıb öz ərini qucaqladı Penelopa,
Tez başından öpüb onun, inləyərək belə dedi:
“Ah, Odissey, acıqlanma! Sən hamıdan ağıllısan
210 Allahlardır bizi bunca dərd çəkməyə məhkum edən.
Onlar bizi qoymadı ki, qoşa keçsin gənəliyimiz,
Xoşbəxtliklə ömür sürüb, qocalığa qoşa çataq.
İndi məndən incimə ki, səni ilkin görəni kimi
Gülər üzlə qarşılıyıb, mehribanlıq göstərmədim.
215 Çünki mənim qəlbim, ruhum səksəkədə olub daim,

Qorxmuşam ki, gəlmələrdən biri mənə çaşbaş safar.
Yalan-yanlış məsləhətlər verən çoxdur bu dünyada.
Zevsin qızı Yelena da, – arxivlərin o gözəli
Bilsəydi ki, Axeyanın mərd və igid övladları
220 Onu yenə doğma arxiv diyarına qaytaracaq,
Yadelliyə könül verib, bir yatağa girməzdi heç.
Bu ləkəli yola onu təhrik edən allahlardı.
Yanlışlığa və korluğa yol verməzdi əvvəlindən,
Biz də onun ucbatından düşməzdik bu müsibətə.
225 İndi bizim çarpayımı sən çox dəqiq təsvir etdin.
İnan ki, o çarpayımı heç bir insan görməmişdir;
Bir sən, bir mən, bir də kölə Aktorida görüb onu.
O kənizi atam mənə vermişdi toy günümüzdə.
Bizim yataq otağını Aktorida qoruyardı.
230 İnamsız da olsa qəlbim indi onu inandırırım!”
Bu söz yaman kövrəltdi mərd Odisseyin ürəyini.
Onun ağlı, etibarı sevincdən ağlatdı bunu.
Bəzən möhkəm bir gəmini dalğalarda qova-qova
Yertitrədən Poseydon qarq edib suda parçalayır.
235 Onda yeri arzulayıb ona tərəf üzənlərdən
Çox az adam xilas olub sahilə yan ala bilir.
Dənizin şor sularından yeyilsə də bədənləri,
Sağ-salamat qalmaları onları çox sevindirir.
Penelopa öz ərini görüb belə sevinirdi.
240 Ayırmırdı Odisseyin boynundan ağ qollarını.
Təzə fikrə düşməsəydi Zevsin qızı pak Afina,
Onlar Eos doğanadək göz yaşları tökəcəkdə.
O, gecəni yer üzündə, qızıl taxtlı Eosu da
Okean-çay sularında çox saxlayıb yubandırdı;
245 Eosa əmr elədi ki, insanlara nur gətirən
Faetonla Lampı hələ gərdunəyə qoşmasın o.
Ağıl kanı Odissey bu sözü dedi arvadına:
“Arvad, hələ harasıdır, qurtarmayıb sınaq hələ.
Əziyyətlər, məşəqqətlər, çətinliklər qarşidadır;
250 Mən çox işin öhdəsindən gəlməliyəm, bil ki, hələ,
Fivli qoca Tiresinin ruhu belə deyib çünki.

Mən özümle dostlarımla evə dönmüş yolumuzu
 Öyrənməkçün yollanmışdım onda Aid ələminə.
 Penelopa, artıq yuxu vaxtı gəlib çatmayıbmı?
 255 Gəl bir yerdə yatıb şirin yuxudan da ləzzət alağ".
 Penelopa xanım onun cavabında belə dedi:
 "Bir halda ki, ölümsüzlər seni doğma diyarına,
 Tikilişi yaraşlıq sarayına yetiriblər,
 İstədiyən zaman dərhal hazır olar yatacağın.
 260 Bir də dedin Allah hüner göstərməyi vəhy eləyib;
 Yaxşı olar bu barədə məni vəqif eyləyəsən;
 Onsuz da mən biləcəyəm, əvvəl bilsəm məsləhətdir"
 Ağıl kamı Odissey də cavabında belə dedi:
 "Qərībəsən! İstəyirsən mən hər şeyi açıb deyim?
 265 Yaxşı! Açıb söyləyəərəm mən heç nəyi gizlətmədən.
 Ürəkaçan deyil sözüüm, açmır mənim özümü də.
 Mənə falçı Tiresinin tapşırığı bu oldu ki,
 Çiyinmə bir avar alıb, şəhər-şəhər gəzim yenə.
 Dəniz nədir tanımayan, xörəyinə duz tökməyən
 270 Adamlara rast gələne qədər gedim. Söylədi ki:
 O adamlar nə dənizdə al-qırmızı gəmi, nə də
 Deryalarda qanadları əvəz edən avar görüb.
 Bir əlamət daha dedi, qoy bunu da deyim sənə:
 Qabağıma çıxanlardan əgər biri soruşsa ki:
 275 "Niyə sovruq kürəyini öz çiyində gəzdirirsən?"
 Dayandığım yerə sancım həmin avar kürəyini,
 Şərəfinə qurban kəsib yertirədən Poseydonun:
 Biri qaban, biri cöngə, biri qoyun olsun onun.
 Sonra dönüm öz evimə, – bir-bir bütün allahlara
 280 Yüzheyvanlıq qurban kəsib budlarını odda yaxım,
 Geniş göyün sahibidir Olimpdəki o allahlr.
 Onda məni dənizlərdə qəfil ölüm yaxalamaz
 Qocalaraq can verərəm xoşbəxt, elin arasında.
 O demişdi bütün bunlar tutacaqdır öz yerini".
 285 Müdrək, aqıl penelopa ona belə cavab verdi:
 "Ölümsüzlər əgər sənə dinc qocalmaq vəd edibsə,
 Ümid var ki, yaxamızdan yaman gün əl çəkəcəkdir".
 Penelopa Odisseylə bu barədə danışdı.

Daye ilə Yevrinoma əllərinə məşəl alıb
 290 Bu zaman ər-arvad üçün yumşaq yataq düzəldirdi.
 Çox sey ilə çarpayıda onlara yer hazırlayıb
 Yevrikleya yatmaq üçün çəkildi öz otağına;
 Çoxdan yataq otağında xidmət edən Yevrinoma
 Əldə məşəl ər-arvadı yola saldı yatacağa,
 295 Onlar yataq otağına girən kimi döndü kənz.
 Görüb tanış çarpayını sevindilər həsrətliyə.
 Telemaxla Filoti və çoban Yevmey, həm özləri,
 Həm də qadın xidmətçilər rəqs etməyi dayandırıb,
 Nımqaranlıq zalda yataq hazırlayıb yatışdılar.
 300 Ərlə arvad şirin vüsəl dəmlərindən həzz alaraq,
 Şirin-şirin ləzzət ilə xeyli söhbət elədilər.
 Penelopa danışdı ki, yığın-yığın məftununu
 Öz evində görəən zaman nə əzablar çəkib qəlbi,
 Hər gün onun şərəfinə neçə cöngə, neçə qoyun
 305 Kəsib, şərab küplərinin axırına çıxırmışlar.
 Ondən sonra Odissey nəql elədi ki, o kimlərin
 Başlarına nə gətirib, öz başına nələr gəlib.
 Penelopa öz ərini çox maraqla dinləyirdi.
 Odisseyin hekayəti qurtarmamış o yatmadı.
 310 Kikonları öncə talan etməsindən söhbət açdı.
 Lotofaqlar diyarına getdiyini dedi sonra.
 Dostlarından neçəsini Polifemin yeməsindən
 Və onların qisasını almasından söhbət açdı.
 Bir Adada Eol onu necə qəbul etməsini,
 315 Hörmət ilə vətəninə necə yola salmasını,
 Gözləməyən bir tufanın, bəd taleyin hökmü ilə,
 Dalğalarda onu necə qovmasını danışdı o.
 Telepələ – Lestriqonlar şəhərinə getməsini,
 Sərnışin və gəmiləri onların məhv etməsini,
 320 Bir gəmiylə təkbaşına qaçmasını danışdı o.
 Sirseyanın cadusundan, məkrindən söz açdı sonra.
 Nağıl etdi: iyrenc Aid ələminə necə gedib,
 Tiresinin ruhu ilə orda necə söhbət edib,
 Sonra necə qarşılaşıb bütün döyüş dostlarıyla,

325 Qayğısıyla böyüdüyi anasını necə görüb...
Dedi: necə qulaq asıb sirenlərin nəğməsinə,
Ətrafında heç bir kəsin sağ-salamat keçmədiyini,
Zaribda və Ssillaya nə yollarla yaxınlaşmış,
Heliosun mallarını yoldaşları necə kəsib,
330 Zevs onların gəmisini şimşəyilə necə vurub,
Yoldaşları başdan-başa necə həlak olub suda,
Qara ölüm pəncəsindən necə xilas olub özü,
Klipsonun yaşadığı Oqiyyəyə necə gedib...
O danışdı: Kalipsonun onu dərin mağarada
335 Saxlayaraq ər olmağa vadar etmək niyyətini,
Ölümsüzlük və daimi gənclik təklif etməsini,
Lakin buna şirnikməyən qəlbindən də söz açdı o.
O danışdı: feakların adasına necə gedib,
Feak xalqı ona necə Allah kimi hörmət edib.
340 Yaxşı paltar, mis və qızıl məmulatı verib, onu
Sonra necə bir gəmidə göndərirlər İtakaya.
Odissey bu hekayəti, yuxu onu basan zaman,
Əzaları tamam gücdən düşən zaman vurdu başa.
Bu arada pak Afina yenə başqa fikrə düşdü:
345 Ağıl kanı Odissey ki, kam alıb yar vüsəlindən,
Duydu şirin yuxunun da nəşəsini, ləzzətini,
İlahə əmr elədi ki, Okean-çay sularından
Çıxıb qızıl taxtlı Eos, insanlara nur paylaşın.
Odissey də qalxıb yumşaq yatağından belə dedi:
350 "Arvad, bizim başımızdan çox bəlalar gəlib keçib;
Sən yolumu gözləyərək burda əzab çəkibsən hey,
Mən nə qədər İtakaya qayıtmağa can atsam da,
Zevs və başqa ölümsüzlər mane olub daim mənə.
Madam, arzu etdiyimiz vüsəl qismət oldu bizə,
355 İndən belə əlimizdə qalan varın qeydine qal.
Məftunların məhv etdiyi mal-madarın bir qismini
Axeylilər ödə, qarət eləyərim bir qismini.
Yenə bizim mal pəyəsi ağzınacan dolar tamam.
Bizim barlı bağımıza görə gedib bir baş çəkim,
360 İstəyirəm gedib görüm öz bəlakesə atamı da.

Ağıllı da olsan özün, tapşırıgım budur yenə:
Günəş doğub, mənim bütün pərəstişkar dəstəsini
Qırmağımın səsi tamam İtakaya yayılınca
Kənzilərlə üst qatdakı otağına qalxıb əyləş,
365 Nə bir kəslə söhbət elə, nə bir kəsdən bir şey soruş".
Belə deyib, tez əyninə geydi döyüş libasını.
Telemaxı, Filotini və Yevmeyi oyadaraq
Əmr etdi ki, onlar da cəng paltarını geiynsinlər.
Qulaq asıb, hamısı mis libasları geyindilər,
370 Odisseyin arxasınca darvazadan çıxdı onlar.
Hava hələ işıq idi, lakin çənə bürüyərək
Afina bu adamları tez şəhərdən uzaqdırdı.

İYİRMİ DÖRDÜNCÜ NƏĞMƏ

Killenili Hermes allah, Odisseyin öldürdüyü
Adamların ruhlarını öz yanına harayladı.
Əlindəydi zər çubuğu; bu çubuqla istəsə o,
Oyaqları yuxuladar, yatanları oyadardı.
5 O çubuğu tərpedincə ruhlar gəldi küyləşərək.
Mağarada tağa qonmuş yarasalar dəstəsindən
Bəzən biri sıxlığa tab gətirməyib düşür yerə;
Derhal bütün yarasalar civildəşib uçuşurlar. –
O ruhlar da civildəyə-civildəyə uçurdular.
10 Onları öz arxasınca aparən pak Hermes idi.
Okean-çay sularından, sıx qayalıq Levkadidən,
Heliosun qapısından, røyaların ölkəsindən
Keçib tezəcə yetişdilər Asfodelon çəməninə;
Ölənlerin teyfi-ruhu bu çəməndə qərar tutur.
15 Bu çəməndə Peley oğlu Axillesin və Patroklun,
Ayaks ilə Antiloxun ruhlarına rast gəldilər.
Axillesdən sonra Ayaks boy-buxunda və görkəmdə
Bütün danay cavanları arasında birinciydi.
Axillesin başına cəm olmuşdular bu igidlər.
20 Bir az sonra gəldi ruhu Aqamemnon Atreyidin.
Onun Egist eli ilə Egistin öz sarayında
Öldürülən dostları da başına cəm olmuşdular.
Öncə ona Axillesin ruhu xitab edib dedi:
“Aqamemnon, bizə elə gəlirdi ki, igidlərin
25 Arasında şimşəksaçan Zevsin sənə ən əzizi.
Arqivlərin çox dərd – bəla çəkdikləri Troyada
Bütün güclü sərkərdələr axı sənə tabe idi.
Demə bütün insanların son qisməti olan ölüm
Səni də öz zamanından əvvəl gəlib tapacaqmış.
30 Görək sən öz mövqeyinə layiq olan ölümə də
Atları bol troyanlar ölkəsində rast gələydin.

Şərəfinə onda məzar ucaldardı axeylilər,
Oğluna da böyük şöhrət qoyub getmiş olardın sən.
Demə miskin bir ölümle ölmək sənin qismətinmiş!”
35 Atrid ruhu Axillesin cavabında belə dedi:
“Sən ey ölməz allahlara oxşar olan nəcib Axill!
Sənsə doğma eldən uzaq, Troyada şəhid oldun.
Cənazənə sahib olmaq üçün sənin ətrafında
Çox axeyli və Troya gənclərinin axdı qanı.
40 Sən gərdünə döyüşünü unudaraq toz-torpaqda
Uzanmışdın. Biz cəngdəydik; Zevs qasırga qaldırmasa
İnanma ki, bu vuruşma nəhayətə yetişəydi.
Alıb sənin cənazəni, gəmilərə tərəf getdik,
Yerə qoyub, yaraşlıq əndamını isti suyla
45 Təmiz yuduq və yağladıq. Cənazənin ətrafında
Axeylilər çox ağlayıb, kəsdilər gur saçlarını.
Anan bundan xəbər tutub pərilərlə çıxdı sudan;
Gen dənizi başdan-başa sardı qorxunc fəryad səsi.
Bu fəryada qulaq asan axeylilər sarsıldılar,
50 Gəmilərin dayandığı yerə tərəf üz qoydular.
Dünyagörmüş qoca Nestor dayandırdı bu axını.
Hamımıza ən ağıllı məsləhəti o verirdi.
Yenə təmiz bir niyyətlə o üz tutub bizə dedi:
– Durun, arqiv övladları! Qaçmayın, ey axeylilər!
55 O, Pelidin anasıdır, – pəriləri sudan çıxıb
Öldürülmüş övladını görmək üçün bura gəlir! –
Bax, o bizə belə dedi, qaçanlar tez dayandılar.
Nereyin qız övladları aralığa alıb səni,
Ölümsüzlük paltarını geydirdilər cənazənə;
60 Doqquz muza birdən ötdü qəmli matəm mahnısını.
Axeylilər bu mahnıdan elə yaman sarsıldı ki,
İçlərində bir nəfər də ağlamayan tapılmadı.
On yeddi gün çəkdi sənin cənazənin üzərində
Fənilərlə ölməz olan allahların ağlaşması,
65 On səkkizə keçən günü yandırdıq biz cəsədini,
Şərəfinə çoxlu qoyun, astaayaq cöngə kəsdik.
Sənin allah paltarını yağa, bala bulaşdırıb,
Cəsədini sonra tonqal üzərinə qoyub yaxdıq.

Parlayan cəng paltarında çox axeyli igidləri
70 Dolandılar od başına həm süvari, həm piyada.
Hefestin pak alovları yandırınca səni tamam,
Səhər tezdən yığışdırıb bir yerə sür-sümüyünü,
Saf şərab və yağla dolu xalis qızıl qaba qoyduq. –
Bu Dionis töhfəsini sənin anan gətirmişdi;
75 Dediynə görə bu qab Hefestin əl işi imiş.
Sənin, bir də Menet oğlu Patroklun ağ sümükləri
Həmin qabda hiş olunur, ey şöhrətli, mərd Axilles.
Patroklndan sonra ən çox istədiyin Antiloxun
Sümükləri tamam başqa bir künədə saxlanılır.
80 Axeyanın nizəatan, bacarıqlı qoşunları
Sümükləri tamam başqa bir küpədə saxlanılır.
O təcik gen Hellespont boğazında, sahildedir
Və dənizdən çarpır gözə. Onu yalnız bugünkülər
Deyil, hətta gələcək yeni nəsillər də görə bilər.
85 Anan alıb allahlardan yarış üçün gətirdiyi
Töhfələri böyük qaçış meydanında qoydu yerə.
Peleq oğlu, sən ki matəm yarışında çox olmusan,
Bilirsən çar, ya qəhrəman nə hörmətlə yad olunur.
Bilirsən ki, gənclər necə kəmərlə hazırlaşır.
90 Ancaq anan gümüşayaq Fetidanın gətirdiyi
Həmin yarış töhfəsini görseydin sən, mat qalardın.
Allahların hüsurunda çünki xətrin əziz idi.
Özün ölüb getdinsə də adın qaldı yer üzündə
Və hər zaman anılacaq insanların arasında.
95 Qanlı hərbi mən axıra çatdırdımsa, nə faydası?
Qayıdınca, Kronion mənə məlun arvadımın
Və Egestin əltərilə miskin ölüm nəşib etdi!”
Axilleslə Aqamemnon belə söhbət edirdilər.
Elə bu vaxt Odisseyin öldürdüyü subayların
100 Ruhlarını qabağına qatıb gəldi qasid Hermes.
İkisi də heyrət edib gələnlərə yanaşdılar.
Atrey oğlu Aqamemnon Melaneyin əziz oğlu
Adlı-sanlı Amfimedont qəhrəmanı tez tanıdı,
İtakada ona qonaq olmuşdu mərd Aqamemnon.
105 Atrid sözə başlayaraq belə xitab etdi ona:

“Bu qaranlıq yer altına necə düşdü güzəriniz?
 Hamınız bir yaşda, qəşəng! Şəhərdə ən qəşəngləri
 Biri seçmək istəsəydi, yalnız sizi seçərdi o.
 Dənizlərin tufanını üstünüzə qaldıraraq
 110 Poseydondur bəlkə sizin geminiz qərğ eləyən?
 Qoyun, inək sürüsünü yarı bölüb aparanda
 Bəlkə sürü sahibləri – düşmən həlak edib sizi?
 Bəlkə qadın, ya da şəhər tutmağa cəhd edirdiniz?
 Düz cavab ver. Çörək kəsib biz ki, yaxın dost olmuşuq.
 115 Yadımdamı, mən qardaşım allahsifət Menelayla
 Gəldik sizə, – allahsifət Odisseyi razı salıb
 Gəmi ilə Troyaya döyüslərə aparmaqçın?
 Tamam bir ay biz dənizi ölçdük. Axır çətinliklə
 Qalayıxan Odisseyi bu səfərə razı saldıq”.
 120 Amfimedont ruhu ona cavab verib belə dedi:
 “Atrey oğlu Aqamemnon, qəhrəmanlar sərkərdəsi!
 Sən ey Allah törəməsi, dediklərin yadımdadır.
 Bizim fəci ölümümüz haqqındakı hekayəti
 Sənə nağıl eləyəyəm heç bir şeyi gizlətmədən.
 125 Çoxdan çıxıb getmiş olan Odisseyin arvadına
 Elçi düşdük. Xanım bizə nə “hə” dedi, nə “yox” dedi,
 Əl altından demə bizi məhv etməyə çalışmış.
 Bizə qarşı məkrli bir tədbirə də əl atdı o,
 Dəzgah qurub otağında başladı ağ toxumağa.
 130 Toxuduğu zərif çiti göstərərək bizə dedi:
 Siz ey cavan aşıqlərim! Odissey məhv olubsa da,
 Bir az dözüün, mənə vadar etməyin tez ər seçməyə.
 Toxuduğum kəfən bitsin, əyirdiyim zay olmasın.
 Adlı-sanlı qoca Laert bəlkə öldü bu yaxında,
 135 İnsan üçün xoşagəlməz ölüm onu yaxalasa,
 İstəmirəm mənə axey arvadları sözə qoyub
 Desin: belə varlı adam kəfənə də sarınmadı! –
 Belə deyib bizim bu mərd qəlbimizi inandırdı.
 Bəs sonrası? Bütün günü toxumaqla məşğul olub,
 140 Gecə məşəl işığında sökülmüş nə toxuyubsa.
 Bu qaydayla üç il keçdi, inandıq biz axeylilər.
 Elə ki, ay daltınca ay, gün daltınca gün dolandı,

Vaxt ötüşüb, zaman keçdi, dördüncü il gəlib çatdı,
 Bu kələyi bilən qadın bizi bundan halı etdi.
 145 Toxumanı sökən zaman biz üstünü aldıq onun,
 İstəmədən öz işini qurtarmalı oldu xanım.
 Qurtararaq təmiz yudu və göstərdi onu bizə;
 Kəfən par-par parlayırdı göz önündə ay-gün kimi.
 Bu vaxt bizə düşmən Allah Odisseyi etdi əyan.
 150 Demə, əvvəl çölə, – çoban daxmasına gedibmiş o.
 Allahsifət Odisseyin qumlu Pilos adasına
 Getmiş oğlu Telemax da birbaşa ora qayıdılmış.
 Bizi qırmaq tədbirini orda çəkib, yollanıblar,
 Ancaq onlar şəhərə bir yerdə yola düşməyiblər;
 155 Odisseyin oğlu əvvəl, özü sonra çıxıb yola.
 Odisseyi müşayiət edən donuz çobanıydı,
 Yaşı ötmüş dilənçiyə oxşayırdı görkəmindən,
 Əsa ilə yeri yirdi, cır-cındırım içindəydi.
 Heç kim, hətta yaşlılar da hiss eləyə bilmədi ki,
 160 Qarşıdakı birdən-birə dönüb gəlmiş Odisseydir.
 Biz cavanlar təhqir edib, üstünə şey yağdırırdıq.
 Öz evində o bir müddət endirilən zərbələrə,
 Yağdırılan söyüslərə mətanətlə tab gətirdi.
 Təlqinilə amma Zevsin, oğlu ilə köməkləşib
 165 Evdən bütün silahları yığışdırıb əvvəlcədən,
 Daşımışdı anbara və qapısını bağlamışdı.
 Sonra biclik işlədərək arvadına tapşırırdı ki,
 Yarış üçün bizə dəmir baltalarla yay gətirsin.
 Bax, bu yarış başlanğıcı oldu bizim mehvimizin.
 170 Həməni yayın kərişini bizdən heç kəs dartammadı,
 Bunun üçün lazım olan güc yoxdu heç birimizdə.
 Yay əlinə keçən kimi Odisseyin, biz hamımız
 Bir ağızdan uca səslə bağırırdın ki, bu yadelli
 Hər nə qədər yalvarsa da, yayı ona verməsinlər.
 175 Tək Telemax rüsxət verdi, ürək-dirək verdi ona.
 Yayı ələ alan kimi dözümüçox mərd Odissey,
 Oxu asan keçirdi o, baltaların sap yerindən.
 Astanaya qalxıb sonra səpdi oxu qabağına.
 Dəhşətli bir nəzər salıb Antinoyu vurdu öncə,

180 Sonra isə nişan alıb qırdı yerdə qalanları.
Cənazələr bir-birinin üzərinə qalandılar.
Anladıq ki, allahlardan biri ona kömək edir.
Qeyzə gəlib ucu sivri nizələrlə onlar bizi
185 Sağa-sola qırıb-çatır, başımızı əzirdilər,
Fəryad zalı bürümüşdü, döşəmə də qızıl qandı.
Bax, biz belə həlak olduq. Cənazəmiz indiyədək
Odisseyin həyətində qalanıb dəfn olunmamış.
Başımıza gələnlərdən xəbərsizdir qohum-qardaş,
Onlar bilsə, el qaydası yaramızı yuyub bizim
190 Rahat yerdə uzadaraq ütümüzə ağlaşarlar!”
Atrey oğlu Aqamemnon ruhu ona cavab verdi:
“Ey çoxbilmiş Odissey, gör bəxtin necə gətiribdir!
Penelopa kimi yüksək əxlaqlı bir arvadın var!
Gör nə yaxşı ürəyi var, gör nə pakdır, ləkəsizdir!
195 Gör necə də unutmayıb öz qanuni ərinə o!
Unudula bilməz onun ləyaqəti heç bir zaman.
Nəcib Olimp allahları Penelopa bərəsində
Xoş nəğmələr oxumağa ruhlandırır nəğməkarı.
Tindareyin qızı isə anılar bəd nəğmələrdə;
200 Öz qanuni ərinin o ölümünə bais olub.
Cismən zəif qadınların gələn yeni nəslinə də
Bu ad ləkə gətirəcək, lap günahsız qadına da!”
Yerin dərin qatındakı tutqun Aid məkanında
Ölənlerin ruhu belə danışdı bir-birilə.
205 Odisseygil şəhəri tərk edib bağa yetişdilər.
Həmin bağı nə zamansa satın alıb, Laert özü
Çoxlu zəhmət sərf edərək gözəl bir bağ eləmişdi.
Evdə; evin yanında da vardı başqa tikililər.
Müharibə əsirləri olurdu bu daxmalarda.
210 İşdən sonra onlar burda yeyib, yatıb, dincəlirdi.
Sicilyalı bir qarı da yaşayırdı həmin evdə,
O, qocaya canla-başla qulluq edib göz olurdu.
Odissey öz oğlu ilə qullarına belə dedi:
“İndi siz bu yaraşlıq qəşəng evə daxil olub,
215 Nahar üçün ən yaxşı bir donuz seçib boğazlaym.
İstəyirəm mən də gedib öz atamı bir sinayım;

Görüm mənə görə kimi o tanıya biləcəkm.
Bəlkə də heç tanımadı, gör nə vaxtdan getmişəm mən!”
Belə deyib kölələrə verdi döyüş silahını.
220 Onlar dərhal evə sarı yönəldilər; Odisseyə
Atasını sınamaqçın meyvəsi bol bağa girdi.
Lakin onun nəzərinə nə Dolinin özü çarpdı,
Nə Dolinin oğulları, nə də onun kölələri.
Çəpər üçün onlar tikan toplamağa getmişdilər.
225 Həmisi qabağına qatıb qoca aparmışdı.
Odissey öz atasını yalnız gördü həmin bağda.
Yer qazırdı. Əynindəki kirli xiton yamaqlıydı.
Dizlərinə keçirdiyi dizlik buğa gönüdəndi;
Bu yamaqlı dizlik dizi cızılmaqdan qoruyurdu.
230 Tikanlardan qorunmaqçın əlcək vardı əllərində.
Onu keçdi derisindən papaq dərdli göstərirdi.
Atasının ürəksızan görkəmini – onu tamam
Əldən salmış qocalığı görə kimi mərd Odissey
Uca armud ağacının altında durub çox ağladı.
235 İki fikir arasında tərəddüdlə qaldı xeyli:
Bir istədi atasını tez bağrına basıb öpsün,
Öz evinə, öz yurduna döndüyünü açıb desin.
Bir istədi sual verib imtahana çəksin onu.
Bu bərədə çox düşünüb axır belə qət etdi ki,
240 Zarafatla sahib, öncə imtahana çəksin onu.
Bu niyyətlə Odissey öz atasına yaxınlaşdı.
O başını yerə əyib kol dibini qazırırdı.
Şan-şöhrətli oğlu ona yanaşaraq belə dedi:
“Görürəm ki, bağbanlıqda məharətin vardır, qoca!
245 Səliqəli-sahmanlısan. Durub fikir verirəm mən:
Səliqən hiss olunmayan nə bir kol var, nə də zeytun;
Əncir, armud, üzümlüyün və bostanın sahmanlıdır.
Ancaq başqa bir sözüm var, eşit, amma açıqlanma,
Özünə can yandırmırsan. Yaxşı keçmir qocalığın.
250 Kir-pasağın içindəsen; əynin-başın tökülübdür,
Yox, yox, tənbel deyilsən ki, ağan gözəndən sala səni.
Köləlikdən səndə əsər və əlamət görməyirəm,
Boy-buxundan və görkəmdən hökmdara oxşayırsan.

Sənin kimi bir qocaya, bütün başqa qocalartək
255 Yemək, çinmək, yumşaq yerdə yatıb–durmaq çox yaraşır.
Ancaq, qoca, heç bir şeyi gizlətmədən, düzünü de,
Söylə kimin köləsisən? Baxdığım bu bağ kimindir?
Bir də bunu açıb söylə, yaxşı–yaxşı bilim mən də:
Doğrudanmı mənim gəlib çıxdığım yer İtakadır?
260 Bunu yolda rast gəldiyim bir şəxs mənə dedi bu gün.
Sərt adama oxşayırdı; mən verdiyim suallara
Ləyaqətlə qulaq asıb, cavab vermək istəməirdi.
İstəyirdim biləm: mənim dostum vardı, burdadırmı,
Hələ sağdır, yoxsa ölüb, gedib Aid aləminə?
265 İndi sənə bir söz deyim. Qulaq asıb yadda saxla.
Bir qəribi bir vaxt qonaq saxlamışdım öz yurdunda.
Uzaq eldən gəlmiş olan qeriblərdən heç birisi.
Onun qəder ürəyimə yatmamışdı düzü, mənim.
İtakadan olmasıyla fəxr eləyib deyirdi ki:
270 Arkesinin oğlu Laert onun doğma atasıdır.
Yaxşı qəbul edib onu, apardım öz sarayıma.
Azuqəmiz boldu evdə, onu yaxşı qonaqladım.
Ən hörmətli qonaqlara layiq olan töhfə verdim:
Yeddi talant saf qızıldan hazırlanmış məmulatla,
275 Üstü qızılgül naxışlı tökmə gümüş bir krater,
On iki adi yun plaşla bir o qəder yorğan üzü,
On iki əla kətan plaş, bir o qəder xiton verdim.
Əl işində məharətli kənzilər də bağışladım,
Yaraşlıq dörd kənizi özü üçün ayırdı o”.
280 Ağlayaraq Odisseyə belə dedi öz atası:
“Qərib, sənin gəldiyin yer elə həmin İtakadır.
İndi ona vicdansızlar, heyasızlar hökm eləyir.
Sən o qəder töhfəni də verməyəydin kaş ki, ona
İndi onu İtakada sağ–salamat görse idin,
285 O da sənə töhfə verər, qeriblərə layiq olan
Bir hörmətlə qonaq saxlar, vətəninə yollayardı.
Səndən bir söz xəbər alım, amma mənə düzünü de:
Onu qonaq saxladığın vaxtdan neçə il keçibdir?
Oğlum indi həmin bədbəxt. Bəli, bir vaxt oğlum idi.
290 İndi isə vətəmindən, doğma qohum–əqrəbadan

Uzaq düşüb; ya dənizin sularında balıqlara,
Ya quruda heyvanlara, qurda–quşa yem olubdur.
Nə atası ağlayıbdır üzərində, nə anası,
Nə ağıllı, bol cehizli Penelopa öz ərinin
295 Gözlərini qapayaraq, el–obanın adətincə
Onun ölüm yatağına əyilib göz yaşı töküüb.
Bir də mənə düzünü de, yaxşı–yaxşı bilim mən də:
Kimsən? Atan–anan kimdir? Söylə hansı şəhərdənsən?
Sən və sənin yoldaşların hansı gəmi ilə gəlib?
300 Yoxsa özgə gəmisində özün bura tək gəlibsən,
Səni bura düşürərək onlar özü üzüb gedib?”
Ağıl kanı Odissey də ona belə cavab verdi:
“Sən verdiyin suallara düzgün cavab verəcəyəm,
Alibantdır mənim yurdu, orda yaxşı evim vardır.
305 Atam məşhur Afeydantdır, babam isə Polipemon.
Öz adımsa Yeperitdir. Allah, özüm istəmədən,
Sikanidən gūzarımı bu sahilə salıb mənim.
Gəməm burdan çox uzaqda, düzənlikdə durur indi.
Bəxtidönük Odisseyin mənim doğma diyarımı
310 Tərk edərək getməsindən indi tamam beş il keçir.
Sağdan uçan quşlar ona uğurlu yol vəd etdilər,
Bu vəddən sevinərək özüm yola saldım onu.
Məmnun düşdü o da yola. Söz verdik bir–birimizə:
Qonaq gəlib, qonaq gedək, töhfə verib, töhfə alağ”.
315 O qurtardı. Qara bulud çulğaladı atasını.
İkiəlli ovuc layıb yerdən qara torpağı o,
İnildəyə–inildəyə səpdi bəyaz saçlarına.
Əldən düşmüş atasının bu halını gören kimi
Odisseyin həyəcandan doluxsundu şux gözləri.
320 Tez bağına basıb onu, üz–gözündən öpüb dedi:
“Əziz ata! Xəbər bilmək istədiyim oğlun mənəm!
Düz iyirmi ildən sonra qayıtdım öz vətənimə.
Daha saxla göz yaşını, ahlər çəkib inildəmə.
Qoy bir söz də deyim sənə: gərəkdir indi biz tələsək,
325 Dünən bütün nikah tələ edənləri öldürmüşəm,
Tutduqları bəd işlərin cəzasını vermişəm mən”.
Laert ona inanmayıb bu sözlərlə xitab etdi:

330 “Doğrudan da əgər oğlum Odisseyin özüsənsə
Bir nişanə göstər mənə ki, yəqinlik hasil edim”.
Ağıl kanı Odissey də cavabında belə dedi:
“Əvvəl başdan qıçımdakı bu çapıǵı görsün gözüñ,
Parnasda ov eləyəndə qaban vurub bu yaranı.
Bir vaxt mənə vəd etdiyi hədiyyəni almaq üçün
Ana babam Avtolikin yanına sən, bir də anam
335 Özü mənə yollamışdı onda Parnas yaylaǵına.
İndi peşkeş elədiyın ağacları sayım bir-bir.
Mən uşaqdım, sən yanma salıb bağda gəzdirdirdin,
Burdakı hər ağac haqda sənə sual verirdim mən,
Sən də mənə ağacların adlarını öyrədirdin.
340 Onda mənə on üç armud, on alma və qırx da əncir
Ağacı bəxş eləmişdin; üstəlik də il boyunca
Təzə-təzə üzüm verən əlli tənək bağışladın.
Kronion baryetirən havasını yolladıqca
Tənəklərdə yenə təzə salxımları görər gözüñ”.
345 Belə dedi. Laertın həm dizi əsdi, həm ürəyi,
Gördü düzdür Odisseyin söylədiyi bütün sözlər.
Övladını öz köksünə basan kimi bihuş oldu,
Tez qolları üstə aldı atasını mərd Odissey.
Qoca axır nəfəs alıb ruhu döndü öz yerinə.
350 Öz oǵluna cavab verib bu qanadlı sözü dedi:
“Əgər arsız namizədlər cezasına yetişibsə,
Ey Zevs ata! Demək hələ Olimpiədir pak allahlar!
Bircə bundan qorxuram ki, İtəkanın camaatı
Bu xəbəri çatdıralar Kefalləndə hər şəhərə,
355 Özləri də axın-axın üstümüzə yeriylər”,
Ağıl kanı Odissey də ona belə cavab verdi:
“Heç narahat olma, heç də qayǵısını çəkmə bunun!
Evə getsək yaxşı olar; ev ki, bura lap yaxındır.
Telemaxla Filotini, bir də donuz çobanını
360 Mən oraya göndərdim ki, tezəcə nahar düzəltsinlər”.
Belə deyib hər ikisi evə tərəf yollandılar.
Yaraşlıqlı, rahat qəşəng evə gedib yetişincə
Telemaxı, Filotini və Yevmeyı gürdü onlar,
Ət doǵrayıb, kraterdə şəraba su qatırdılar.

365 Bu arada sicilyalı qarı yaxşı çimizdirib,
İxtiyarın bədəninə yağ da çəkib parıldatdı.
Üstdən plaş geyindirdi. Bu müddətdə Afina da
Məşhur qoşun başçısının ucaltdı boy-buxununu,
Əndamına bir dolğunluq, bir möhkəmlik verdi onun.
370 O, vannadan çıxan zaman oğlu görüb heyran qaldı,
Gördü ölməz allahlara çox oxşayır indi Laert.
Atasına xitab edib Odissey bu sözü dedi:
“Ah, ata can! Yəqin ölməz allahlardan biri senin
Ucaldıb boy-buxununu, yaraşlıqlı edib belə”.
375 Dünyagörmüş Laert isə ona cavab verib dedi:
“Ey Zevs ata, ey Apollon, ey Pallada pak Afina
Kaş Kefallen hökmdarı olduğum vaxt, dənizin dik
Sahilində ucaldılmış abad Nerik şəhərini
Fəth edəndə necəydimsə, diñnən də o cür olaydım.
380 Geyib döyüş paltarını subaylarla vuruşaydım,
Onda özün görərdin ki, o həyasız cavanlardan
Nəçəsinin dizlərini büküb, səni şad edərdim!”
Laert ilə Odisseyin bu haqdaydı söhbətləri.
Telemaxgil hazırlayan kimi nahar yeməyini
385 Keçib masa arxasında əyləşdilər cərgə ilə.
Yeməyə əl uzadanda qoca Doli gəlib çıxdı,
Oğlanları ilə birgə o tarladan qayıtmışdı.
Sicilyalı qarı özü Doligilin dallarınca
Gedib nahar yeməyinə çağırmışdı. Onların da
390 Qayǵısına qalıb, yemək hazırlayan bu qarıydı.
Odisseyi gören kimi dərhal onu tanıyaraq
Otaǵım düz ortasında hərəkətsiz dayandılar.
Odissey də nəvazişlə onlara bu sözü dedi:
“Əyləş, qoca, nahar elə, bəsdir heyvət elədiyın!
395 Biz lap çoxdan nahar etmək istəyirik, amma sizin
Çöl işindən qayıdaraq gəlmenizi gözləyirik”.
Doli iki əlini də uzadaraq Odisseyin
Tutdu iki biləyindən; əllərindən öpə-öpə
Müraciət edib ona bu qanadlı sözü dedi:
400 “Həsretini çəkdiyim dost, axırı ki, gəlib çıxdın!
Əlimizi üzmüşük biz, Allah səni verdi bizə!

Sağ ol, var ol! Ölümstülər səni xoşbəxt eləsinlər!
Ancaq mənə düzünü de, yaxşı-yaxşı bilim mən də:
Düşüncəli Penelopa gəlməyindən xəbər tutub,
405 Yoxsa ona bir qasidlə tezəcə xəbər çatdıraq biz?”
Ağıl kanı Odissey də cavabında belə dedi:
“O hər şeydən xəbərdardır. Heç narahat olma, qoca!”
Doli gedib əyləşdi öz əyləşdiyi kresloda.
Sonra onun oğulları Odisseyin əllərini
410 Berk-bərk sıxıb, hərərlə onu təbrik elədilər,
Sonra gəlib əyləşdilər Doli ilə bir cərgədə.
Beləliklə evdə hamı yemək ilə məşğul oldu.
Bu müddətdə Xəbər gözdi İtakanı başdan-başa
Pərəstişkar cavanların yaydı məşum ölümünü.
415 Bəd xəbər eşidincə, İtakanın camaatı
Gözü yaşlı axın etdi Odisseyin sarayına.
İtakalı meyitləri İtakada dəfn etdilər.
Başqa yerdən olanların cəsədini balıqçılar
Gəmilərlə yurdlarına daşdılar xahiş ilə,
420 Camaatısa yas içində axdı şəhər meydanına.
Bütün şəhər camaatı gəlib ora toplaşınca
Yevpeyt gəlib yığıncağın qabağına, nitq elədi.
Odisseyin əli ilə həlak olmuş Antinoyun
Qətli yaman sarsıtılmışdı atasının ürəyini.
425 Gözündən yaş axa-axa belə dedi o sözünü:
“Dostlar, yaman zərbə vurub İtakaya bu Odissey!
Troyaya apardığı igidlərdən bir qismini
Döyüşlərdə həlak etdi, bir qismini gəmilərdə.
Qayıncı qırdı seçmə gənclərini Kefallenin.
430 Qaçıb qumlu Pilosda, ya epeylərin yaşadığı
Elidada gizlənməmiş biz üstünü alağ gərək!
İndən belə yoxsa xəcil olacaq yə həmişəlik.
Ölmüş neçə bələmizin qisasını yerdə qoysaq,
Gələn nəsil bunu bizə böyük ləkə sayacaqdır.
435 Onda mənə bu dünyada ömür sürmək haram olar.
Onda ölüb, ölənlərlə olmaq daha şərəflidir.
Onlar dəniz sularını adlanamış, gedək, dostlar!”
İnləyərək belə dedi; axeylilər kövrəldilər.

Oyanınca Odisseyin sarayını tərk edərək,
440 Allahsifət Femi ilə Medont gəlib çıxdı ora.
Düz ortada dayandılar. Hamı heyrət etdi buna
Ağıllı bir məsləhətlə carçı Medont belə dedi:
“Ey İtaka camaatı, inanın ki, mərd Odissey
Allahların hökmü ilə törətmişdir bu qırğını.
445 Öz gözümlə gördüm ki, mən, allahlardan hansı isə
Girib Mentor cildinə, cüt dayanmışdı Odisseylə.
Gah önünə düşüb onu vuruşmağa ruhlandırır,
Gah da ərgən cavanları qovub, qorxu yaradırdı.
Onlar günah işlər görüb, dağıtdılar yad malını.
450 Bu sözləri eşidəndə hamısının rəngi qaçdı.
Mastor oğlu necib qoca Alifers nitq etdi sonra.
Keçmiş və gələcəyi ondan yaxşı bilən yoxdu.
O, xeyirxah bir niyyətlə yığıncağa belə dedi:
“Sözlərimə qulaq verin, ey İtaka camaatı!
455 Bu qırğına sizin qorxaq olmağınız səbəbkardır.
Siz nə məni eşitdiniz, nə də Mentor sərkərdəni.
Heç bir ata öz oğlunun yığmadı əl-ayağını,
Onlar isə bir-birinin üzərinə yıxılırdı”.
Dönməyindən əlinizi üzdiyünüz qəhrəmanın
460 Arvadını el içində tamam rüsvay elədilər.
Heç olmasa indi mənim sözlərimə qulaq asın:
Biz getməyə onun üstə, daha bətər dərddən qaçaq!”
Eşidincə bunu çoxu hay-küy ilə çıxıb getdi.
Qalan başqa adamlarsa yerlərindən tərpenmədi.
465 Gedənlərə xoş gəlmədi Alifersin bu sözləri,
Uyub Yevpeyt dediyinə silah üçün getdi onlar.
Hamısı göz qamaşdıran silahlarla yollandılar
Xor meydanı məşhur olan o şəhərin kənarına.
Qan-qan deyən Yevpeyt idi başçısı bu adamların.
470 O elə zənn edirdi ki, alar oğul qisasını,
Bilmirdi ki, onun özü ordan geri dönməyəcək.
Zevs ataya elə bu vaxt belə dedi pak Afina:
“Ey atamız Kron oğlu, hökmdarlar hökmdarı!
Fikrin bu qan davasını sona necə çatdırmaqdır?
475 Qırğınları yenə davam etdirməkdir qəsdin, yoxsa

Tərəflərin arasında barışıqı yaratmaqdır?"
Bulduyğan Zevs də belə cavab verdi Afinaya:
"Əziz qızım, bu sualı niyə mənə verirsən sən?
480 Odisseyin qayıdaraq pərəstişkar cavanlardan
Qanla qisas almasını sən özün qət etmədinmi?
Neyləyirsən, elə. Ancaq mənim budur məsləhətim:
Allahsifət Odissey ki, qisasını aldı tamam,
Qoy onlardan söz alsın ki, o ömürlük çar olacaq.
Biz onlara unutturduq oğul, qardaş ölümünü.
485 Xalq sülh ilə və bolluqla sürsün deyə həyatını
Biz onların arasında mehribanlıq yaradacaq".
Zevsin bütün dedikləri Afinanın qəlbindəndi.
Uca Olimp zirvəsindən dərhal endi pak ilahə...
Dadlı və bol yeməklərdən hamı yeyib doyan kimi
490 Sınaqlardan mətin çıxmış Odissey bu sözü dedi:
"Qoy bir adam çıxıb baxsın: yaxınlaşır onlar, ya yox".
Dolinin bir oğlu qalxıb əməl etdi deyilənə;
Astanada durub baxdı, gördü onlar yaxınlaşır.
Odisseyə xəbər verib bu qanadlı sözü dedi:
495 "Onlar bura yaxınlaşır. Gərək dərhal silahlanaq!"
Hamı qalxıb öz yerindən, geydi döyüş paltarını.
Odisseygil dörd nəfərdir, altı Doli oğulları,
Doli özü, bir də Laert qoşuldu bu on nəfərə;
Çox qocalmış olsalar da, məburdular vuruşmağa.
500 Yaraqlanan kimi onlar, dərhal açıb qapıları,
Odisseyin arxasınca dışarıya atıldılar.
Zevsin qızı pak Afina yaxınlaşdı bu dəstəyə.
Yenə səsi və görkəmi mərd Mentoru andırırdı.
Onu görçək Odissey çox fərəhlənib, çox şad oldu.
505 Əziz oğlu Telemaxa dərhal dönüb belə dedi:
"Əziz balam, bir halda ki, sən bura da gəlib çıxdın,
Gərək burda olanlarla ayaqlaş ayaqlaş igidliyin.
Bax, Odissey ocağının ad-sanını korrılma ha!
Biz hünərdə, güc-qüvvətdə fərqlənmişik yer üzündə".
510 Dərrakəli Telemaxsa atasına belə dedi:
"Əziz ata, indi özün görürsən ki, sənin oğlun
Nəslimizin ad-sanına ləkə vuran oğul deyil".

Eşidincə bunu Laert sevinərək belə dedi:
"Ey allahlar! Ən bəxtiyar bir günümüzdür bu gün mənim!
515 Oğlum ilə nəvəm hüner göstərməkdə bəhsə girir!"
Afina da yaxınlaşıb Laertə bu sözü dedi:
"Arkesiad, dostlarımdan ən əzizi sənsən mənə.
Kronidlə onun qızı Afinaya dua edib,
Nişan alıb var gücünlə at nizəni düşmənlərə!"
520 Belə deyib o, Laertın artırdı güc-qüvvətini.
Kronidə və qızına hərarətlə dua edib,
Var gücüylə uzunkölgə nizəsini atdı qoca;
Tunc üzüklü sərpüşünə gedib deydi o, Yevpeytin.
Sərpüş davam gətirmədi, nizə onu dəlib keçdi,
525 Yevpeyt yerə sərələndi, silahları cingildədi.
Odisseylə igid oğlu ön səflərə həmlə edib,
Nizə ilə, qılınc ilə düşmənləri məhv etdilər.
Qalxantutan Zevsin qızı Afinanın çıxırtısı,
Hay-harayı olmasaydı, Odisseygil hamısını
530 Qırardılar. Zevsin qızı lakin mane olub dedi:
"Ey İtaka camaatı, dayandırın bu qırğın!
Qan tökməyə xitam verin! Dağılıb gedin daha!"
O bağırdı. Qorxusundan rəngi qaçdı hamısının,
Diksindilər, əllərindən düşdü tamam silahları,
535 Diksindilər qışqırtıdan, qılınc-qalxan düşdü yerə.
Ölməməkcün geri dönüb, tez şəhərə qayıtdılar.
Sınaqlardan mətin çıxmış Odissey də nəərə çəkib,
Qartal kimi qanad açıb təqib etdi qaçanları.
Elə bu vaxt göydən yerə bir ıldırım göndərdi Zevs,
540 O ıldırım gəlib düşdü Afinanın qarşısına.
Zevsin qızı onda belə xitab etdi Laertiye:
"Sən ey Allah törəməsi, ey çoxbilmiş, mərd Odissey!
Hamı üçün qorxunc olan bu qırğın qurtar daha!
Qəzəbini tutdurarsan yoxsa itigözlü Zevsin!"
545 Bax, Afina belə dedi. O sevincək razı oldu.
Qalxantutan Zevsin qızı tərəflərin arasında
Əhdnamə bağlatdırıb, and-amanla möhkəmlətdi.
Onun səsi və görkəmi mərd Mentoru andırırdı.

İZAHLAR

"İliada"nın davamı olan "Odisseyə"nin Azərbaycan dilinə çevrilməsində V.V.Verseyevin rusca tərcüməsi əsas götürülmüşdür. Lakin tərcümə prosesində V.A.Jukovskinin və P.A.Şuyskinin tərcümələrindən də istifadə edilmişdir. İzahların, əsəri və coğrafi adlar lüğətinin yazılışında yuxarıda adları çəkilən mütərcimlərin həmin tərcüməyə verdikləri izahlarla yanaşı H.A.Kunun "Легенды и мифы древней Греции" və "Словарь иностранных слов" kitablarındakı məlumatlardan da istifadə olunmuşdur.

Tərcümədə "mərd" epiteti mərdlikdən daha çox qəhrəman mənasına, "pək" epiteti təmizlikdən daha çox bəkirlik, müqəddəslik mənasında işlədilmişdir.

BİRİNCİ NƏGMƏ

Misra 90. *Qoy uzunsaç axeylilər yığıncığı çağırıb o.* – Homer dövründə yunanlar kölələrdən seçilsinlər deyən saçlarını uzadırdı.

Misra 110. *Kraterə su qatılmış mey töküdü bəziləri.* – O zaman şərbəyə su qatmaq bir adətdi. Krater qoşaqlı mey kuzəsi idi.

Misra 153. *Qasid gözəl kifaranı verdi Femi müğənniyə.* – Kifara və ya forminq dördsimli qədim musiqi aləti idi.

Misra 183. *Dəmir verib əvəzində Temesadan mis almaqçün.* – Hələ pul işlənmədiyi üçün ticarət mübadilə yolu ilə aparılırdı.

Misra 200. *Nə peyğəmbər, nə quşlarla falabaxan olmasam da.* – Quşlarla fal açmaq qədim Yunanıstanda geniş yayılmışdı. XV nəgmənin 160-161-ci misralarına verilən izahatda bu haqda geniş danışılır.

Misra 239. *Şərəfinə məzar-təpə ucaldılar axeylilər.* – Təsvir edilən dövrdə axey qəbiləsi şimali Yunanıstanda və Peloponnesdə hakim qəbilə idi. O zaman hələ bütün yunanları ifadə edən "əllin" sözü mövcud olmadığından axeylər, arqivlər və danaylar adlanan qəbilələr ümumiyyətlə, yunanları təmsil edirdilər.

Misra 241. *İndi onu Harpi alıb-şərəfsizcə yoxa çıxıb.* – İtkin düşmüşlərin harpilər tərəfindən oğurlanması təsəvvürü geniş yayılmışdı. Adlar lüğətində harpilər haqqında məlumat verilmişdir.

Misra 291. *Adına bir məzar-təpə ucalt, matəm saxla ona.* – Söhbət kenotafdan (hərfi mənası: boş məzar) gedir. İtkin düşənlərin və ya hər hansı səbəbdən cənazəsi ələ gəlməyən adamların adına məzar təpəciyi düzəltmək bir adət idi.

Misra 358. *Söz danışmaq arvad işi deyil, kişi işidir, bil.* – Homer dövründə pədrşahiliyin möhkəm hökm sürdüyü aşkar görünür. Evdə kişi ixtiyar sahibi idi. Qadın ona tabe vəziyyətdə olub, kişi məclisində iştirak edə bilməzdi.

Misra 380. *Qan bahanız ödənmədən evimdə məhv olarsınız.* – Telemax tələb edir ki, namizədlər Odisseyin evindən çıxıb getsinlər. Əks təqdirdə o, qan bahası verməkdən azad olunur.

Misra 431. Homerin zamanında əsas mübadilə vasitəsi qaramal idi, əksərən cöngə idi, kölənin qiyməti səkkiz cöngədən, iyirmi cöngəyə qədər idi.

İKİNCİ NƏGMƏ

Misra 14. *Qocalar.* – Qəbilə ağsaqqalları deməkdir.

Misra 38. *...Telemaxa skipetr təqdim etdi.* – Skipetr adlanan əsanı hökmdarlar, basileylər (qəbilə başçıları) və kahinlər gözdürərdilər. Xalq yığıncaqlarında söz alan adamların əlinə də skipetr verilirdi.

Misra 71. *Yaraşıqlı dizlik.* – Yaralanmamaq üçün axeylərin baldırlarını örtən dizlikləri vardı.

Misra 134. *Xeyli sərvət verməliyəm.* – Kişi arvadını və ya həddi-buluğa çatmış oğul, anasını tutarlı dəlil göstərmədən atası evinə göndərdikdə, verilən cəriməyə işarədir.

ÜÇÜNCÜ NƏGMƏ

Misra 3. *...qalxdı göyün tuncdan tökmə tağlarına.* – Homer vaxtında göy qübbəsinin metalдан – tuncdan və ya dəmirdən olduğu zənn edilirdi.

Misra 6. *Şərəfinə qara cöngə qurbanları kəsirdilər.* – Yeraltı allahlara olduğu kimi, dəniz allahı Poseydonu da qara rəngli heyvan qurban kəsilməli idi.

Misra 45. Qədim yunanlar qansız qurban nəzri də verirdilər. Bunlardan ən çox yayılanı allah şərəfinə şərbə, su, süd, bal kimi içkiləri qədəhlərdən yerə tökmək ayini idi.

Misra 73-74. Homer dövründə icmalar bir-birilə həmişə düşmənçilik edib vuruşurdular. Buna görə də başqa tayfaların malını talan etmək, oğurlamaq nəinki rəqəbət sayılırdı, əksinə qəhrəmanlıq, rəşadət adlanırdı. Odu ki, Nestorun Telemax və Mentor görkəmində gəlmiş ilahə Afinadan quldur olub-olmadıqları barədə sualı onların xətrinə deyə bilməzdi.

Misra 162. *...Qoşaquyruq gəmilər.* – Qədimdə gəmilərin həm arxa, həm burun hissəsi dik və ucları əyilmiş olduğundan müəllif onları qoşaquyruq adlandırır.

Misra 167. *Təqib etdi bizi Tidid Aresid də.* – Qədim yunanlarda familiya yox idi; adamlar çox zaman atasının adı ilə adlanırdı: oğlu sözüni ifadə edən “id”, “ion” şəkilçiləri idi. Laert oğlu Laertid, Atrey oğlu (Aqamemnon və ya Menelay) Atrid, Kron oğlu (Zevs) Kronid və ya Kronion şəklində işləyirdi. Qadınları atasının adı ilə adlandırıldıqda “ida” şəkilçisi əlavə edilirdi: Xrisey qızı Xriseida, Brisey qızı Briseida şəklində çağırılırdı. Yuxarıdakı ifadədə Tidid Aresid və Troya qəhrəmanı Tidey oğlu, Ares oğlu (burda müharibə allahı Aresin sevimlisi monasındadır) Diomedə işarədir. Patronimikanın (atanın adı ilə adlanmanın) Homer dövründə geniş yayılması patriarxal münasibətlərin güclü olduğunu sübut edir.

Misra 189. *Axillesin oğlu dəxi onlar ilə qayıdıbdır.* – Neoptolemə işarədir.

Misra 280. *Feb öz yüngül oxu ilə həlak etdi gözlənmədən.* – Qədim yunanların təsəvvürünə görə qəfildən ölənlər Feb Apollon və onun əkiz bacısı Artemida oxla vurub öldürür; Feb Apollon kişiləri, Artemida isə qadınları.

Misra 378. *Tritoqena.* – Afinanın ləqəbidir. Mənası aydınlaşmamışdır.

Misra 445 *və sonrakılar.* – Qurban ayinini təsvir edir; ayın zamanı əl yuyulduqdan sonra qurbanlıq heyvanın üzərinə arpa səpilir və baş tükündən kəşib yandırılırdılar.

Misra 467. *Xiton.* – Homer əsrində geyilən qolsuz uzun köynək.

DÖRDÜNCÜ NƏĞMƏ

Misra 129. *...on talant qızıl bəxş etmişdi.* – Burada və “İliada” əsərinin müxtəlif yerlərində qızıl talant ölçü vahidi ilə ifadə olunur, lakin bu, qızılın mübadilə vasitəsi olduğunu sübut etmir.

Misra 207–208. Ümumiyyətlə, yunan əsətirində insanın ömür ipi, yeni tale ipi tale ilahələri Moyralar tərəfindən öyilir; halbuki burda bext ipinin Zevs tərəfindən öyüldüyü də irəli sürülür.

Misra 368. Homer dövründə yunanlar heç bir başqa qida maddəsi ilə keçmədikdə balıq tutub yeyirdilər.

Misra 477. *Göylərindən leysan yağan Misir.* – Gur yağışlı Nil çayı deməkdir.

Misra 506. *Üçdişli.* – Poseydon üçün sehrli çubuğu əvəz edir. Yunan əsətirinə görə Poseydon əlindəki üçdişli ilə dənizdə həm tufan yaradır, həm də tufanı yatırır.

Misra 564. *Yelisey.* – Qədim yunanların əqidəsincə dünyanın insan yaşayan hissəsindən o yana bir yer var ki, o yer qəhrəmanlar üçündür; onlar orada əbədiyyət əldə edirlər.

Misra 760. *Üst qatdakı otaq.* – Qadınlar evin müəyyən hissəsində, yuxarı qatda yaşayırdılar.

Misra 761. *Bir səbətə arpa töküüb, dua etdi Afinaya.* – Afinaya arpa nəzri verilirdi.

Misra 834. *Həlak olub, Aiddədir yoxsa onun indi yeri?* – Yeni ölüb, yer-altı dünyayamı gedib?

BƏŞİNCİ NƏĞMƏ

Misra 93. *Ambrosiya qoydu, bir də al-qırmızı rəngli nektar.* – Ambrosiya, qədim yunanların təsəvvürünə görə, allahların işlətdiyi qida maddəsi, nektar isə onların içkisidir.

ALTINCI NƏĞMƏ

Misra 19. *Xarittərkə gözəl iki qulluqçu qız qoruyurdu.* – Xarittlər sevinc və qəşənglik ilahələridirlər.

Misra 91–92. Qədim yunan qadınları paltar, altına daş döşənmiş su hövzələrində ayaqları ilə tapdalayıb yuyarmışlar.

Misra 105. *Səhra pəriləri.* – Pərilər kiçik ilahələr idi; guya hər yerin öz pəriləri vardır: dağ, meşə, çöl, su pəriləri.

Misra 158. *Hamidan çox bəxş verib səni alan bir cavanı.* – Bəxş və ya töhfə qız atasına verilən başlıqdır. Qızları satın almaq adəti Homer dövründə geniş yayılmışdır.

Misra 207–208. Zevs qəriblərin, yoxsulların hamisi hesab olunurdu.

Misra 232. Axsaq allah Hefest və Afina müxtəlif əl işlərində mahir və peşə sahiblərinin hamisi sayılırdılar.

Misra 266. Meydan və ya Aqora yığıncaq yeridir. Şəhər əhalisinin ictimai məsələləri ümumxalq yığıncağında müzakirə və həll edilirdi.

Misra 288. Homer dövründə yad kişi ilə qadının, xüsusilə qızın yanaşı getməsi namussuzluq hesab edilirdi.

YEDDİNCİ NƏĞMƏ

Misra 103. *Əllyədək kölə qadın işləyirdi bu sarayda.* – Homer zamanında varlı adamlar çox kölə saxlamırdılar. Alkinoy kimi çarın sarayında 50 kölənin işləməsi o dövrə görə nadir haldı.

Misra 107. *Six toxunmuş o parçanın yağ damırdı saplarından.* – O zaman toxunan parçanın saplarını əvvəlcədən yağlayırdılar.

Misra 137–138. Yunanlar yatmamışdan əvvəl Hermes Allaha dua edir, bəzən də onun şərəfinə mey ayini icra edirdilər.

Misra 153. Qədim yunanlarda evin müqəddəs yeri ocaq idi. Orada kül üstündə oturmaq ev yiyəsindən kömək istəmək demək idi.

Misra 197–198. Qədim yunanların əqidəsinə bəxt ilahələri hər kəs üçün nə əyiribse, o olacaq.

Misra 242. Guya bəla səma sakinləri uranidlər (“uranos” yunanca səma deməkdir) tərəfindən göndərilir.

SƏKKİZİNCİ NƏĞMƏ

Misra 64. Yunan əsətirində bütün müğənnilər kor təsvir olunur. Rəvayətə görə Homerin özü də kor olmuşdur.

Misra 161–164. Homer dövründə ticarətlə əsasən finikiyalılar məşğul olurdular. Yunan zadəganları bu peşəyə həqarətlə baxırdılar.

Misra 283. *Lemnos.* – Egey dənizində vulkanlı bir adadır. O ada od allahı Hefest adası hesab edilirdi.

Misra 318. O zamanın adətinə görə, qadın ailə həyatına xəyanət edərsə, ər onu atası evinə qovar və verdiyi başlığı geri tələb edə bilərdi.

Misra 347. Söhbət Aresin Hefesti bədnam etdiyi üçün cərimə verməsindən gedir.

Misra 361. Mühəribə allahı Aresin (romalılarda Mars) uca tutulduğu Frakiya Bosfor boğazı ilə Mərmərə dənizinin sahilində, Kıpr isə Aralıq dənizindədir. Kıprın Paqos şəhərində Afroditanın şərəfinə məbəəd vardı.

Misra 492–495. Yunanların taxta at içərisində gizlənərək Troyaya daxil olmaları və şəhəri darmadağın etmələri barədə sonradan yaranmış “İlionun darmadağın edilməsi” və “Kiçik İliada” poemaları daha geniş danışır.

DOQQUZUNCU NƏĞMƏ

Misra 50. Homer zamanında süvarilər vuruşmazdı. Əsasən piyadalar və hərbi gərdunələrdə ayaq üstə qəhrəmanlar dava edərdilər.

Misra 64–65. Qədim yunanların əqidəsinə ölən adamı üç kərə çağırmaq da onun ruhu vətəne qayıdır.

Misra 83. *Lotofaqlar.* – Şanagülü yeyən əfsanəvi xalq. Onların Afrikada yaşadığına inanırdılar. Beləliklə Odisseyin gəmiləri kikonların yaşadığı Frakiyadan Afrika sahillərinə qədər çox uzun yol qət etmiş olublar.

Misra 125. *Alburuntu gəmi.* – Əksər hallarda gəmilərin burnunu qırmızı rənglə rənglədilər.

ONUNCU NƏĞMƏ

Misra 7. Eolun altı qızını altı oğluna ərə verməsi çox qədim zamanlarda adət halını almış kütləvi ərə getmə və kütləvi evlənməni xatırladır.

Misra 86. Bu misra lestriqonların Yunanıstandan çox şimalda bəyaz gecələrə bənzər qısa gecələrin olduğu yerlərdə yaşadığını göstərir.

Misra 135–136. Əfsanəyə görə cadugər ilahə Sirseyanın (daha dürüstü Kirka) Odisseydən Teleqon adlı bir oğlu olmuşdur. Teleqon böyüdükdən sonra atasını axtara-axtara İtaka adasına gəlib çıxmış, tanımadan Odisseylə cəngə girmiş və onu öldürmüşdür. Öz doğma atasını öldürdüyünü bilincə, Telemaxı və Penelopanı Eoya adasına apararaq, Penelopa ilə özü evlənməmiş, anası Sirseyanı isə Telemaxa ərə vermişdir. “Teleqoniya” adlanan bu əsər Troya haqqında silsilə əsərlərin sonuncusudur. Poemanın özü itmiş, məzmunu isə gəlib bizə çatmışdır.

Misra 179. *Üzlerini açdı hamı.* – Yəni matəmə son vermək əlaməti olaraq üzlerini açdılar.

Misra 305. *Moli.* – Ola bilsin ki, sarımsağın bir növüdür.

Misra 493 və sonrakılar. *Pesefona onu məhrum eləməyib düşüncədən.* – Homerin təsəvvürüncə Aidin arvadı Persefona ölənlərin idrakını alır; o, yalnız məşhur falçı Tiresinin idrakına toxunmamışdır.

Misra 518 və sonrakılar. Sirseyanın ruhlar dünyası Aidə içki və qurban nəzri barədə Odisseyə verdiyi məsləhətlər Homer dövründə ölən adamların yas mərasimində eynilə icra olunmuş.

ON BİRİNCİ NƏĞMƏ

Misra 103. *Oğlunu kor etdiyincün sənə yaman qəzəblənib.* – Deməklə Tiresi Odisseyin taygöz Polifemi kor etdiyinə işarə edir.

Misra 136. *Qocalaraq can verərsən xoşbəxt elin arasında.* – Tiresinin Odisseyə dediyi bu sözlərin yerinə yetməsi barədə Homerin əsərində

məlumat yoxdur. Lakin Troya silsiləsindən “Teleqoniya” adlı dastanda Odisseyin öz oğlu Teleqon tərəfindən öldürüldüyü təsvir edilir. Teleqon yuxarıda qeyd edildiyi kimi Odisseyin ilahə Sirseyadan olan oğludur.

Misra 291. Burada “falçı gənc” ifadəsi məşhur falçı Melampa işarədir. Adlar siyahısında Melamp və Pero haqqındakı məlumata bax.

Misra 300. *At ram edən Kastor, bir də zor yumruqlu mərd Polidevk.* – Bu iki qardaşa Dioskurlar, yəni Zevs oğulları da deyirlər. Zevsin bir adı da Diy olduğundan Dioskur Diy oğlu deməkdir. Bu əkiz qardaşların qanuni ataları Tindarey, anaları Ledadır. Rəvayətə görə əkizlərdən Kastorun atası Tindarey, Polidevkin atası Zevsdir. Buna görə də Kastor öləri, Polidevk ölümsüzdür. Dioskurlar sədaqətli qardaşlıq örnəyidirlər: Kastor qətl olunduqdan sonra Polidevk atası Zevsdən xahiş edir ki, onun ölümsüzlüyünü qardaşı Kastorla yarı bölsün. Odur ki, oğlunun xahişini yerinə yetirən Zevs bir gün onları Olimpə, ölümsüz allahlar arasına, o biri gün Aidə ölmüşlərin teyfləri arasına göndərir.

Troya silsiləsindən olan dastanlardan birində bu barədə iki parça saxlanmışdır;

Birinci parçada deyilir:

Fani doğulmuşdu Kastor anadan,
Qardaşı Polidevk lakin ölümsüz

İkinci parçada isə deyilir:

..... Linkey tələsik
Dırmandı başına Tayget dağının;
Ordan Pelops oğlu igid Tantalın
Adını daşıyan adaya baxdı
Palıd oyuğunda o mərd qəhrəman
Yarışlar qalibi Polidevk ilə,
Qardaşı Kastoru gördü uzaqdan.

“Kipri” adlı bu dastanın məzmununu nağıl edən Prokl qeyd edir ki, “Linkeylə İdin inəklərini oğurlamağa gələn Kastor və Pelidevk tutuldular. Kastoru İd, İdi və Linkeyi isə Polidevk həlak etdi. Zevs Kastor və Polidevke ölümsüzlük bəxş etdi”.

Misra 315. *Onlar Ossa dağlarını Olimp üstə, Pelini də
Ossa üstə qoyub göyə çıxmağa can atırdılar.* –

Ossa, Olimp, Pelin Fessaliyada dağ adlarıdır.

Misra 322. Burada Ariadna haqqında məlum əfsanənin variantı verilir. Başqa bir rəvayətə görə qəhrəman Tezeyin atıb getdiyi Ariadna Dionis adlı allahın arvadı olur. Homer isə Ariadnanın ilahə Artemida tərəfindən öldürüldüyünü nağıl edir.

Misra 523. *Biz Yepəyin düzəldiyi taxta atda gizləndə.* – Taxta at yunan qəhrəmanlarının gizləndiyi nəhəng taxta atdır. Həmin at troyalılar tərəfindən şəhərə aparmış və beləliklə şəhərin fəth olunmasına səbəb olmuşlar.

Misra 542 və sonrakılar. Ayaks teyfinin Odisseyə qəzəblə baxması vaxtı ilə onların arasında baş vermiş müsabiqə ilə əlaqədardır. Axillesin anası Fetida öz oğlunun ölümündən sonra onun silahlarını cənazənin düşməni əlinə keçməməsində daha fəal iştirak etmiş qəhrəmana vərəcəyini vəd etmişdi. Bu mükafatı almaq üçün Odisseylə Ayaks müsabiqəyə girmişdilər. Yunanlılar yanlışlığa yol vermədən müsabiqə qalibini müəyyən etmək üçün İlion hasarlarına yaxın gedib bu barədə troyalıların rəyini eşitməyi qərara alırlar. Onlar hasara yaxınlaşan anda troyalı qadınlar Pallada Afinanın tələfinə üstünlüyü Odisseyə verirlər. Bu hökmdən sarsılmış Ayaksın başına hava gəlir. Qoyunları düşməni kimi görərək onlara hücum edir. Dəliliyi keçdikdən sonra isə özünü öldürür.

Misra 568-627. Bir qədər əvvəl Homer ölmüş adamların bədəndən və idrakdan məhrum olduqlarını söylədiyi halda, bu misralarda adları çəkilən ölümlər və bədən, nə də idrak cəhətdən dirilərdən seçilmirlər. Bu onu göstərir ki, Homərin zamanında axirət dünyası haqqında iki cür təsəvvür varmış.

Misra 577. *Doqquz peletr yer tutaraq uzanmışdı torpaqda o.* – Peletr ölçü vahididir. Doqquz peletr təxminən bir hektara bərabərdir.

Misra 601. *Daha sonra pak Heraklin teyfi ilə qarşılaşdım.* – Burada Herakl (romalılarda Herkules) haqqında müxtəlif zamanlarda yaranmış əfsanələr birləşmişdir. Heraklin teyfi ölmüş başqa qəhrəmanlarla yeraltı dünyada, özü isə arvadı Heba ilə Olimpə ölümsüz allahlarla bir yerdədir. Beləliklə allah Herakl ilə qəhrəman Herakl haqqındakı əsəti birləşdirilmişdir.

Misra 621. *Məndən çox-çox ləyaqətsiz bir adama tabe olub.* – Burada Herakl Mikəna hökmdarı Yevrisfeyi nəzərdə tutur. Bu haqda adlar siyahısındakı məlumata bax.

Misra 623. *Əmr etdi ki, bu dünyadan it aparım onun üçün.* – Burada Heraklin yeraltı ölümlər dünyasından yerüstü dirilər dünyasına gətirdiyi Kerber və ya Serber adlı üçbaşı qorxunc itdən söhbət gedir. Adlar siyahısında Herakla bax.

ON İKİNCİ NƏGMƏ

Misra 133. *Ataları Heliosdur, anaları Neeradır.* – Bu misradakı Neera Okeanın qızıdır.

Misra 356-358. *İnəkləri tutub onlar, Arpa yoxmuş gəminizdə;
Əvəzində uca palıd ağacından yarpaq dərib,
O ölümsüz allahlara qurban kəsib, yalvarıblar. –*

Qədim yunanlar qurban kəsiləcək heyvanın üzərinə arpa səpərləmiş. Bu misralardan aydın olur ki, arpa olmadıqda heyvanın üzərinə müqəddəs hesab etdikləri palıdın yarpağını səpələyirmişlər. Ümumiyyətlə, Homerin dediyinə görə bütün qonaqlırlar ya mey nəzri car ləməqlə, ya da qurban kəsib budlarını yandırmaqla başlayarmış.

ON ÜÇÜNCÜ NƏĞMƏ

Misra 13-14. *Qoy indi də bir qazanla bir üçayaq verək ona.
Bu şeylərin əvəzini əhalidən toplayarıq. –*

Alkinoyun bu sözlərindən məlum olur ki, hakim sınıflar zəhmətkeş əhalini necə amansızcasına soyurmuşlar.

Misra 77. *Ovulmuş daş dəliyindən borazları açdı onlar. –* Gəmiləri sahilə bənd etmək üçün böyük bir daş dəlib gəmi örkənini ora bağladılar.

Misra 141-142. *axı sənək şanlı, qədim
Bir allahın hörmətini saxlamamaq olarmı heç? –*
Zevsin dili ilə deyildiyi kimi dəniz allahı Poseydon (romalılarda Neptun) ən qədim allahlardan hesab edilirdi.

Misra 156-157. *daşa çevir o gəmini,
Görkəmini saxla onun, hamı baxıb heyran qalsın. –*

Korfu adası yaxınlığında qədim gəmilərə oxşar bir qaya var; adına Gəmi qayası deyirlər. Alimlərdən bəziləri bu qayaya görə feakların yaşadığını Sxeriya adasının Korfi olduğunu irəli sürürlər.

Misra 272. *Finikiyalı dostlarımla gəmisinə tərəf qaçdım. –* Homer dövründə ticarətlə ən çox məşğul olan xalq finikiyalılar idi. Onların əsas nəqliyyat vasitələri gəmi idi.

Misra 387. *Troyanın qalasını dağıdanda. –* İfadəsi əslində “Biz Troyanın baş çalmasını götürəndə şəklində verilərək, müəllif uçuşulan qala hasarlarını baş çalması məcazi ilə əvəz etmişdir.

Misra 437. *Əlinə bir skipetr verdi. –* Homer Afinanın qoca dilənçi halına saldığı Odisseyin əlinə məhz skipetr verdiyini qeyd edir. Müəllif əsa, dəyənək sözlərini işlətməyib qəsdən skipetr kəlməsini işlədir. Çünki onun vaxtında yalnız hökmdarlar deyil, carçılar və qoca dilənçilər də skipetr gəzdirdilər. Deməli, Homer əsərlərində skipetr hökmdarlıq əsası mənasında yox, adi dəyənək kimi anlaşılmalıdır.

ON DÖRDÜNCÜ NƏĞMƏ

Misra 55. *Odisseyin cavabında belə dedin, sən ey Yevmey: –* “İliada”nın XVI nəğməsində Patrokla, “Odisseyə”nin XIV və sonrakı nəğmələrində Yevmeyə “sən” deyə xitab etməsi epik dastan müəllifi Homerin bu əsəri su-rətlərə qarşı bəslədiyi rəğbət hissindən irəli gəlir.

Misra 85-87. *Adamlar var şəhər-şəhər dolayırlar yad elləri,
Zevs atanın sayasına qənimətlər əldə edib,
Gəmilərə vurub, yenə yurdlarına qayıdırlar. –*

Homer dövründə tacirlərin dəniz səfərləri dəniz quldurluğu və qul alveri ilə əlaqədar idi. Səyyah tacirlər alverlə yanaşı pıratlıq etmək, qul əldə edib satmaqda da ixtisas sahibləri olmalı idilər.

Misra 231-232. *Qənimətim az olmayıb: bir qismini öncə özüm ayırmışam,
Bir qismini qürə atmaq yolu ilə pay almışam. –*

Qədim Yunanıstanda döyüş zamanı ələ keçən qənimət döyüşçülər arasında çöp atmaq yolu ilə bölüşdürülürdü. Hərbi başçı isə bölgü başlanmadan əvvəl qənimətin müəyyən hissəsini özü üçün ayırdıqdan sonra bölgüdə də pay ala bilirdi.

Misra 246. *Sonra Misra səfər eşqi düşdü mənim ürəyimə. –* Krit adasının Misirə əlaqəsi çox qədim tarixə malikdir. Hələ Krit-Miken dövründən başlayaraq bu iki ölkə arasında ticarət və dəniz quldurluğu əlaqələrini bünövrəsi qoyulmuşdu.

Misra 323-324. *Odisseyin gətirdiyi qızilları, mis şeyləri,
İşlənməsi çətin dəmir şeyləri də göstərdi o. –*

Qədim dövrlərdə mis və dəmir qızıl ilə bərabər tutulurdu. Çünki texnikanın ibtidaiyyəti üzündən metaldan əşya hazırlanması olduqca çətin idi. Buna görə də metal əşyalar yüksək qiymətə alınıb-satılırdı. Homer hər iki poemasında yuxarıdakı misraları ya eynən, ya da ona yaxın şəkildə təkrar edir və “işlənməsi çətin olan” demiri ayrıca qeyd edir.

Misra 327. *Odisseyin Dodonaya getdiyini söylədi çar. –* Dodonada (Epirdə) Zevsin olduğu zənn edilən müqəddəs palıdın yarpaqlarının xıçılması ilə fal açan məşhur kahinlər var idi.

Misra 399. *Nökərlərin məni hündür bir qayadan tullasınlar. –* Yunanıstanda müqəssiri qayadan atdırmaq geniş yayılmış cəza tədbiri idi.

ON BEŞİNCİ NƏĞMƏ

Misra 105. *Öz əl işi çoxlu peplos saxlamırdı o sandıqda. –* Peplos 1) çiyinləri toqqa ilə bağlanan qolsuz üst paltara, 2) pləşa və 3) duvağa deyilirdi.

Misra 160-161. *Elə bu vaxt başlarının üzərindən, sağ tərəfdən*

Caynağında iri, ağ qaz tutmuş qartal uçub keçdi. –

Qədim yunanlılar quşun sağ tərəfdən keçməsinə uğurlu fal hesab edirdilər, sol tərəfdən uçmasını isə uğursuzluq sayırdılar. Bəzi hallarda quşun səsi və ya növü ilə də fal açırdılar.

Misra 415 və sonrakılar. Çoban Yevmeyin öz doğma yurd-yuvasından ayrı düşməsi haqqındakı hekayəti göstərir ki, eyni mülətdən, eyni qəbilədən olan adamlar kölə sahiblərinə qarşı birgə mübarizə aparmışlar. Finikiyalı kölə qadın finikiyalı tacirlərin köməyi ilə köləlikdən qaçır; üstəlik, öz ağasının kiçik oğlu Yevmeyi də satmaq üçün özü ilə aparır.

ON ALTINCI NƏGMƏ

Misra 288. *Mən onları apardım ki, tüstü xarab eləməsin.* – Evləri qızdırmaq və işıqlandırmaq üçün qədim Yunanıstanda otaqlarda ocaq və maqal yandırırtdılar. Buna görə də evdəki şeyləri his basırdı.

ON YEDDİNCİ NƏGMƏ

Misra 541-542. *Telemaxın asqırtısı eşidildi elə bu vaxt,*

Bütün evi tutdu səsi. Penelopa güldü buna. –

Asqırmaq qədim yunanlarda yaxşı əlamət hesab olunurdu; niyyətin yerinə yetəcəyinin müjdəçisi kimi qiymətlənirdi. Buna görə də Penelopa öz oğlu Telemaxın asqırmasını eşidincə sevincindən güllür. Odisseyin tezliklə qayıdacağına inanır.

ON SƏKKİZİNCİ NƏGMƏ

Misra 5-6. *Ona əziz anasının verdiyi ad Anrey idi,*

İtakalı cavanlarsa İr deyərək çağırırdı. –

İr qadın adı olan İridanın müxtəsər şəklidir. İlahə İrida allahların xəbər aparandır. Penelopa məftunlarının tez-tez ora-bura göndərdikləri dilənçi Anreyə istehza ilə cavanlar İr deyərək müraciət edirdilər.

Misra 30-31. *Di toqqalan! Buradakılar şahid olsun davamıza!* – Antik dövrdə yunanlar yumruq davasına başlamazdan əvvəl paltarın üstündən kəmərlə bağlamalı idilər. Əks təqdirdə uzun və geniş paltar vuruşanlara mane ola bilərdi.

Misra 84-85. *Səni qara bir gəmiyə süvar edib mən bir anda,*

Ehet çarın torpağına özüm yola salacağam. –

Əfsanəvi çar Ehet qəddarlıq, amansızlıq rəmzi kimi məşhur idi.

Misra 328. *Get dəmirçixanada, ya aşxanada yer tapıb yat.* – Dəmirçixanalar isti olduqları üçün dilənçilər qışda orda gecələyərtdilər.

ON DOQQUZUNCU NƏGMƏ

Misra 86. *Apollonun kərəmindən oğlu boya-başa çatıb.* – Apollon işıq, musiqi və poeziya allahı olmaqla bərabər eyni zamanda gənclik rəmzi və yeniyetmələrin himayəçisi hesab edilirdi.

Misra 176. *Eteokrit tayfasına rast gələrsən o adada;*

Düz üç dori sülaləsi və pak pelasq tayfası var. –

Eteokritlər Yunanıstanın ən qədim tayfalarındandır. Onlar axeylilərdən də qədim tarixə malikdirlər. Qərübədir ki, burada təsvir olunan Troya hadisələrindən çox sonralar Aralıq dənizi sahillərinə gəlmiş yunan qəbiləsi dorilərin də adı çəkilir.

Misra 179. *Orda doqquz il sürürdü Minosun hər çarlıq dövrü.* – Əsatiərə görə Minos hər doqquz ildən bir atası Zevsin yanına gedib ondan rəiyyəti idarə etmək üçün qanunlar öyrənirmiş. Bundan başqa, qədim əqidəyə görə məmləkətin firavan həyat keçirməsi hökmdarın sağlam və gümrah olmasından asılı imiş. Rəvayətə görə qədim yunan çarlarının hakimiyyət dövrü onların fiziki sağlamlıqları ilə müəyyən edilirdi; çar qocalanda onu öldürürmüşlər. Sonralar isə çarın ölkəni idarə etmə müddəti müəyyən zaman çərçivəsinə almırdı. Krit çarı Minosun hakimiyyəti kimi, allahların buyruğu ilə, bu müddət təkrar-təkrar artırıla da bilərdi.

Misra 285 və sonrakılar. Odisseyin uydurması olsalar da, onun özünün və müasirlərinin psixologiyası ilə uyğun gəlir.

Misra 409. *Qoy Odissey olsun adı, qəzəblənən deməkdir bu.* – Avtolik “qəzəblənirəm” mənasını ifadə edən “Odissomay” sözünü əsas götürərək nəvəsinin adını Odissey qoymuşdur.

Misra 473. *Ağasının çənəsinə toxunaraq belə dedi:* – Muxatibin çənəsinə toxunmaq ya məhəbbət, ya xahiş ifadə edirdi.

Misra 573-575. *Odissey on iki balta tiyəsinə bir cərgəyə*

Düzüb zalda, özü isə xeyli dala çəkilərdi;

Atib oxu hamısının sap yerindən keçirərdi. –

Müəyyən məsafələrlə balta tiyələrinin ağız tərəfini yerə elə sancardılar ki, küpləri bir xətt təşkil etsin. Atılan ox tiyələrin küp dəliyindən düz keçməli idi.

İYİRMİNCİ NƏĞMƏ

Misra 65. *Burulqanlı Okean-çay mənəsinə tullayırdı.* – Yeni ölümlər dünyasına ataydı.

Misra 66. *Pandareyin qızlarını tufan belə aparmışdı.* – Pandareyin qızları dedikdə müəllif Kleotera və Meropanı (başqa rəvayətlərdə Kamiro və Klitiya) nəzərdə tutur. Adlar siyahısında Pandarey haqqındakı məlumata bax.

Misra 355. *Dəhliz, otaq, həyat-baca teyflərlə dolub tamam.* – Bu sözlərlə Feoklimen öldürüləcək pərəstişkarların ruhlarını nəzərdə tutur.

İYİRMİ BİRİNCİ NƏĞMƏ

Misra 395. *Güvə xarab etməyib ki, görəsən, yay buynuzunu.* – Yayın uclarına buynuz bənd edilirdi. Yayın girişi də bu buynuzlara bağlı idi.

Misra 415. *Çünki fəndgir Kronun Zevs oğlundandı bu işarə.* – Zevsin atası Kronu əsatif fəndgir kimi təqdim edir. Kron oğullarından birini əli ilə Tartara göndəriləcəyindən xəbərdar idi. O, kələk işlədərək bu beladan xilas olmağa çalışırdı. Ancaq işlətdiyi kələk də onu bu fəlakətdən qurtara bilmədi.

İYİRMİ İKİNCİ NƏĞMƏ

Misra 56–58. *Əvazini ödəyirik vurduğumuz ziyanların,
Üstəlik də iyirmi baş buğa neçə eləyirsə,
O dəyərdə mis, ya qızıl carıması verər hər kəs.* –

Əyan başçılarından Yevrimaxın dediyi bu sözlər cavanların öz günahlarını yumağa hazır olduqlarını bildirir. Qədim qanunlara görə də Odissey onları amansızcasına qırmaqdan çəkinməli idi.

Misra 297–298. *Pak Afina tavanda öz dəhşətsaçan qalxanını
Tərpədicə qorxu sardı nikah tələb edənləri.* –

Əslində “egida” adlanan bu ecazkar qalxan və ya süpər keçisi dərisindən olub döyüşçünün küreyini və sinəsini qorumaq üçündü. Əfsanəyə görə ilk egida Zevs üçün hazırlanıb. Bu egidamı Zevs hələ körpə ikən südünü ilə bəslədiyini Amalfeya adlı keçinin dərisindən hazırlayıblarmış. Həmin egida ildirəm saçması, gurultusu və zülmət yayması ilə insanları vahiməyə salmış.

Misra 336. *Ulu Zevsin həyatdakı mehrabına sığınınmı,* – Mehraba sığınan adam toxunulmaz hesab olunurdu.

Misra 421. *Əlli qadın qulluqçusu xidmət edir bizim evdə.* – Əlli rəqəmi, görünür, şərti imiş; bu rəqəm çoxluğu ifadə edirmiş.

Misra 481. *Qarı, mənə kükürd gətir; tüstü verək gərək zala.* – Qədim Yunanıstanın dini mərasimlərində kükürd tüstüsü hər cür natəmizliyi təmizləyici hesab edilirdi.

İYİRMİ ÜÇÜNCÜ NƏĞMƏ

Misra 221. *Yadelliya könül verib bir yatağa girməzdi heç.* – Yadelli ifadəsi Troya şahzadəsi Parise aiddir.

İYİRMİ DÖRDÜNCÜ NƏĞMƏ

Misra 1 və sonrakılar. Əsər boyu ruhların idrakdan məhrum olduğu təsəvvürü hökm sürdüyü halda, bu misralarda Odisseyin öldürdüyü cavanlar idraklarını saxlayırlar. Onlara beləçilik edən killenili Hermes allahdır. Əsərin görə Hermes Killen dağında doğulmuşdur. Bu səbəbdən ləqəblərindən birisi də killenilidir. Müəllif ruhların civildəşərək küyləşdiyini neql edir. Bu da ruhların quşa çevrilməsi kimi çox qədim təsəvvürlə əlaqədardır.

Misra 36–37. *Sən ey ölməz allahlara oxşar olan nəcib Axill!
Sənsə doğma eldən uzaq, Troyada şahid oldun.* –

Axillesin doğma eli Fessaliyada pelast Arqosu hesab olunur.

Misra 46. *Axeyllilər çox ağlayıb, kəsildilər gur saçlarını.* – O zamanın adətində görə cavanlar matəm əlaməti olaraq saçlarını kəsib cənazənin üzərinə qoyurdular. Bu barədə “İliada”nın XXIII nəğməsinin 135-ci və sonrakı misralarında deyilir ki: “Onlar öz saçlarını kəsib cənazəni saç altında tamam itirdilər”.

Misra 47. *Anan bundan xəbər tutub pərilərlə çıxdı sudan.* – Axillesin anası su pərisi Fetidadır.

Misra 199. *Tindareyin qızı isə anılar bəd nəğmələrdə:* – Tindareyin qızı Aqamemnon arvadı Klitemnestradır.

Misra 206–207. Homer qəhrəmanlarının fiziki əməklə, xüsusən əkinçilik, bağçılıq işləri ilə məşğul olduqlarını görürük.

ƏSATİRİ VƏ COĞRAFI ADLAR LÜĞƏTİ

Adresta – Penelopanın kənizi.

Aeda – Pandareyin qızı, Fiv qəhrəmanı Zefin arvadı. Zevsdən İtil adlı Yegano bir oğlu varmış. Aeda fiv hökmdarı Amfionun çoxuşaqlı arvadı Niobaya qısqanmış, Niobanın daimi tənələrinin heyfını almaq üçün onun İsmen adlı oğluna öldürməyi qərara almışdır. Lakin gecə qaranlığında İsmenin əvəzinə öz yeganə oğlu İtili öldürmüşdür. Aeda dərdən sarsılaraq oğlunun cənazəsini qucaqlamış, allahlar onun bu vəziyyətini görərək yazıqları gəlib onu bülbülə çevirmişdir. Aeda adı yunanca bülbül mənasına gələn “aedon” sözündəndir.

Afeydant – Polipemonun oğlu; Odisseyin uydurduğu atası.

Afina – Zevsin qızı. Ana bətmindən yox, Zevsin başından doğulmuşdur. Mühəribə, müdriklik ilahəsi, Odisseyin hamisidir. Ona Pallada Afina və ya sadəcə, Pallada da deyilir. Qədimlərdə yunanlarda bayquş gözü və öküz gözü kimi gözəl hesab edildiyindən ona bayquşgözlü ləqəbi verilmişdir.

Afina – Afinanın müqəddəs şəhəri. Attikanın paytaxtı. Klassik yunan mədəniyyətinin mərkəzi.

Afrodita – (Romalılarda Venera) Eşq və gözəllik ilahəsi. Ən çox yayılmış rəvayətə görə o, dəniz dalğalarının köpüyündən çıxmış və ilk dəfə Kipr adasına qədəm basmışdır. Buna görə də ona bəzən Kiprida deyilir. Başqa rəvayətə görə atası Zevs, anası Dionadır. Rəvayətlərdən birində mühəribə allahı Aresin (romalılarda Mars), o birində Hefestın arvadı kimi eşq allahı Erotun anası kimi qələmə verilir. Homer onu Hefestın arvadı, Aresin oynaşı kimi təsvir edir.

Axeylilər və ya **axeylər** – Yunanıstanın qədim və məşhur qəbilələrindən biri. Homer bu adı arxivlər və danaylar qəbiləsi kimi bütün yunanalara şamil etmişdir. Ellin qəbiləsi məşhurlaşandan sonra, yəni Homerdən çox sonra bütün yunan tayfaları ellinlər, Yunanıstan isə bəzən Ellaja əyalətinin adı ilə adlanmışdır.

Axeront – Yeraltı dünyanın çaylarından biri.

Axilles və ya **Axill** – dəniz ilahəsi Fetida ilə mirmidonlar hökmdarı Peleyin oğlu; “İliada”nın baş qəhrəmanı, Allahlar onun üçün misilsiz qəhrəmanlıq, lakin qısa ömür ayırmışlar. O troyalıların baş qəhrəmanı Hektoru öldürmüş, Hektorun qardaşı, Yelenanı qaçırdaraq mühəribəyə səbəb olmuş Parisin atdığı oxla həlak olmuşdur. Həmin oxu Feb Apollon Axillesin yeganə

zəif əzası olan dabanına yönəlmişdir. Məşhur “Axilles dabanı” ifadəsi də bu münasibətlə yaranmışdır.

Aid – Kron ilə Reyanın oğlu, Zevsin qardaşı. Yeraltı dünyanın allahı

2) Ölülər aləmi.

Akast – Dulixi adasının hökmdarı.

Akroney – Gənc bir feak.

Aktorida – Aktor qızı. Penelopanın kənizi.

Aqamemnon – Yunan ordularının baş komandanı, Menelayın qardaşı, Klitemnestranın əri, öz qatili Egestin əmisi oğlu. Atası Atreydir.

Aqelay – Damastorun oğlu, Penelopa ilə evlənməyə can atan gəncələrdən biri.

Alektor – Spartalı.

Alfey – 1) Peloponnesdə bir çay; 2) həmin çayın allahının adı.

Alibant – İtaliyada şəhər.

Alkandra – Misirin Fiv şəhəri hökmdarı Polibinin arvadı.

Alkim – Mentorun atası.

Alkinoy – Feakların hökmdarı, Sxeriya adasında yaşayır.

Alkippa – Yelenanın kənizi.

Alkmena – Mikena hökmdarı Elektrionun qızı, əkiz qardaş Herakl və İfiklin anası, Amfitrionun arvadı, Amfitrion evdə olmayan vaxt onun görkəmində Alkmena ilə yatan Zevsdən Herakl, qanuni əri Amfitriondan isə İfikl doğulmuşdur.

Alkmeon – Atası Amfiaray, anası Erifiladır. Fiv üzərinə ikinci yürüşün başçısı olmuşdur. Atasının intiqamını almaq məqsədilə anasını öldürmüşdür. Buna görə də qan qisası ilahəsi Erinninin təqibinə məruz qalmışdır. O, məşhur əfsanəvi falçı Melampın uzaq nəvəsidir.

Aloey – Adətən Poseydonun oğlu hesab edilir. Bu ad, dən üyüdülməsi mənasını daşıyan yunan sözü “aloe” kəlməsindən alınmışdır. İfimedeyanın əri olan Aloey nəheng Ot və Efialt qardaşların atasıdır. Başqa bir əfsanədə həmin nəhənglərin ataları Poseydon olduğu qeyd edilir.

Amfiyal – Cavan feak.

Amifaon – Anası Tiro, atası Fessaliya çarı Krefeydir. Gələcəkdən xəbər verən məşhur Melampın atasıdır.

Amfiaray – Arqoslu falabaxan; məşhur Melampın nəticəsi. Polinika uymuş arvadının təkidi ilə Fiv üzərinə yürüşdə iştirak etmişdir. Lakin o, bu yürüşün məğlubiyyətlə bitəcəyini əvvəlcədən bilirdi. Məğlubiyyətdən sonra Amfiaray qaçaraq canını qurtarsa da, yer aralanmış və onu gərdunəsi ilə birlikdə bağına çəkmişdir. Ölümündən sonra Amfiaray qəhrəman adlanmış və müqəddəs hesab edilmişdir.

Amfilox – Amfiaraya Erifilanın oğlu, Alkmeonun qardaşdır. Fiv üzərinə yürüşdə o da iştirak etmişdir. Atası kimi o da gələcəkdən xəbər verən və Troya müharibəsi iştirakçısıdır.

Amfimedont – Penelopa pərəstişkarlarından biri.

Amfinom – Penelopanın pərəstişkarlarından olan Amfinom Nisip oğludur.

Amfion – 1) atası Zevs, anası Antiopadır. Füsunkar forminqi ilə daşları da hərəkətə gətirmiş. Əkiz qardaşı Zeflə birlikdə Fivdə çar olmuşdur. Bu şəhərin hasarını da sehrli çalğısının qüdrəti ilə ucaltmışdır. Amfimedont Niobanın əridir. 2) Orxomen şəhərinin hökmdarı, İasinin oğlu, Xloridanın atasıdır.

Amfiteya – Avtolikin arvadı, Odisseyin ana nəvəsidir.

Amfitrion – Tirinf çarı Alkeyin oğlu, Perseyin nəvəsi, Alkmenanın əri, İfiklin atasıdır.

Amfitrita – Poseydonun arvadı. Dəniz qocası Nereyin saysız qızlarından biri, eyni zamanda dənizin özünü təmsil edir.

Amnis – Krit adasında liman şəhəri.

Anabesin – Feak gənclərindən biri.

Andremon oğlu Foant – Troyada axeylilər tərəfində vuruşan etolili döyüşçülərin başçısı.

Anxial – Feak gənclərdən biri.

Anxial – Tafosda qəbilə başçısı Mentin atası.

Antif – Atakalı ağsaqqallardan biri.

Antifat – Lestriqonların başçısı.

Antifat – Gələcəkdən xəbər verən məşhur Melampın oğlu.

Antif – Yeqiptinin oğlu, Odisseyin səfər yoldaşlarından biri, taygöz. Polifem tərəfindən yeyilmişdir.

Antikl – Taxta at bətrində Troyaya aparılan axeyli qəhrəmanlardan biri.

Antikleya – Avtolikin qızı, Laertın arvadı, Odisseyin anası. Odisseyin ayrılığına dözməyib qəm çəkməkdən ölmüşdür.

Antilox – Pilos çarı Nestorun böyük oğlu, Troyada vuruşan görkəmli yunan qəhrəmanlarından biri; Patroklun ölümündən sonra Axillesin ən yaxın dostu. Müharibənin axırında qoca atasını ölümdən xilas etmək üçün özünü qabağa vermiş və Memnon tərəfindən öldürülmüşdür.

Antinoy – Yevpeytin oğlu. Penelopa pərəstişkarlarının başçısı və ən qəddarı.

Antiopa – Zevsdən Amfion və Zef adlı əkiz qardaşları doğmuşdur. Ason adlı çayın qızıdır.

Apollon – (Feb) Atası Zevs, anası Leto (Latona), ilahə Artemidanın əkiz qardaşdır. Musiqi və poeziya allahıdır. Eyni zamanda gələcəkdən xəbər verəndir. Troya müharibəsində troyalılara kömək edir; Parisin atdığı oxu Axillesin dabanına tərəf o yönəldib, həlak olmasına səbəb olur.

Arqivlilər – Arqosda yaşayırdılar. Homer danaylar, axeylilər kimi arqivliləri də geniş mənada, yəni bütün yunan qəbilələri mənasında işlədir.

Arqo – Yason və yoldaşlarının qızıl yunlu qoç üçün Kolxidaya yollandıqları gəminin adı. Arqonavtlar adı da gəminin adından alınmışdır.

Arqos – 1) Yunanistanın Peloponnes hissəsi. Arqosun şimali–şərq hissəsi paytaxt Migena olmaqla Aqamemnonun, qalan hissəsi Diomedin hakimiyyəti altında idi. 2) Fessaliya düzənliyindəki Pelast Arqosu Axillesin ixtiyarında olduğunu bildiren rəvayət də var. 3) Arqolidanın baş şəhərinin Arqos adlandığını iddia edənlər də vardır.

Arqus – 1) Yüzgözlü əjdaha. Baş ilahə Heranın əmri ilə Arqus Zevsin danaya çevrilmiş sevgilisi İonu gözdən qoymayırmış. Nəhayət, Arqus Hermes tərəfindən öldürülmüşdür. 2) Odisseyin itininin adı.

Arqusvuran və ya **Arqovuran** – Hermesin loqəblərindən biri.

Ares – Zevslə Heranın oğlu, qorxunc müharibə allahı.

Aret – Nestorun oğullarından biri.

Areta – Feak çarı Alkinoyun arvadı.

Ariadna – Krit çarı Minosun qızı. O məşhur qəhrəman Tezeyə sap vermiş, Tezey Minotavr adlı nəhəng əjdahanı öldürərək həmin sapın köməyi ilə labirintdən çıxıb bilməmiş və Ariadna ilə birlikdə qaçmışdır. Daha geniş yayılmış bir əfsanəyə görə Tezey tərəfindən Naksos adasında tərk edilmiş Ariadna ya Dionisə öre getmiş və ya Artemidanın oxu ilə öldürülmüşdür. “Odisseyə”də əsatinin başqa variantı ilə qarşılaşırıq: Artemida Dionisin sözü ilə Ariadnanı Diya (Naksos) adasında həlak edir.

Arkezi – Laerti atası. Odisseyin ata tərəfdən babası, Zevsin oğlu.

Arktos – Böyük ayı bürcü, Yeddi qardaş, Araba kimi adlar verilən yeddi ulduzdur.

Artakiya – Lestriqonlar adasında bir bulaq.

Artemida – Apollonun əkiz bacısıdır. Ovçu ilahə hesab edilir. Qədimlərdə qəfildən ölənlərin qadınların Artemida, kişilərin Apollon oxu ilə öldürüldüyünü zənn edirdilər.

Asop – Beotiyada çaydır.

Atlant – Titan, Yapetin oğlu Prometeyin qardaşı, pəri Kalipsonun atasıdır. Homerin əsaslandığı əsatirə görə göylə yeri ayıran sütunları o saxlayır. Başqa əsatirə görə Atlant səma günbəzini öz çiyinlərində saxlayır. Bir zaman allahların əleyhinə cinayət hazırladığı üçün allahlar da onu bu əbədi əzaba məhkum etmişlər.

Atrey – Mikena çarı, Pelops oğlu. Onun nəslı allahların lənətini qazandığundan həmişə bədbəxtliyə düşər olurlar. Atreylə öz qardaşı Fiyest arasında amansız ədavət hökm sürür və Fiyestin oğlu Egist əvvəl Atreyi bir müddət sonra oğlu Aqamemnonu öldürür.

Atridlər – Atrey oğulları deməkdir; Aqamemnon və Menelay.

Atritona – Afinanın ləqəblərindən biri, defedilməz deməkdir.

Avtolik – Hermesin oğlu, Odisseyin ana babası. Oğurluq, yalançılıq, üzüdünlük atası; Hermes allahdan irsən ona da keçmişdir.

Avtonoya – Penelopanın kənizi.

Ayaks Oilid – Lori hökmdarı Oileyin oğlu, Troyada vuruşan lori döyüşçülərinin başçısı. Qələbədə sonra Troyadan vətəninə qayıdarkən Girey qayaları yanında gəmi qəzasında ölmüşdür.

Ayaks Telamonid – Salamin çarı Telamonun oğlu, Troyada vuruşan ən görkəmli qəhrəmanlardandır. O, qüvvət və şücaətdə Axillesdən sonra birinci idi. Axilles həlak olduqdan sonra onun silahlarına sahib olmaq üçün Odisseylə bəhşə girmişdir. Lakin silahlar Odisseyə çatdıqından, Ayaks ağlımı itirmiş və özünü öldürmüşdür.

Aysa – Tale, qəzavü-qəder, Moyra.

Ayton – Odisseyin uydurma adlarından biri.

Borey – şimal küləyi.

Boyef oğlu Yeteon – Menelaym ev işlərini idarə edən.

Danay və ya danaylılar – ən qədim yunan qəbilələrindən biri, Arqos sakinləri. Arqivlilər və axeylilər kimi Homerin əsərlərində danaylar da bütün yunanları təmsil edirlər.

Deifob – Priamın oğlu, Hektor və Parisin qardaşı. Troya qəhrəmanlarından biri.

Delos – Egey dənizində bir ada, Apollonun doğulduğu yer, Delfi kimi Delos da Apollonun ziyarətگاهیdır.

Demetra – Kron ilə Reyanın qızı, Zevsin bacısı və arvadı. Persefona Demetranın Zevsdən olan qızıdır.

Diomed – Tidey oğlu, Troya müharibəsində böyük qəhrəmanlıqlar göstərmişdir. Bu qəhrəmanlıqlardan “İliada”da ətraflı danışılır.

Dionis – atası Zevs, anası Kalmın qızı fani Semeladır. Üzüm, şorab və eysü-işrət allahı.

Diya – Rəvayətin birində Krit yaxınlığında bir ada, başqasına Egey dənizindəki Naksos adasının qədim adı.

Dodona – Epirdə bir şəhər. Zevsin ibadətگاهی və məşhur orakul oradadır.

Dulixi – Homerin dediyinə görə İtaka yaxınlığında bir adadır. İoni dənizindəki adalardan hansının vaxt ilə Dulixi adlandığını müəyyən etmək çətindir.

Eak – atası Zevs, anası Eginadır. Peley və Telamonun atası.

Edip – atası Fiv hökmdarı Lay, anası İokasta (Homerdə Epikasta)dır. Orakul Laya xəbər vermişdi ki, oğlu onu öldürəcək və öz anası ilə evlənəcək. Odur ki, oğlu olan kimi Lay öz sadıq köləsinə onu atmağı əmr etmişdi. Edipi başqa adamlar götürərək boya-başa çatdırmışdılar. Edip yeniyetmə yaşına çatdıqda atasını axtarmağa gedir. Yolda tanımadan atasını öldürür, Fivə gedib hakimiyyəti ələ alır. İokasta ilə evlənir. Aradan bir neçə il keçdikdən sonra ata qatili olduğunu və anası ilə evləndiyini bilib özünü kor edir, anası isə intihar edir.

Eet – Heliosla Persanın oğlu, Kolxidanın çarı, Medeyanın atası, Sirseyanın qardaşı.

Eeya – Sirseyanın yaşadığı əfsanəvi ada.

Efialt – nəhəng Poseydonla İfimedeyanın oğlu, Otosun əkiz qardaşı.

Eqi – Peloponnesin şimalında şəhər; orada Poseydonu məbəəd vardır.

Elatrey – Feak gənclərindən biri.

Elat – Penelopa namizədlərindən.

Elida – Peloponnesin şimal-qərbində vilayət.

Ellada – 1)Peloponnes; 2) ümumiyyətlə, Yunanıstan.

Eol – küləklər allahı. Ailəsi ilə birlikdə Eoliya adasında yaşayırmış.

Eoliya – Eolun sakin olduğu ada. Guya bu ada hərəkət edirmiş.

Eos – Heliosun (günəşin) və Selenanın (ayın) bacısı; səhər şəfəqi ilahəsi,

Epeylilər – Elidanın şimal hissəsində yaşamış qəbilə.

Ereb – ölümlər dünyası Aidin daha cansızıcı hissəsi.

Erifila – Amfiaraym arvadı, öz erini məhv edib. Sonralar özü oğlu Alkmeon tərəfindən öldürülmüşdür. Erifila Edipin oğlu Polinikə satılmış, erini Fiv taxtı uğrunda Polinikin öz qardaşı Eteoklla apardığı mübarizəsində Polinikin tərəfdarı kimi vuruşmağa sövq etmişdir. Amfiaray müvəffəqiyyətsizliyə uğrayacağı əvvəlcədən bilse də, arvadının sözündən çıxmamış, müharibəyə gedərək axırda məhv olmuşdur. Amfiaray haqqındakı məlumata bax.

Erinnilər – (furlər) – qan qisası ilahələri.

Eson – Tironun Krefeydən olan oğlu, arqonavtların başçısı Yasonun atası.

Etoliya – Yunanıstanın orta hissəsində yer.

Eydofeya – Fiyestin oğlu. Troya müharibələri zamanı Aqamemnon baş serkərdə kimi Troyaya yollananda, hakimiyyəti ələ keçirərək, Klitemnestra ilə birlikdə ölkəni idarə edir. Aqamemnon Troyadan qayıdan kimi Egist Klitemnestra ilə birlikdə onu öldürür. Yeddi il keçdikdən sonra Aqamemnon oğlu Orest atasının qanını alaraq Egisti və anası Klitemnestranı qətlə yetirir.

Faeton – Eosun atlarından biri.

Faetusa – pəri, Heliosun qızı.

Faros – Aralıq dənizində, Misir sahillərinə yaxın ada.

Feaklar – efsanəvi dənizçi xalq, allahların sevimlisi və xoşbəxt xalq.

Əfsanəvi Sxeriya adası sakinləri.

Feb (Apollon) Apollon haqqındakı məlumata bax.

Fedim – Sidon hökmdarı.

Fedon – Fesprotlar hökmdarı.

Fedra – Afina çarı Tezeyin arvadı. Öz oğulluğu İppolitə vurulmuş, lakin təmiz əxlaqlı gənc onun təklifini rədd etdiyi üçün ona şər atmış və Tezeyə şikayətlənmişdir. Tezeyin xahişi ilə Roseydon İppoliti öldürülmüşdür. Fedra isə intihar etmişdir.

Femida – Uran və Qeyanın qızı, ədalət və qanun ilahəsi.

Femiy – Terpi oğlu, İtakalı müğənni.

Feoklimen – falçı, Polifeydin oğlu. Melampın nəticəsi.

Feri – 1) Messeniyada şəhər; 2) Fessaliyada şəhər.

Fesprotlar – Epirdə yaşayan qəbilələrdən biri.

Fest – Krit adasında şəhər.

Fetida – dəniz qocası Nereyin və Doridanın qızı. Zevs və Poseydon onunla evlənmək istəyirdilər. Lakin ona xəbər verilmişdir ki, oğlu atasından üstün olacaq. Ona görə də Fetidanı fani adama – Peleyə ərə verirdilər. Axilles bu izdivacın törəməsidir.

Filak – Filaka şəhərinin hakimi; İfiklin atası.

Filaka – Fessaliyada şəhər.

Filo – Yelenanın xidmətçisi.

Filoktet – Poyantın oğlu, Herakl yayının varisi, məşhur oxatan Fessaliya qoşunlarını Troyaya apararı başçı. Yolda onu ilan sancmışdır. Bədəninə pis qoxulu yara əmələ gəldiyindən, yunanlar onu Lemnos adasında qoyub, çıxıb getmişlər. Filoktet bu adada bir neçə il miskin həyat keçirmişdir. Nəhayət, axeyilərə allahlardan xəbər gəlmişdir ki, Filoktet iştirak etməsə, Troya alınmayacaq. Odissey onu Lemnos adasından Troyaya götürmüş, orada müalicə olunmuş və müharibədə iştirak etmişdir. Paris də onun sərrast oxu ilə öldürülmüşdür.

Filomelid – Lesbosda yaşayan qəbilənin başçısı.

Filoti – Odisseyin sadıq kölələrindən biri, naxırçı.

Finikiya – indiki Suriya və Fələstinin sahil zonası. Finikiyalılar qədimlərdə dənizçilikdə və dəniz ticarətində ad qazanmışdılar.

Fivlər – 1) Beotiyada şəhər 2) Misirdə şəhər.

Fiyest – Atreyin qardaşı, Egistin atası.

Foant – etolialıların başçısı.

Fon – Misir sakini.

Foosa – dəniz allahı Forkinin qızı, taygöz Polifemin anası, Foosa dar mağarada Poseydonla cütləşərək Polifemi doğmuşdur.

Forkin – dəniz allahlarından biri.

Frasimed – Nestorun oğullarından biri.

Froni – itakalı Noemonun atası.

Fronti – Onetar adasındandır. Menelayın sükançısıdır.

Ftiya – Fessaliyada mirmidonların baş şəhəri, Axillesin vətəni.

Harpiyalar – Harpiyanın yunanca hərfi mənası oğru qadın deməkdir. Yunan əsətinə görə, qanadlı əcaib qadınlardır. Qasırga ilahələridir. İtkin düşmüş adamları guya Harpiyalar oğurlayır.

Heba – Zevslə Heranın qızı, gənclik ilahəsi. Herakl öldükdən sonra allahlar onu Olimpə aparmış və Heba ilə evləndirmişlər.

Hefest – (romalılarda Vulkan) Zevs və Heranın oğlu, od və dəmirçilik sənəti allahı. Axsaq və yaraşıqsızdır. Lakin bir rəvayətə görə gözəl Xarita, başqa bir rəvayətə və Homere görə Afrodita özü onun arvadı olmuşdur.

Helios – günəş allahı, Selenanın (ayın) və Elsun (səhər şəfəqinin) qardaşı; titan Hiperionla Tiyanın oğlu.

Hellespont – Kiçik Asiyanı Frakiya Xersonesindən ayıran boğaz. Bu boğaz indi Dardanel boğazı adlanır. Hellespont adı Orxomen hökmdarı Afamantın qızı Hellanın adından götürülmüşdür; bədxah analığın əlindən qoyuna minib qaçan Hella guya burada suya düşmüşdür.

Hera – Kronla Reyanın qızı, Zevsin bacısı və arvadı, izdivacı müdafiə edən ilahə.

Herakl – Yunanıstanın ən böyük qəhrəmanı, atası Zevs, anası fani Alkmenadır. Doğulduğu gündən Heranın təqibinə məruz qalır. Mikena sarı Yevrisfeyə xidmət etməli olur. Onun tapşırığı ilə on iki məşhur hünər göstərir; yeraltı dünyaya enərək Serber adlı qorxunc köpəyi götürməsi də onların biridir.

Hermes – atası Zevs, anası Kellen dağının pərisi Mayyadır. Ticarət və peşə hamisi, məşhur oğru və kələkbaz, allahların qasidi, ölənlərin ruhlarını yeraltı dünyaya müşayiət edən.

Hiperion – titan, Heliosun, Selenanın (ayın) və Eosun (səhər şəfəqinin) atası.

Xalkida – Etoliyada şəhər.

Xaribda – əcaib dəniz nəhəngi: o, dənizin suyunu gəmilərlə birlikdə udub sonra geri qaytarır.

Xaritlər – gözəllik və sadlıq ilahələri.

Xios – Egey dənizində ada.

Xlorida – 1) Amfionun qızı; 2) Neleyin arvadı, Nestorun, Perikle-
menin, Xrominin və Peronun anası.

Xromi – Nestorun qardaşı.

İardan – Kritdə çay.

İdomeney – Devkalionun oğlu. Krit adasındakı Knos şəhərinin
hökmdarı. Troya müharibəsində kritlilərin başçısı.

İfikl – 1) Atası Amfitrion, anası Alkmenadır. Heraklın əkiz qardaşıdır.
Onun qəhrəmanlıqlarının bir çoxunda iştirak etmişdir. 2) Filakah Filakın oğlu,
Melampın oğurladığı cins buğaların sahibi.

İfimedeya – Aloeyin arvadı. Bir rəvayətə görə Poseydonun, başqa
rəvayətə görə qanuni əri Aloeydən Efialt və Ot (yaxud Otos) adlı iki nəhəng
oğlu olmuşdur.

İkari – Tindareyin qardaşı, Spartadan qovulduqdan sonra Akarnaniyada
məskən salmışdır. Penelopa və İftimanın atası.

İl – 1) Mermerin oğlu 2) Peloponnesin Efira şəhərinin çarı.

İlion – Troyanın ikinci adı. Bu ad Troyanı bina etdirən Tros oğlu İlin
adından alınmışdır.

İlifiya – doğum ilahəsi.

İno – Levkoteyaya bax.

İokasta – Fiv çarı laym arvadı, Edipin anası.

İolk – Fessaliyada şəhər.

İsmar – kikonların mərkəz şəhəri, Frakiya sahilindədir, İsmar öz şərabı
ilə bütün Yunanıstanda məşhurdur.

İtaka – Odisseyin doğma adası; İtaka İoni dənizində Akarnaniya
sahillərinə yaxında yerləşir.

İtil – Zevs və Aedanın oğlu, anası tərəfindən öldürülmüşdür.

Kadm – Sidon çarı Aqenorun oğlu. Zevsin götürüb qaçdığı Yevropanın
qardaşı. Atası onu bacısını axtarmağa gönderir. Kadm çox dolaşdıqdan sonra
Delfidə Apollon orakulu ona xəbər verir ki, qarşısına çıxacaq bir inəyi izləsin,
inək hansı çəmənlikdə uzanarsa orda yeni şəhər binası qoysun. Beləliklə o,
Kadmeya şəhərinin binasını qoyur. Sonralar o şəhərə Fiv adı verilmişdir.
Allahlar Kadmı və Areslə Afroditanın qızı Harmoniyanı evləndirirlər. Bu izdi-
vacdan Avtonoy, İno (Levkoteya), Semela, Aqava Polidor kimi övladlar doğu-
lur. Kadm da, arvadı Harmoniya da ömürlərinin axırında əjdahaya dönmüşlər.

Kalipso – Atlantanın qızı; Oqiyaya adasının pərisi.

Kassandra – Troya çarı Primanın qızı, Parisin və Hektorun bacısı.
Apollon Kassandranı sevdiyi üçün ona gələcəkdən xəbər vermək istədiyi
verir; lakin sevgisi rədd edildikdə adamlarda Kassandranın falçılığına inam-
sızlıq əmələ gətirir. Troya fəth olunduqdan sonra Kassandra Aqamemnona
çatır və onunla birlikdə Klitemnestra və Egist tərəfindən öldürülür.

Kastor və Polidevk – Ledanın oğullarıdır; Kastor Tindareydon,
Polidevk Zevsdendir. Hər ikisi çox hüner göstərmiş məşhur qəhrəmanlardır.
Kastor öldükdən sonra Polidevk atasından xəbərsizdir ki, ölümsüzlüyünü
qardaşı ilə bölüşdürsün. Zevs razı olur. O zamandan qardaşlar bir gün
Olimpdə allahların məclisində, o biri gün Aidə ölümlər arasında olurlar.

Kavkonlar – Peloponnesdə yaşayan qədim yunan qəbilələrindən biri.

Kefalleniya – İtaka, Zam, Zakinf adaları və materikin bu adalarla
üzbeüz sahilləri. Bu rayonda yaşayan qəbillər kefallenlər adlanırdı.

Kentavrlar – Əsatirə görə yarı adam, yarı at məxluqlardır. Guya
Fessaliyada ömür sürürlərmiş.

Kera – əksərən “ölüm” mənasında işlənir.

Keralar – qanadlı qadın iblislər. Onlar bədəni tərk edən ruhları tuturlar.

Kifera – Kipr adasına yaxın adacıq; Afroditanın əsas məbədi.

Kikonlar – Frakiya qəbilələri.

Killen – Hermesin doğulduğu yer.

Kimmerilər – qədim yunanların təsəvvürünə görə Günəş nuru
çatmayan yerdə yaşamış əfsanəvi bir xalqdır.

Kipr – Klikiya və Suriya sahillərinə yaxın sularda böyük adadır.
Afroditanın qədim məbədi orada imiş. Bu ada ilə əlaqədar olaraq Afroditanın
bir adı da Kipridadır.

Klimen – Nestorun arvadı Yevridikanın atası.

Klimena – Filakın arvadı. İfiklin anası.

Klit – məşhur falçı Melampın nəvəsi, Mantinin oğlu. İlahə Eos ona
vurularaq oğurlanmışdır.

Klitemnestra – atası Tindarey, anası Ledadır. Aqamemnonun arvadı,
Orest və Elektranın anasıdır. Aqamemnon Troyada ikən ona xəyanət etmiş,
Egistlə yaşamış, Troyadan qağıdan ərinə də onunla birlikdə həlak etmişdir.

Kloto – insanların həyat ipini əyirən üç bacıdan biri.

Knos – Krit adasında Minosun hökm sürdüüyü şəhər.

Koteylilər – Kiçik Asiya qəbilələri.

Kotsit – yeraltı dünyanın çaylarından biri, Stiks nəhrinin qolu.

Krateida – Ssillanın anası.

Krefey – küləklər allahı Eolun oğlu.

Kreont – Heraklın arvadı Meqaranın atası.

Krit – Aralıq dənizində böyük bir ada. Yunanlardan qabaqkı mədəniy-
yət mərkəzi.

Kron – Uran və Qeyanın oğlu, xeyirxah və fəndgir allah. Onun
hakimiyyət sürdüüyü dövr “qızıl dövr” sayılır. Qeyadan Zevs, Poseydon, Aid,
Hera, Demetra və Qestiya adlı övladlar olmuşdu. Əvvəlcədən xəbər verdiyi
kimi oğlu Zevs tərəfindən hakimiyyətdən salınmışdır.

Kronid və ya Kronion – Kron oğlu Zevs.
 Krunlar – Elidada yer adı.
 Ktesi – Yevmeyin atası.
 Ktimena – Odisseyin kiçik bacısı. Zam adasına gəlin getmişdir.
 Qerest – Yevbeya adasında liman və burun.
 Qermiona – Menelayla Yelenanın qızı, Axillesin oğlu Neoptolemin arvadı.
 Qeya – yer ilahəsi.
 Qiperesiya – Arqosda şəhər.
 Qorqona – Baxışı ilə insanları dehşətə gətirən, bəzi rəvayətə görə daşa çevirən heyvan qulaqlı, yastıburun, qıcanmışdişli və ilan hörüklü qorxunc qadın. Qorqonalar üçdür. Arqoslu qəhrəman Persey onlardan Meduza adlı birisinin başını vurmuşdur. Persey Zevslə Danayanın oğludur.
 Qortina – Krit adasında böyük bir şəhər.
 Laert – Odisseyin atası Arkezinin oğlu.
 Laertid – Laert oğlu Odissey.
 Lakedemon – Lakonika, Peloponnesin cənub-şərqində vilayət. Homer çox zaman Lakodemonun baş şəhəri Spartanı da belə adlandırır.
 Lam – Lestriqonların əcdadı, Telepil şəhərinin banisi.
 Lamp və Faeton – Eosun gərdünəsinə qoşulan atlar.
 Lampetiya – pəri, Heliosun qızı.
 Laodamant və Laodam – Alkinoyun böyük oğlu.
 Lapiflər – Fessaliyada yaşamış əfsanəvi qəbilə. Yevrition haqqındakı məlumata bax.
 Latona və ya Leto – ilahə. Zevsin sevgilisi, Apollon və Artemidanın anası. Zevsin arvadı Heranın təqibindən qaçaraq, Delos adasında gizlənmiş və əkiz bacı-qardaşı da orada doğmuşdur. Buna görə də Delos Apollonun məbədi hesab olunur.
 Leda – Sparta çarı Tindareyin arvadı. Etoliya hökmdarı Festinin qızı. Yunanistanın məşhur gözəli. Dörd övladı olmuşdur: Kastor və Klimetnestra Tindareyden, Yelena və Polidevk isə Zevsdendir.
 Lemnos – Egey dənizində ada və şəhər.
 Lesbos – Egey dənizində böyük bir ada.
 Lestriqonlar – əfsanəvi nəhənglər nəsli.
 Leto – Latona haqqındakı məlumata bax.
 Levkada – Aidin yaxınlığında qayalıq.
 Levkoteya – Kadımın qızı İnodur; dəniz ilahəsinə çevrilmiş və Levkoteya adını almışdır.
 Liviya – Afrikanın şimali-şərq hissəsi.
 Lotofaqlar – lotos çiçəyi ilə dolanan əfsanəvi xalq.

Maleya – Peloponnesin cənubunda burun.
 Manti – məşhur falçı Melampın oğlu
 Marafon – Attikada kiçik qəsəbə.
 Maron – kikonların kahini.
 Mastor – falabaxan Alifersin atası.
 Mayya – pəri, Hermesin anası.
 Medont – itakalı qasid.
 Meqapent – Menelayın kənizdən olan oğlu.
 Meqara – Fiv hökmdarı Kreontun qızı, Heraklın birinci arvadı. Bu izdivacdan üç uşaq olmuşdu. Herakl cinlənərək onların üçünü də öldürmüşdür. Hera onun ağlım başından çıxartmışdı. Herakl Meqaranın öz dostu İloya bağlanmışdır.
 Melamp və ya Melampod – Amifaonun oğlu, məşhur falaçan, heyvanların dilini bilən, falaçlar sülaləsinin banisi. Onun haqqındakı esatir qarmaqarışıqdır. Homer Neleyin nə zamansa Melampı təhqir etdiyini üstü örtülü şəkildə deyib keçir. Bu təhqir Melampın qardaşı Bianti Neley qızı Pero ilə evlənməsindən irəli gəlmişdi.
 Melanfi – Odisseyin dönük çıxmış köləsi, keçi çobanı.
 Melanfo – Odisseyin köləsi Dolinin qızı.
 Memnon – Atası Tifon, anası Eosdur. Efioplar çarıdır. Qeyri-adi güc sahibi nəhəngdir. Mühəribonun axırına yaxın troyalıların köməyinə gəlmişdir. Döyüşdə Nestorun böyük oğlu Antiloxu öldürmüş, özü isə Axilles tərəfindən öldürülmüşdür.
 Menelay – Spartanın çarı, Atreyin oğlu, Aqamemnonun kiçik qardaşı, Parisin qaçırtdığı Yelenanın əridir. Troya fəth edildikdən sonra Yelena əvvəlki əri Menelayla Sparta qayıtmışdır.
 Meneti – Patroklun atası.
 Mentor – itakıyalı, Odisseyin yaşadı və yaxın yoldaşı. Ağillı və mühakimə sahibi olması ilə məşhurdur.
 Mermer – Efiralı İlin atası.
 Mesavli – çoban Yevmeyin atası.
 Messeniya – Peloponnesin cənub-qərbinə verilən ad; baş şəhəri Messena.
 Mikena – İnoxın qızı
 Mikena və ya Mikenlər – şəhər adı. Aqamemnonun hakimiyyəti altında olan Arqolidanın paytaxtı. Yunanlardan qabaqkı mədəniyyətin mərkəzi..
 Mimat – Xios adasının qarşısında, Kiçik Asiya sahilində dağlıq burun.
 Minilər – baş şəhəri Arxomen olan Beotiyada qəbilə.

Minos – Krit adası. Atası Zevs, anası məşhur gözəl Yevropadır. Yevropa Sidon çarı Aqenorun qızıdır. Zevs inək görkəmi alaraq Yevropanı Kritə qaçırır, orada onların üç oğulları olur: Minos Radamant və Sarpedon, Minos böyütdükdə Kritin çarı olur, qanunlar verir və misilsiz ədaləti ilə tanınır. Buna görə Zevs Minosu, öldükdən sonra yeraltı dünyada da məhkəmə hakimi təyin edir.

Mirmidonlar – Fessaliyada bir qəbilə, başçıları Axillesdir.

Moyralar – tale, qəzavü-qəder. İnsanların tale ipini əyirən üç bacı; Kloto, Laxezis və Atropos. İkisi əyirir, biri qırır.

Muli – Dulixili carçı, qəhrəman, namizəd Amfinomun dostu. Penelopa məftunu.

Muzalar – 1) Zevs və ilahə Miyemoskinanın 9 qızı. Onlar elm və sənət hamileridir: Uraniya – astronomiyanın, Kalliona – gözəl danışmağın, Klito – tarixin, Melpomena – faciənin, Poliqimniya – lirik poeziyanın, Taliya – komediyanın, Erato – poeziyanın, Terpsixora – rəqsin, Evterpa – musiqinin hamisidir. 2) Poetik ilham mənbəyi. 3) Şairin özünə xas olan yaradıcılığı da muza adlanır.

Navsifoy – Poseydonla Peribeyanın oğlu, Alkinoy və Reksenorun atası, feak çarı; əsatiərə görə feaklar nə zamansa Qiperiyada taygözlərin qonşuluğunda yaşayırmışlar; Navsifoy öz xalqını Qiperiyadan Sxeriyaya köçürmüşdür.

Navsikaya – Feak çarı Alkinoyun və Aretanın qızı.

Nayadlar – çay və bulaq periləri.

Neley – Poseydonla Tironun oğlu, Nestorun atası, Pulos hökmdarı,

Neoptolem və ya Pirr – Axilleslə Deylamianın oğlu. Axilles həlak olduqdan sonra Troyaya getirilmiş və axeylilər tərəfində vuruşmuş, hünəri və amansızlığı ilə fərqlənmişdir: o əvvəlcə Priamin övladlarını, axırda da özünü öldürmüşdür. Troya müharibəsi bitdikdən sonra Menelayın qızı Qermiona ilə evlənmişdir. Apollonun Delfi məbədində aqlını itirmiş Orest tərəfindən öldürülmüşdür.

Nerik – Akarnaniyada sahil şəhəri.

Nerit – İtakada dağ adı.

Nerit – itakalıların ulu babaları.

Nestor – Neley və Xloridanın oğlu, Pulos hökmdarı, Troyada axeyli sərkərdələr içərisində ən yaşlısı və məsləhətçisi, müharibə başlananda Nestor üçüncü neslin çarlığını eleyirmiş.

Nestorid – Nestor oğlu Pisistrad.

Neyon – İtakada dağ.

Nəhənglər – Qeyanın (Yerin) törəmələri olan nəhənglərin ayaqları ilan, özləri çox güclü təsəvvür olunur. Onlar yer üzərində hakimiyyəti ələ

almaq üçün Olimp allahları ilə müharibəyə girirlər. Qeya onlara, allahların atdıqları oxlardan mühafizə üçün iksir verir. Nəhəngləri yalnız fani insan məhv edə bilərdi. Mübarizə uzun zaman davam edir; nəhənglər allahların üzərinə böyük qayalar və iri ağaclar yağdırır. Herakl allahların köməyinə yetişir; o, Zevsin göstərişi və köməyi ilə bütün nəhəngləri qırıb-tökür.

Oikley – falçı Melampın nəvəsi.

Oiley – lokrlar başçısı Ayaksın atası.

Okean – bütün dünyanı dolanan çaydır, bu dünyanı yeraltı dünyadan o ayırır. Dünyanın qurtaracağında Okeanın sahilində nəci bəfioplar və əbədi dumanlığa qərq olmuş kimmerilər yaşayırdı, Homerdə Okean şəxsləndirilmiş və bütün yunan allahlarının, titanların əcdadı kimi qələmə verilir. O, Perseyin atası, Sirseyanın babasıdır.

Oqiqiya – pəri Kalipsomun adası.

Olimp – Yunanıstanın şimalında dağ, yunan allahlarının məskəni.

Ops – Peysenorun oğlu, Yevrikleyanın atası.

Orest – Aqamemnonun oğlu, atasının qatilləri olan anası Klitemnestranı və onun oynadı Egipti o öldürülmüşdür.

Orxomen – Beotiyada şəhər.

Orion – mahir ovçu, ilahə Eosun sevgilisi. Artemidanın oxu ilə öldürülmüşdür. İlahənin ona qəzəblənməsi barədə müxtəlif rəvayətlər söylənir. Homer “Dissey” əsərində deyir ki, allahlar Eosun Oriona olan məhəbbətinə qısqanmış və Artemidaya onu öldürməyi əmr etmişlər. Orion öldürüldükdən sonra ulduz bürcünə çevrilmişdir.

Orlar – ilin fəsil ilahələri.

Ormen – Yevmeyin babası, Ktesinin atası.

Orsilox – İdomeneyin Odissey tərəfindən uydurulmuş oğlu.

Ortiqiya – Artemida kultu ilə əlaqədar əfsanəvi ada.

Ortilox – çay allahı Alfeyin oğlu, Fer hökmdarı Diokleyin atası.

Ossa – Fessaliyada Olimp dağına yaxın bir dağ.

Ot və ya Otos – İfimedeyə ilə Poseydonun oğlu. Efialtın qardaşı. Hər iki qardaş hələ uşaqlıqdan nəhəng boyları və güclü olmaları ilə hamıdan seçilirdi. Onlar lovgalanaraq Aresi zəncirle buxovlayıb, Olimp, Ossa və Pelion dağlarını bir-birinin üstünə aşıraraq allahlarını yanına qalxmaq istəyirdilər. Onların bu niyyətindən vahiməyə düşən Apollon hər iki qardaşı oxlayaraq öldürmüşdür.

Pafos – Kipr adasında şəhər. Kiprida Afroditanın məşhur ibadətگاهی bu şəhərdəymiş.

Pallada Afina – Afina haqqında məlumatlara bax.

Pandarey – Efes hökmdarı, Aeda meropa və Kleoteranın atasıdır.

Panopey – Fokida ilə Beotiya sərhədində şəhər.

Parnas – Fokidada dağ. Onun yamacında Apollon məbədi və orakulu ilə məşhur Delfi yerləşir.

Patrokl – Axillesin ən yaxın dostu. Peleyin evində hər ikisi bir yerdə tərbiyə almışlar. Troya müharibəsinə Axilleslə birgə getmiş, Hektor tərəfindən öldürülmüşdür.

Peay – Olimp allahlarının həkimi.

Peley – Eakın oğlu, Telamonun qardaşı, Axillesin atası, mirmidonların çarı. Dəniz qocası Nereyin qızı Fetida ilə evlənmiş, Axilles də bu ilahədən doğulmuşdur.

Pelid – Peley oğlu Axilles.

Pelion – Fessaliyada Ossa və Olimp dağlarının qonşuluğundakı dağ.

Peliy – Poseydonla Tironun oğlu, Neleyin əkiz qardaşı. O, Tironun Krefeydən doğulmuş oğlu Esonu hakimiyyətdən məhrum edib, Fessaliyanın İolka şəhərində hökmdarlıq etmişdir. Peliy ögey qardaşı Esonun oğlu Yasonu Kolxidadan qızıl yun götürməyə göndərmişdi. Bunun müqabilində hakimiyyəti ona təhvil verəcəyini vəd etmişdi. Öz vədinə əməl etməyən Peliyi Yasonun arvadı Medeya öldürmüşdür.

Penelopa – İkarinin qızı, Odisseyin arvadı, Telemaxın anası.

Peribeya – Nəhəng Yevrimedontun qızı, Poseydonun arvadlarından biri.

Periklimen – Nestorun qardaşı.

Perimed – Odisseyin yol yoldaşlarından biri.

Pero – Neleyin qızı, Nestorun bacısı. Məşhur falçı Melampın qardaşı Biantın arvadı. Neley vəd etmişdi ki, hər kəs İfiklin buğalarını Filakadan Fessaliyaya gətirsə, qızı Peronu ona verəcək. Melamp bir il müddətinə İfiklin əsiri olacağını bilsə də qızı qardaşı Bianta almaq üçün bu işə girişdi. Melamp məhbəsə düşərək bir il orda qaldı. İfikl onun falçı olduğunu yəqin etdikdən sonra həbsdən azab etdi. Sonsuz qalmaqdan necə xilas olmaq yolunu öyrəndikdən sonra İfikl öz cins buğalarını Melampa bağışladı.

Persa – Okeanın qızı Heliosun arvadı. Sirseyanın anasıdır.

Persefona – (Kora). Zevslə onun bacısı həm də arvadı Demetranın qızıdır. Məhsuldarlıq və bahar ilahəsidir. Persefonanı öz əmisi, eyni zamanda dayısı Aid qaçırdaraq yeraltı dünyaya aparır və özünə arvad edir. Qızını axtararaq bütün dünyanı əldən salan Demetranı sakitləşdirmək üçün Zevs Persefonanın baharda yer üzünə çıxmasını, payızda isə yeraltına, ərinin yanına qayıtmasını müəyyən edir.

Persey – Nestorun oğullarından biri.

Peysenor – itakalı qasid, Yevrikleynin babası.

Pərilər – kiçik ilahələrdir. Təbiətlə əlaqələndirilən bu pərilər müxtəlif adlar daşıyırlar: driadlar – meşə pəriləri, oreadlar – dağ pəriləri, nereidlər – dəniz pəriləri, nayadlar – çay və bulaq pəriləridir.

Pifon – yaxud Delfi – Apollonun ən qədim məbədi olan şəhər.

Pilos – Peloponnesin cənubunda Nestorun hökm sürdüyü şəhər.

Pirey – itakalı, Klitin oğlu.

Pirifleqeton – Axeronta tökülən yeraltı dünya çaylarından biri.

Pirifoy – lapiflərin hökmdarı. Onun Laodamiya ilə toyunda kentavrlar lapif qızları üzərinə atılır, bu hadisə lapiflərlə kentavrlar arasında vuruşmanın başlanmasına səbəb olur.

Pisandr – Poliktorun oğlu, Penelopa namizədlərindən biri.

Pisistrat – Nestorun kiçik oğlu.

Piyeriyə – Makedoniyada bir vilayət.

Pleyadlar və ya Pleyados – 1) Qədim yunan əsətirində Atlantın yeddi qızı; anaları Pleyonadır. Bu yeddi bacı öldükdən sonra Zevsin əmri ilə göydə bürc kimi yaşayırlar. Rəvayətə görə onlar dörd əlindən özlərini öldürmüşlər. 2) Altı iri, iki yüz xırda ulduzdan ibarət ulduz topası.

Polib – yüzqapılı Fiv sakini.

Polib – feak, kos ustası.

Polib – Penelopa məftunu Yevrimaxın atası.

Polib – Penelopa məftunlarında biri.

Polidamna – misrli Fonun arvadı.

Polidevk – Zevslə Ledanın oğlu. Yelenanın doğma, Kastor və Klitemnestranın ögey qardaşı.

Polifem – Poseydonla Foon adlı pərinin oğlu, Odisseyin kor etdiyi taygöz.

Polikasta – Nestorun qızı.

Poliktor – İtakın qardaşı, itakalıların ulu babası.

Poliktor – Penelopa məftunlarından Pisandrın atası.

Polipemon – Odisseyin uydurma atası Afeydantın atası.

Polit – Odisseyin yol yoldaşlarından biri.

Politers – Penelopa məftunu Ktesinin atası.

Poseydon – Kron ilə Reyanın oğlu, Zevsin və Aidin qardaşı, dənizlərin allahı. Troya müharibəsində o, axeylilərin tərəfini saxlaymış. Müharibədən sonra Poseydon Odisseyi addım-addım izləyərək gözü tökülən oğlu Polifemin qisasını almaq istəyirmiş.

Priam – Laomedontun oğlu, Troyanın çarı.

Prokrida – Afinanın əfsanəvi çarı Yerexteyanın qızı, Kefalın arvadı. Uzunmüddətli səfərə getmiş Kefal bir gün qonaq kimi evinə qayıdır. Prokrida gələn qonaqlar sevişərək ərinə xəyanət etməyə hazırlaşır. Məsələnin üstü

açılır. Bir gün də ər-arvad ova gedirlər. Prokrıda Kefalı vəhşi heyvan zənn edərək vurub öldürür.

Protey – dəniz qocası; gələcəyi görmə və şəkildən şəklə düşmə qabiliyyətinə malik dəniz allahı.

Psiriya – Xios adası yaxınlığında adacıq.

Radamant – Zevslə Yevropanın oğlu, Minosun qardaşı, Ölümündən sonra allahlar ona Elisiyada yaşamaq və qardaşı Minos kimi ölümləri mütlakimə etmək hüququ vermişlər.

Salmony – Eolun oğlu, Sizifin qardaşı, Tironun atasıdır. O da Zevs kimi şimşək çaxdırıb, ildırım yağdıra bilirmiş; buna görə də Zevs tərəfindən öldürülmüşdür.

Sxeriya – feakların yaşadığı əfsanəvi ada.

Sidon – Finikiyada şəhər.

Sidoniya – Finikiya.

Sikaniya – Siciliya.

Sintilər – Lemnosda yaşayan qəbilə.

Sirenlər – əfsanəvi qadın başlı quşlar. Onlar öz adalarının yanından ötən gəmi adamlarını gözəl nəğmələri ilə şirnikdirib adaya cəlb edir, sonra məhv oluyurlar.

Siriya – Yevmeyin vətəni, əfsanəvi ada.

Sizif – Eolun oğlu; Korinfin banisi və hökmdarı. Tantal kimi o da allahların sirrini insanlara açmış, buna görə öldükdən sonra böyük bir daş dağın təpəsinə qaldırmağa məhkum edilmişdir. Hər dəfə zirvəyə qaldırılan daş geri diyirlənir. “Sizin zəhməti” zərbi-məsəl kimi işlənir; ağır və nəticəsiz zəhmət mənasındadır.

Skiros – Egey dənizində ada.

Solim dağları – Kiçik Asiyada solim qəbiləsinin yaşadığı ərəzidə imiş, lakin bu dağların yeri naməlumdur.

Sparta – Melelayın hökmdarı olduğu Lakonikanın baş şəhəri.

Ssilla – onikiayaqlı, altı köpək başlı qorxunc dəniz heyvanı.

Stiks – Yeraltı dünyanın çaylarından biri.

Suni – Attikanın cənubunda Afina şəhərinin şərqində burun.

Tafos və ya Taf – İoni dənizində Akarnaniya sahilinə yaxın ada.

Talant – qədim Yunanıstanda çəki vahidi

Tantal – Zevsin oğlu, Sipil (Friqiya) şəhərinin hökmdarı. Allahlarla yaxın əlaqəsi olub, onların bir çox ziyafətlərində iştirak etmiş. O, allahların yeməyi olan nektar və amvrosiya oğurlamaq kimi Zevsin xoşuna gəlməyən bir sıra nalayiq işlər görmüş, Sizif kimi allahların sirlərini fəş etmişdir. Zevs onun bütün cinayətlərini bağışlamışdır. Nəhayət o, allahların hər şeyi bildiklərinə şübhə edərək öz oğlu Pelopsun ətini qonaqlıqda onlara

yedirdərək imtahana çəkmək istəmişdir. Bu cinayətinə görə Zevs onu Cəhənnəmə ataraq əbədi achiğa, susuzluğa və başının üstündən asılmış qayanın altında qalmağa qorxusuna məhkum etmişdir.

Tayqet dağları – Lakonikada sıra dağlar.

Telam – Taygözələrin gələcəkdən xəbər verəni.

Telamon – Eakin oğlu, Peleyin qardaşı, Ayaksın və Tevkrin atası, Salamin adası hökmdarı, Kalidon şikarında və arqonavtlar səfərində iştirak etmişdir.

Telemax – Odisseylə Penelopanın oğlu.

Telef – Yevripilin atası, misirli əsir, axeylərin Troyaya yürüşündə sükançı.

Telepil – Iestriqonların baş şəhəri.

Temesa – İtaliyada şəhər.

Tenedos – Egey dənizində, Troya yaxınlığında ada.

Terpi – müğənni Feminin atası.

Tezey – Afina çarı Egeyin oğlu, çox-çox hünərlər göstərmiş misilsiz qəhrəman Herakl ilə birlikdə amazonkalarla mübarizə aparmış, arqonavtlar səfərində, Kalidon şikarında iştirak etmişdir. Onu ən çox məşhurlaşdıran yarı insan, yarıbuğa Minotlar üzərindəki qələbəsidir. Minotavr Minosun arvadı Pasifayanın buğa ilə cütləşməsindən törəmişdir. Afinalılar hər il Minotavrı yemləmək üçün Kritə yeddi oğlan, yeddi qız gətirməli idilər. Minotavr elə bir labirintdə yaşayırmış ki, heç kəs oradan geri qayıda bilmirmiş. Tezey Minotavrı öldürüb Minosun qızı Ariadnanın verdiyi sapın köməyiylə qayıdış yolunu taparaq Kritdən qaçmışdır. Atası Egeyin ölümündən sonra Afinanın hökmdarı Tezey olmuşdur.

Tidey – Arqos hökmdarı, Kalidon çarı Oyneyin oğlu. “İliada”nın ən gürkəmli qəhrəmanlarından biri olan Diomedin atası.

Tindarey – Spartanın çarı, Ledanın əri, Klitemnestranın və Kastorun atası.

Tiresi – fivli qoca, kor falçı. Edipin törətdiyi cinayəti o ifşa edir.

Tiro – Salmonyin qızı, Krefeyin arvadı, Krefeydən – Eson, Feret və Amifaon, Poseydondan – əkiz Peliy və Neley adlı oğulları olmuşdur.

Titiy – Yerin oğlu, titan, ilahə Letoya sataşdığı üçün Apollon və Artemida tərəfindən öldürülmüşdür və yeraltı dünyada əbədi əzaba məhkum edilmişir; o, yerdə uzanmış və iki çalağan onun qara ciyərini didirlər.

Titon – Priamın qardaşı, çox gözəl olduğundan ilahə Eos onu oğurlayaraq evlənmişdir. Bu izdivacdan efiopların çarı Memnon doğulmuşdur. Eosun xahişi ilə allahlar Tifona ölməzlik bəxş etmişlər.

Trinakriya – Heliosun malları otlayan əfsanəvi ada. Bəzən onun Siciliya olduğunu deyirlər.

Troya və ya İlion – Kiçik Asiya şəhəri. Skamandr çayı düzənliyində yerləşir. Priam çarlığıdır. Parisin qaçırdığı Yelenanı geri qaytarmaq üçün axey qoşunları Troyaya axın edir. Onillik mühasirədən sonra şəhər fəth edilir və yandırılır.

Troya atı – Yepey haqqındakı məlumata bax.

Yason – Kolxidaya yollanın arqonavtların başçısı. Medeyanın köməyi ilə o, qızıl yunu ələ keçirmişdir. O, Medeya ilə evlənir. Lakin sonra da atır. Medeya ondan intiqam almaq məqsədilə həm Yasonun sevgilisini, həm də ondan olan iki uşağını məhv edir.

Yazion – Demetranın oynaşı. Zevs qısqanaraq onu öldürmüşdür.

Yexeney – feakların ağsaqqalı və məsləhətçisi.

Yexet – Epir və ya Apir hökmdarı.

Yeipti – qoca itakalı, Odiseyin yol yoldaşı Antifin atası. Taygöz Polifem mağarada yediyi itakalılardan biri də Antif idi.

Yelena – anası Sparta çarı Tindareyin arvadı Leda, atası Zevsdir. Elladanın ən gözəl qadını, Menelayın arvadı. Paris bir münsif kimi Afroditanı ilahələr içərisində ən gözəl adlandırdığı üçün ilahə də Yelenanı ona verməyi vəd edir. Paris Spartaya yollanır; Menelay evdə olmayanda Yelenanı dilə tutub onunla qaçır. Bu əhvalatdan xəbər tutan Menelay bütün yunan qəhrəmanlarını köməyə çağırır. Menelayın qardaşı Aqamemnon sərkərdəliyi altında axeylilərin böyük dəstələri Troya üzərinə yürüş edirlər. Müharibə on il davam edir, nəhayət, axeylilərin qələbəsi ilə bitir. Menelay Yelena ilə 7 il yollarda cürbəcür macəralar keçirib, 8-ci il gəlib Spartaya çıxır.

Yelpenor – Odiseyin yol yoldaşlarından Sirseyanın evinin damından sərxoş halda düşmək istərkən yıxılıb ölmüşdür.

Yepey – axeyli qəhrəmanlardan biri, Afinanın köməyi ilə nəhəng taxta atı düzəldən. Həmin taxta atın qarında ən cəsarətli qəhrəmanlar gizlənir. Yerdə qalan axeylilər qələbədən əl üzmüş kimi gəmilərə doluşub dənizdə gözdən itirlər. Heyrətə düşmüş troyalılar taxta atı qənimət kimi qalanın içinə aparırlar. Bu yolla düşmən qalasına soxulmuş axeylilər gecə atın qarından çıxaraq darvazaları açıb axeyliləri içəri buraxırlar. Beləliklə, Troya fəth olunur.

Yeperit – Odiseyin uydurma adı.

Yerextey – Yer oğlu. Afinanın əfsanəvi çarı.

Yerimanf – Arkadiyada dağ.

Yeremblər – Homerin dediyinə görə Finikiya yaxınlığında yaşamış əfsanəvi xalqdır. Bu haqda heç bir tarixi məlumat yoxdur.

Yevbeya və ya Evbeya – Egey dənizində materik yaxınlığında böyük ada.

Yevmel – Fessaliyalı, Admetin oğlu, Penelopanın bacısı İfti manın eri, “İliada”nın görkəmli qəhrəmanlarından biri.

Yevr – şərq küləyi.

Yevrial – feak gənclərindən biri.

Yevridika – Nestorun arvadı.

Yevrikleya – Telemaxın süd anası və mürebbisi.

Yevrilox – Odiseyin yol yoldaşlarından.

Yevrimax – Polib oğlu, Peneiopa pərəstişkarları başçılarından biri

Yevrimedont – nəhənglər hökmdarı.

Yevrimedus – Navsikayanın kənizi, qoca qarı.

Yevrinom – Yeiptinin oğlu, Penelopa pərəstişkarlarından biri.

Yevrinoma – Odiseyin evində qoca açarçı.

Yevripil – atası Telef, anası Astioxadır. Priamın bacısı oğludur. Müharibənin axırında troyalılara köməyə gəlmiş və Neoptolem tərəfindən öldürülmüşdür.

Yevrit – Exaliya şəhərinin hökmdarı, məşhur oxatan və bu işi Herakla öyrədən. O, lovğalanaraq Apollonun özünü oxatma yarışına çağırmış və Apollon tərəfindən öldürülmüşdür. Yevritin məşhur yayı oğlu İfitə qalmışdı. O da həmin yayı Odiseyeye bağlamışdı.

Yevrition – Lapiflərin çarı Pirifoyla Laodamiyanın toyunda iştirak etmiş kentavrın adı. Şərəbdən sərxoşlaşmış kentavrlar lapif qızları üzərinə atılmış, bunu gören lapiflər kentavrlarla qızğın döyüşə girmişlər.

Volopas – Böyük ayı bürcü yaxınlığında (Arktos) bürc.

Zakinf – İoni dənizində ada. İtaka və Zam adalarından cənubda.

Zam – İoni dənizində, Akamaniyanın cənubunda ada.

Zef – Zevslə Antiopanin oğlu, Amfionun əkiz qardaşı, Aedanın eri.

Zefir – Qərb küləyi.

Zevs – Kronla Reyanın oğlu. Yunanların baş allahı. Göy, ıldırım və göy gürultüsü tanrısı.

KİTABIN İÇİNDƏKİLƏR

<i>Ön söz</i>	4
Birinci nəğmə	13
İkinci nəğmə	27
Üçüncü nəğmə	41
Dördüncü nəğmə	57
Beşinci nəğmə	81
Altıncı nəğmə	97
Yeddinci nəğmə	107
Səkkizinci nəğmə	117
Doqquzuncu nəğmə	135
Onuncu nəğmə	151
On birinci nəğmə	169
On ikinci nəğmə	187
On üçüncü nəğmə	201
On dördüncü nəğmə	215
On beşinci nəğmə	231
On altıncı nəğmə	247
On yeddinci nəğmə	261
On səkkizinci nəğmə	279
On doqquzuncu nəğmə	293
İyirminci nəğmə	311
İyirmi birinci nəğmə	323
İyirmi ikinci nəğmə	337
İyirmi üçüncü nəğmə	353
İyirmi dördüncü nəğmə	365
<i>İzahlar</i>	380
<i>Əsətiri və coğrafi adlar lüğəti</i>	394

HOMER

ODİSSEYA

“ÖNDƏR NƏŞRİYYAT”

BAKI-2004

Buraxılışa məsul:	<i>Əziz Gülləliyev</i>
Texniki redaktor:	<i>Rövşən Ağayev</i>
Tərtibatçı-rəssam:	<i>Nərgiz Əliyeva</i>
Kompyuter səhifələyicisi:	<i>Emil Məmmədov</i>
Korrektor:	<i>Ceyran Abbasova</i>

Yığılmağa verilmişdir 20.05.2004. Çapa imzalanmışdır 22.12.2004.
Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 26. Ofset çap üsulu.
Tirajı 25000. Sifariş 216.

Kitab “Şərq-Qərb” mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı, Aşıq Ələsgər küç., 17.